

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

★
ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΕΥΧΟΣ
4 ΜΕΓΑΛΑ ΘΕΜΑΤΑ :

- 1 Τὸ ἡφαίστειο
τῆς Ἀσίας
- 2 Τὸ ἐμβόλιο
κατὰ τοῦ
καρκίνου
- 3 Χόλλυγουντ
καὶ Εὐρώπη
- 4 Τὸ μυστήριον
τῆς ἐρωτικῆς
ἐλξεως

★

79

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

Μέ το Φερικόσιο

ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ

ΔΕΝ πηγαίνει πολύς καιρός που γράφαμε για τους νόμους. Τους νόμους που δεν αφήνουν τα εγκλήματα ατιμώρητα; Συκοφάντες, Σκότω-σες; Η μεγάλη χάρτα του νόμου τα διαλαμπάνει όλα. Σημειώνει το τα. Ο νομοθέτης καταμέρισε τις περιπτώσεις και θέσπισε ανάλο-γες ποινές. Εύνομία και τάξη. Έ-αδίκημα και αντίστοιχως την τι-μωρία. Τυφλοσοφία. Προβλέπει ακόμη και την τιμωρία του κατω-τέρω αδικήματος: «Η φρόσω Μπαρμπά, ανεχώρησε εκ της οί-κίας της δια να μεταφέρει φαγη-τόν εις τόν εργάτην σύζυγόν της ό όποιος είργαζέτο εκεί πλησίον. Κατά την ώραν όμως της άπου-σίας της τόν μεγαλύτερον εκ των δύο τέκνων της, ηλικίας 4 ετών εξεκένωσε, χάριν παιδείας, εις τό πάτωμα φίλτην πλήρη βενζίνης και άκολούθως έθεσε πυρ. Έκ της ά-ναφλέξεως ό μικρός έτρομοκρατή-θη και έτράπη εις φυγήν, ή άδελ-φούλα του όμως ηλικίας μόλις 22 μηνών, περιεκυκλώθη από τας φλόγας και έκηψέ ζώσα...».

Καί ό νόμος έκίνηθη άυτεπαγ-γέλτως. Υπεβλήθη μήνυση ένω-τίον του πατέρα και της μητέ-ρας «δι' άνεπαρκή επίβλεψιν των τέκνων των». Ο πατέρας Μπαρ-μπάς ό όποιος θ' άνεδοκατέβαινε τις σκαλωσιές πιθανόν, κάθιδρας, σκονισμένος, νησιτικός, κοψομεσια-σμένος, καλείται να δώσει λόγο των πράξεών του (γράφει του δρά-ματός του) καθώς και ή σύζυγός του φρόσω.

Πρακτικογράφος ή ιστορία.
— Κατηγορούμενε κατηγορείσαι δι' άνεπαρκή επίβλεψιν των τέκνων σου, της όποιος άποτέλεσμα ύ-πηρξεν ό θάνατος του ενός από αυτά.

Ο κατηγορούμενος χαμογελά.

— Μπορούσατε, κατηγορούμενε, να προλάβετε τό κακό. Πρώτον να μην αφήνετε τα παιδιά μόνα τους. Δεύτερον, πράγματα έπικίνδυνα ό-πως ή βενζίνη, δεν θα έπρεπε να βρίσκονται στο δωμάτιο των παι-διών.

Ο κατηγορούμενος χαμογελά. Τό χαμόγελο σημαίνει πως ένα ή-ταν όλο κι' όλο τό δωμάτιο. Πώς αυτό τό δωμάτιο έκανε χρέη κρε-βατοκάμαρας των παιδιών και κρεβατοκάμαρας των γονιών. Χρέη σαλονιού, κουζίνας και τραπεζα-ρίας: «Για να ζήσουμε, έγω έπρε-πε να λείπω από τό σπίτι. Κά-ποτε, να λείπει και ή μητέρα τους. Αφήνουμε τα παιδιά μας στο έλεος του Θεού και, φυσικά, και του θανάτου. Θα ήταν πιό άσφαλισμένα φυσικά, άν τ' αφή-ναμε όχι στο έλεος (γράφει στα χείλια) της Πολιτείας. Αλλά ή Πολιτεία δεν φάνηκε ποτέ στην πόρτα μας, ποτέ άλλοτε, εκτός

από την ήμερα που έγινε τό δυσ-τύχημα και που ήρθε ό άνθρωπος της και μάς έφερε τό χαρτί που έλεγε: «Σας έγκαλώ να λογοδο-τήσετε...». Τό παιδί μας τό κλά-ψαμε έμεις κι' όχι έσείς, κύριε Πρόεδρε. Τό παιδί μας τό άγα-πούσαμε έμεις κι' όχι έσείς, κύριε Πρόεδρε. Η δική μας καρδιά στά-ζει φαρμάκι κι' όχι ή δική σας, κύριε Πρόεδρε. Έν δνόματι των άγράφων νόμων, έγκαλούμε κι' έ-μεις με τη σειρά μας την Πολι-τεία, δηλαδή φωνάζουμε στην έ-ρημο...
— Τό δικαστήριον σάς κηρύ-σει ένόχους.

Θυμάμαι μία φορά πως από τό παράθυρο ενός γραφείου βλέπαμε ένα παιδάκι τριών χρονών δεμέ-νο από τη μέση μ' ένα σχοινί. Ήταν δεμένο από τα σίδηρα ενός κρεβατιού που ήταν μέσα σε μία σοφίτα. Η πόρτα ήταν άνοιχτή και τό μικρό μπορούσε ν' άπο-μακρύνεται ως ένα μέτρο έξω στην ταράτσα. Κάποιος έπτε να φωνάσουμε την άστυνομία κι' άν θυμάμαι καλά, έγινε κάτι τέτοιο. 'Αλλά κι' ύστερα απ' αυτό τό παιδί εξακολουθούσε να κάνει τη μικρή βολτίτσα του δεμένο από τό σχοινί, χωρίς να βγάζει κανε-νός είδους διαμαρτυρία. Δεν άρ-γήσαμε να πληροφορηθούμε τι ά-κριβώς συνέβαινε. Ο πατέρας του είχε πεθάνει κι' ή μητέρα του έρ-γαζόταν σε κάποιο εργοστάσιο. Πιθανόν ή άστυνομία να της έ-κανε συστάσεις για τη μεταχεί-ριση αυτή του παιδιού, αλλά ή απάντησή της θα ήταν εκείνη που εύκολα μπορεί να μαντέψει κα-νείς.

— Να τό πάρω μαζί μου δεν μπορώ. Δεν έχω άλλο τρόπο να τό προφυλάξω. 'Αν τό άφισω έ-λεύθερο μπορεί να μου πέσει από την ταράτσα, μπορεί να πάει κον-τά στα σπέρτα και στη βενζίνη, μπορεί...
Τό δέσιμό του δηλαδή, ήταν ά-ποτέλεσμα έπαρκούς επίβλεψως. 'Αλλου είδους επίβλεψη δεν διέ-θετε και άλλη λύση δεν υπήρχε, εκτός άν γκρεμιζόταν μαζί του ά-πό την ταράτσα, όπως οι Σουλιώ-τισσες από τό βράχο του Ζαλόγγου. Υπάρχουν δραματικές περι-πτώσεις που ή επέμβαση του νό-μου, και ή ζήτηση εύθυνών μοιά-ζει σαν ένα πρόσωπο με κίτρινη άποκραστική μάσκα, που μπαί-νοντας στη σκηνή λαμβάνει μέρος στην παράσταση μιάς τραγωδίας. Η παρέμβασή του όξινει την τρα-γωδία, την κορυφώνει, την κάνει άβάσταγχε. Είναι ένα πρόσωπο που τό βλέπουν για πρώτη φορά... Τους γυρίζει τό λόγο. Τί άπό-κριση δεν δώσουν οι κατηγορού-μενοι;

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Στις εξετάσεις των φοιτητών της Νο-μικής:

— Πέστε μου σείς, τί είναι άπάτη, ρωτά ό καθηγητής.

— Άπάτη, άπαντά ό εξεταζόμενος φοιτητής, είναι εκείνο που θα διαπρά-ξετε άν με άπορρίψετε στις εξετά-σεις!

— Τί έκανε λέει;

— Μάλιστα. Διότι κατά τόν Ποι-νικό Κώδικα «καθίσταται ένοχος άπά-της εκείνος όστις, έπωφελούμενος της άγνοίας του άλλου, του προξενεί ζη-μیان»!

Ένας κτη ατίας έλεγε μία μέρα υ; φίλους του:

— Θυμάμαι ακόμα την κακή έσοδεία που είχαμε πρό 30 ετών... Τί όργή Θεού ήταν εκείνη! Τα στάχυα είχαν τόσο μικρό ύψος, ώστε για να τα τσιμπήσουν τα σπουργίτια, έπρεπε να ...γονατίσουν!

Ο προϊστάμενος συναντά στο ποδο-σφαιρικό μάτς τόν υπάλληλό του, ό ό-ποιος του είχε ζητήσει άδεια για να παρευρεθεί στις τελευταίες στιγμές έ-νός θείου του.

— Όραία! του λέει θυμωμένος. Αύ-τές, λοιπόν, είναι οι τελευταίες στιγμές του θείου σου;

— Πολύ πιθανόν, άπαντά χωρίς να τα χάσει ό υπάλληλος. Ο θείος μου, ξέρετε, είναι... διατητής σ' αυτό τό μάτς!

— Η κόρη μου, λέει ή μητέρα στον υποψήφιο γαμπρό, ξέρει εξ' ίσου καλά να μαγειρεύει, όπως και να παίζει πιάνο...

Και ό υποψήφιος:
— Τότε, θα πρέπει να τρώμε στο ρεστωράν!

Μιά φλογερή μέρα του καλοκαιριού κάποιος καταδικασμένος σε θάνατο ώ-δηγείτο στη λαιμητόμο. Δικαστικοί, δη-μοσιογράφοι, δεσμοφύλακες που άποτε-λούσαν τη συνοδεία, είχαν γίνει μού-σκεμα στον ιδρώτα.

Σε κάποια στιγμή ό μελλοθάνατος στέναξε:

— Ούφ, τί ζέστη!

Ο διηγώρος του που βάδιζε δίπλα του, στάζοντας κι' αυτός στον ιδρώτα, έσπευσε να τόν παρηγορήσει:

— Μην κάνεις έτσι... Έσύ είσαι... τυχερός!

— Τυχερός εγώ; άπόρησε ό κατά-δικος.

— Καί βέβαια είσαι τυχερός. Γιατί έσύ θα κάνεις μονάχα τό μισό δρόμο. Τί να πούμε έμεις που που θα... ξανα-γυρίσουμε!...

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 79

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΒΔΟ-ΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Έκδότης — Διευθυντής
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής Συντάξεως
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Έπιμελητής Ύλης
ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ

Γραφεία — Τυπογραφεία
Πατησίων 63Β τηλ. 813.180

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 4

ΑΘΗΝΑΙ

28 Νοεμ. 4 Δεκεμ. 1960

ΟΤΑΝ ή ευαισθησία των δη-μοσίων άνδρών παρουσιάζει έντονες και άνήσυχες διακυ-μάνσεις, για να έκφραστούν, από του δήματος της εθνικής άντι-προσωπείας, τα μικρά ή μεγάλα ρεύματα της Κοινής Γνώμης, να στηλιτευθούν για λογαριασμό έ-νός ολόκληρου Λαού οι ήθικες παρεκτροπές, τό γεγονός αυτό, χωρίς άμφιβολία, αποτελεί σημά-δι άκρας δημοκρατικότητας. Δεν θα μπορούσε άραγε ή μεγάλη αυτή ευαισθησία να έκδηλωθεί κά-ποτε και στα πολιτιστικά προ-βλήματα που άντιμετωπίζει ό έλληνικός Λαός; Ή, μήπως, όσα δεν έχουν άμεση σχέση με τόν ά-ποδοτικό θόρυβο της πολιτικής Άγοράς, δεν ενδιαφέρουν σοβαρά τους έκπροσώπους του έθνους; Σε μία τόσο μεγάλη και δύσκολη ώρα για τόν κόσμο, μέσα στην καθολική άγωνία και άβεβαιότη-τα του καιρού μας, γιατί ή τόσο μονομέρεια; Καί γιατί ή τόσο άγνοια;

ΟΙ άνώτατες σχολές παρου-σιάζουν πολλά κενά στις κα-θηγητικές τους έδρες, και φυσικά, ή μόρφωση των σπουδα-στών δυσχεραίνεται αισθητά. "Ο-ταν ληφθεί ύπ' όψη και ό έλλι-πέστατος τεχνικός έξοπλισμός της άνωτάτης έκπαιδεύσεως, αντιλαμ-βάνεται κανείς με πόσα εμπόδια έχει ν' άντιπαλαίσει ή σπουδα-στική νεολαία και με πόσο μόχθο προχωρεί στο δρόμο της Γνώσε-ως, σε μία εποχή που ή εξειδί-κευση αποτελεί βασική προϋπόθε-ση μιάς έπιστημονικής κατάρτι-

Ο «ΚΟΣΜΟΣ» ούτε άποτελεί, ούτε άποβλέπει να κα-ταστεί κερδοσκοπική έπιχείρηση. Έκδίδεται και συν-τάσσεται από άνθρώπους, που έχουν σαν ευρύτερη φι-λοδοξία να ενημερώνουν, υπεύθυνα και άντικειμενικά, τόν Έλληνικό Λαό για τα σύγχρονα προβλήματα της έπιστήμης και της ζωής. Τό έπίπεδο της έκδόσεως ήμπο-ρεί να βελτιωθεί άκόμη περισσότερο, έφ' όσον τό άνα-γνωστικό κοινό μάς βοηθήσει, θετικά και σίγουρα, στη διεύρυνση της κυκλοφορίας.

Ο ΚΑΘΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΝΑ ΦΕΡΕΙ ΣΤΟΝ «ΚΟΣΜΟ» ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

σεως. Αλλά, γιατί τόσα κενά στις καθηγητικές έδρες; Μήπως δεν υπάρχουν άξιόλογοι ύποψή-φιοι να τις διεκδικούν ή οι πα-λιόι, γνωστοί συγγενικοί και μή, παντοδύναμοι όμως όμιλοι που κατευθύνουν τα άνώτερα εκπαιδευ-τήρια, άναμένουν να προβοούν στη συμπλήρωση των κενών, όταν θα έμφανισθούν τόν όρίζοντα οι πειθηνιοι όπαδοί, οι μέτριοι συγ-γενείς και προστατευόμενοι των έπισήμων; Έξακολουθεί, μήπως, να ισχύει άκόμη αυτή ή νοοτρο-πία; Μάς είναι, πράγματι, πολί-δύσκολο να υπάρχουν νέοι έπι-στήμονες με άκαδημαϊκές φιλοδο-ξίες. Τό άντίθετο άκριβώς πι-στεύουμε να συμβαίνει και γι' αύ-τό μάς ξενίζουν τα μόνιμα κενά των καθηγητικών έδρών

Η ΚΑΠΗΛΕΙΑ της τέχνης άο-χίζει να πολιτογραφείται και στην Ελλάδα. Η έμπο-ρικήτητα που έκπορεύει τα πάν-τα, προκειμένου ν' άποκομίσει ά-νετα κέρδη κι' ή παραφροσύνη — μία προσχεδιασμένη και «πρωτά-τυπη» παραφροσύνη — που έντυ-πωσιάζει τους άμαθείς, τους δει-λούς και τους άνόητους, χαρο-κτηρίζουν πολλές δήθεν καλλιτε-χνικές έκδηλώσεις του τελευταίου καιρού. Όταν δεν άπονέμουμε πε-ριουσίες ολόκληρες για ένα με-ταμφιεσμένο άμανέ, έκστασιαζό-μαστε με καμώματα άνάξια και χειροκροτούμε με μανία κάθε χρεωκοπημένη μορφή «τέχνης» φτάνει να υιοθετηθεί από τη δι-εθνή έμπορικήτητα και παραφρο-σύνη.

ΤΟ ΒΕΩΦΤΑΛΟ ΜΑΣ

Τεράστια παγόβουνα — ό με-γάλος έχθρος των θαλασσίων συ-γκοινωνιών — έγονται από τόν Βό-ρειο πόλο και κατευθύνουν τούς δρόμους των άναγώνων κατερίτα-ρα, του Β. Ατλαντικού.

Β.ΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΛΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ 45543

ΗΜΕΡΟΜ. 4-6-92

ΑΡΙΘ. 45543

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ζεύχος

Έπικαιρότητες

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ: Έγκλημα και τιμωρία Σελ. 2
ΕΙΔΙΚΟΥ: Νοτιοανατολική 'Α-σία » 4

Έπιστήμη και Τέχνη

★ Μηχανοποιημένα σχολεία » 11
ΟΥΓΚΟ ΓΚΕΡΝΣΜΠΛΑΚ: Τό μυστήριο της έρωτικής έλ-ξεως » 12
★ Η 'Ινγκριντ είναι τώρα εύ-τυχισμένη » 18
★ Τό έμβόλιο κατά του καρ-κίνου » 22
ΚΛΩΝΤ ΜΑΡΛΑΥ: Τα κεφαλό-ποδα, ένας έφιαλτικός κό-σμος » 30

Ιστορία και Τέχνη

Γ. Ν. Μ.: Χόλλυγουντ και Εύ-ρώπη » 7
Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ: Πώς έκλε-ψαν οι Φράγκοι τό λείψανο του 'Αγίου Νικολάου » 15
Ν. ΒΡΕΙΤΤΑΚΟΥ: Κώστας Κα-ρυωτάκης » 16
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: Τό μπαλλέτο του Ντέ Κουέβας » 35
ΖΑΚ ΜΑ'Υ'ΡΑΝ: Καίνιξμαρκ (τέλος) » 37

Διάφορα άδορα

★ Πότε ή κουζίνα γίνεται έρ-γαστήριο θανάτου » 20
★ Οι άνθρωπολογικοί τύποι και τό έργο τέχνης » 21
★ Τό μυστικό της μακροζωίας των Χούζα » 25
★ Οι άνθρωποι που είχαν προ-αισθανθεί τό ναυάγιο του «Τιτανικού» » 26
★ Οι Έρυθρόδερμοι του 1960 » 39

Μυθιστόρημα και Διήγημα

ΚΑΘΡΗΝ ΑΝΝ ΠΟΡΤΕΡ: Ένα άνάητρο παιδί (διήγημα) » 27
ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ: Μουλέν Ρούζ » 33

ΟΙ ΤΑΡΑΓΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ ΜΑΣ

Μετά τη Λατινική 'Αμερική και την 'Αφρική, η τρίτη περιοχή του κόσμου, όπου επικρατεί αναταραχή, είναι η Νοτιοανατολική 'Ασία. Τα γεγονότα των τελευταίων μηνών απέκάλυψαν ότι οι πολιτικές και κοινωνικές ζυμώσεις που γίνονται στη περιοχή αυτή, έχουν ενδιαφέρον και σημασία που ξεπερνούν τα σύνορά της και επηρεάζουν την παγκόσμια κατάσταση. Στην 'Ιαπωνία, στη Βιρμανία, στην Κεϋλάνη, στην 'Ινδονησία, στη Νότιο Κορέα, στο Σιάμ, στην Καμπότζη, στο Λάος, στο Νότιο Βιετνάμ οι λαϊκές εξέγερσεις και τα στρατιωτικά πραξικοπήματα είναι στην ημερησία διάταξη και οι αλλαγές είναι ραγδαίες. Ένας κόσμος ολόκληρος — ένα σημαντικό τμήμα της κίτρινης φυλής — αναζητά το μέλλον του και προσπαθεί να ξεφύγει από ένα παρελθόν που προεκτείνεται ως το παρόν με τους αναχρονισμούς του. Νέες δυνάμεις, περισσότερο δημοκρατικές, έχουν εμφανισθεί και ενισχύονται ολοένα. Μια κοσμογονία συντελείται στη νοτιοανατολική 'Ασία. Τι ξέρουμε γι' αυτήν;

Νοτιοανατολική 'Ασία

ΕΝΑ ΣΥΝΕΧΕΣ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ ΦΕΡΝΕΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΝΕΕΣ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Ανάλυση του ΕΙΔΙΚΟΥ

ΔΕΝ περνά ημέρα χωρίς κάποια νέα εξέλιξη στις χώρες της Νοτιοανατολικής 'Ασίας. Η απέραντη αυτή περιοχή, που την κατοικούν οι Κίτρινοι και ήταν ως πρίν από λίγα ακόμα χρόνια ένα συγκρότημα από άποικίες, περνά κρίσιμες και ίσως αποφασιστικές στιγμές. Υπόδουλη σε ξένες Δυνάμεις ως χθές, υπόδουλη στα ύπολοιμα φεουδαρχικών καθεστώτων ακόμα και σήμερα, πλούσια σε φυσικούς πόρους, αλλά φτωχή σε οικονομική ανάπτυξη, με χαμηλό βιοτικό επίπεδο, με νωπές ακόμα τις δυσάρεστες αναμνήσεις της άποικιοκρατίας, πολιτικά ανώριμη και κοινωνικά και οικονομικά καθυστερημένη, η απέραντη αυτή περιοχή μόλις τώρα αρχίζει να επηρεάζεται από τις δυτικές ιδέες, να συνειδητοποιεί τις επιθυμίες της και να σκέπτεται σοβαρά το παρόν και το μέλλον της. Η Νοτιοανατολική 'Ασία ζούσε ως τώρα στην προέκταση ενός αναχρονιστικού παρελθόντος. Οι ήγεμόνες της ήταν θεοί, οι φεουδάρχες της ήταν ιερείς και άπαρξιακοί, οι παραδόσεις της ήταν ισχυρότερες από την πραγματικότητα, οι λαοί της είχαν συνηθίσει να είναι δούλοι. Και εφ'όσον, μέσα σε λίγα χρόνια, ο ρυθμός της εποχής μας έφερε τον 'Ιλιγγό του και στη ναρκωμένη αυτή περιοχή. Οι 'Ινδοί, οι Βιρμανοί, οι Σιαμαίοι, οι Κορεάτες, οι 'Ινδοκινέζοι, οι 'Ινδονήσιοι, οι Κεϋλανέζοι ξύπνησαν απότομα από τον προαιώνιο λήθαργό τους και άρχισαν να κινούνται, πέρασαν ξαφνικά από το παρελθόν στο παρόν — σ' ένα παρόν που είναι γεμάτο γι' αυτούς άπορίες, ερωτήματα, δυσκολίες, αλλά και λαχτάρεις κι' ελπίδες.

ΟΤΑΝ τελείωσε ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, οι λαοί της Νοτιοανατολικής 'Ασίας ήταν υπόδουλοι. Η 'Ινδία, η Βιρμανία, η Κεϋλάνη, η Μαλαισία ήταν αγγλικές άποικίες. Η 'Ινδοκίνα ήταν γαλλική άποικία, η 'Ινδονησία ήταν ολλανδική, η Κορέα, το Σιάμ είχαν γνωρίσει την ιαπωνική κατοχή. Μόνο η 'Ιαπωνία ήταν ανεξάρτητο κράτος, που μέσα σε λιγότερο από έναν αιώνα είχε κατορθώσει να προσαρμοσθεί στο δυτικό πολιτισμό, να αναπτύξει την οικονομία της, να αξιοποιήσει τους πόρους της, να γίνει Μεγάλη Δύναμη. 'Ας αρχίσουμε απ' αυτήν.

Η προσαρμογή της 'Ιαπωνίας στον δυτικό πολιτισμό, υπήρξε περισσότερο φαινομενική παρά πραγματική. Η 'Ιαπωνία είχε υιοθετήσει τη δυτική τεχνική, είχε μιμηθεί τη Δύση στον τομέα των υλικών επιτευγμάτων, είχε εφαρμόσει πολλές δυτικές μεθόδους στην οργάνωση της οικονομικής ζωής της, είχε δεχθεί πάμπολλα δυτικά πρότυπα — αλλά στο βάθος έμενε κολλημένη στο φεουδαρχικό καθεστώς της. Κοινωνικά, πολιτικά, ιδεολογικά εξακολουθούσε να είναι μια μεσαιωνική χώρα. Ο Μικάδος ήταν θεός, οι σαμουράι είχαν την εξουσία στα χέρια τους, ο στρατός ήταν η πραγματική κυβέρνηση, τα μεγάλα οικονομικά τράστ συγκέντρωναν όλο τον πλούτο, οι νέες ιδέες αποτελούσαν προδοσία. Όποιοι τολμούσε να αμφισβητήσουν την εξουσία των σαμουράι και του στρατού πλήρωνε την «προδοσία» του με τη ζωή του: η πολιτική δολοφονία ήταν το ισχυρότερο όπλο στα χέρια των αντιδραστικών που κυβερνούσαν τη χώρα. Και ο λαός δεν είχε γνώ-

μη, μολοντί ψήφισε: η ψήφος του ήταν ρυθμισμένη από πρίν.

Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος απέκάλυψε τον αναχρονιστικό, το μεσαιωνικό χαρακτήρα του ιαπωνικού καθεστώτος, που περιφρονούσε το λαό και δεν είχε τον παραμικρό σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. 'Επί τριάντισι χρόνια η Νοτιοανατολική 'Ασία έζησε το εφιαλτικό δράμα της ιαπωνικής κατοχής. 'Επειτα ήλθαν η Χιροσίμα και η Ναγκασάκι. Οι σαμουράι και ο στρατός εξευτελίστηκαν. Ο Μικάδος έπαψε να είναι θεός. Η αμερικανική κατοχή διέλυσε το θρόνο για το άπαρξιαστο της 'Ιαπωνίας. Και ο λαός, που είχε υποφέρει άφανταστα στον πόλεμο, είδε ότι η αιτία της κακοδαιμονίας του ήταν η φεουδαρχία και οι στρατιωτικοί. Για πρώτη φορά στην ιστορία του, ο λαός αυτός έπαψε να πιστεύει τυφλά στους ντόπιους δυνάστες του. 'Η ήταν της 'Ιαπωνίας ήταν πρό πάντων ήταν το πολιτικό και κοινωνικό σύστηματός της. Και άνοιξε το δρόμο για τη δημοκρατία.

Η μεγάλη αλλαγή

ΜΕΣΑ στα τελευταία δέκα πέντε χρόνια η 'Ιαπωνία άφωμοίωσε τον δυτικό πολιτισμό πολύ περισσότερο, παρά μέσα σ' ένα αιώνα. Ο λαός της άρχισε να έχει γνώμη, το φεουδαρχικό σύστημα έχασε την παντοδυναμία του, ο Μικάδος έγινε, από άπρόσιτο θεός, συνταγματικός μονάρχης, η κυβέρνηση πέρασε από τα χέρια των στρατιωτικών στα χέρια των πολιτικών, ο στρατός έπαυσε να ρυθμίζει την κατάσταση, τα κοινωνικά ζητήματα πήραν την προτεραιότητα, η πνευματική επαφή με τη Δύση έγινε πιο στενή και πυκνή. Η λαϊκή ψήφος απέκτησε περιεχόμενο και ο λαός δίδωλε επί τέλους την κυβέρνηση που ήθελε. Οι αντιδραστικές δυνάμεις είχαν υποχωρήσει σημαντικά και νέες δυνάμεις, δημοκρατικές, είχαν εμφανισθεί, με πρωτοπορία τους φοιτητές — τους φοιτητές που

είναι ο στρατός της προόδου σ' όλες τις χώρες της Νοτιοανατολικής 'Ασίας.

Η σημερινή 'Ιαπωνία δεν είναι πια η 'Ιαπωνία του 1945 — των στρατοκρατών και των σαμουράι. Είναι μια χώρα που εγκαταλείπει το παρελθόν και προσαρμόζεται στο παρόν. Έχει, βέβαια, ακόμα τεράστιες αδυναμίες. Το κεφάλαιο εξακολουθεί να είναι συγκεντρωμένο στα μεγάλα τράστ, το βιοτικό επίπεδο των λαϊκών μαζών μένει τραγικά χαμηλό, τα μεροκάματα των εργατών είναι εξευτελιστικά, ο πληθυσμός της υπαίθρου είναι ακόμα καθυστερημένος. 'Ωστόσο η ιδέα της δημοκρατίας κερδίζει διαρκώς έδαφος, οι λαϊκές μάζες συναισθάνονται και διεκδικούν τα δικαιώματά τους, οι γόνιμες ιδέες αντικαθιστούν σιγά - σιγά, το στείο είχε η παράδοση. Η αλλαγή είναι βαθιά και ριζική — όχι στο ντύσιμο και στον τρόπο ζωής ή στα υλικά μέσα και στις τεχνικές εύκολιες, αλλά στις ιδέες, στις αντιλήψεις, στη νοοτροπία.

Έτσι η 'Ιαπωνία έφτασε στα γεγονότα του 'Ιουλίου, που ήταν το πρώτο ίσως λαϊκό ξεσκήμα στην ιστορία της, η πρώτη απόπειρα του λαού να επιβάλει τη θέλησή του. (Πρόκειται για την εξέγερση του Τόκιο που ματαιώσε την επίσκεψη του Προέδρου 'Αϊνζενχάουερ). Και έτσι έφτασε στις εκλογές της προπερασμένης Κυριακής που απέκλυσαν ότι ο ιαπωνικός λαός έχει αποκτήσει πολιτική συνείδηση και ψηφίζει όχι «κατ' επιταγήν» — όπως άλλοτε — αλλά όπως αυτός κρίνει. Η σημαντικότερη αύξηση των σοσιαλιστικών ψήφων δείχνει ότι οι δημοκρατικές δυνάμεις (γιατί οι φιλελεύθεροι εξακολουθούν να είναι κολλημένοι στο αντιδραστικό παρελθόν) συνεχίζουν την ανοδική πορεία τους και εξουδετερώνουν σιγά - σιγά τα ύπολοιμα του φεουδαρχικού συστήματος, που ήταν ως χθές παντοδύναμο στην 'Ιαπωνία.

Η πορεία της 'Ινδίας

ΣΤΗΝ υπόλοιπη Νοτιοανατολική 'Ασία οι εξελίξεις — όπως συμβαίνει σ' όλες τις υπανάπτυκτες περιοχές που έρχονται σ' έλευση — είναι πιο γρήγορες. Τα νεογέννητα κράτη που ήταν ως χθές άποικίες, περνούν τώρα μια μεταβατική περίοδο από το μεσαιώνα τους στην προσαρμογή στο παρόν. Ο ξένος ζυγός — η άποικιοκρατία — είχε προσηλασώσει και κρατήσει τις χώρες αυτές στο σκοτάδι, για να μη λαχταρήσουν την ελευθερία. Οι συνέπειες, ωστόσο, του τελευταίου πολέμου ανάγκασαν τις άποικιακές δυνάμεις να υποκύψουν — στη βία ή στη λογική. Η 'Ινδονησία κέρδισε την ανεξαρτησία της με σκληρό ένοπλο αγώνα. Το 'ίδιο κι' η 'Ινδοκίνα. Η 'Αγγλία, που είχε τότε εργατική κυβέρνηση, έδωσε την ανεξαρτησία στην 'Ινδία, στο Πακιστάν, στη Βιρμανία, στην Κεϋλάνη για να 'αποφύγει την στρατιωτική ήττα. Η 'Ιαπωνία αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Κορέα, το Σιάμ, τις Φιλιππίνες, όταν νικήθηκε. Και στη θέ-

ση των άποικιών δημιουργήθηκαν καινούργια κράτη.

Και σ' αυτά, το παρελθόν ήταν παντοδύναμο. Στην 'Ινδία οι μαχαράγιαδες αντιπροσώπευαν τη φεουδαρχία. Ο Νεχρού κατόρθωσε να τους εξουδετερώσει. Ο μεγάλος αυτός πολιτικός πήρε από τους 'Αγγλους μιάν απέραντη σ' έκταση και πληθυσμό χώρα, όπου η εξαθλίωση των λαϊκών μαζών ήταν το μεγαλύτερο αίσχος του αιώνα μας. Μέσα σε λίγα χρόνια έκανε θαύματα με τη σοσιαλιστική πολιτική του. Η 'Ινδία δεν ευημερεί, βέβαια, σήμερα, αλλά μπορεί να ελπίζει — και η ελπίδα ήταν

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ είναι η κατάσταση στις άλλες χώρες της Νοτιοανατολικής 'Ασίας — μία κατάσταση που χαρακτηρίζεται από μόνιμη σχεδόν αναταραχή κι' από βίαιες αλλαγές, αλλά και συνάμα από σταθερή πορεία προς δημοκρατικότερα πρότυπα.

Στην 'Ινδονησία οι εσωτερικές διαμάχες έχουν επιβραδύνει την πορεία αυτή ή τελευταία στρατιωτική επανάσταση έχει δημιουργήσει σοβαρές ανωμαλίες. Η συνταγματική ζωή έχει ουσιαστικά ανασταλεί, το Κοινοβούλιο δεν λειτουργεί και ο Πρόεδρος

Από τη λαϊκή εξέγερση που ανάγκασε τον Σύνγκμαν Ρή να παραιτηθεί. Ο στρατός είχε άρνηθεί να κτυπήσει τους φοιτητές στη Σεούλ και έτσι ο πρόεδρος - δικτάτορας της Ν. Κορέας, χωρίς δύναμη πλέον, υπέκυψε στη λαϊκή θέληση.

άγνωστη πρίν — στην αύρια ευημερία. Οι δημοκρατικές ιδέες έγιναν κτήμα του κοινού, τα μεγάλα δημόσια έργα κι' η προγραμματισμένη οικονομία άρχίζουν να αλλάζουν την όψη της χώρας, η πείνα δεν είναι πια η μόνιμη πληγή, η εκπαίδευση έχει βάλει τα θεμέλιά της, η ανάγκη της εργασίας αναγνωρίζεται από ένα πληθυσμό που ήταν συνθησιμένος στη μόνιμη τεμπελιά, οι προλήψεις κι' οι δεισιδαιμονίες ξεριζώνονται ή μια μετά την άλλη και η 'Ινδία αρχίζει να παίρνει τη μορφή πραγματικού κράτους που οργανώνει συστηματικά τις υπηρεσίες και τα μέσα του. Και η πορεία της 'Ινδίας του Νεχρού είναι ειρηνική, αδέσμευτη, έξω από συνασπισμούς και συμμαχίες, με αποτέλεσμα και η Δύση και η 'Ανατολή να σέβονται τη χώρα αυτή και να της προσφέρουν την οικονομική και την τεχνική βοήθειά τους.

Σουκάρνο επιχειρεί το πείραμα της «διευθυνομένης δημοκρατίας», που είναι ένα μίγμα κρατικού σοσιαλισμού και πολιτικής δικτατορίας. Πρόκειται, βέβαια, για μεταβατική κατάσταση που την επέβαλαν οι ραδιουργίες των 'Ολλανδών, οι κομματικές διαμάχες και η επέμβαση των στρατιωτικών στην πολιτική, αλλά πάντως η κατάσταση αυτή έστω και μεταβατική, εμποδίζει την 'Ινδονησία να προσαρμοσθεί στο παρόν, όπως το έχουν διαμορφώσει τα δυτικά πρότυπα.

Στη Βιρμανία η δημοκρατία λειτουργεί καλύτερα, αλλά κι' εκεί παρουσιάζει αδυναμίες, που οφείλονται σε θρησκευτικούς και κοινωνικούς λόγους. 'Ωστόσο το κράτος αυτό σημειώνει σταθερές προόδους, ακολουθεί το παράδειγμα της 'Ινδίας σε πολλούς τομείς και προσπαθεί να συγχρονισθεί χωρίς να θυσιάζει τις ιδιαιτεργίες του.

Στην Κεϋλάνη τα πράγματα

Ο Μικάδος — ο «Υιός του Ουράνου» — αναγκάστηκε κι' αυτός να γίνει θνητός και να εγκαταλείψει τη θεϊκή του ιδιότητα.

είναι ακόμα καλύτερα και ο ειρηνικός λαός της είναι κύριος στο σπίτι του. Η πρόοδος είναι σημαντική σ' όλους τους τομείς. Η Κεϊλάνη είναι, εξ άλλου, το μόνο κράτος του κόσμου που ο πρωθυπουργός του είναι γυναίκα: η κυρία Μπανταρανάικε, χήρα του πρώην πρωθυπουργού, που τον δολοφόνησε ένας φανατικός βουδδιστής καλόγερος, γιατί δεν άνεχόταν τις προοδευτικές του ιδέες. Η κυρία Μπανταρανάικε θριάμβευσε στις εκλογές, πριν από λίγους μήνες και η πολιτική της είναι προοδευτική — ή πιο προοδευτική ίσως σ' ολόκληρη τη Νοτιοανατολική Ασία.

Οι ταραγμένες χώρες

ΚΑΙ μένουν τα κράτη όπου παρουσιάζεται η μεγαλύτερη αναταραχή: η Νότιος Κορέα, το Νότιο Βιετνάμ, το Σιάμ και το Λάος. Η Νότιος Κορέα, αφού πέρασε από τη φοβερή δοκιμασία του πολέμου (1950 — 1952) που την έρημωσε, είχε την πρόσθετη άτυχία να κυβερνάται από έναν αυταρχικό και αδίστακτο δικτάτορα, τον Σύγκμαν Ρή, που κατέλυσε κάθε ίχνος δημοκρατίας και άγνοούσε δόλοτα τη γνώμη του λαού. Η ελευθερία, όμως, δεν είναι μόνο ένα ιδανικό, είναι και μια πραγματική ανάγκη. Και οι Νοτιοκορεάτες φοιτητές, πρωτοπόροι του λαού τους, έδωσαν το σύνθημα, τον περασμένο Απρίλιο, για μια λαϊκή εξέγερση που άναψε φωτιά σ' ολόκληρη τη Νοτιοανατολική Ασία. Αγώνισθηκαν ήρωικά, είχαν τους νεκρούς τους, και νίκησαν. Ο μισητός Σύγκμαν Ρή αναγκάστηκε να παραιτηθεί και να φύγει. Και ο άν-

τίκτυπος των γεγονότων της Σεούλ έγινε αισθητός στην Ιαπωνία και στην Τουρκία, όπου οι φοιτητές, ακολουθώντας το παράδειγμα των Νοτιοκορεατών συναδέλφων τους, έγιναν οι πρωτοπόροι της ανατροπής του Κίσι και του Μεντερές. Οι Νοτιοκορεάτες φοιτητές δεν σταμάτησαν τον αγώνα μετά τη φυγή του Σύγκμαν Ρή. Τον συνεχίζουν, με βασική επιδίωξη να αποκατασταθεί πραγματικά η δημοκρατία. Με τις τελευταίες — πριν από λίγες μέρες — νέες διαδηλώσεις τους ανάγκασαν την κυβέρνηση να παραπέμψει σε δίκη τους ενόχους του παλαιού καθεστώτος και να υποσχεθεί την άμεση επάνοδο στη συνταγματική ομαλότητα. Η Νότιος Κορέα, έπειτα από τα χρόνια της ιαπωνικής κατοχής και της δικτατορίας του Σύγκμαν Ρή, αρχίζει επί τέλους την πορεία της προς τη δημοκρατία.

Η δικτατορία είναι το καθεστώς του Σιάμ (Ταϊλάνδης), όπου ο στρατός κυβερνά κι' ο λαός δεν έχει φωνή. Αυτή τη στιγμή είναι το μόνο άπρόκαυπτα δικτατορικό καθεστώς στη Νοτιοανατολική Ασία, αλλά οι τελευταίες εξελίξεις φαίνονται να προαναγγέλλουν ότι θα έχει την τύχη του καθεστώτος του Σύγκμαν Ρή: φοιτητικές διαδηλώσεις ζητούν την αποκατάσταση των συνταγματικών ελευθεριών και την απομύκρυνση των στρατιωτικών από την εξουσία. Οι προσεχείς ημέρες θα δείξουν αν οι διαδηλώσεις αυτές θα εξελιχθούν σε λαϊκή εξέγερση ή αν το καθεστώς θα αποπειραθεί να τις πνίξει στο αίμα — και το αίμα δεν είναι ποτέ καλός σίανος για ένα καθεστώς.

Δικτατορία έπικρατεί και στο Νότιο Βιετνάμ, όπου ένας φεουδάρχης, ο Ντιέμ, έχει μοιράσει την εξουσία στα μέλη της οικογένειάς του. Το καθεστώς του, όμως, κλονίζεται και η τελευταία στρατιωτική επανάσταση, μολοντί απέτυχε την τελευταία στιγμή — με δόλο του Ντιέμ, που εξηπάτησε το στρατό — αποκαλύπτει τώρα ότι έχει βαθιές ρίζες και ότι μπορεί να εκδηλωθεί ξανά και μάλιστα γρήγορα σαν παλλαϊκή εξέγερση. Τα μάτια όλων των παρατηρητών είναι στραμμένα στη

Σαϊγκόν: περιμένουν γεγονότα. Και είναι γενική η γνώμη ότι ο Ντιέμ δεν θα ξεφύγει τελικά την τύχη του Σύγκμαν Ρή κι' ότι το Νότιο Βιετνάμ θα ακολουθήσει κι' αυτό την πορεία προς τη δημοκρατία.

Στο Λάος παρουσιάζεται το παράξενο φαινόμενο να είναι τρεις έτεροθαλείς πρίγκιπες οι αρχηγοί τριών πολιτικών τάσεων: της φιλοδυτικής Δεξιάς, της ουδετερόφιλης Αριστεράς και των κομμουνιστών. Η κατάσταση είναι συγκεχυμένη και ο εμφύλιος πόλεμος απειλείται κάθε στιγμή. Ο πρίγκιπας Σουβάννα Φούμα — ουδετερόφιλος — είναι πρωθυπουργός, αλλά η Δεξιά δεν τον αναγνωρίζει κι' έχει σχηματίσει δική της κυβέρνηση στις νότιες επαρχίες, ενώ οι κομμουνιστές, στο βορρά, φαίνονται πρόθυμοι να συνεργασθούν με τον Φούμα. Στο Λάος η έσωτερική κατάσταση έχει διεθνή σημασία, γιατί πρόκειται για αγώνα μεταξύ Δύσης και Ανατολής. Γι' αυτό η εξέλιξη των γεγονότων μπορεί να οδηγήσει σε διεθνείς περιπλοκές.

Και γενικά, όμως, στη Νοτιοανατολική Ασία γίνεται από χρόνια ένας σκληρός αγώνας μεταξύ Ανατολής και Δύσης για πολιτική, στρατηγική και ιδεολογική επικράτηση. Ως τη στιγμή οι χώρες της απέραντης αυτής περιοχής, παίρνοντας παράδειγμα από την Ινδία, μένουν αδέσμευτες και ουδέτερες. Παίρνουν βοήθεια κι' από την Ούσσικτον και από τη Μόσχα, χωρίς να προσχωρούν σε καμιά από τις δύο. Ξέρουν ότι μόνο η απόλυτη ανεξαρτησία τους αποδίδει, ότι αυτή εξασφαλίζει την άνεση που είναι απαραίτητη για την οικονομική ανάπτυξή τους. Αν οι χώρες αυτές κατορθώσουν να διατηρήσουν την ουδετερότητά τους — δηλαδή την ανεξαρτησία τους — η ειρήνη θα στερεωθεί στη Νοτιοανατολική Ασία και η ευημερία και η δημοκρατία θα σταθεροποιηθούν. Αν όχι, αν ο ψυχρός πόλεμος μεταφερθεί εκεί, τότε η Νοτιοανατολική Ασία θα ξαναγυρίσει στο χθεσινό μεσαίωνα της.

ΕΙΔΙΚΟΣ

Ο άνθρωπος είναι παράξενο ζώο...

- ★ Τ' αυτιά μας περιέχουν 12—30.000 παλμικές ίνες. Το δεξιό αυτί βρίσκεται κατά λίγα χιλιοστά ψηλότερα από τ' αριστερό στα 83,7% των ανθρώπων (άλλ' αυτό δεν έχει καμιά επίδραση στην ακοή).
- ★ Το σώμα μας περιέχει πέντε ως έξη λίτρες αίματος που κυκλοφορεί συνεχώς. Κάθε μέρα περνάνε από τους πνεύμονες 10.000 λίτρες αίματος.
- ★ Η ανθρώπινη καρδιά χτυπάει πάνω από 36 εκατομμύρια φορές το χρόνο.
- ★ Ένας ενήλικος άνθρωπος καταναλώνει 18.864 λίτρες αέρος σε 24 ώρες.
- ★ Οι άδενες μας παράγουν μια λίτρα σάλιου την ημέρα.
- ★ Σύμφωνα με τις πρόσφατες έρευνες, ένας μέσος άνθρωπος μπορεί να ζήσει χωρίς να κοιμηθεί επί 115 ώρες, χωρίς νερό επί 22 μέρες, χωρίς τροφή επί 75 μέρες. Μπορεί να ζήσει κάτω απ' το νερό επί 6 λεπτά και 29 δευτερόλεπτα και μπορεί να αναζωογονηθεί, αν έχει πάψει ν' αναπνέει πριν από 20 λεπτά. Μπορεί να υποφέρει θερμότητα μέχρι 67 βαθμών και ψύχος μέχρι —58.

Τρεις από τους κορυφαίους σήμερα σκηνοθέτες του κινηματογράφου στην Εύρωπη, που οι ταινίες τους είναι πραγματικά έργα τέχνης. Ο Γάλλος Άλαιν Ρεναι (αριστερά), ο δημιουργός της περιφημης «Χιροσίμα, αγάπη μου» και οι Ιταλοί Φεντερίκο Φελλίνι (στη μέση) που έχει γυρίσει τα άριστουργήματα «Στράντο» και «Νύχτες της Καμπίνια» και Λούκινο Βισκόντι (δεξιά), ο πατέρας του Ιταλικού νεορεαλισμού.

ΧΟΛΛΥΓΟΥΝΤ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

Οι δύο όψεις του κινηματογράφου από μια σύγκριση των αμερικανικών και ευρωπαϊκών ταινιών.

Του Γ. Ν. Μ.

Τα τελευταία χρόνια προβάλλονται διαρκώς λιγώτερες καλές ταινίες αμερικανικής παραγωγής, ενώ αντίθετα τα έργα του ευρωπαϊκού κινηματογράφου κάνουν εντύπωση με όλη την καλλιτεχνική τους ποιότητα και τα πρωτότυπα θέματά τους. Η διαπίστωση αυτή είναι γενική και την κάνουν, σ' επιστολές τους, πολλοί αναγνώστες μας που ζητούν ν' ασχοληθεί με το φαινόμενο αυτό ο «Κόσμος». Το θέμα είναι, πραγματικά, σοβαρό και έχει γενικότερη σημασία, γιατί σχετίζεται πλατύτερα με την αποστολή και την επίδραση του κινηματογράφου, που είναι η πιο προσιτή στο μεγάλο κοινό, τέχνη της εποχής μας.

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ είναι σήμερα η Τέχνη που απευθύνεται στο πλατύτερο κοινό. Πολύ περισσότερο από την ποίηση, από τον πεζό λόγο, από το θέατρο, από τη ζωγραφική, από τη γλυπτική, από την αρχιτεκτονική, από το χορό, ο κινηματογράφος επηρεάζει τις μάξες, διαμορφώνει το γούστο, πλουτίζει τις έντυπώσεις και φέρνει σ' επικοινωνία τις πολιτιστικές εκδηλώσεις των διαφόρων χωρών. Δεν υπάρχει σχεδόν άνθρωπος που να μην είδε μια ταινία, ενώ είναι εκατομμύρια όσοι δεν διάβασαν ποτέ τους ένα ποίημα ή ένα μυθιστόρημα ή δεν είδαν ένα πίνακα ή ένα γλυπτό. Η εποχή μας έχει διαμορφωθεί ως ένα βαθμό από τον κινηματογράφο: σ' αυτόν χρωστά πολλές από τις συνήθειές της, ένα μέρος της νοοτροπίας της, κάτι από το συναισθηματισμό της, μερικές από τις τάσεις της. Και από τη στιγμή που ο κινηματογράφος έγινε Τέχνη, το καλλιτεχνικό επίπεδο του λαϊκού γούστου έχει ανέβει σημαντικά — τουλάχιστον εκεί, όπου οι καλές ταινίες είναι ο κανόνας.

Υπάρχει, όμως, και η αντίστροφη όψη: Ο κινηματογράφος, με την καταπληκτική του διάδοση και την αδιάκοπη επήρσή του, μπορεί να κάνει κακό αντί καλό, αν το καλλιτεχνικό του επίπεδο είναι χαμηλό. Δεν πρόκειται μόνο για τις αστυνομικές ταινίες ή για τις ταινίες τρόμου, σεξουαλικής επιδειξιομα-

νίας ή οποιασδήποτε ήθικης διαστροφής που επηρεάζουν τη νεολαία και την παρασύρουν σ' εγκληματική μίμηση: οι συνέπειές τους μένουν πάντοτε περιωρισμένες σε έκταση. Πρόκειται για τις ταινίες κακού γούστου, για τις ταινίες που υποτιμούν τη νοημοσύνη του θεατή και που το καλλιτεχνικό τους επίπεδο είναι τόσο χαμηλό, ώστε να προσβάλλει την ευσυνείδηση κάθε πολιτισμένου ανθρώπου.

ΚΑΙ δυστυχώς σ' αυτό το επίπεδο βρίσκονται οι περισσότερες ταινίες που βλέπουμε. Γιατί δεν έχουν καμιά σχέση με την Τέχνη. Είναι απλώς εμπόρευμα. Είναι η δυσάρεστη, η θλιβερή πλευρά του κινηματογράφου. Γιατί ο κινηματογράφος, όπως αναπτύχθηκε — προ πάντων στην Αμερική — είναι πρώτα απ' όλα βιομηχανία και εμπόριο. Και η βιομηχανία και το εμπόριο δεν έχουν δισταγμούς όταν πρόκειται να κερδοσκοπήσουν.

Δισεκατομμύρια δολάρια είναι επενδεδυμένα στις κινηματογραφικές επιχειρήσεις όλου του κόσμου. Τεράστιες είναι οι δαπάνες και τεράστια τα κέρδη που πραγματοποιούνται. Τεράστια είναι τα συμφέροντα των επιχειρηματιών. Και, φυσικά, γι' αυτούς έκλεινο που ενδιαφέρει, πριν από την Τέχνη, είναι η εμπορικότητα των ταινιών: Μια ταινία πρέπει να είναι, πριν απ' όλα, «εμπορική», ν' αποδίδει, να φέρνει κέρδη. Γι' αυτό πρέπει ν' απευθύνεται βασικά στο μεγάλο κοινό — στα εκατομμύρια των θεατών — και, για να πετύχει, πρέπει να κολακεύει και να ικανοποιεί τα πιο πρωτόγονα ένστικτα, τα πιο ταπεινά γούστα.

Έτσι η επιχειρηματική πείρα έχει κα-

Η διάσημη βεντέτα Λιζ Τάιλορ. Τα σκάνδαλα των έρώτων και των γάμων της την έχουν κάνει περισσότερο γνωστή παρά η ήθοποιά της. Και οι ταινίες της έχουν εξασφαλισμένη έπιτυχία.

ταλήξει στη διαπίστωση ότι η έπιτυχία μιας ταινίας εξαρτάται γενικά από ώριμες προϋποθέσεις, από τη χρησιμοποίηση προσεκτικά μελετημένων δολωμάτων — από συνταγές. Οι περισσότερες ταινίες — πρό πάντων οι αμερικανικές — ακολουθούν πιστά τις συνταγές αυτές, που εξασφαλίζουν την έμπορικη τους έπιτυχία.

Το εύτυχισμένο τέλος είναι ένα από τα βασικά στοιχεία κάθε τέτοιας συνταγής. Το κοινό δεν πρέπει να βλέπει τη ζωή από τη δυσάρεστη όψη της, δεν πρέπει να βλέπει τις κοινωνικές αδικίες, τις ανθρώπινες κακίες και προστυχίες, τις ασχημίες και τις σκληρότητες της ζωής. Άν τις βλέπει, πρέπει ή δυσφορία του να εξουδετερώνεται με μια συμβατικότητα: την τιμωρία του κακού, τη θράβευση της αρετής. Όλα πάνε καλά σ' αυτό τον κόσμο. Οι πλούσιοι αγαπούν τους φτωχούς και τους βοηθούν, οι έρωτευμένοι πάντοτε παντρεύονται, οι κακοί μετανοούν και γίνονται καλοί ή σκοτώνονται στο τέλος από τον αγαθό ήρωα, ή ζωή είναι ρόδινη, οι δυσκολίες νικούνται στο τέλος, ή αρετή θριαμβεύει, ή κοινωνία είναι στην ουσία της καλή και δίκαιη. Έτσι, και περίφημα λογοτεχνικά έργα, όταν γίνονται αμερικανικές ταινίες, αλλάζουν συχνά μορφή για να ικανοποιήσουν το θεατή μ' ένα

εύτυχισμένο τέλος. Γιατί έτσι θα προσελκύσουν περισσότερο κοινό, θα είναι έμπορικώτερες, θα δώσουν μεγαλύτερα κέρδη.

Η συνταγή του Χόλλυγουντ

Ο ΑΓΓΛΟΣ κριτικός του κινηματογράφου Ρότζερ Μάνβελ δίνει μια συνοπτική εικόνα του τι είναι ή συνταγή του Χόλλυγουντ — του τι πρέπει, δηλαδή, να δείχνει μια ταινία για να εξασφαλίσει την έμπορικη της έπιτυχία. Γράφει χαρακτηριστικά:

«Οι ταινίες του Χόλλυγουντ δείχνουν στο κοινό ότι ο πλούτος είναι κάτι καλό, ότι ή πολυτέλεια, πρό πάντων για τις γυναίκες, είναι κάτι φυσικό και κανονικό, ότι οι άνδρες είναι πηγή χρημάτων για τις γυναίκες, ότι ή ζωή των νυκτερινών κέντρων είναι κάτι που πρέπει να λαχταρά ο άνθρωπος, ότι μια γροθιά στο σαγόνι είναι ή σωστή απάντηση του τίμιου ανθρώπου στον αντίπαλό του, ότι οι άνδρες πρέπει να εκτιμούν τις γυναίκες από το εξωτερικό τους, ότι οι γυναίκες πρέπει να θεωρούνται ικανοποιητικές ανάλογα με το αν προκαλούν τον πόθο ή όχι, ότι τα πνευματικά πράγματα είναι κωμικά, έκκεντρικά ή άπατηλά, ότι ο άμυαλος πατριωτισμός είναι προτιμότερος από την έθνική αυτοκριτική, ότι ή ζωή είναι ένα σπόρ, αν έχετε ανέσεις, ότι ο πλούτος είναι ή άταμοιδή της αρετής».

Αυτή είναι ή ήθική και ή αισθητική του Χόλλυγουντ όπως εκφράζεται στην κινηματογραφική παραγωγή του, τη βασισμένη στις «ρόδινες συνταγές», στην πουριτανική ύποκρισία, στον άπατηλό εξωραϊσμό της πραγματικότητας, στην καλλιέργεια των πιο ταπεινών ένστικτων. Και δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος: οι ταινίες του Χόλλυγουντ κοιλακεύουν τα χαμηλότερα γούστα του μεγάλου κοινού, το κοινό συνηθίζει σ' αυτές τις ταινίες, έπηρεάζεται απ' αυτές κι' εξασφαλίζει την έμπορικη έπιτυχία τους και ο κύκλος συνεχίζεται χωρίς τέλος.

Έτσι φτναινει ή αντίληψη του κοινού για τα βασικά προβλήματα της ζωής, ο θεατής συγκινείται (γιατί έτσι μαθαίνει από αναριθμητες ταινίες) με ψευτικά μελοδράματα, έκτιμα τα άπατηλά φαινόμενα, χάνει κάθε ικανότητα για ψυχολογική και κοινωνική παρατήρηση, καταντά ένα ρομπότ που αντιδρά μηχανικά στην όδον: όπως το κινούν τα άορατα νήματα μιας έπιμονής και ανελέητης κινηματογραφικής προπαγάνδας. Προτιμά άξιοθρήνητα καταισχυνάσματα, όπως τις διάφορες «Σίσυ» και «Βιολεττέρες» από ταινίες που είναι έργα τέχνης, όπως «Η Στράντα» ή «Η μοίρα ενός ανθρώπου» ή «Χιροσίμα, αγάπη μου», μαθαίνει σιγά - σιγά να μη ζητά σχεδόν ποτέ τέχνη σε μια ταινία, μολύνεται από την άρρωστεια του βεντετισμού, ενδιαφέρεται για την όμορφη της πρωταγωνίστριας, για τις τουαλέτες της, για την πολυτελή ζωή των ήρώων, για το εύτυχισμένο τέλος του. έπεισοδίου, συγκινείται από μελοδραματικές περιπέτειες, δεν καταλαβαίνει σχεδόν τίποτε από το κινηματογραφικό ύφος, άγνοεί την ιδιοτυπία της

κινηματογραφικής άφηγήσεως, μένει άδιάφορος στο ρυθμό και θέλει μόνο μια συγκινητική ιστορία πού, στο τέλος, έπειτα από δύσκολες στιγμές και φτηνές περπέτειες, καταλήγει σ' ένα γάμο ή σε μια έπιθράβευση της αρετής (και είναι πολύ σχετική ή αρετή των ταινιών αυτών) και τιμωρία της κακίας.

Έτσι μορφώνεται κινηματογραφικά (και όχι μόνο κινηματογραφικά, αλλά και γενικότερα, γιατί ο κινηματογράφος έχει γίνει σήμερα ένας από τους κύριους παράγοντες της παιδείας των μαζών) το κοινό, γιατί έτσι το θέλουν — και το επιβάλλουν — μια τεράστια και πανίσχυρη βιομηχανία κι' ένα μεγάλο διεθνές έμπόριο, που είναι φυσικό να ζητούν να υπερασπίσουν και να στερεώσουν τις κοινωνικές αντίληψεις και τα οικονομικά συμφέροντα του καθεστώτος που αντιπροσωπεύουν και να κρατήσουν τα πλήθη σε μια εύχρηστη ιλάνη για τις πραγματικές ανάγκες κι' άπαιτήσεις της ζωής και για την άληθινή ουσία του σωστού και πού άδικου.

Όταν είναι τέχνη

Το Χόλλυγουντ έχει κατορθώσει να εξαφανίσει τον δημιουργό από μια τέχνη που την έκανε έμπόριο. Έχει μάθει το κοινό να μην ενδιαφέρεται ποιος είναι ο δημιουργός — ο σκηνοθέτης — μιας ταινίας, αλλά να προσέχει μόνο τους πρωταγωνιστές. Είναι ή λατρεία του βεντετισμού. Έτσι οι περισσότεροι θεατές άγνοούν τον Μπρεσσόν, τον Φόρντ, τον Ρενάι, τον Γκοντάρ, τον Φελλίνι, τον Άϊζενστάιν, τον Ρενέ Κλαίρ, τον Ντράγκερ, τον Πουντόβκιν, τον Μπέργκμαν, τον Ροσελίνι, αλλά ξέρουν τα πάντα για όποιονδήποτε μισόγυμνη Τζαίν Μάνσφελντ, για όποιονδήποτε άποχαινατικό Μάρλο Μπράντον, για όποιονδήποτε σκανδαλοποιό Ζαζά Γκαμπρό. Η έπιτυχία μιας ταινίας έχει καταστήσει να εξαρτάται — έκτος από το ήλιθιο θέμα — από τις καμπύλες της Μαίριλιν Μονρόε ή από τη δύναμη της γροθιάς του Άλλαν Λάντ. Μια τέχνη, που θα μπορούσε ν' ανεβάσει όσο καμμιά άλλη το πολιτιστικό επίπεδο του κοινού, γίνεται επικίνδυνος διαφθορέας. Και ταυτόχρονα ο κινηματογράφος — έμπόριο — δηλαδή το Χόλλυγουντ — γίνεται όργανο μιας θλιβερής έπιρροής.

Γιατί ο κινηματογράφος περισσότερο από όποιονδήποτε άλλο μέσο, έχει την ικανότητα ν' άπειθύνεται σ' όλους τους ανθρώπους. Έχει γίνει σήμερα ή μόνη παγκόσμια γλώσσα, μια ζωντανή Έσπεράντο, που την καταλαβαίνουν χωρίς να την έχουν διδαχθεί όλοι οι λαοί, άσχετα με το βαθμό πολιτισμού και με τη νοστροπία τους. Άπειθύνεται σ' όλους, χωρίς να περιορίζεται από τις συνθήκες ήλικίας, φυλής ή γεωγραφικής θέσεως. Άν έμενε Τέχνη, θα έκανε άφάνταστο καλό. Γιατί δεν είναι άριστοκρατική τέχνη, που κλείνεται στον έαυτό της και πιστεύει ότι μύστες της πρέπει να είναι μόνο οι έκλεκτοι, οι λίγοι. Η τάση της είναι καθολική. Όταν είναι Τέχνη — και είναι σε πολλές ταινίες, από το έργο του Τσάρλυ Τσάπλιν και το «Θωρηκτό Ποτέμκιν» ως τη «Σύντομη συνάντηση» και τις «Νύχτες της Καμπί-

ρια» κι' από τα «Πάθη της Ίωάννας Ντ' Άρκ» και την «Αταλάντη» ως το «Ένας θανατοποινίτης άπέδρασε» και τον «Ουμπέρτο Ντ.» — γίνεται ή τέχνη που ένώνει τους λαούς περισσότερο από όποιονδήποτε άλλη.

Μέσα στον μισό αιώνα της ζωής του, ο κινηματογράφος όχι μόνο έγινε μια άπαραίτητη ανάγκη για τον άνθρωπο, όχι μόνο πρόσφερε την πολύτιμη κι' αναντικατάστατη βοήθειά του στην έπιστήμη, στην εκπαίδευση, στην ιστορία, αλλά και έγινε και Τέχνη — όταν δεν έμενε βιομηχανία και προπαγάνδα, φανερή ή κομπούλαρισμένη. Έδωσε μερικά έργα, που θα μέινουν άντιπροσωπευτικά του καιρού μας. Δεν είναι, βέβαια, όλη του ή παραγωγή καλή. Άλλα και πόσα από τα θεατρικά έργα, από τα βιβλία, πόσοι από τους πίνακες, πόσες από τις συνθέσεις του μισού αυτού αιώνα θα ζήσουν; Δεν πρέπει να κρίνουμε την ως τώρα κινηματογραφική παραγωγή από τα «βιομηχανικά» προϊόντα, από το «έμπόρεμά» της. Πρέπει να την κρίνουμε από την καλλιτεχνική δημιουργία της. Κι' αυτή είναι σημαντική σε ποσότητα και λαμπρή σε ποιότητα...

Οι εύρωπαϊκές ταινίες

ΑΝΤΙΘΕΤΑ με το Χόλλυγουντ, στην Εύρωπη ο κινηματογράφος δεν έχει γίνει ακόμα μονοπώλιο (έκτος από την Άγγλία, όπου ο Ράικ έχει μιμηθεί, με τις ίδιες συνέπειες, τα άμερικανικά πρότυπα) λίγων εταιριών, που περιφρονούν την Τέχνη και ενδιαφέρονται μόνο για το κέρδος. Στη Εύρωπη — με την παράδοση ενός μακραίωνα πολιτισμού και με την άνώτερη πνευματική και καλλιτεχνική καλλιέργεια — ή τέχνη, έστω κι' αν δεν φέρνει κέρδη, υπολογίζεται καμμιά φορά πιο πολύ από την έμπορικότητα. Έτσι υπάρχουν σκηνοθέτες που μπορούν να γυρίσουν αυτοί τις ταινίες τους σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές, τις αισθητικές, τις πνευματικές, τις κοινωνικές αντίληψεις τους, αντίθετα με το Χόλλυγουντ, όπου ο παραγωγός — ο έκπρόσωπος δηλαδή της εταιρίας — είναι παντοδύναμος.

Πραγματικά, οι σκηνοθέτες του Χόλλυγουντ είναι συχνάτα μόνο έκτελεστικά όργανα: ο παραγωγός τους δίνει έτοιμο το θέμα και ζητά από αυτούς να το έκτελέσουν τεχνικά. Συχνά, μάλιστα, έπειθαίνει και σ' αυτήν ακόμη την τεχνική έκτέλεση. Γι' αυτό βλέπουμε πολλές φορές ταινίες που έχουν την ύπογραφη σπουδαίων σκηνοθετών, να είναι άνόητες, άσχετα με την τεχνική άριότητά τους. Οι σκηνοθέτες του εύρωπαϊκού κινηματογράφου έχουν πολύ μεγαλύτερη ανεξαρτησία — και πλαύτερες πνευματικές και καλλιτεχνικές φιλοδοξίες. Τους ενδιαφέρει να δημιουργήσουν ένα έργο Τέχνης, όχι ένα έμπόρευμα. Η άδυσώπητη έπιταγή του βιομηχανικού και του έμπορικού κέρδους δεν τους πιέζει άλύπητα. Έχουν τη δυνατότητα να πούν τη σκέψη τους, να μιλήσουν με ειλικρίνεια, να δείξουν τη ζωή όπως τη βλέπουν, όχι όπως την έπιθυμεί μια άυτάρεσκη αισθηματολογία. Δεν έχουν τη λατρεία της χρυσής μετριότητας: τολμούν να έχουν πρωτοτυπία, τολμούν να πάνε αντίθετα με το κοινό γούστο, με το κοινό αισθημα, αν

έτσι είναι ή άλήθεια. Δεν ακολουθούν συνταγές, γιατί δεν έχουν επάνω τους το βέτο μιας άπληστης έπιχειρήσεως. Και συχνά, πολύ συχνά, ή καλλιτεχνική τους έπιτυχία είναι κι' έμπορική, γιατί υπάρχει στην Εύρωπη άρκετο καλλιεργημένο κοινό που ξέρει να έκτιμα μια καλή ταινία.

Η έπιτυχία του Ιταλικού νεορεαλισμού, του γαλλικού Νέου Κύματος — που τα έργα τους δεν υπήρξαν πολυδάπανα, δεν στηρίζονταν στο βεντετισμό, δεν ακολουθήσαν καμμιά ρόδινη συνταγή, δεν είχαν χρηματοδοτηθεί από

Το κοινό ενδιαφέρεται περισσότερο για την ιδιωτική ζωή και τα σκάνδαλα των «αστέρων», παρά για την καλλιτεχνική άξία των ταινιών όπου πρωταγωνιστούν. Έτσι είναι βέβαιο ότι θα έπιτύχει μια ταινία με τη Μαίριλιν Μονρόε και τον Ύβ Μοντάν, άφου ή πρώτη χωρίζει τον Άρθουρ Μίλλερ γιατί αγαπά τον Μοντάν: το σκάνδαλο των πρωταγωνιστών έπιβάλλει την ταινία, άσχετα με την ποιότητα της. Στη φωτογραφία ή Μαίριλιν Μονρόε ανάμεσα στον Ύβ Μοντάν και τον Άρθουρ Μίλλερ.

μεγάλες εταιρίες — είναι ένδεικτικό φαινόμενο, που δείχνει ότι το Χόλλυγουντ ακολουθεί το στραβό δρόμο. Φτάνει να ιδεί ένας καλόγουςτος θεατής μερικές άμερικανικές και εύρωπαϊκές ταινίες για να καταλάβει τη βαθειά διαφορά ποιότητας ανάμεσά τους — για να αναγνωρίσει χωρίς καμμιά δυσκολία ότι είναι άσύγκριτα καλύτερη ή εύρωπαϊκή κινηματογραφική παραγωγή. Όχι γιατί οι εύρωπαϊκές ταινίες βρίσκονται πιο κοντά στην ψυχολογία μας, όχι γιατί έχουν περισσότερη τεχνική άριότητα, όχι γιατί μάς άρέσουν πιο πολύ οι ήθοποιοί τους, όχι γιατί άνήκουν στην ήπειρό μας. Άλλα γιατί είναι έργα που έχουν περισσότερη άλήθεια και βλέπουν πιο άμεσα τη ζωή, γιατί το κινηματογραφικό ύφος τους είναι πιο ζωντανό και πιο λιτό, γιατί ή έσωτερική τους ένότητα ακολουθεί ένα ρυθμό που ταιριάζει και στο περιεχόμενο και στη

μορφή, γιατί ή τεχνική άριότητά τους δεν σκοτώνει την Τέχνη, γιατί οι ήθοποιοί υπηρετούν την ταινία κι' όχι ή ταινία τους ήθοποιούς, γιατί είναι αισθητή ή παρουσία ενός πολιτισμού που δεν καταβαίνει κάτω από ένα έπιπεδο, γιατί ο λόγος δεν καταντά φλυαρία και ή φωτογραφία δεν μένει αιχμάλωτη του στούντιο, γιατί το θέμα δεν είναι στερεότυπη άνάπτυξη της ίδιας συνταγής και δεν περιορίζεται πάντοτε από τους καταναγκασμούς της κοινωνικής συμβατικότητας, γιατί τολμούν να δούν και να δείξουν τη ζωή χωρίς ψεύτικους έξω-

ραϊσμούς και χωρίς παραχωρήσεις σε άργανωμένα συμφέροντα, γιατί ξεφεύγουν από τη ρουτίνα και τη μίμηση, γιατί μοναδικός τους σκοπός δεν είναι πάντα το έμπορικό κέρδος.

Άμερική και Εύρωπη

Η ΔΙΑΦΟΡΑ ανάμεσα στις άμερικανικές και τις εύρωπαϊκές ταινίες είναι, στο βάθος, ή διαφορά δύο πολιτισμών: ενός πνευματικού κι' ενός μηχανικού. Πραγματικά, αν εξέτάσουμε κάπως βαθύτερα τις άμερικανικές και εύρωπαϊκές ταινίες — αν δεν περιορίσουμε, δηλαδή, στις έπιφανειακές άρετες της τεχνικής — αυτή τη διαφορά θα βρούμε βασικά. Οι πρώτες είναι προϊόν — μιλούμε, φυσικά, για το μέσο όρο της παραγωγής του Χόλλυγουντ, όχι για μερικές εξαιρέσεις, ούτε για τις ταινίες που, μολονότι γυρισμένες στο

Η Άνιτα Έκμπεργκ στην πολύκροτη ταινία του Φελλίνι «Γλυκειά Ζωή». Η ταινία αυτή σατιρίζει το βεντετισμό, που έχει γίνει πληγή του κινηματογράφου — και της κοινωνικής ζωής.

Χόλλυγουντ, είναι στην πραγματικότητα έργα Ευρωπαίων — της τεχνικής πρόδοι, της τεχνικής πείρας και μιάς δοκιμασμένης έμπορικῆς συνταγής: σκοπός τους είναι το κέρδος. Οι δεύτερες είναι προϊόν όχι πια μιάς τεχνικής μόνας, αλλά μιάς τέχνης που φιλοδοξεί να δώσει αισθηματική, καλλιτεχνική συγκίνηση και δεν θυσιάζει τη φιλοδοξία της αυτή στη μηχανή ή στο κέρδος.

Το Χόλλυγουντ εμπόδισε τον Στροχάιμ να γυρίσει τη μεγάλη του ταινία «Τὰ ὄνειρα» όπως εκείνος ήθελε καί, στο τέλος, τον ανάγκασε να φύγει — όπως έδιωξε αργότερα τον Τσάρλντ Τσάπλιν, τον Όφονλς, τον Ζύλ Ντασέν και άλλους. Ο Όρσον Ουέλλες εγκατέλειψε καί αυτός το Χόλλυγουντ, γιατί ο «Πολίτης Κέιν» δεν ήταν άνεκτός εκεί. Οι Ευρωπαίοι σκηνοθέτες που είχαν προσελκυθεί στο Χόλλυγουντ, ξαναγυρίζουν ένας - ένας στην Ευρώπη. Το ίδιο καί πολλοί Ευρωπαίοι ήθοιοι, που το Χόλλυγουντ είχε αρχίσει να τους μεταμορφώνει με τη μανία του βεντετισμού. Ακόμα καί τα θέματα εξαμερικανίζονται από την χολλυγουντιανή λατρεία της συνταγής. Περιήματα έργα, όπως η «Κυρία Μποδαρύ» — γίνονται αγνώριστα στην ὁδόν, για να προσαρμοσθούν στη συνταγή.

Το Χόλλυγουντ έχει δημιουργήσει έτσι ένα δικό του ψεύτικο κόσμο, συμβατικά εξωραϊσμένο, που δεν γεννά απορίες καί δεν βάζει προβλήματα, αλλά χαυνώνει τη σκέψη καί άττονει τις αντιδράσεις. Τὰ δύσκολα, τὰ δυσάρε-

στα, τὰ ὠμά θέματα (ἀν εξαιρέσουμε ελάχιστες ταινίες, όπως τὸ «Μπούμε-ραγκ», τὴ «Γυμνή πόλη», τὸ «Λάσκο με τὰ φίδια», τὸν σχεδὸν ἀπαγορευμένο «Πολίτη Κέιν» καί μερικές άλλες) δὲν ἔχουν τὴ θέση τους στὸν ἀμερικανικὸ κινηματογράφο, πού ἔχει προδώσει τὴν κοινωνικὴ ἀποστολή του. Οἱ Ἀγγλοί, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἰταλοί, οἱ Σουηδοί, οἱ Ρώσοι, οἱ Τσέχοι φέρνουν στὴν ὁδόν τὰ μεγάλα σημερινὰ προβλήματα καί τὰ παρουσιάζουν χωρὶς συμβατικότητες, με εὐλικρίνεια πού συχνὰ βοηθεῖ μιά ταινία νὰ πάρει ἀληθινὴ καλλιτεχνικὴ ἀξία. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀποφεύγουν κάθε τέτοια προσπάθεια πού θὰ μπορούσε νὰ χαλάσει τὴν αὐτάρεσκη νοθρότητα τοῦ κοινού καί περιορίζονται ἐπιμόνα νὰ δείχνουν τὸν ψεύτικο καί συμβατικὸ κόσμο πού ἔχουν σκηνοθετήσει στὸ Χόλλυγουντ.

Θὰ ἦταν ἄδικο — κι' ἐπιπόλαο — νὰ καταδικάσει κανένας ἐπὶ γενικὰ καί ἀπότομα τὴν ἀμερικανικὴν κινηματογραφία, γιατί τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς παραγωγῆς τῆς εἶναι μέτριο ἢ κακὸ. Κανένας δὲν θ' ἀρνηθεῖ ὅτι τὸ Χόλλυγουντ ἔδωσε ἀριστουργήματα, ἀπὸ τις ἀλησμόνητες ταινίες πού Γκρίφιθ ὡς μερικά ἀπὸ τὰ φίλμ τοῦ Φόρντ, τοῦ Κάπρα, τοῦ Ουάϊλντερ, ἢ τὸν νεότερων σκηνοθετῶν τῆς γενιᾶς τοῦ Ὀλντριτς, τοῦ Μάνν, τοῦ Χάστον, τοῦ Καζάν, τοῦ Ουάϊζ. Θὰ ἦταν, ὅμως, ἐπίσης ἄδικο νὰ μὴν ἀναγνωρίσει κανένας ὅτι ἡ Εὐρώπη πού δῆκε ἐρείπιο ἀπ' τὸν πόλεμο, ἔκανε ἕνα τεράστιο ἔλμα καί βρέθηκε μπροστὰ ἀπὸ τὸ Χόλλυγουντ με ἔργα πού τὰ χαρακτρίζουν ποιήσι, φαντασία, τόλμη, ἐμπνευση, δύναμη, ἀλήθεια καί γνήσιο αἶσθημα. Δὲν ἔχουν τὰ τεχνικά μέσα τοῦ Χόλλυγουντ, οὔτε τὸ Παρίσι ἢ ἡ Νίκαια, οὔτε ἡ Ρώμη, οὔτε ἡ Ἀλμα Ἀτα.

Ἐχουν, ὅμως, κάποιο πιδ σημαντικό γιὰ τὴν Τέχνη: ἀνθρώπους με ψυχὴ καί πίστη. Ὅχι μισθωτοὺς μιάς διωμήχας νίας ἢ κυνηγούς κερδῶν. Καί τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ κινηματογράφος, γιὰ πρώτη φορὰ ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἀνανεώνεται. Ἡ Εὐρώπη δείχνει μιά φορὰ ἀκόμα ὅτι γεννὰ τοὺς πολιτισμούς.

Γ. Ν. Μ.

Κ Ο Σ Μ Ο Σ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ
Ἑγκυκλοπαιδική
Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρηση

Ἐπεύθυνος ἐκδότης
ΛΟΤΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ
Λεωφόρος Ἀγ. Φιλοθέης 24
ΦΙΛΟΘΗΗ — ΑΘΗΝΑΙ

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου
ΕΤΑΠ. ΘΕΟΔΩΡΙΑΝΗΣ
Ὁδὸς Μενεμένης 2
ΝΕΑ ἸΩΝΙΑ

Ἐμβάσματα καί ἐπιταγαὶ ἐπ' ὀνόματι Λουκῆ Ἀκριτά, δδὸς Πατησίων 63β'

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ..

Θερμὸς ἀέρας: Αὐτὸ θὰ χρησιμοποιοῦσαν ἐφέτος χιλιάδες ἄνθρωποι γιὰ ν' ἀνάνουν τὸ τζάκι τους, τὴ σόμπα καί κάθε συσκευή θερμάνσεως πού λειτουργεῖ με στερεὰ καύσιμα... Μία βρετανικὴ ἐταιρεία ἄρχισε νὰ παράγει ἕναν ηλεκτρικὸ ἀναπτήρα πού ἀνάβει τὰ κάρβουνα τοῦ τζακινοῦ χωρὶς νὰ χρειάζονται χαρτιά, δαδί καί σπέρτα μ' αὐτὸ τὸν τρόπο: Ἡ ἐκάννης του τοποθετεῖται στὸ τζάκι καί γύρω τῆς συσσωρεύονται τὰ κάρβουνα. Στρεφόμεν ἕνα κλειδί πού ὑπάρχει πάνω στὴ συσκευή καί θερμὸς ἀέρας (800 βαθμῶν ἐκατονταβάθμου) διοχετεύεται στὰ κάρβουνα. Ὄταν ἀνάψουν τὰ κάρβουνα, κλείνουμε τὸν θερμὸν ἀέρα καί διοχετεύουμε ψυχρὸν ἀέρα πού δυναμώνει τὴ φλόγα καί κρύνει τὸν ἀναπτήρα. Ὁ ἀναπτήρας αὐτὸς θὰ μπορεῖ ν' ἀνάψει ὅλα τὰ συννηθισμένα στερεὰ κάρβουνα σὲ 2 ἢ 3 λεπτά καί τὸ κακὴς ποιότητος κῶκ πού δὲν τσιγάβει, σὲ 15 λεπτά. Ἡ συσκευή εἶναι ἀπολύτως ἀκίνδυνη.

★

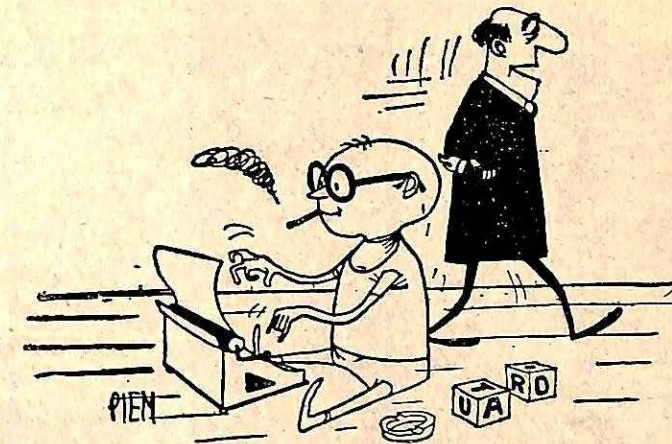
Στὸ Χόλλυγουντ, ὅπως ξέρουμε, οἱ γάμοι καί τὰ διαζύγια παραματοποιούνται με ταχύτητα πού κατὰπλησσει ἐμᾶς τοὺς Εὐρωπαίους. Ὡστόσο, ἕνας Ἀμερικανὸς μουσικὸς, ὁ Ραῦν Φέργκιουσον, καί μιά ὁμορφὴ σάραλτ ἀπὸ τὸ Λὸς Ἀντζελες, ἡ Ντόλλυ Μόργκαν, φαίνεται πὺς κατέρριψαν ὅλα τὰ ρεκόρ: Γνωρίστηκαν ἕνα ἀπόγευμα στὸ Μπέβεργλν Χίλς. Στὶς ἐφτά τὸ βράδυ πῆγαν σ' ἕναν παπὰ καί παντρεύτηκαν. Γενμῆτισαν στὸ νυχτερινὸ κέντρο ὅπου ἐργάζεται ὁ γαμπρός. Χόρεψαν λίγο σ' ἕνα ἄλλο κέντρο καί ἀμέσως κατόπιν ἔστειναν στὴ συζυγικὴ φωλιά. Τὸ παῖδι, οἱ φίλοι τοῦ ζεύγους πῆγαν στὸ σπῑτι γιὰ νὰ τοὺς συγχαροῦν καί νὰ προσφέρουν τὰ δῶρα τους. Τοὺς ὑποδέχθηκε ἡ γοητευτικὴ Ντόλλυ Μόργκαν, ἐνδιάθετη καί χαμογελαστή. Ἀλλ' ὁ γαμπρός ἀπουσίαζε. — Πῆραμε διαζύγιο τὰ ξεμερώματα! τοὺς ἐξήγησε ἡ ὁραία ζωντανή.

★

Ἐνας κινητήρας αὐτοκινήτων 11 κιλῶν κατασκευάσθηκε ἀπὸ τὸν αὐτοδίδακτο μηχανικὸ Φέλιξ Βάνκελ. Μπορεῖ νὰ τὸν σηκώνει κανεὶς με τὸ ἕνα χέρι καί ἔχει ὠφέλιμο ὄγκο 125 κυβ. ἐκατ. Ἡ ισχύ του δὲν ὑπολείπεται σὲ τίποτα ἀπὸ τὴν ισχύ ἐνὸς κινητήρα 29 ἰσίων Φόλκς βάγκεν με βάρος 85 κιλά. Κάνει 20.000 στροφές κατ' ὥρᾳ καί 800. Ἐργάζεται με ἕνα μπουζί χωρὶς βαλβίδες καί μπίλιες.

★ ΠΩΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑ "ΠΑΙΔΙΑ ΘΑΥΜΑΤΑ,, ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ ἐποχή μας τείνει πρὸς τὴ μηχανοποίηση τῆς ἐκπαιδεύσεως... Χάρη σὲ νέα μηχανικὰ συστήματα πού ἐφαρμόζονται κιόλας στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, μωρὰ δύο χρονῶν μποροῦν νὰ μάθουν νὰ διαβάσουν καί νὰ γράφουν στὴ γραφομηχανὴ ἐνῶ στὰ σχολεῖα τὰ μαθηματικά ἐνὸς ὁλόκληρου σχολικοῦ ἔτους διδάσκονται σὲ τρεῖς μῆνες. Χάρη στὶς μηχανές, ὅλα τ' αὐριανὰ παιδιὰ θὰ εἶναι παιδιὰ θαύματα.

● ΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Σ ἡλικία δύο ὡς πέντε χρονῶν τὰ παιδιὰ μποροῦνε σήμερα νὰ χρησιμοποιήσουν μιά γραφομηχανή, νὰ διαβάσουν καί νὰ γράφουν «καθ' ὑπαγόρευσιν» χωρὶς ὀρθογραφικὰ λάθη!

Αὐτὰ τοῦλάχιστον ἱσχυρίζεται ὁ κ. Ὁμάρ Χαγιὰμ Μούρ, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὸ ἐξωτικό του ὄνομα, εἶναι ἕνας Ἀμερικανὸς κοινωνιολόγος ἀπὸ τὴν πολιτεία Γιούτα. Ὁ κ. Μούρ διευκρινίζει: ἀφήνοντας τὰ μωρὰ τῶν δύο χρονῶν νὰ «παίζουν» με μιά ηλεκτρικὴ γραφομηχανή, μποροῦμε νὰ τοὺς μάθουμε νὰ διαβάζουν σὲ λιγώτερο ἀπὸ ἕξι μῆνες... Προτοῦ φτάσει σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα, ὁ Ἀμερικανὸς ἐπιστήμονας μελέτησε προσεκτικὰ τὴν κάπως μυστηριώδη λειτουργία πού ἐπιτρέπει στὰ παιδιὰ νὰ μαθαίνουν τὴ μητρικὴ τους γλῶσσα.

Κατὰ τὸν κ. Μούρ, τὰ παιδιὰ μαθαίνουν μ' ἕνα εἶδος αὐθόρμητου παιχνιδιοῦ πού, σὲ κοινωνιολογικὴ ὁρολογία, ὀνομάζεται «εὐριστικὴ ἔρευνα». Γιὰ νὰ βροῦν τὸ νόημα τῶν ἀκατανόητων φωνητικῶν συμβόλων πού ὀνομάζουμε «λέξεις», τὰ παιδιὰ δημιουργοῦν δικούς τους κανόνες καί παραβάλλουν τὰ συμπεράσματά τους με τὴ γλῶσσα τῶν μεγάλων. Τὰ παιδιὰ μποροῦν πολὺ εὐκόλα νὰ μάθουν νὰ διαβάζουν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀρκεῖ νὰ μὴν τὰ ταράζουμε με κανόνες πού ἔχουν γεννηθεῖ ἀπὸ τὴ νοσηρότητα τῶν ἐνηλίκων ἀνθρώπων.

★

Ἡ ΜΕΘΟΔΟΣ Μούρ βασίζεται στὴ φυσικὴ περιέργεια καί συνίσταται στὸ ν' αφήνουμε τὸ παιδί νὰ ἐλέγχει αὐτὸ πού μαθαίνει. Καθὼς τὸ παιδί χτυπάει τὰ πλήκτρα τῆς μηχανῆς, ὁ δάσκαλος προφέρει τὸν ἦχο τῶν γραμμάτων καί συγχρόνως προβάλλει τὰ γράμματα σὲ μιά ὁδόν. Ἐπειτα ἀπὸ μισὴ ὥρα παιχνιδιοῦ με τὴ γραφομηχανή, τὸ παιδί σχεδιάζει τὰ γράμματα πού ἔμαθε σ' ἕνα μαυροπίνακα. Σ' ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα μπορεῖ νὰ συνθέσει λέξεις καί λίγο ἀργότερα, ὁλόκληρες φράσεις.

Σ' αὐτὸ τὸ στάδιο, ὁ δάσκαλος θ' ἀρχίσει νὰ προβάλλει στὴν ὁδόν τὰ γράμματα καί τὸ παιδί θὰ χτυπάει τ' ἀντιστοιχα πλήκτρα στὴ γραφομηχανή.

Ἐνα ἄλλο γύμνασμα συνίσταται στὸ νὰ βάζουμε τὸ παιδί ν' ἀφηγηθεῖ μιά ἱστορία μπροστὰ στὸ μαγνητόφωνο καί κατόπιν νὰ γράφει τὴν ἱστορία του στὴ γραφομηχανή με τὴν ὑπαγόρευση τῆς μαγνητοφωνικῆς ταινίας.

Ὁ μικρὸς μαθητὴς μαθαίνει συγχρόνως νὰ χειρίζεται τὴ μηχανή με τὰ δέκα δάχτυλα. Τὰ νύχια του βάφονται με διάφορα χρώματα, ὥπως καί τὰ πλήκτρα τῆς μηχανῆς πού ἀντιστοιχοῦν στὰ δάχτυλα.

Χάρη σ' ἕνα ηλεκτρικὸ σύστημα πού συνδέεται με τὴ μηχανή, ὁ δάσκαλος δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐκτύπωση ἐνὸς γράμματος παρὰ μόνο ἂν χτυπηθεῖ με τὸ σωστὸ δάχτυλο. Ἐτσι, τὸ παιδί μαθαίνει εὐκολότατα τὸ λεγόμενο «τυφλὸ» σύστημα τῆς δοκτυλοτυπίας, πού ἀκόμα καί οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος δοκτυλογράφοι δυσκολεύονται νὰ τὸ μάθουν.

Ὁ κ. Μούρ πραγματοποίησε τὸ πρῶτο πείραμα τὸ 1958 με τὴ μικρὴ του κόρη Βέν, ἡλικίας τότε δύο χρονῶν καί ἑπτὰ μηνῶν. Τὸ κοριτσάκι, σήμερα τεσεράμισι χρονῶν, μπορεῖ

νὰ γράφει στὴ μηχανή καί νὰ διαβάσει με εὐχέρεια τὰ παιδικὰ παραμῦθα.

Μετὰ τὴν πρώτη αὐτῆς ἐπιτυχία, ὁ κ. Μούρ ἀνέλαβε τὴν ἐκπαίδευση μιάς ὁμάδος τριανταπέντε παιδιῶν. Τ' ἀποτελέσματα, στὸ σύνολό τους, ὑπῆρξαν πολὺ ἱκανοποιητικά. Ἐνα κοριτσάκι, τεσσάρων ἐτῶν μπορεῖ κιόλας νὰ διαβάσει, ὥπως διαβάζουν τὰ παιδιὰ ἔπειτα ἀπὸ τριετὴ φοίτηση στὸ δημοτικό. Ἐνα ἄλλο παιδί τριῶν ἐτῶν ἔμαθε νὰ διαβάζει καί νὰ γράφει στὴ γραφομηχανή σὲ δεκατέσσερις ἐβδομάδες.

Πρὸς τὸ παρὸν ἡ μέθοδος αὐτὴ εἶναι ἐξαιρετικὰ δαπανηρὴ καί ἀποκλείεται νὰ χρησιμοποιηθεῖ σὲ μεγάλη κλίμακα. Ἀλλὰ τὸ ἐργαστήριο ἐρευνῶν Τόμας Ἐντισον, τοῦ Νιού Τζέρσεϋ, ἀσχολεῖται τώρα με τὴν παραγωγή μιάς γραφομηχανῆς πού προορίζεται εἰδικὰ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ.

Ὅπωςδήποτε, ἀφοῦ μάθουν νὰ διαβάζουν μ' αὐτὴ τὴ μέθοδο, τὰ Ἀμερικανόπουλα θὰ μποροῦν νὰ συνεχίσουν σχεδὸν ὅλες τὶς σπουδές τους με τὴ βοήθεια εἰδικῶν μηχανῶν. Ἡ ἐκπαίδευση, στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, φαίνεται ὅτι μπαίνει κιόλας στὸ στάδιο τῆς μηχανοποιήσεως.

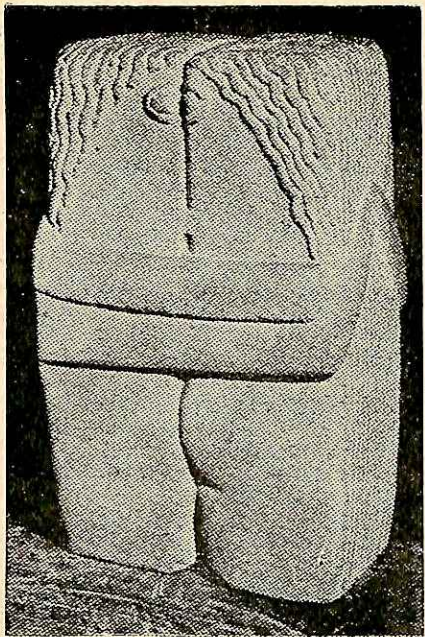
Μιά μεγάλη ἀμερικανικὴ ἐταιρεία λανσάρισε πρόσφατα ἕνα παράξενο ἐκπαιδευτικὸ μηχανήμα. Εἶναι ἕνα εἶδος κουτιοῦ ἀπὸ πρᾶσινο μέταλλο, λίγο μεγαλύτερο ἀπὸ μιά συνηθισμένη γραφομηχανή. Ζυγίζει περίπου τέσσερα κιλά. Κοστίζει μονάχα εἴκοσι δολλάρια καί εἶναι ἡ πρώτη μηχανή αὐτοῦ τοῦ εἶδους πού παράγεται σὲ μεγάλη κλίμακα. Ἡ ἴδια ἐταιρεία ἐκδίδει συγχρόνως διάφορες σειρές μαθημάτων, ἀπὸ τὰ πιδ στοιχειώδη ὡς τὰ πανεπιστημιακά, πού πωλοῦνται ἀπὸ πέντε ἕως δέκα δολλάρια. Ὡπλισμένος με τὴ μηχανή του καί με τὰ κατάλληλα βιβλία, ὁ φοιτητὴς μπορεῖ νὰ μελετήσει ἡσυχᾶ στὸ σπῑτι του.

★

Τ Ὁ μηχανήμα λειτουργεῖ περίπου ὡς ἑξῆς: Μιά ἐρώτηση ἐμφανίζεται σὲ εἰδικὸ ἄνοιγμα στὴν κορυφὴ τοῦ μηχανήματος. Ὁ μαθητὴς γράφει τὴν ἀπάντησή σ' ἕνα ἄλλο ἄνοιγμα κάτω ἀπ' τὴν ἐρώτηση. Ὄταν τελειώσει, πατάει ἕνα κουμπὶ καί μιά δεύτερη ἐρώτηση ἐμφανίζεται στὸ πρῶτο ἄνοιγμα, ἐνῶ στὸ δεύτερο ἄνοιγμα ἐμφανίζεται ἡ σωστὴ ἀπάντησή τῆς πρώτης ἐρωτήσεως. Ἡ ἴδια διαδικασία ἐπαναλαμβάνεται καί γιὰ τις ἐπόμενες ἐρωτήσεις. Τὸ μηχανήμα λειτουργεῖ κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε εἶναι ἀδύνατο ὁ μαθητὴς νὰ κάνει «αἰσθητικὴς» με τὸν ἑαυτοῦ του. Ἡ ἐπόμενη ἐρώτηση δὲν ἐμφανίζεται, ἂν δὲν δοθεῖ προηγουμένως ἡ ἀπάντησή τῆς πρώτης ἐρωτήσεως.

Τὸ σύστημα αὐτὸ, φυσικὰ, δὲν μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ παρὰ μόνο γιὰ τὴ διδασκτέα ὕλη πού μπορεῖ νὰ ἀναλυθεῖ σὲ σαφεῖς καί σύντομες ἐρωτήσεις, ὥπως ἡ γραμματικὴ, τὰ μαθηματικά καί οἱ ξένες γλῶσσες.

Σ' ἕνα σχολεῖο τῆς Νέας Ὑόρκης 63 μαθητὲς χρησιμοποίησαν δοκιμαστικὰ τὸ παράξενο αὐτὸ μηχανήμα. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἐκπληκτικό: Οἱ μαθητὲς μπόρεσαν ν' ἀφομοιώσουν σὲ δύο ἐβδομάδες μαθήματα Ἀλγεβρας, πού κανονικὰ χρειάζονται δύο μῆνες γιὰ νὰ διδασκοῦν. Σ' ἕνα ἄλλο σχολεῖο, τὸ πρόγραμμα διδασκαλίας τῶν μαθηματικῶν ἐνὸς ὁλόκληρου σχολικοῦ ἔτους διδάχθηκε σὲ τρεῖς μῆνες.

«Το φιλί». Ένα εξπρεσιονιστικό γλυπτό του Μουσείου Τέχνης της φιλαδελφείας.

Τι είναι η έρωτική έλξη; Είναι ηλεκτρικό φαινόμενο; Είναι μαγνητισμός; Είναι κάτι άλλο; Κανείς δεν ξέρει και ίσως για πολλά χρόνια ακόμα δεν πρόκειται ν' αποκτήσουμε μιά επιστημονική βεβαιότητα γύρω σ' αυτό το θέμα... 'Αλλά το άρθρο αυτό προσπαθεί νά δώσει μιάν απάντηση, σύμφωνα με τὰ δεδομένα τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης καὶ νὰ διαλύσει τὴ σύγχυση πού ἐπικρατεῖ γύρω στὸ πάντα συναρπαστικό πρόβλημα τῆς σεξουαλικότητας...

Τὸ μυστήριο τῆς ἐρωτικῆς ἑλξεως

ΤΟ ΠΟΛΥΠΛΟΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΟΣ

ΕΙΝΑΙ τρομακτική ἡ σύγχυση πού ἐπικρατεῖ στὴν καθομιλουμένη γλώσσα γύρω στὸς ὅρους «ἐρωτικὴ ἑλξη», «ἐρωτικὴ ἑλξη», «φύλο», «σεξουαλικότητα» καὶ ὅλα τὰ σχετικά. Καὶ τὸ δυστύχημα εἶναι πὼς ἡ σύγχυση αὐτὴ ἐπεκτείνεται καὶ στὸν ἐπιστημονικὸ κόσμο. Φυσικά, ἂν ἀνοίξουμε ἕνα λεξικό, μιά ἐγκυκλοπαίδεια, θὰ βροῦμε ἄφθονους ὁρισμούς γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα. Καὶ οἱ ὁρισμοὶ θὰ εἶναι ἀκριβεῖς, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀποψη τοῦ πολυπλευροῦ θέματος τὴν ὁποία θὰ υἱοθετήσῃ ὁ λεξικογράφος. 'Αλλά κανένα λεξικὸ δὲν πρόκειται νὰ μᾶς προσφέρει μιὰ γενικὴ ἐξήγηση τοῦ φαινομένου τῆς σεξουαλικότητας.

Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσσει: τὶς ἴδιες δυσχέρειες ἐρμηνευτικοῦ ὁρισμοῦ παρουσιάζει καὶ κάθε ἄλλος γενικὸς ὅρος πού χρησιμοποιεῖται γιὰ σύνθετα καὶ μυστηριώδη φαινόμενα: ἡ ζωὴ, ὁ ἠλεκτρισμός, ὁ μαγνητισμός, ἡ βαρύτητα... Γιὰ πολλὰ φυσικὰ φαινόμενα οἱ ἄνθρωποι γνωρίζουν ἀκόμα τόσο λίγα πράγματα, ὥστε μόνο τ' ἀποτελέσματα τους μποροῦν νὰ περιγράψουν καὶ νὰ κατανοήσουν, ἐνῶ ἡ ὀληθινὴ τους φύση καὶ ἡ προέλευσή τους παραμένει μυστηριώδης. Ξέρουμε ὅτι τὸ «μῆλο πέφτει ἀπ' τὴ μηλιά», ἀλλὰ δὲν ξέρουμε γιὰτί πέφτει. 'Απλῶς ὀνομάζουμε τὸ φαινόμενο αὐτὸ «βαρύτητα», πράγμα

Τὸ θηλυκὸ ἀναπαραγωγικὸ κύτταρο (ὠάριο) πολιορκεῖται ἀπὸ χιλιάδες σπερματοζωάρια. 'Αλλά μονάχα ἕνα σπερματοζωάριο θὰ διασπάσει τὸ σκληρὸ περίβλημα τοῦ ὠαρίου γιὰ νὰ τὸ γονιμοποιήσει.

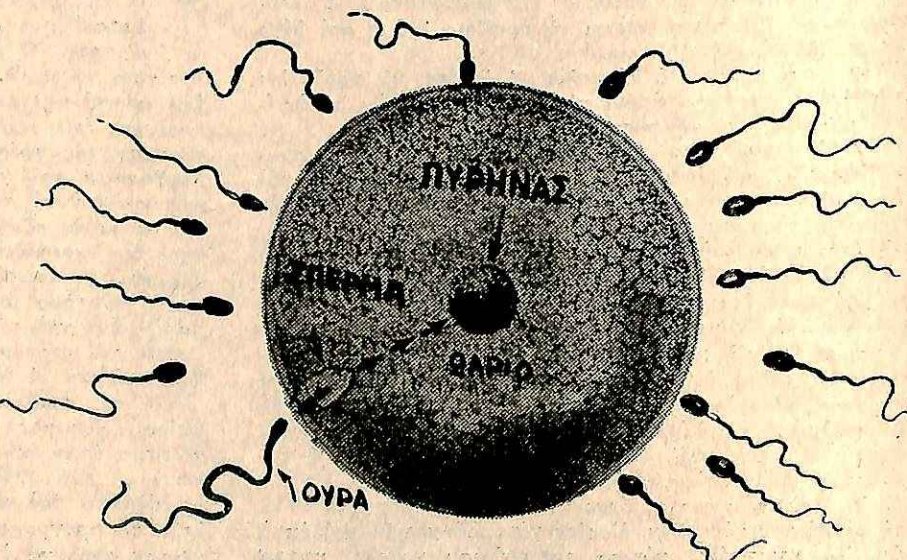
πού δὲν ἐξηγεῖ ἀπολύτως τίποτα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ζωντανὰ πλάσματα: Ξέρουμε ὅτι σ' ἄνωτερα ζῶα (καὶ σὲ μερικὰ κατώτερα, ὅπου ὑπάρχει διαφορισμὸς τοῦ φύλου) τὸ ἕνα φύλο ἔλκεται πρὸς τὸ ἄλλο καὶ ὀνομάζουμε αὐτὸ τὸ φαινόμενο «σεξουαλικότητα» ἢ ἐρωτικὴ ἑλξη. 'Αλλ' ἂν διαβάσουμε τ' ἀμέτρητα σεξολογικὰ συγγράμματα πού δημοσιεύθηκαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χάβελock 'Ελλης ὡς τὴν ἐποχὴ τοῦ 'Αλφρέδου Κίνσεϋ, θὰ βροῦμε ἕναν ὅγκο στοιχείων καὶ πληροφοριῶν πού δίνουν ἀπάντηση σὲ πολλὰς ἀπορίες μας — ἐκτὸς ἀπὸ μία, τὴ βασική:

Τί εἶναι ἐρωτικὴ ἑλξη; Είναι ἠλεκτρικὸ φαινόμενο; Είναι μαγνητισμός; Είναι κάτι ἄλλο; Κανείς δὲν ξέρει καὶ

ἴσως γιὰ πολλὰ χρόνια ἀκόμα δὲν πρόκειται ν' ἀποκτήσουμε μιὰ ἐπιστημονικὴ βεβαιότητα γύρω σ' αὐτὸ τὸ θέμα... Τίποτα, ὥστόσο, δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ δώσουμε μιὰ ἀπάντηση, σύμφωνα μὲ τὰ δεδομένα τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης.

★

ΓΙΑ νὰ ἐξηγήσουμε φαινόμενα ὅπως ἡ ἐρωτικὴ ἑλξη, ἡ σεξουαλικὴ ὁρμή, τὸ σεξουαλικὸ ἐνστικτο κτλ. θὰ ἔπρεπε πρῶτα νὰ ξέρουμε τί εἶναι τὸ «φύλο», πὼς ἀναπτύχθηκε, πὼς ἐξελίχθηκε, γιὰτί ὑπάρχει. Φυσικά, ὅλα τὰ σεξουαλικά φαινόμενα συνδέονται μ' αὐτὸ τὸ διαφορισμὸ τῶν φύλων σὲ ἀρσενικὸ

καὶ θηλυκὸ. 'Αλλ' ἡ ἐξελικτικὴ ἱστορία τοῦ φυλετικοῦ διαφορισμοῦ δὲν εἶναι ἀκόμα γνωστὴ. Δὲν μποροῦμε νὰ ἐξηγήσουμε τὴν προέλευση αὐτοῦ τοῦ διαφορισμοῦ τῶν ζωντανῶν πλασμάτων τοῦ πλανήτη μας. Μποροῦμε ἀπλῶς νὰ διατυπώσουμε ὀρισμένες ὑποθέσεις πού θὰ παραμείνουν ὑποθέσεις ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιστήμη δὲν προσκομίζει βετικά στοιχεία γιὰ τὴ βιολογικὴ ἐξέλιξη. Καὶ δυστυχῶς τίποτα δὲ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐλπίζουμε ὅτι τὸ πρόβλημα θὰ λυθεῖ σύντομα.

Εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι αὐτὸ πού ὀνομάζουμε «σεξουαλικότητα» ἐμφανίσθηκε στὸν πλανήτη μας πρὶν ἀπὸ πολλὰ δισεκατομμύρια χρόνια. Εἶναι πολλὴ πιθανὸν ὅτι ἐκδηλώθηκε πρῶτα στὰ μικροσκοπικὰ ζωντανὰ πλάσματα τοῦ νεροῦ. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δὲν ὑπῆρχαν ἀκόμα οἱ μορφὲς ζωῆς πού γνωρίζουμε σήμερα στὴ Γῆ. Γιὰ νὰ ἐμφανισθοῦν οἱ πρῶτες μορφὲς ζωῆς οἱ φυσικὲς συνθήκες ἔπρεπε ν' ἀποκτήσουν τὴν τέλεια ἰσορροπία πού εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ζωῆς. Τὸ φῶς, ἡ θερμοκρασία, ἡ σύνθεση τῆς ἀτμοσφαιράς, τὰ χημικὰ στοιχεῖα τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ νεροῦ ἔπρεπε νὰ συντεθοῦν ἀπὸ τὴ μυστηριώδη ἀλλημεῖα τῆς φύσεως γιὰ νὰ ξεπηδήσουν οἱ σπῆδες τῆς ζωῆς, πιθανότατα σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ πλανήτη μας συγχρόνως. Σήμερα ξέρουμε πὼς τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς ζωντανῆς βίης εἶναι οἱ πρωτεΐνες καὶ τὰ πυρηνώδη δέξα.

Ὡστόσο, εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι παρ' ὅλες τὶς ἐπιστημονικὲς μας γνώσεις καὶ τὰ σύγχρονα τεχνικὰ μέσα δὲν κατορθώσαμε ποτὲ νὰ δημιουργήσουμε στὸ ἐργαστήριον οὔτε τὶς κατώτερες μορφὲς ζωῆς ἀπὸ καθαρὲς χημικὲς οὐσίες (Πρόσφατα πειράματα κατέληξαν στὴν τεχνητὴ δημιουργία μιᾶς μορφῆς ἰοῦ, ἀλλὰ δὲν εἴμαστε βέβαιοι ἂν ἕνας ἰὸς μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ζωντανὸ πλάσμα). 'Επίσης, δὲν ξέρουμε ποῖα ἦταν ἡ ἀρχέγονη μορφή τῆς ζωῆς.

Μερικοὶ ἐπιστήμονες ὑποθέτουν πὼς οἱ πρῶτες μορφὲς ζωῆς ἦταν φυτικές, ἀλλὰ γιὰ τίποτα δὲν εἴμαστε βέβαιοι. Ξέρουμε ὅμως ὅτι ἂν ὁ ἀρχέγονος ζωϊκὸς οργανισμὸς ἦταν ἀνίκανος ν' ἀναπαραχθεῖ, πᾶν σύντομα θὰ ἐξαφανίζονταν ἀπὸ τὴ Γῆ. 'Η ἀναπαραγωγή συνεπὼς εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς υπάρξεως κάθε ζωικοῦ εἴδους.

Μονογονία καὶ ἀμφιγονία

ΓΙΑ ν' ἀναπαραχθεῖ ἕνας οργανισμὸς πρέπει ν' ἀποχωρήσῃ ἕνα μέρος τῆς ζωντανῆς του βίης ἢ ὁποῖα θ' ἀναπτυχθεῖ σὲ καινούργιο οργανισμό. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ κατὰ δύο τρόπους: μὲ τὴ μονογονία καὶ τὴν ἀμφιγονία. Στὴν πρώτη περίπτωση ὁ οργανισμὸς διαίρεται σὲ δύο κομμάτια πού ἀναπτύσσονται σὲ δύο διαφορετικὰ ἄτομα, ὅπως συμβαίνει π. χ. στὰ μικρόβια καὶ σὲ ὀρισμένα σκουλήκια. 'Η δευτέρη περίπτωση προϋποθέτει διαφοροποίηση τῶν φύλων πού συμβάλλουν καὶ τὰ δύο στὴ δημιουργία ἐνὸς ἀτόμου. Εἶναι ἡ κυρίως «σεξουαλικὴ» ἀναπαραγωγή.

'Η μονογονία εἶναι ἀσφαλῶς ὁ πῶς πρωτόγονος τρόπος ἀναπαραγωγῆς ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀκόμα ἐξαφανισθεῖ ἀπὸ τὴ Γῆ. 'Η ὀληθινὴ σεξουαλικότητα, ὁ διαφορισμὸς τῶν φύλων, ἐμφανίσθηκε ἴσως πολὺ ἀργότερα, δὲν ξέρουμε ἀκριβῶς πότε.

'Η ἀμφιγονία (σεξουαλικὴ ἀναπαραγωγή) προϋποθέτει τὴν ἀλληλεπίδραση δύο εἰδικῶν κυττάρων πού παράγονται καὶ ἀπελευθερώνονται ἀποκλειστικά γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, καὶ λέγονται ἀναπαραγωγικὰ κύτταρα ἢ «γαμέτες».

Στὶς ἀνώτερες μορφὲς ζωῆς (καθὼς καὶ στὰ φυτὰ), ὑπάρχουν δύο εἶδη κυττάρων γιὰ τὴν ἀναπαραγωγικὴ λειτουργία: Τὸ ὠάριο καὶ τὸ σπερματοζωάριο. Τὸν ὀργανισμὸ πού παράγει ὠάρια τὸν ὀνομάζουμε «θηλυκὸ», τὸν ὀργανισμὸ πού παράγει σπερματοζωάρια τὸν ὀνομάζουμε «ἀρσενικὸ».

Δὲν ξέρουμε πὼς διαφοροποιήθηκαν αὐτὰ τ' ἀναπαραγωγικὰ κύτταρα καὶ δὲν ξέρουμε πού δημιουργήθηκε πρῶτο. 'Ισως δὲν ὑπάρχει προτεραιότητα. Εἶναι πιθανὸ πὼς ἀρχικὰ τὰ δύο ἀναπαραγωγικὰ κύτταρα ἦταν ὅμοια ἢ σχεδὸν ὅμοια. Κατόπιν κάποιοι μυστηριώδεις χημικὸς παράγοντες ἢ ἄλλη ἐξωτερικὴ ἐπίδραση μετέβαλε ὀξικά τὴ σύνθεσή τους καὶ τελικὰ, ἐπειρὰ ἀπὸ μακροῦς αἰῶνες ἐξέλιξεως, διαμορφώθηκε τὸ θηλυκὸ καὶ τὸ ἀρσενικὸ κύτταρο.

Ἐκατομμύρια χρόνια ἀργότερα, ὅταν ἀναπτύχθηκαν οἱ μυριάδες τῶν ζωϊκῶν εἰδῶν, τὰ ὠάρια καὶ τὰ σπερματοζωάρια ἐξακολουθοῦν νὰ λειτουργοῦν στὸν ἴδιον ἀναπαραγωγικὸ κύκλο. Θηλυκὰ καὶ ἀρσενικὰ κύτταρα βρίσκονται στὴ βάση τῆς ζωῆς κάθε ἀτόμου, εἴτε πρόκειται γιὰ ψαῖο πού γεννᾷ αὐγά, εἴτε γιὰ θηλαστικὸ πού ἀναπτύσσεται τὸ ἐμβρυο μέσα στὸ ἴδιο τὸ σῶμα...

'Αλλὰ τὸ μεγάλο ἐρώτημα εἶναι: Γιὰ τί τὸ ὠάριο καὶ τὸ σπερματοζωάριο προσελκύονται τόσο ἰσχυρὰ μεταξύ τους; 'Αν μπορούσαμε ν' ἀπαντήσουμε μὲ ἐπιστημονικὴ σαφήνεια σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, θὰ μπορούσαμε νὰ ἐξηγήσουμε καὶ τὸ φαινόμενο τῆς σεξουαλικότητας.

'Η δραματικὴ πορεία

ΑΡΧΙΚΑ μποροῦμε νὰ παρατηρήσουμε τὸ δέξι: 'Υπάρχουν ἐπιστημονικὰ δεδομένα πού μᾶς πείθουν ὅτι

ὅσο ἀνεβαίνουμε στὴ ζωϊκὴ κλίμακα, δηλαδή ὅσο προχωροῦμε ἀπὸ τὰ κατώτερα πρὸς τ' ἀνώτερα ζῶα, ἡ ἐλκτικὴ δύναμη ἀνάμεσα στὸ ἀρσενικὸ καὶ τὸ θηλυκὸ ἀναπαραγωγικὸ κύτταρο αὐξάνεται.

'Αλλ' ἡ φύση ἀντισταθμίζει αὐτὴ τὴν αὐξηση τῆς ἐλκτικῆς δυνάμεως παρεμβάλλοντας πολυάριθμα ἐμπόδια, μεταξὺ τοῦ ὠαρίου καὶ τοῦ σπερματοζωαρίου, γιὰτί τ' ἀναπαραγωγικὰ κύτταρα δὲν πρέπει νὰ συναντηθοῦν πρόωρα ἢ πολὺ συχνά, ἐφ' ὅσον αὐτὸ δὲν ἐξυπηρετεῖ τοὺς σκοποὺς τῆς φύσεως. 'Ετσι π. χ. παρατηροῦμε πὼς ὁ κόλπος τῶν θηλαστικῶν περιέχει δέξα πού σκοποῦν ἑκατομμύρια σπερματοζωάρια προτοῦ φτάσουν στὴ μήτρα γιὰ νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸ ὠάριο. 'Ιδιαιτέρα στὸν ἄνθρωπο, τὰ σπερματοζωάρια, γιὰ νὰ συναντηθοῦν μὲ τὸ ὠάριο, πρέπει νὰ διανύσουν μιὰν ἀπόσταση περίπου 18 ἑκατοστών μέσα ἀπὸ ἐλικοειδεῖς διαβάσεις ἀνόματες καὶ γεμάτες θανάσιμα δέξα. Εἶναι μιὰ δραματικὴ μεγάλη πορεία, ἂν λογαριάσουμε ὅτι τὸ σπερματοζωάριο ἔχει μῆκος μερικῶν ἑκατοστών τοῦ χιλιοστοῦ καὶ προχωρεῖ πάνω σ' ἕνα γλοιώδη βλεννογόνο καὶ συχνὰ σὲ ἀνηφορικὸ «ἑδωφος». Σὲ ἀνθρώπινες ἀναλογίες, αὐτὸ σημαίνει πὼς ἕνας ἄνθρωπος θὰ ἔπρεπε νὰ κολυμπήσει ἐπὶ πέντε περίπου χιλιόμετρα σὲ μιὰ θάλασσα πηχτὴ σὰ σιρόπι, μὲ ταχύτητα ἐνὸς χιλιόμετρον κατὰ 17 λεπτά! Δὲν εἶναι λοιπὸν ἐκπληκτικὸ ὅτι ἐλάχιστα σπερματοζωάρια φτάνουν στὸ σκοπὸ τους.

'Αλλὰ γιὰτί παρεμβάλλονται τόσα τρομακτικὰ ἐμπόδια στὴ λειτουργία τῆς γονιμοποιήσεως; Μονάχα ἕνα σπερματοζωάριο ἐπὶ 200 ἑκατομμυρίων θὰ γονιμοποιήσει τελικὰ τὸ θηλυκὸ κύτταρο καὶ ἡ φύση παρεμβάλλει αὐτὰ τὰ ἐμπόδια γιὰτί μόνο τὸ ταχύτερο, ἰσχυρότερο καὶ ἱκανότερο σπερματοζωάριο πρέπει νὰ κερδίσει τὸν ἀγῶνα. Καὶ ὅχι μόνο αὐτό: ὁ νικητὴς δὲν ἀρκεῖ νὰ πλησιάσει πρῶτος τὸ ὠάριο. Πρέπει καὶ νὰ διαθέτῃ τὸ κατάλληλο ὄπλο — ἕνα ἐνζυμο πού λέγεται «καλουρονιδάση» — πού θὰ τοῦ ἐ-

πιτρέπει να εκπορθήσει το σώριο, δηλαδή να διατρυπήσει το σκληρό του περίβλημα. Έτσι, απ' όλα τ' άρσενικά κύτταρα που θα πολιορκήσουν το θηλυκό, μονάχα ένα θα είναι ο νικητής. Μόλις διατρυπηθεί το σώριο, άμέσως το σκληρό του περίβλημα θα γίνει άκρη σκληρότερο και το φρούριο θα γίνει άπρόσβλητο για τα ύπόλοιπα σπερματοζώαρια, που είναι καταδικασμένα να πεθάνουν.

Και αυτό μās ξαναφέρει στο ερώτημα: Γιατί τ' αναπαγωγικά κύτταρα έλκονται τόσο ισχυρά μεταξύ τους και μάλιστα από σχετικά μεγάλες αποστάσεις;

Βιολογικός ήλεκτρισμός

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ δρ Φρίτς Κάν έχει διατυπώσει τη γνώμη ότι το θηλυκό κύτταρο, το σώριο, άναδίδει μια ισχυρή όσμη που προσελκύει άκαταμάχητα το σπερματοζώαριο. Αυτό υποθέτει την ύπαρξη κάποιου αίσθη- τηρίου οργάνου που οδηγεί το σπερματοζώαριο προς τον αντίκείμενικό του σκοπό. Δεν είναι δυνατό να συμβαίνει κάτι τέτοιο, αλλά πάντως, απ' όσο ξέρουμε, ή θεωρία δεν έχει άποδειχθεί.

Κατά τη γνώμη μου, πολλά σεξουαλικά φαινόμενα είναι καθαρά ήλεκτρικής φύσεως. Ο βιολογικός ήλεκτρισμός είναι γνωστός εδώ κι' εκατό χρόνια. Ο ήλεκτρισμός του μυϊκού και του νευρικού συστήματος μελετάται από καιρό και στην ιατρική χρησιμοποιούνται πολλές πρακτικές εφαρμογές αυτού του φαινομένου. Οι μεγάλοι μύς, όπως ή καρδιά, παράγουν σταθερά ήλεκτρικά ρεύματα που μπορούν να καταγραφούν στον ηλεκτροκαρδιογράφο, πράγμα που έμπειρεί τη διάγνωση των άνωμαλιών στη λειτουργία της καρδιάς. Ο ηλεκτροκαρδιογράφος άνιχνεύει και καταγράφει τα ήλεκτρικά ρεύματα που παράγονται από τον εγκέφαλο. Ακόμα και ή αίσθηση της όρασεως, όπως μάς βεβαιώνει ή επιστήμη, όφειλεται στις ήλεκτροχημικές επιδράσεις του όπτικού νεύρου.

Πρόσφατες έρευνες απέδειξαν ότι στη γυναίκα, κατά τη διάρκεια του κύκλου της έμμηνορροίσεως, παράγεται ένα ήλεκτρικό δυναμικό. Ίδιαίτερα οι έρευνες του Άμερικανού δρος Τζίλη μās πείθουν ότι το ήλεκτρικό δυναμικό του γυναικείου σώματος αυξάνεται από μηδέν σε 15 χιλιοστά του βόλτ.

Γενικά, ο ζωϊκός ήλεκτρισμός είναι μια πολύ σημαντική βιολογική δύναμη. Φαίνεται πως ή ζωή δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς αυτόν. Άλλα τα τεχνικά μέσα που διαθέτουμε σήμερα δεν μάς επιτρέπουν ακόμα να μελετήσουμε τον ήλεκτρισμό των αναπαγωγικών κυττάρων, μ' όλο που μπορούμε από τώρα να θεωρήσουμε ως βέβαιον ότι τα σπερματοζώαρια και τα σώρια παράγουν ήλεκτρικά ρεύματα. Αν αυτό είναι άληθινό, τότε δεν είναι δύσκολο να καταλάβουμε πως έλκονται μεταξύ τους.

Μερικά (όχι όλα) από τα αίσθητήρια οργανά μās είναι πιο εύαίσθητα απ' τα λειότερα όργανα άνθρωπινής κατασκευής που χρησιμοποιούμε στα εργαστήρια. Π. χ. μπορούμε να άσφραθούμε και ν'

άναγνωρίσουμε τις πιο άνεπαίσθητες όσμες (και οι σκύλοι μās ξεπερνάνε σ' αυτό το σημείο) αλλά δεν έχουμε ακόμα εργαστηριακά όργανα για να μετράμε τις όσμες.

Μπορούμε να γευθούμε και να ξεχωρίσουμε εκατοντάδες ούσιες με διαφορετική γεύση, αλλά κανένα από τα εργαστηριακά μās όργανα δεν μπορεί να μās πληροφορήσει αν μια σταγόνα ύγρου είναι σάλτσα μαγιονέζα ή κοκτέιλ μαρτίνι (αυτό μπορεί να γίνει μόνο με πολύπλοκες χημικές αναλύσεις). Η άνθρωπινή γλώσσα μπορεί να γευθεί τα πιο άνεπαίσθητα ήλεκτρικά ρεύματα που δεν άνιχνεύονται παρά μόνο μ' ένα ισχυρότατο ήλεκτρονικό μιλλιβολτόμετρο. Και τα ρεύματα που παράγονται στον εγκέφαλο είναι τόσο άσθενή ώστε μέχρι πριν από τριάντα χρόνια άγνωστον την ύπαρξή τους.

Θεωρίες και πράξεις

Τι σημαίνει λοιπόν ή εξέλιξη μεταξύ των φύλων; Πολλά ξόα μπορούν να αίσθανθούν έξ απόστάσεως τη διαφορά ενός ήλεκτρικού δυναμικού. Μήπως συμβαίνει το ίδιο και στον άνθρωπο;

Ποια μυστηριώδη ρεύματα διοχετεύονται άνάμεσα σ' έναν άνδρα και μια γυναίκα που ανταλλάσσουν άπλως μια χειραψία; Μπορούμε δικαιολογημένα να υποθέσουμε ότι ο άνθρωπος διαθέτει έναν εύαίσθητο μηχανισμό χάρη στον όποιο συλλαμβάνει τα ήλεκτρικά βιολογικά ρεύματα. Τα ρεύματα αυτά θα πρέπει να διαφέρουν σε έκταση και συχνότητα άνάλογα με το φύλο. Αυτός ο βιολογικός ήλεκτρισμός θα μπορούσε να εξηγήσει και την έρωτική διέγερση που προκαλείται από τη στενή έπαφή των φύλων, αλλά και το φαινόμενο του όργασμου που έχει μελετηθεί από πολλούς επιστήμονες άν και όχι εξαντλητικά.

Ίσως στο άπώτερο μέλλον μια ομάδα φυσικοχημικών και σεξολόγων θα καταφέρει να κατασκευάσει ένα υπερευσ- σθητό όργανο που θα μετράει αυτή την άνταλλαγή βιοηλεκτρικών ρευμάτων σε μια χειραψία ή σ' ένα φιλή. Τα βιοηλεκτρικά όργανα του μέλλοντος θα μάς δίνουν τις γραφικές καμπύλες που θα εκφράζουν την ένταση της φυσικής έλξεως άνάμεσα σε δυο άνθρώπους. Χάρη σ' αυτά τα όργανα κάθε άνθρωπος θα μπορεί να βρει το ιδανικό του ταίρι και ο γάμος θα χάσει τον επικίνδυνο χαρακτήρα του τυχερού παιχνιδιού που σήμερα προκαλεί τόσες άνθρωπινες τραγωδίες. Άλλα και ο έρωτας θα χάσει πολύ από το μυστήριο και τη γοητεία του.

Τα ήλεκτρικά φαινόμενα δεν είναι βέβαια πολύ... ρομαντικά, αλλά τί να γίνει; Ός την εποχή που ή επιστημονική έρευνα θα μάς άποκαλύψει τα μυστικά της έρωτικής σαγήνης, δεν έχουμε καλύτερη εξήγηση να προσφέρουμε. Άλλωστε τα ζευγαρώδια των έρωτευμένων δεν ένδιαφέρονται πολύ για τις θεωρίες. Οι πράξεις είναι πολύ πιο εύχарιστες.

HUGO GERNSBACH

ΤΑ ΤΡΗΜΑΤΟΦΟΡΑ...

Μικροσκοπικά ζωντανά πλάσματα σχημάτισαν το φλοιό της Γης.

Τρισεκατομμύρια τρισεκατομμυρίων μικροσκοπικά πλάσματα έχουν συνθέσει μεγάλα τμήματα του φλοιού της Γης.

Αυτά τα μικροσκοπικά πλάσματα, έδώ και εκατομμύρια χρόνια, έχουν σχηματίσει άσβεστολιθικά στρώματα που σε πολλά σημεία, έχουν πάχος πάνω από τριάντα μέτρα. Συνέβαλαν στο σχηματισμό των βράχων σε πολλά νησιά. Στο νησί Μπαρμπάντος της Αιτικής Ήνδίας τα 30% του βραχώδους έδάφους άποτελείται από τα λείψανα των μικροσκοπικών ζώων...

Έπάρχουν άναρίθμητα απ' αυτά σ' όλους τους άκεανούς της Γης και σχεδόν το ένα τρίτο του πνθιμένου στα βαθύτερα σημεία της θάλασσας άποτελείται από στρώματα σχηματισμένα από τα άπομεινάρια των ζώων. Και όμως, τα περισσότερα απ' αυτά είναι τόσο μικρά ώστε είναι άδύνατον να τα ίδουμε χωρίς μικροσκόπιο...

Αυτά είναι τα λεγόμενα τρηματοφόρα που δεν υπερβαίνουν τους λεπτότερους κόκκους της άμμου. Άνήκουν στην όμοταξία των πρωτοζώων και το καθένα τους άποτελεί ένα μοναδικό ζωντανό κύτταρο που σχηματίζει γύρω του ένα σκληρό άσβεστολιθικό όστρακο. Τα τρηματοφόρα ζουν κατά δισεκατομμύρια, μέσα στο νερό της θάλασσας. Όταν πεθάνουν, το όστρακό τους βυθίζεται στον πυθμένα της θάλασσας και σχηματίζει σιγά — σιγά τα άσβεστολιθικά στρώματα.

Τέτοια μικροσκοπικά όστρακα βρίσκουμε άφθονα στους βράχους που σχηματίστηκαν πριν από εκατομμύρια χρόνια. Άνάλογα με το είδος και την πυκνότητα των όστράκων οι γεωλόγοι μπορούν να χρονολογήσουν τα γεωλογικά στρώματα.

Ίδιαίτερο ένδιαφέρον παρουσιάζουν τα τρηματοφόρα που ζουν στην επιφάνεια των άκεανών. Απ' αυτά είναι τα λεγόμενα πελαγικά είδη που όταν πεθάνουν κατακάθονται στον πυθμένα της θάλασσας και μαζί με την άμμο σχηματίζουν σκληρά στρώματα. Μόνο στα πολύ βαθιά σημεία του άκεανού δεν άπάρχουν όστρακα τρηματοφόρων γιατί το άσβέστιο διαλύεται στο πολύ ψυχρό νερό...

ΠΩΣ ΕΚΛΕΨΑΝ ΟΙ ΦΡΑΓΚΟΙ ΤΟ ΛΕΙΨΑΝΟ ΤΟΥ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΣΤΗΝ πόλη Πάταρα της Λυκίας, στη Μικρά Άσία, γεννήθηκε στα μέσα του τρίτου αιώνα μετά Χριστόν ο Νικόλαος, παιδί άρχοντικής οικογενείας. Νεώτατος έχασε τον πατέρα του και το μονάκριβο άδελφό του. Έκτοτε άφωσιώθηκε στη λατρεία του Χριστιανισμού, μίσησε την κολοσσιαία πατρική του περιουσία στους φτωχούς και, ντυμένος το καλογερικό του όσος, ξεκίνησε για το προσκύνημα του Αγίου Τάφου, όπως συνήθιζαν κατά τα χρόνια εκείνα, μαζί με διαφόρους άλλους προσκυνητές χριστιανούς.

Στο ταξίδι ξέσπασε φοβερή τρικυμία και οι προσκυνητές θα πνιγόνταν με το καρδί των, αν δεν προσευχόταν, όπως λέει ή παράδοση, ο Νικόλαος γονατιστός, στο Θεό να τους γλυτώσει. Άμέσως ή θάλασσα γαλήνεψε και το καρδί έφτασε στους Αγίους Τόπους, όπου ο καπετάνιος με σέβασμό διηγήθηκε τη θαυματουργή έπαιρησή του ιερωμένου Νικολάου. Έκτοτε το όνομά του διαδόθηκε σ' όλο τον κόσμο για τη δύναμή του. Κι' από τότε όλοι οι χριστιανοί άναγνώρισαν τον Άγιο Νικόλαο προστάτη των θαλασσιανών κι' επίσκοπο της πατρίδος του.

Ο ΤΑΝ πέθανε ο άρχιεπίσκοπος Μύρων της Λυκίας, όλοι οι κάτοικοι έκτιμώντας τις χριστιανικές άρετές του Νικολάου, τον εξέητησαν άρχιεπίσκοπο. Και πράγματι, ή περίοδος που διοίκησε την έκκλησία του ήταν εύτυχημένη, γιατί όχι μόνο άντιστάθηκε στους διωγμούς των χριστιανών από τους ειδωλολάτρες Ρωμαίους άυτοκράτορες, αλλά γιατί παρέσχε κάθε βοήθεια στο λαό, σύστησε νοσοκομεία, πτωχοκομεία και παιδικά όσπια. Γι' αυτό, όταν πέθανε ο Νικόλαος στις 6 Δεκεμβρίου 826, θάφτηκε με μεγάλες τιμές σε μια κρύπτη της μητροπόλεως των Μύρων και τον έθαλαν σε μνήμα λαξευτό σε όλόλευκο μάρμαρο. Ο λαός τότε με θαυμασμό έμαθε ότι από τον τάφο του ξεχνόνταν ένα γλυκό ευωδιασμένο μύρο, που θεράπευε κάθε άρρώστεια.

Μόλις έμαθαν οι χριστιανοί αυτό το θαύμα, χιλιάδες έτρεξαν στον τάφο του κι' άγγιζοντας τον τάφο του με τα χέρια, τον παρακαλούσαν με δάκρυα να τους θεραπεύσει. Στα 807 μ. Χ. ο Άχμέτ, κυβερνήτης του στόλου του περίφημου Καλήφης της Άραβίας Χαράν έλ Ρασήδ, άφού λεηλάτησε τη νήσο Ρόδο, πολεμώντας κατά του Βυζαντίου, τράβηξε με τα καρδιά του για τη Ρόδο με το σκοπό ν' άρπάξει το λείψανο του Αγίου Νικολάου, πιστεύοντας ότι με την προστασία του θα νικούσε στη θάλασσα.

Άλλά, σαν σίμωςε στη Ρόδο — θαύμα του Αγίου Νικολάου — ξέσπασε τρομερή τρικυμία, που βούλιαξε τα περισσότερα από τα καρδιά του Άχμέτ, και με τα λίγα που του άπόμειναν έσπενσε να σωθεί.

ΕΤΣΙ, όχι μόνο στην Άνατολή, αλλά και στην Εύρωπή όλόκληρη, μεγάλωνε όλοένα ο πόθος ν' άποκτήσουν το λείψανο του Μυροβλήτου. Τό ζητούσε ο Πάπας, τó γύρευε ή Βενετία, τó

ζήλευε ο βασιλιάς της Γαλλίας κι' άλλοι πολλοί, πρόθυμοι να πληρώσουν όσο κι' όσο για να τ' άποκτήσουν. Φυσικό, λοιπόν, ήταν να εύρεθούν διάφοροι θαλασσινοί τυχοδιώκτες, που κατόρθωσαν ν' άρπάξουν το λείψανο του Αγίου Νικολάου από τα Μύρα της Λυκίας. Σύγχρονος χρονογράφος άφηγείται πως συνέβη ή άπαγή:

Τό 1086 μερικοί έμποροι από την ιταλική πόλη Μπάρι ξεκίνησαν με τρία καρδιά πηγαίνοντας στην Άντιόχεια, για ν' άγοράσουν από εκεί έμπορεύματα, πουλώντας διάφορα ιταλικά έμπορεύματα, που έφερναν από το Μπάρι. Κατέβηκαν στη Μεσόγειο, και περνώντας σιμά από τα Μύρα της Λυκίας, σκέφθηκαν ότι δεν θα ήταν άσχημο να δοκιμάσουν ν' άρπάξουν το λείψανο του Αγί-

ΤΟΥ Κ. ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ

ου Νικολάου, που τότε έλατρεύετο στην Εύρώπη, για να το εκμεταλλευθούν. Άλλά, πλησιάζοντας, πληροφορήθηκαν ότι τα μέρη εκείνα είχαν καταληφθεί άπό τους Σαρακηνούς κουρσάρους που κυριαρχούσαν στη Μεσόγειο. Φοβήθηκαν, λοιπόν, μην πέσουν στα χέρια των κουρσάρων και τράβηξαν για την Άντιόχεια. Εκεί βρήκαν ένα βενετσιάνικο καρδί έμπορικό κι' έμαθαν ότι έπίτηδες έκαναν εκείνο το ταξίδι και πήραν από τη Βενετία ν' άναγκαία έγγραφα για ν' άνοίξουν τον τάφο και κλέψουν το Άγιο λείψανο του Μυροβλήτου.

Μόλις έμαθαν πώς είδησεως αυτές, οι έμποροι του Μπάρι άφήκαν τους Βενετσιάνους να γλεντούν στην Άντιόχεια κι' έτρεξαν στα Μύρα της Λυκίας για να πουλάσουν αυτόν το άρπάξουν. Καφάινεται ότι πέτυχαν ν' άπατήσουν τους λίγους καλογέρους που φρουρούσαν τον τάφο του Αγίου Νικολάου, λέγοντάς τους πως τους έστειλε ο Πάπας της Ρώμης να μεταφέρουν τα άγια λείψανα, για να κτίσουν μια περίφημη έκκλησία, όπου να τα θάβουν στη Ρώμη.

Οι άπλοϊκοί καλόγεροι τους πίστεψαν (ή μάλλον είναι πιθανώτερο ότι τους έπεισαν με γυναιό μπαξίσι) και τούς άφησαν να το ξεθάψουν και να πάρουν το Άγιο λείψανο. Άφού το τέλιξαν οι Φράγκοι με πολυτελή άμφια το έκρυψαν στο καρδί μέσα σ' ένα κρασοβάρελο.

Όταν έφτασαν τα καρδιά το Μάη του 1087 στο Μπάρι και οι κάτοικοι πληροφορήθηκαν το μεγάλο θρησκευτικό γεγονός έτρεξαν να ύποδεχτούν γονατιστοί το λείψανο, κι' άμέσως άρχισαν να κτίζουν τη μεγαλοπρεπέστερη έκκλησία που βρίσκεται και τώρα και στην κρύπτη της όποιας είναι τώρα ο Άγιος Νικόλαος.

ΑΤΤΑ Ιστορούν οι σύγχρονοι χρονογράφοι, από τους όποιους άφηγήθηκαν την άπαγή του Αγίου Νικολάου οι μεταγενέστεροι Ιστορικοί. Έτσι

το Μπάρι γίνθηκε κέντρο προσκυνήματος και ως σήμερα τρέχουν οι πιστοί χριστιανοί να παρακαλέσουν τη βοήθεια του Μυροβλήτου.

Άλλ' ύπάρχει και μια άλλη σύγχρονη άφήγηση, που παρασταίνει πολύ διαφορετικά την άπαγή του λειψάνου από τα Μύρα της Λυκίας, όπου την εκδέτει ο διάσημος Ιστορικός της Βενετίας Σ. Ρομανίν. Κατ' αυτόν, στα τέλη του ένδεκάτου αιώνα, στην πρώτη Σταυροφορία για να πάρουν οι Εύρωπαίοι τον τάφο του Χριστού, έλαβε μέρος και ή Βενετία, με γάραχο τον Ίωάννη, γιο του Δόγη της Βενετίας Βιτάλε Μικιέλι, και με πνευματικό άρχηγό τον επίσκοπο Έρρίκο Κονταρίνη, κατέβηκαν στη Μεσόγειο, περνώντας από τη νήσο Ρόδο.

Όταν ήλθε ή άνοιξη, εξακολούθει ο Ιστοριογράφος της Βενετίας Σ. Ρομανίν, οι Βενετοί ξεκίνησαν από τη Ρόδο. Κι' όταν έφτασαν λίγο απέξω από τα Μύρα της Λυκίας, ο επίσκοπος Έρρίκος Κονταρίνη, που πριν φύγουν από τη Βενετία έπήγε στην έκκλησία του Αγίου Νικολάου στο Λίντο για να του ζητήσει τη χάρη στο γινισμό του να φέρει στην πατρίδα του το σώμα του Αγίου εκείνου, πρόσταξε τα καρδιά να σταματήσουν. Έπειτα έστειλε μερικούς να έρευνήσουν. Κι' αυτοί, γυρίζοντας, είδοποισαν ότι ή πόλη ήταν έρημη, γιατί την είχαν λεηλατήσει οι Τουρκοί.

Μόλις τ' άκουσαν, πολλοί από το πλήρωμα του καρδιού ξεμπαρκαρίστηκαν, πήγαν στην έκκλησία κι' έψαξαν παντού, σπάζοντας όλα γύρω, ζητώντας να βρουν τα άγια λείψανα. Κι' έφτασαν σε τέτοια ύπερβολή οι Βενετσιάνοι αυτοί, ώστε έπιασαν τους τέσσαρες φύλακες του ναού και τους έθαλαν σε μεγάλα βασανιστήρια για να μάθουν που ήσαν κρυμμένα τα άγια λείψανα. Άλλ' οι φύλακες άρνήθηκαν ν' άποκαλύψουν.

Ο επίσκοπος εν τούτοις Έρρίκος Κονταρίνη δεν έπαψε να παρακαλεί με δάκρυα το Θεό ν' άποκαλύψει πού ήταν το μέρος που βρισκότανε το λείψανο του Αγίου Νικολάου του Μυροβλήτου. Κι' άπελπισμένοι έτοιμάζονταν να φύγουν, όταν μια γλυκειά ευωδία, που ξαφνικά ξεχύθηκε στο ναό, τους ώδήγησε να σκάψουν κάτω από ένα δωμά και να βρουν το λείψανο του Νικολάου των Μύρων της Λυκίας.

Χαρούμενοι οι Βενετσιάνοι μετέφεραν το λείψανο σ' ένα από τα καρδιά των κι' άπλωσαν τα πανιά γυρίζοντας για τη Βενετία.

Αυτό είναι το γεγονός που μάς διηγείται ένας σύγχρονος χρονογράφος Βενετσιάνος και επαναλαμβάνεται στο «Χρονικό» του Παύλου Μοροζίνη και στην Ιστορία του Άνδρέα Μοροζίνη.

ΣΤΕΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Ο μεγαλύτερος και, αναμφίβολα, ο τραγικότερος ποιητής της πνευματικής Γενεάς του Μεσοπολέμου, ο ανεπανάληπτος Κώστας Καρυωτάκης, έχει σφραγίσει με την αυτοκτονία του τμήσηνισμό του και την οδύνη που ένοιωθε για πρόσωπα και πράγματα, ολοκληρώνοντας, με τον δικό του, δραματικό τρόπο, τη πεσσιμιστική του κοσμοθεωρία. Τη μοιραία αλληλοεπίδραση ενός ευαίσθητου ανθρώπου και μιας ανήσυχης εποχής, μάς την εξηγεί με το σημερινό του άρθρο ο Νικ. Βρεττάκος, ο κορυφαίος ποιητής της Νεώτερης Γενεάς.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Ένας τραγικός ποιητής μέσα στη δίνη μιας εποχής αγωνίας, πεσσιμισμού και αναζητήσεων.

ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

ΠΕΡΑΣΑΝ 32 χρόνια από τότε που ένας ποιητής, ο καλύτερος της γενιάς του, αυτοκτόνησε στην Πρέβεζα. Κάνοντας αυτόν τον καιρό μιά αναδρομή στην πολυτάραχη εποχή που ζήσαμε αφήσει πίσω μας, μιά εποχή από τις πιο συγκλονιστικές που γνώρισε ο πλανήτης μας, στάθηκε σε μερικές φυσιογνωμίες που πλήρωσαν για τον εαυτό τους και για τους άλλους. Σε μερικές φυσιογνωμίες, δόξαση. Έκατομμύρια άνθρωποι τα ξηλαστήρια θύματα αυτής της εποχής. Πόλεμοι, επαναστάσεις, απελευθέρωση, σύγχυση. Τίποτε δεν γίνεται τυχαία σ' αυτό τον κόσμο. Ο περασμένος αιώνας έκλεισε με κακά σημάδια. Δεν ήταν φανταστικά τα είδωλα που γκρεμίζονταν. Ο Νίτσε μπορεί να χαρακτηριστεί σαν ένας πρώτος, άσφατος δείκτης του παραλογισμού που θα ακολουθούσε.

Οι διάφοροι άνθρωποι αντέδρασαν με τον τρόπο τους, αναζητώντας μια διέξοδο μέσα στο διαρκώς αυξανόμενο αδιέξοδο. Άλλοιως πλήρωσαν την κακοδαιμονία της εποχής τους οι άπλοι άνθρωποι, άλλοιως οι σκεπτόμενοι. Ακολουθώντας κανείς τη μοίρα των σκεπτομένων, μπορεί να γράψει την ιστορία. Τις παλμικές κινήσεις των καιρών τις θεοκρινόμενες στη σκέψη τους και στις εκδηλώσεις τους. Μέσα στο κλίμα της αναταραχής τους βρέθηκε και ο Κώστας Καρυωτάκης, με το αδύνατο ψυχονευρικό σύστημα, που δεν στάθηκε ικανό να αντεπιδράσει στα σκοτεινά ρεύματα της μεταβατικής αυτής εποχής. Το διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα σε δυο πολιτισμούς αυτού που πεθαίνει κι' αυτού που έρχεται να πάρει τη θέση του, στάθηκε πάντοτε ένα διάστημα επικίνδυνο. Η διαδοχή δεν γίνεται ποτέ ομαλά, χωρίς κρίσεις, χωρίς πολέμους, χωρίς συμφορές, χωρίς τερατώδη φαινόμενα. Όλες οι μεταβατικές αυτές εποχές της ιστορίας, που λυβασάνισαν το ανθρώπινο γένος.

★

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ γεννήθηκε το 1896 στην Τρίπολη, από πατέρα δημόσιο υπάλληλο. Τα παιδικά του χρόνια τα πέρασε ακολουθώντας τον στις διάφορες μεταθέσεις του. Ήταν ένα παιδί καχεκτικό, με ψυχρή φλογερή και ανήσυχη. Τις ανησυχίες του τις πρωτοεξέδησε ζωγραφίζοντας. Η ήθικη πτώση και η έλλειψη ιδανικών γίνεται

περισσότερο φανερό σε κείνον που είναι υποχρεωμένος να ζει στις επαρχιακές πόλεις. Μιά ψυχή που νοιώθει να φέρνει μέσα της κάποια δύναμη, έχει και περισσότερες αξιώσεις από τη ζωή κι' από την εποχή της. Το επαρχιακό πνευματικό κοινό, συνεπάγεται πλήξη και αμηχανία. Φυσικά το κενό εκείνης της εποχής με την αναθεώρηση των ήθικων εννοιών και αξιών που γίνονταν σε παγκόσμια κλίμακα — προοίμιο αλλαγής — θα επηρέαζε τον αδύνατο χαρακτήρα του Καρυωτάκη, όπου κι' αν βρισκόταν. Όσο η ειδική αυτή περιπέλτησή του από επαρχία σε επαρχία, που συνεχίστηκε σ' όλη του τη ζωή γιατί κι' αυτός έγινε δημόσιος υπάλληλος, στάθηκε αφορμή να καμφθεί κάθε αντίσταση μέσα του, και να ξεουδετερωθεί εντελώς κάθε πίστη του σ' αυτή τη ζωή.

Οι νομικές του σπουδές δεν του άνοιξαν κανένα δρόμο. Αρνήθηκε το επάγγελμα του δικηγόρου. Ο έρωτας δεν κατόρθωσε ν' ανάνηψε ένα φως μέσα του, να του καλλιεργήσει έστω και μιά απτάτη, να κερδίσει χρόνο έστω και άμφιβάλλοντας για την αξία της ζωής. Το επάγγελμά του του δημοσίον υπαλλήλου τρέβεσε σ' αμύνη υποχρεωτική μηχανοποίηση του εαυτού του, σ' αμύνη αποστράτευση από την ελεύθερη δραστηριότητα, σαν μιά καταδίκη σε μαρμαριό. Ο δολιχόντας του στένευε διαρκώς. Δε μπορούσε να εντοπίσει σε κανένα σημείο την αξία της ζωής. Ταξιδεύει στην Εθιόπια, — σύντομα ταξίδια, στη Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία, αλλά ανακαλύπτει ότι η διάλυση και το κενό ξεπερνούνται σε όλο τον κόσμο. Κανένα προσωρινό έστω παραπτώμα να το καλύψει το κενό. Βλέπει το θάνατο κατάματα. Φτάνει στο σημείο να πιστεύει πως μοναδική λύτρωση αποτελεί η αυτοκτονία.

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ

Οι υπάλληλοι όλοι λυώνουν και τελειώνουν (νουν) σαν στήλες δύο - δύο μες στα γραφεία. (Ήλεκτρολόγοι θάναι ή Πολιτεία κι' ο θάνατος, που τους ανανεώνει).

Κάθονται στις καρέκλες, μπουτχουρώνουν άθωα λευκά χαρτιά, χωρίς ατία. «Σύν τη παρούση άλληλογραφία έχομεν την τιμήν» διαβεβαιώνουν

Και μοναχά ή τιμή τους απομένει, όταν ανηφορίζουν τους δρόμους, το θράδυ στις όχτς, σαν κουρνιασμένοι

Παίρνουν κάστανια, σκέπτονται τους νόμους, σκέπτονται το συνάλλαγμα, τους άμους σηκώνοντας οι υπάλληλοι οι καύμενοι.

Ο ΜΙΧΑΛΙΟΣ

Το Μιχαλιό τον πήρανε στρατιώτη. Καμαρωτά ξεκίνησε κι' ώραία με το Μαρή και με τον Παναγιώτη. Δε μπόρεσε να μάθει καν το «έπ' άμου». Όλο έμουρμούριζε: «Κύρ - Δεκανέα, άσε με να γυρίσω στο χωριό μου».

Τόν άλλο χρόνο, στο νοσοκομείο, άμύλητος τον ούρανό κυττούσε. Έκάρφωνε πέρα σ' ένα σημείο, το βλέμμα του νοσταλγικά και πρδω, σά νάλεγε, σά να παρακαλούσε: «Άφήστε με στο σπίτι μου να πάω».

Κι' ο Μιχαλίδς επέθανε στρατιώτης. Τόν ξεπροβόδισαν κάτω φαντάροι, μαζί τους ο Μαρή κι' ο Παναγιώτης. Άπάνω του σκεπάζτηκαν ο λάκκος, μα του άφησαν άπ' έξω το ποδάρι. Ήταν λίγο μακρής ο φουκαράκος.

Κ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

τητα, σαν μιά καταδίκη σε μαρμαριό. Ο δολιχόντας του στένευε διαρκώς. Δε μπορούσε να εντοπίσει σε κανένα σημείο την αξία της ζωής. Ταξιδεύει στην Εθιόπια, — σύντομα ταξίδια, στη Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία, αλλά ανακαλύπτει ότι η διάλυση και το κενό ξεπερνούνται σε όλο τον κόσμο. Κανένα προσωρινό έστω παραπτώμα να το καλύψει το κενό. Βλέπει το θάνατο κατάματα. Φτάνει στο σημείο να πιστεύει πως μοναδική λύτρωση αποτελεί η αυτοκτονία.

Ποτέ δεν έλειψαν βέβαια τα στοιχεία που ανασυνθέτουν τη ζωή. Ο Καρυωτάκης έφτασε στο σημείο να μνην τα αναγνωρίζει. Να μη βλέπει ούτε μέσα στους ανθρώπους, ούτε μέσα στη φύση τίποτα που να δικαιώνει τη ζωή. Στάθηκε ένας αδύνατος άνθρωπος που τον περιούκλωσαν τα αρνητικά στοιχεία του αιώνας του. Έφτασε να βλέπει τα πάντα με δυσπιστία, ενώ ο κόσμος στο διάστημα της ιστορίας του πέρασε από πολλές τέτοιες κρίσεις κι' ωστόσο ούτε χάθηκε, ούτε διέκοψε την προοδευτική του εξέλιξη.

★

ΜΕ ψυχονευρικό σύστημα εξουθενωμένο και αδύνατο για να άμυνθεί, σαρκαίνει τα πάντα, σκαρώνει φάρσες, και ή πόλη του δεν αποτελεί παρά την εξομολόγηση του απελπισμένου ανθρώπου αυτού του είδους. Το μόνο που νοσταλγεί, είναι ή παιδική άγνοια. Τα χρόνια δηλαδή που ούτε ξέρει ούτε σκέφτεται ή άνθρωπος, όπως ακριβώς τα λουλούδια και τα πουλιά. Σ' αυτήν άμωσ την άγνοια δεν φέρνει κανείς δράμος, κανείς δεν έπείσθηκε ποτέ σ' αυτή. Από βιβλίο σε βιβλίο, ο πόνος του πα-

ρουσιάζεται δεύτερος. Έχει φτάσει να πιστεύει πως το μόνο πράγμα που υπάρχει είναι ο πόνος.

Την δεκαεξάετιδη συλλογή του «Ο πόνος των Άνθρώπων και των πραγμάτων» (1918) διαδέχονται το έπόμενο έτος τα «Νηπενθή» που βραβεύτηκε στον Φιλαδέλφειο διαγωνισμό.

Τα χρόνια που πέρασαν, μ' άφησαν παράξενο παιδάκι γερασμένο...

Παρουσιάζεται σαν ένα παιδί κλαμένο, αποσταμένο, που δεν άξιζε την τύχη να γεννηθεί σε μιά τόσο δύσκολη εποχή, γιατί άσφαλώς, σε μιά άλλη εποχή, δε θα μπορούσε νάναι ο ίδιος. Η τρίτη και τελευταία συλλογή του «Έλεγεία και Σάτιρες» αποτελεί το κορύφωμα της άπαισιδοξίας, και της θανατοφιλίας του. Πολλά ποιήματα δείχνουν πως ο ποιητής ζητάει το μέσο με το οποίο θα δραπετεύσει άπ' αυτό τον κόσμο. Η άδυσσο και ή ματαιότητα κατέχουν την πρώτη θέση. Δεν υπάρχει πιά πέρα ούτε στη ζωή, ούτε στην κοήση. Δείχνει σάμπως όλη ή ζωή να είναι νεκρή και αυτός μόνον να άπάσχει τυπικά. Προχωρεί να δώσει τη λύση και τη δίνει στην Πρέβεζα το καλοκαίρι του 1928 σε ήλικία μόλις 32 ετών. Έπρεσε πρώτα στη θάλασσα, προσπαθώντας άρως δόλοκληρες να πνιγεί. Δεν τα κατάφερε. Πήρε ένα πιστόλι και έξετέλεσε την άπόφασή του, έπραγματοποίησε το άνειρο του ταξιδιού του, το μοναδικό άνειρο που τον βασάνιζε. Ένα ταξίδι προς το θάνατο, προς τη γαλήνη της άνυπαρξίας, μόνη ικανή να τον λυτρώσει από το μαρτύριο της ζωής.

★

Η ΠΟΙΗΣΗ του Καρυωτάκη, είναι μιά πόηση χωρίς φιλολογία. Είναι ελκρινής σ' όλη της την ένταση. Διαβάστηκε πολύ, άρεσε πολύ. Ήταν ή πόηση των ήττημένων και οί ήττημένοι της εποχής του, οί απελπισμένοι, ήταν πολύ περισσότεροι από κείνους που έτρεφαν μιά έλπίδα. Ήταν ή πόηση εκείνων που δεν τους άπασχολούσε καμιά δημιουργική σκέψη άφου πίστευαν πως όλα είναι μάταια, αλλά βασανίζονταν από την ιδέα μιας ακαθόριστης φυγής, μιας φυγής από τον εαυτό τους, από τα πράγματα από τους ανθρώπους. Άλλά τί άλλο μπορεί να άπάσχει πέρα από τον εαυτό μας, από τα πράγματα κι' από τους ανθρώπους; Είναι ή ίδια εποχή που ένας σπουδαίος ποιητής, ο Έλιοτ βλέπει τον «Ήλιο σαν έναν άρρωστο χλωροφομισμένο πάνω σ' ένα τραπέζι».

Ο «Ήλιος που ανασταίνει τα λουλούδια και τη βλάστηση, που κάτω από τη φλόγα του ανανεώνονται δισεκατομμύρια άνθρωποι και ζώων παντός είδους στη Γη και στη θάλασσα, ήταν ο χλωροφομισμένος άρρωστος; Όχι φυσικά. Ο χλωροφομισμένος ήταν ο ίδιος ο ποιητής που προέκτεινε τον τσακισμένο εαυτό του, τον έβλεπε σ' όλα τα πράγματα του σύμπαντος κι' έκρινε με τη δική του απελπισία, άνθεκτικότητα και κούραση τα πάντα.

«Άλογα μαύρα, θιάσος ίπποδρομίου, πετούνε οί σκέψεις τώρα, φεύγοντας τη μάλιστα (για του λόγου) Κ' είμαι ένας κλόουν τραγικός, που οί (άνθρωποι θα δούνε να παίζει να συντρίβεται με την όπλ' (του άλόγου).

Δεν είναι ο μόνος ο Καρυωτάκης που συντρίφηκε από την όπλ' του τρομερού άλόγου αυτής της εποχής. Δεν είναι ο

μόνος που τον περιδίνισε ο σίφουνας ξεριζώνοντας τον από το στερεό έδαφος της ζωής.

Χωρίς πίστη κι' άγάπη, χωρίς έρμα έγινáme το λάφυρο του άνέμου που άναστρέφει το πέλογος. Θα βρούμε τουλάχιστον το θυθό της άδύσσου;

Δεν είναι ο μόνος που έχασε τη μάχη της ζωής. Που ζήτησε λίγον καιρό, αλλά ο εαυτός του δεν του έδωσε. Που κατάλαβε όλη του τη θέληση ν' άρπαξει από κάποιο ιδανικό, αλλά δεν τα κατάφερε. Στάθηκαν πολλοί οί όνομαστοί και οί άνώδυμοι που τους κατέπτε ο στροβίλος της άδύσσου. Άπό τον Καρυωτάκη δεν έλειψε ή γενναιότητα, έλειψε ή δύναμη. Τ'πήρε ένας συνεπής του μεγάλου δράματος.

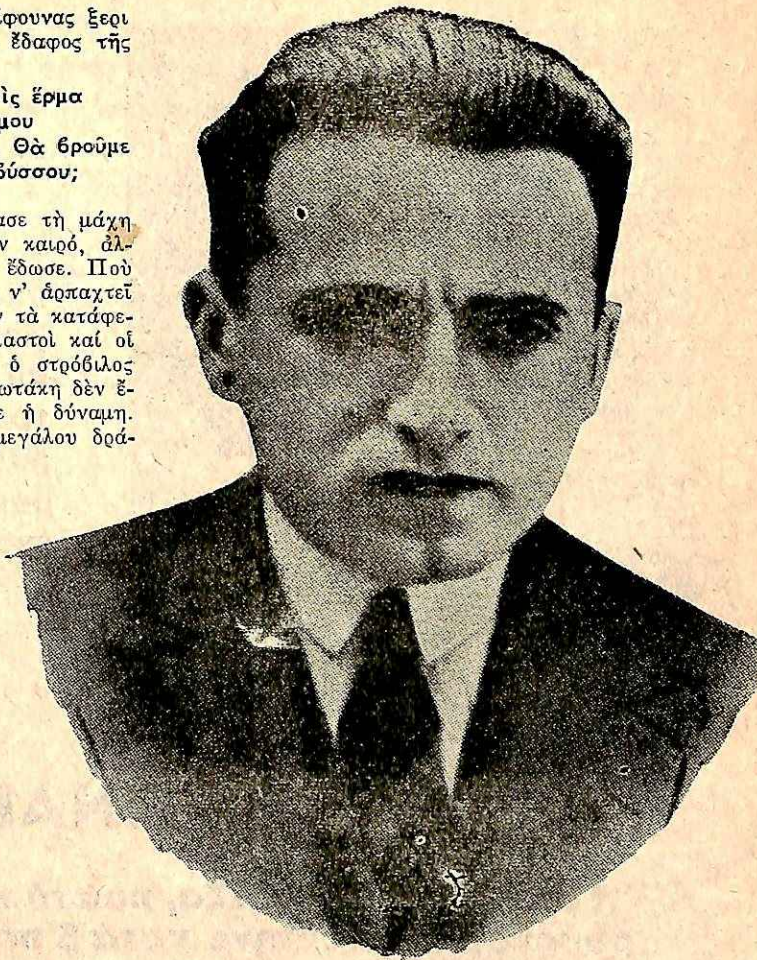
Σήμερα ο Καρυωτάκης σαν ποιητής άκούγεται πολύ λίγο, και άπασχολεί περισσότερο την κριτική σαν φαινόμενο μιας εποχής. Το ίδιο είδος της απελπισίας έχει άπομακρυνθεί στις ήμέρες μας και οί άνθρωποι πιά δοκιμασμένοι από τα όσα μεσολάβησαν δεν κλαίνε με τον ίδιο ιρωτισμό. Είδαν τους ανθρώπους να χάνονται κατά χιλιάδες, κατά εκατομμύρια. Λειτουργήσαν στο μεταξύ κορματόρια, ο κόσμος έζησε τη στυγνότερη άπανθρωπιά, και ο πόνος δεύτερος συγκλονίσε τις καρδιές των άπλων και των σκεπτομένων.

Στο μεταξύ το πνύμα δεν έχασε το δρόμο του, ανεβαίνοντας διαρκώς. Άν ο Καρυωτάκης ζούσε σήμερα, άσχετα προς την όποια άπαισιδοξία του, θα ήθελε να ζήσει από περιέργεια. Είναι γεγονός πως ή ζωή πήρε τον άπάνω δρόμο. Η άτιμωσία της εποχής μας δεν εδνσε το πνύμα του. Οί σκεπτόμενοι δεν ζούν φυσικά χωρίς άγώνια, αλλά ή άγώνια που εκφράζουν είναι μιά άγώνια γενικότερη. Έχει πάψει νάναι μιά άγώνια στενά άτομική.

Οί άνθρωποι προσαρμόζονται σ' ένα καινούριο κλίμα. Δεν έαφνιάζονται σ' τον «Μιχαλιό» που τον πήραν στρατιώτη, και γύρευε να τον αφήσουν να ξαναγυρίσει στο χωριό του, τον «Μιχαλιό», το ποίημα αυτό που συμβολίζει με τόση ακρίβεια τον Καρυωτάκη. Κι' ή τραγική του για τον ίδιο τον ποιητή βρίσκεται στο ότι, ο ίδιος, δεν είχε χωριό να γυρίσει. «Χωριό» γι' αυτόν ήταν ή παιδική ήλικία της άγνοιας, ένα χωριό που το διέλυσε ο χρόνος κι' αυτός, άνέστιος, έμεινε άπλως, ο τρομαγμένος, ο αδιέξοδος μιας εποχής.

Όσο κι' αν ή ίσοσυγκρασία του ποιητή και ή πίεση που άσκησε πάνω του το περιβάλλον της εποχής, έξηγοσύν, άκόμα και δικαίωσαν την περιπτωσή του, δεν πάνει σαν φαινόμενο ν' άποτελεί ένα φαινόμενο πτώσης που βαθεία άπήχηση δεν μπορεί νάχει πιά παρά μόνο σε σπάνιες ιδιόχρονες άσθενικές ίσοσυγκρασίες στην περίοδο της έφηβείας. Ο Καρυωτάκης, όπως άπήρξε μοναχικός στη ζωή του — μοναχικός παρ' όσον φαινόμενα — θα μείνει μοναχικός και στην πόησή του. Έκλαψε για τον εαυτό του και για ένα μέρος των ανθρώπων μιας εποχής. Τ'πήρε άληθινός.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΠΡΕΒΕΖΑ

Θάνατος είναι οί κάργες που χτυπιούνται (πιοούνται) στους μαύρους τοίχους και στα κεραμικά (μείδια, θάνατος οί γυναίκες, που άγαπιούνται καθώς να καθαρίζανε κρεμμύδια.

Θάνατος οί λεροί, άσήμαντοι δρόμοι με τα λαμπρά, μεγάλα όνόματά τους, ο έλαιώνας, γύρω ή θάλασσα, κι' άκόμη ο «Ήλιος, θάνατος μέσα στους θανάτους.

Θάνατος ο άστυνόμος που διπλώνει για να ζυγίσει μιά έλλιπία μερίδα, θάνατος τα ζουμπούλια στο μπαλκόνι, κι' ο δάσκαλος με την έφημερίδα.

Βάσις, Φρουρά, Έξηκονταρχία Πρεβέζης. Την Κυριακή θ' άκούσουμε τη μπάντα. Έπληρα ένα διβλιάριο Τραπεζής, πρώτη κατάθεσις δραχμές τριάντα.

Περπατώντας άργά στην προκουμαία, αούπαρχω;, λές, κ' ύστερα «δεν υπάρε (χεις!». Φτάνει το πλοίο. Υψωμένη σημαία. Ίσως έρχεται ο κύριος Νομάρχης.

Άν τουλάχιστον, μέσα στους ανθρώπους (τους) αυτούς, ένας επέβαινε από άδηα... Σιωπηλοί, θλιμμένοι, με σεμνούς τρόπους (τους, θα διασκεδάσαμε όλοι στην κηδεία.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Η "Ινγκριντ Βέστμαν

Η ΙΝΓΚΡΙΝΤ ΕΙΝΑΙ ΤΩΡΑ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΗ

Η πανύψηλη Σουηδέζα, που τό πριόνι τοῦ χειρουργοῦ τὴν κόντηνε κατὰ 5 πόντους δὲν θὰ λυγίζει πιά τὰ γόνατά της γιὰ νὰ χορεύει μάγουλο μὲ μάγουλο!

Ο ΧΙ, ἡ "Ινγκριντ δὲν φοβήθηκε καθόλου. Καὶ δὲν ὑπέφερε πιαρὰ ἐλάχιστα. Μιά — δυὸ μέρες μονάχα, ὅστερα ἀπὸ τὴν κάθε ἐγχείρηση. Τὸ μόνο, ποὺ δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρει, ἦταν τὸ ὅτι οἱ δικοὶ της εἶχαν πάρει πολὺ στὰ σοβαρὰ ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία.

— Ναί, μοῦ εἶπε ἡ χαριτωμένη κοπέλα, εἶναι ἀλήθεια πὼς ἔκανα τρισήμερη μὴνες στὸ νοσοκομεῖο. Ἀλλὰ δὲν τὰ πέ-
ρασα καθόλου ἄσχημα. Ἦταν καλοκαί-
ρι καὶ μοῦ εἶχαν βάλει ἕνα κρεβάτι στὸν κήπο. Ἐκίνα ἔτσι καὶ μιὰ θαυμάσια
ἡλιοθεραπεία....

Λίγο ἀκόμα καὶ θὰ πρόσθετε: «Ποτὲ δὲν τὰ πέρασα τόσο εὐχάριστα».

Ἡ "Ινγκριντ εἶναι ἕνα θελκτικὸ κο-
ρίτσι, μὲ λεπτοκαμωμένο κορμί, προσω-
πάκι σχεδὸν ὁμορφ, ποὺ τὸ πλαισιώ-
νουν, πρᾶγμα σπάνιο γιὰ μιὰ Σουηδέζα,
μαῖονα μαλλιά. Βρισκόμαστε κάπου 800
χιλιόμετρα βορηνὰ τῆς Στοκχόλμης, σ'
ἕνα χωριὸ 800 κατοίκων, ποὺ ἀπλώνε-
ται κοντὰ στὴ θάλασσα καὶ εἶναι ἤδη
χιονισμένο. Τὸ ὄνομά του δὲν εἶναι ἀνα-
φέρω, γιὰτὶ ἔτσι ὑποσχέθηκαν στοὺς γο-
νεῖς τῆς "Ινγκριντ.

Ἡ "Ινγκριντ εἶναι μισοξαπλωμένη σ'
ἕνα ντιβάνι καὶ ἡ ὕψη της λάμπει ἀπὸ εὐ-
τυχία. Ξαφνικά, ἐνῶ εἶχαμε λίγα μόλις
λεπτά ποὺ κουβεντιάζαμε, κάνει ἀπτό-
μα μιὰ παιδιαστική χειρονομία. Ἀναση-
κώνει τὴ φούστα της. Βλέπω τότε καὶ
στοὺς δυὸ μηρούς της τίς οὐλές τῶν ἐγ-
χειρήσεων. Στὸν δεξιῷ, ἡ οὐλὴ εἶναι ἀ-
κόμα πολὺ νοση.

Ἡ ἐγχείρηση ποὺ τῆς ἔγινε, δὲν ἀ-

φοροῦσε καμμιὰ σωματικὴ πάθηση. Ἀφο-
ροῦσε κάτι ποὺ συνέβαινε μέσα στὸν ψυ-
χικὸ της κόσμο. Ἦταν ἕνα πλέγμα, μιὰ
ἐμμονή ἰδέα, ποὺ ἀργότερα ἴσως θὰ
κατέληγε σὲ νεύρωση. Ἡ "Ινγκριντ δὲν
μποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὸ γεγονός ὅτι
τὸ ἀνάστημά της ἦταν 1.87.

Τὸ «ἀκατόρθωτο» ἦταν μιὰ λέξη, ποὺ
δὲν τῆς ἄρεσε. Δὲν ὑποτάχτηκε, λοι-
πόν, στὴ μοῖρα της. Κίνησε γῆ καὶ οὐ-
ρανὸ γιὰ τὴν ὑπόθεσή της καὶ στὸ τέ-
λος βρέθηκε ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ὑποσχέθη-
κε νὰ τὴ γυάλει ἀπ' αὐτὴ τὴν κατάστα-
ση. Ὁ δόκτωρ Λὰρς Οὐνάντερ Σάριν
ἀνέλαβε, τὸ περασμένο καλοκαίρι, νὰ πα-
ρεῖ τὸ πριόνι καὶ νὰ κοντίνει κατὰ πέν-
τε πόντους τὰ δυὸ πόδια τῆς, μὲ ἕνα
διάστημα ἑξὶ ἑβδομάδων ἀνάμεσα στὴν
πρώτη καὶ τὴ δεύτερη ἐγχείρηση.

Μὲ τὰ δεκανίκια

Ἡ ΙΝΓΚΡΙΝΤ ἄφησε τὴ φούστα της
νὰ ξαναπέσει. Δὲν πέρασε ἡ παρα-
μικρὴ σκιά στενοχωρίας στὸ χαμό-
γελο τοῦ Χάνς Βέστμαν, τοῦ πατέρα της,
οὔτε τοῦ Γκόστα, τοῦ ἀδελφοῦ της. Εἴ-
ναι καὶ οἱ δυὸ εὐτυχισμένοι. Ἀκριβῶς
σήμερα, ἡ "Ινγκριντ κλείνει τὰ δεκαοχτώ
της χρόνια καὶ εἶναι πιά συμφύλιωμένη
μὲ τὴ ζωὴ. Μονάχα ἡ μητέρα της δὲν χα-
μογεῖ, ἀλλὰ δὲν εἶναι λιγώτερη ἡ χαρὰ
της.

Ξαφνικά, ἡ "Ινγκριντ κινεῖται, πιά-
νεται ἀπὸ τὸ πλαῖνὸ τραπέζι, σηκώνε-
ται ἀπὸ τὸ ντιβάνι. Τὸ κορμί της δὲν
ἔχει εὐστάθεια. Ἡ μητέρα της τρέχει

σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ λίθινου — ρούμ, ὅπου
εἶναι ἀκουμπισμένα στὸν τοῖχο δυὸ δε-
κανίκια.

Ἡ "Ινγκριντ τὰ παίρνει, γελώντας.
Ἀργά, μὲ κάποιον κόπο, διασχίζει τὸ δω-
μάτιο.

Τέσσερις μῆνες ἔχουν περάσει μετὰ
τὴν πρώτη ἐπέμβαση. Ἀρχισε νὰ βαδί-
ζει ἐδῶ καὶ εἴκοσι μόλις ἡμέρες. Περ-
πατᾷ ἀκόμα σὰν μιὰ ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν
ὑπάρχει μέσα της οὔτε τὸ παραμικρὸ
ἔλκος ἀνηυχίας καὶ φόδου. Φυσικά οὔτε
καὶ ἀνυπομονησίας, ἀφοῦ ἡ "Ινγκριντ εἴ-
ναι ἕνας βόρειος ἄνθρωπος.

— Πόσο καιρὸς θὰ χρειαστεῖ ἀκόμα;
Δὲν τὸ ξέρω. Τὸ μόνο ποὺ ξέρω, εἶναι
ὅτι θὰ ξαναπερπατῶ κανονικά, ὅπως μὲ
δεβαίωσε ὁ γιατρός.

Στὸ βλέμμα της καθρεφτίζεται ἡ ἐμ-
πιστοσύνη καὶ ἡ πεποίθηση, καθὼς κυ-
τρίζει τὸν πατέρα της, ποὺ στέκεται

Ὁ Δρ. Λὰρς Οὐνάντερ Σάριν ποὺ προ-
γματοποίησε τὴ θαυμαστὴ διπλὴ ἐγχεί-
ρηση.

πλάι της, πὺρ ψηλὸς ἀπ' αὐτὴ. «Ἐπιτέ-
λους, πὺρ ψηλός!»

Δὲ θὰ κάνει πατινάζ ἐφέτος τὸν χει-
μῶνα στὴν παγωμένη λίμνη τοῦ χωριοῦ.
Οὔτε θὰ χορεύει στὴ γειτονικὴ μικρὴ πό-
λη. Ἀλλὰ δὲν τὴν πειράζει. Τὸν περα-
σμένο Ἰούνιο τελείωσε τὸ κολλέγιο. Τοῦ
χρόνου, θὰ εἶναι ἀκόμα νωρὶς γιὰ νὰ
μπεῖ στὴ σχολὴ νοσοκόμων. Τότε θὰ
κάνει τὸν πρώτο της χορὸ, στὴν ἀγκα-
λιά κάποιου νέου, χωρὶς νὰ λυγίζει τὰ
πόδια της, γιὰ νὰ ἀγγίξει τὸ μάγουλό
τοῦ τὸ δικό της.

Ἕνα δύσκολο ρετουσάρισμα

ΧΡΕΙΑΣΤΗΚΕ ἕνα χρόνο γιὰ νὰ
τελειώσει τοὺς λογαριασμούς της
μὲ τὸ παρελθόν. Τώρα, αὐτὸ τὸ
παρελθὸν ἀνήκει πιά.. στὸ παρελθόν. Εἴ-
ναι μιὰ ἀπλὴ ἀνάμνηση.

Πότε ἀκριβῶς τῆς δημιουργήθηκε ἐ-
κείνος ὁ ἐφιάλτης; Ἐκείνη ἡ στενοχώ-
ρια, ἐκείνη ἡ ἀγωνία, ποὺ τὴν παρέλυε
καὶ τῆς μαύριζε δλόκληρη τὴ ζωὴ; Δὲν
θυμᾶται πιά. Ἀνασηκώνει τοὺς ὤμους.

— Ἦταν κάτι ποὺ μὲ κυρίεψε σιγά
— σιγά. Δὲν θὰ μπορούσα νὰ ζήσω μὲ
μιὰ τέτοια θλίψη στὴν καρδιά.

— Ἡ ἐγχείρηση δὲν σὲ φόβισε καθό-
λου;

— Γιατί νὰ μὲ φοβίσει; ἀπαντᾷ σὰν
νὰ τῆς ἔκανα τὴν πὺρ ἀστοχὴ ἐρώτηση.

Τὶ νὰ τῆς ἔλεγα; Τὸ σκέφτηκα μονά-
χα. Μὰ γιατί, καλὸ μου κορίτσι, κανέ-
νας χειρουργὸς στὸν κόσμὸ ὥς τώρα δὲν
εἶχε τολμήσει νὰ ἀποδυσθεῖ σὲ τέτοια πε-
ριπέτεια: νὰ κόψει πέντε πόντους κόκ-
καλο ἀπὸ τοὺς μηρούς ἐνὸς κοριτσιοῦ
γεμίστο ὕγεια καὶ νὰ ξασενώσει τὸ κε-
νὸ. Ἡ ἀσθητικὴ χειρουργικὴ κάνει σή-
μερα ἕνα σωρὸ θαύματα. Ἀλλὰ ὅλα τους
εἶναι ἀπλὰ μικρὰ ρετουσαρίσματα στὴ
φύση. Αὐτὸς, ὅμως, ὁ ἀκροτηριασμός
ποὺ ζήτησε, ἦταν κάτι πολὺ τολμηρὸ,
πολὺ σοβαρὸ. Ὁ δόκτωρ Σάριν τὸ ἐννοίω-
θε βέβαια πολὺ καλά. Καὶ γι' αὐτὸ δι-
σασσε τόσο πολὺ. Γι' αὐτὸ προσάθεσε
μὲ ἀλλεπάλληλες ἀναβολές, νὰ σοῦ κου-
ράσει τὴν ἐπιμονὴ καὶ νὰ σὲ κάνει νὰ
παρατηθεῖς.

Μονάχα ἐκείνος σήμερα μπορεῖ νὰ μι-
λήσει γι' αὐτὴ τὴν περιπέτεια μὲ ὅλη
τὴ γνώση καὶ τὴν ἀντικειμενικότητα,
ποὺ χρειάζεται ὥστε νὰ ἀντιληφθεῖ κα-
νεὶς τί ἐπιχειρήθηκε καὶ τί πραγματο-
ποιήθηκε. Εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κορυφαί-
ους εἰδικούς τῆς ὀρθοπαιδικῆς χειρουργι-
κῆς στὴ Σουηδία καὶ πρόκειται, γρήγορα,
νὰ διοριστεῖ καθηγητῆς στὸ πανεπιστήμιο
τῆς Οὐπσάλας. Διευθύνει μιὰ περίεργη
εἰδικὴ κλινικὴ, ποὺ βρίσκεται στὸ Χάρ-
νσαντ, μιὰ πόλη κάπου 500 χιλιόμετρα
πρὸς βορρᾶν τῆς πρωτεύουσας.

Τι λέει ὁ Δρ. Σάριν

ΔΕΧΤΗΚΕ πρόθυμα νὰ μοῦ μιλήσει
γι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεση ὁ Δρ. Σάριν.
— Ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια, μοῦ εἴ-
πε, μ' ἐπισκέφτηκε δλόκληρη ἡ οἰκογέ-
νεια Βέστμαν. Ἡ "Ινγκριντ ἦταν τότε

16 ἐτῶν. Κατὰ τὰ ἄλλα, ἕνα κορίτσι
νὰ τὸ πεις σὸ ποτήρι. Ἀλλὰ τὸ ὕψος
της, πραγματικά, τὰ χάλαγε ὅλα

Ὁ πατέρας της ἐξήγησε σὸν γιατρὸ
ὅτι, ἐξ αἰτίας τοῦ ὑπερβολικοῦ ἀναστή-
ματος, ἡ "Ινγκριντ εἶχε χάσει τὴ γεύση
τῆς Ζωῆς. Δὲν τῆς ἔκανε ὁρεξία γιὰ
τίποτε. Ἐπρεπε κάτι νὰ γίνε, γιὰ νὰ
σωθεῖ ἡ κόρη του. Κι' αὐτὸ τὸ κάτι
δὲν ἀφοροῦσε τοὺς ψυχιάτρους ἢ τοὺς
νευρολόγους, ποὺ θὰ εἶχαν νὰ κάνουν
μὲ τίς συνέπειες, ἀλλὰ ἕνα χειρουργο
ποὺ θὰ ἀντιμετώπιζε τὴν αἰτία τοῦ κα-
κοῦ.

Ὁ Χάνς Βέστμαν ἀπευθύνθηκε σὸν
δόκτωρα Σάριν, γιατί ἦταν ἴσως ὁ μόνος
γιατρός στὴ Σουηδία ποὺ θὰ μπορούσε
νὰ γιατρέψει τὴν κόρη του.

Ἡ πεποίθηση αὐτὴ ἦταν δικαιολογ-
μένη. Τουλάχιστο δεκαπέντε φορὲς, ὁ
δόκτωρ Σάριν εἶχε κάνει ἀνάλογες ἐπεμ-
βάσεις, σὲ ἄτομα ποὺ τὸ ἕνα τους πόδι,
ἀπὸ κάταγμα ἢ ἀπὸ κάποια πάθηση, ἦταν
κοντύτερο ἀπὸ τὸ ἄλλο.

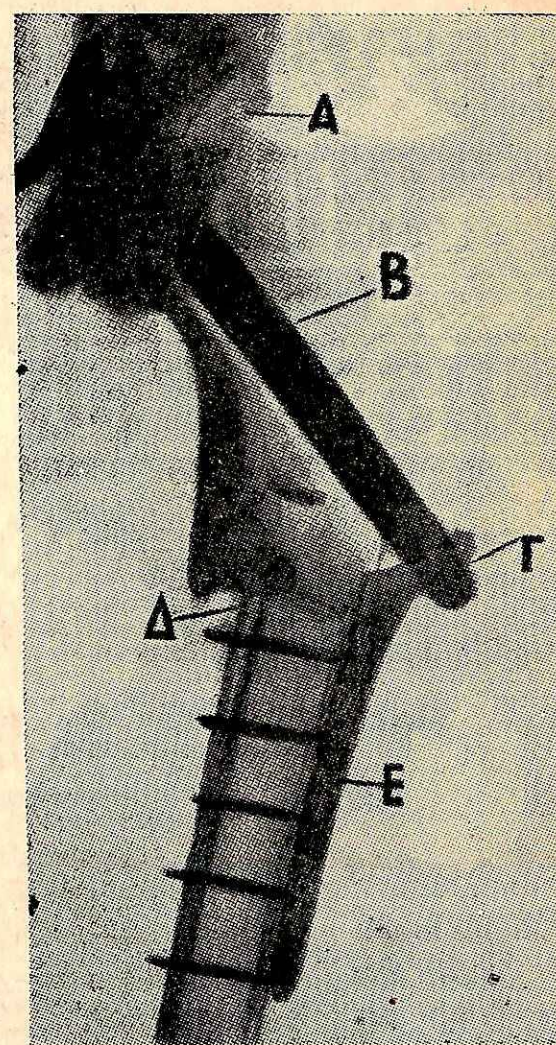
Οἱ χειρουργοὶ μποροῦν νὰ «ἐξισώσουν»
τὸ μήκος τῶν ποδιῶν, ἀρκεῖ ἡ διαφορὰ
νὰ μὴ ξεπερνᾷ τοὺς λίγους πόντους, κό-
βοντας καὶ πετώντας ἕνα τμήμα τοῦ μη-
ριαίου ὁστοῦ καὶ καμμιὰ φορὰ τῆς περό-
νης ἢ τοῦ προκνημίου. Ἐνώνουν ὁ-
στερα καὶ τίς δυὸ ἄκρες τοῦ κομμέ-
νου ὁστοῦ καὶ τίς ράβουν μὲ τεχνη-
τὸ τρόπο. Μετὰ ἀπὸ λίγους μῆνες, ἡ
φύση κάνει τὰ ὑπόλοιπα. Ὁ ἴσος ἀνα-
πτύσσεται τριγύρω, ὁ μεταλλικὸς σύν-
δεσμος παραμένει ἀκίνητο καὶ ὁ ἄρρω-
στος βαδίζει κανονικά.

Ὁ Βέστμαν ζήτησε ἀπὸ τὸν δόκτωρα
Σάριν νὰ κάνει, χωρὶς νὰ ὑπάρχει μιὰ
ἀπὸ τίς κλασσικὲς παθολογικὲς προϋπο-
θέσεις, μιὰ διπλὴ τέτοια ἐπέμβαση.

Μιὰ δραματικὴ διεκυστίνδα

ΑΡΝΗΘΗΚΑ, μοῦ εἶπε ὁ Δρ. Σά-
ριν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἤξεραν,
βέβαια, ὅτι ἕνας συναδέλφος μου
στὴ Στοκχόλμη, ὁ καθηγητῆς Φοίμπεργκ,
πρὶν ἀπὸ δέκα περίπου χρόνια, εἶχε κον-
τίνει τὸ ἀνάστημά ἐνὸς νέου, ἔφους
1.96, ποὺ καὶ αὐτὸς παρουσίαζε ἀνάλο-
γες ψυχικὲς διαταραχές. Ἀλλὰ καὶ
νὰ τὸ ἤξεραν, καὶ θὰ ἀρνιόμουν. Ἡ ἐν-
θύνη, ποὺ θὰ ἀναλάμβανα, ἦταν πολὺ
μεγάλη.

Ἀλλὰ, κάθε τόσο, οἱ Βέστμαν ξανα-
γύριζαν ἢ τηλεφωνοῦσαν σὸν γιατρὸ.
Κι' ἡ ἴδια ἡ "Ινγκριντ τὸν ἱκέτευσε,
περιγράφοντάς του τὸ ψυχικὸ της δρά-
μα. Ἔτσι, σιγά — σιγά, ὁ δόκτωρ Σά-
ριν, ἀντιμετώπιζε τὴν περίπτωσή της
κάπως καὶ σὰν ψυχίατρος, δεβαίωθηκε
ὅτι μιὰ σοβαρὴ νεύρωση ἀπειλοῦσε τὸ
κορίτσι ἐκεῖνο. Ἡ κατάσταση τῆς "Ιν-
γκριντ χειροτέρευε διαρκῶς. Οἱ δισταγμοί,
ὅσοις, τοῦ γιατροῦ δόταξαν κάπου
δυὸ χρόνια. Ἀντιμετώπιζε ἕνα δίλημμα
στὴν ἐπαγγελματικὴ του συνείδηση. Σμι-
βουλευόταν συναδέλφους του. Κι' ἀνέ-
βαλλε τὴν ἀπόφασή μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι
ξαφνικά, ἡ "Ινγκριντ θὰ ξανάβρισκε τὴν

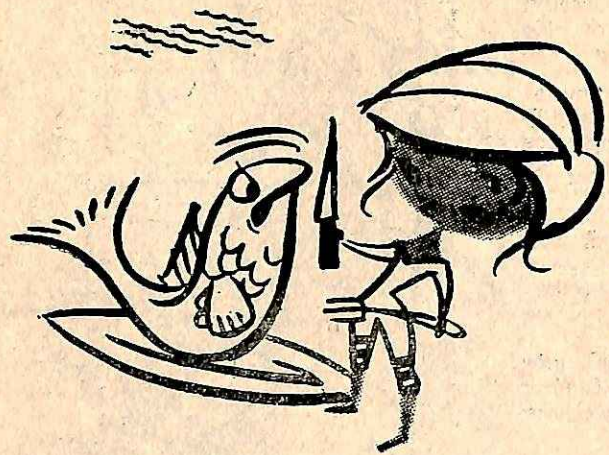

Αὐτὴ ἡ ἀκτινογραφία τοῦ μηροῦ δείχνει
ὅλες τίς βασικὲς λεπτομέρειες τῆς ἐ-
πεμβάσεως. Α'. Λεκάνη. Β'. Ἐλασμα
«φυτεμένο» στὸ ὅστω. Γ'. Τεχνητὴ
ἄρθρωση. Δ'. Ἐδῶ ἀφαιρέθηκαν οἱ πέν-
τε πόντοι ὁστοῦ. Ε'. Τὸ κάτω μέρος
τοῦ ἐλάσματος συνδέσεως. Γιὰ νὰ ξανα-
βρεῖ τὸ κανονικὸ της βάδισμα ἡ "Ιν-
γκριντ, πρέπει νὰ θρῆψει τὸ κόκαλο
κι' οἱ μῆς νὰ ξαναδιευθετηθοῦν κατὰ
λήλα πάνω σ' αὐτό.

ψυχικὴ της ἰσορροπία.
Ἀλλὰ σ' αὐτὴ τὴ διεκυστίνδα ἀνά-
μεσα σὸν γιατρὸ ποὺ δισταζε καὶ στὴν
"Ινγκριντ ποὺ ἐπέμενε, νίκησε σὸν τέ-
λος ἡ ἐπιμονή. Ὁ Δρ. Σάριν, τὸ περασμέ-
νο καλοκαίρι, δέχτηκε νὰ κάνει τίς δυὸ
ἐγχειρήσεις. «Παραχώρησε» ὅμως πέντε
πόντους, οὔτε ἕνα χιλιοστόμετρο παρα-
πάνω.

— Πέρα ἀπὸ τοὺς πέντε πόντους, μοῦ
εἶπε, θὰ ἔβγαίνα ἀπὸ τὰ ὄρια ἀσφαλείας.
Δὲν ἔπρεπε μόνο νὰ εἶμαι κάπως βέβαιος
γιὰ τὸ ὅτι τὰ κόκαλα θὰ στερεωνόνταν
μεταξύ τους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ὅτι οἱ
μῆς θὰ ξανάδιναν σὸν κάθε πόδι τὴ δύ-
ναμη καὶ τὴν εὐκίνησή του. Ὅλα πῆ-
γαν καλά. Σ' ἐνάμιση χρόνο, ἡ "Ινγκριντ
πρέπει νὰ περπατᾷ ἐντελῶς κανονικά.

MANTEAEN ΦΡΑΝΚ

‘Η κουζίνα είναι ένα είδος χημείου. ‘Ο τρόπος πού μαγειρεύονται τὰ διάφορα είδη φαγητού, παίζει πρωτεύοντα ρόλο στη διατήρηση, ή τή μείωση τής θρεπτικής τους άξιας. Τό σπουδαιότερο, όμως, είναι ότι ή κουζίνα, από άγνοια τής νοικοκυράς, συχνά καθιστά ώρισμένες τροφές επικίνδυνες για τήν υγεία. Παραθέτουμε παρακάτω ένα μικρό άσ-
τερισμό φωτεινών ύποδειξεων για τήν άποφυγή τέτοιων μοιραίων λαθών.

ΠΟΤΕ Η ΚΟΥΖΙΝΑ ΜΑΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΘΑΝΑΤΟΥ

**Οί τροφές ανάλογα με τόν τρόπο πού μαγειρεύονται, μπορεί νά μεταμορφω-
δούν σ’ επικίνδυνους κακοποιούς.**

ΤΑ έλνυμα, οί χημικές δηλαδή ούσίες πού βρίσκονται πάντα στις ώμες τροφές, άποκτούν συνήθως μεγάλη δραστηριότητα όταν ή θερμοκρασία φτά-
νει άνάμεσα στους 35 και τους 50 βα-
θμούς. Τείνουν τότε νά καταστρέψουν τις βιταμίνες και νά διαταράξουν άνε-
πανόρθωτα τή χημική δομή του τροφί-
μου. Πρέπει, λοιπόν, νά τά καταστήσου-
με, όσο τό δυνατόν πιο γρήγορα, άβλα-
βή. ‘Η καταστροφή τους δέν είναι όλο-
κληρωτική παρά όταν ξεπεραστούν οί 80
βαθμοί. ‘Απ’ όσα είπαμε, βγαίνει τό συμ-
πέρασμα, ότι ή φωτιά, κατά τό μαγεί-
ρεμα, πρέπει νά είναι από τήν άρχή
δυνατή, ώστε νά περάσει γρήγορα τό
περιεχόμενο τής κατασκόλας ή του τη-
γανιού από τό επικίνδυνο στάδιο των
ενδιάμεσων θερμοκρασιών.

Γιά νά σωδεί ή βιταμίνη Γ.

ΠΙΣΤΕΥΟΤΕ, γενικά, ότι ή θερμό-
της σκοτώνει τή βιταμίνη Γ’ των
λαχανικών και των φρούτων.

Στήν πραγματικότητα, ή καταστροφή
τής πολύτιμης αυτής ούσίας είναι
ανάλογη με τόν τρόπο του μαγειρεύ-
ματος. ‘Αναρίθμητα πειράματα απέδει-
ξαν ήδη ότι οί αλφεινοί έχθροι τής βι-
ταμίνης Γ’ είναι πριν απ’ όλα τό νερό
και τό άεργόνο του άέρα.

Μετά από ένα βράσιμο με πολύ νερό
και χωρίς καπάκι, οί άπώλειες σε βι-
ταμίνη Γ’ είναι 56% για τό λάχανο κι’
60% για τις πατάτες. ‘Απεναντίας, κατά
τό μαγείρεμα χωρίς ή με λίγο νερό, οί
άπώλειες είναι αντίστοιχα 32% κι’ 21%.
‘Αν τό μαγείρεμα γίνεται με τήν πίεση
του άτμού, δηλαδή με σκεπαστή τήν κα-
τασκόλα, οί άπώλειες είναι 25% για τό
λάχανο, ενώ για τις πατάτες είναι
40%. ‘Αρα, στις δεύτερες, ή βιταμίνη
Γ’ σώζεται όταν λείπει τό νερό.

Η ΠΑΤΑΤΑ, όμως, είναι άναφομοίω-
τη από τόν οργανισμό: Προκαλεί σο-
δαρές διαταραχές στά έντερα και
μπορεί νά επιφέρει άκόμα και τό θά-
νατο. Αυτό σημαίνει, λοιπόν, ότι ή πα-
τάτα πρέπει νά βράζεται, νά τηγανί-
ζεται ή νά ψήνεται πολύ καλά. Τό λάδι
συντείνει στήν επίτευξη πολύ ύψηλών
θερμοκρασιών, πού καθιστούν τό μαγεί-
ρεμα τής πατάτας τέλειο.

Και τὰ χορταρικά επικίνδυνα

ΤΑ χορταρικά, οί σαλάτες και τὰ
φρούτα έχουν κυτταρικές συνθέ-
σεις στη χημική τους δομή. Σε έ-
να καλά ισορροπημένο διαιτολόγιο, ή
παρουσία τους είναι άπαραίτητη, γιατί
εύνει τή λειτουργία των εντέρων και
διευκολύνει τις κενώσεις. ‘Όταν, όμως,
τρώγονται σε άφθονες ποσότητες, ή κυτ-
ταρική μάζα τους άπορροφά πολλά έλνυμα
πού είναι χρήσιμα στο πεπτικό σύστη-
μα, με άποτέλεσμα νά δυσχεραίνεται ή
άφομοίωση των βιταμινών, των πρωτεϊ-
νών και των άμινοξιδών ούσιών, πού
προέρχονται από άλλες τροφές. Κάποτε
προκαλούν κι’ επώδυνες κωλιτίδες.

**‘Η άμοιβαία δυναμικοποίηση
των ζυμαρικών και του κρέατος**

ΟΛΟΣ ό κόσμος ξέρει τή σπου-
δαιότητα των πρωτεϊνών στη δια-
τροφή. Είναι οί πιο άπαραίτη-
τες ούσιες για τό «χτίσιμο» των ιστών
του οργανισμού.

Λοιπόν, ένα τρόφιμο μπορεί νά είναι
πολύ πλούσιο σε άνεπεξέργαστη πρωτεϊ-
νική μάζα, χωρίς νά είναι κι’ όφελιμο
στον οργανισμό. Αυτό πού κυρίως έχει
σημασία, είναι ή έναρμόνιση των διαφό-
ρων πρωτεϊνικών συστατικών (άμινοξέ-

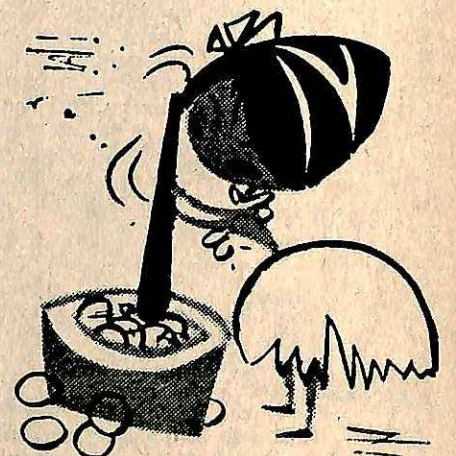
ων) πού μπαίνουν στον οργανισμό με τις
λογής — λογής τροφές. ‘Αρκεί ένα απ’
αυτά νά μὴν υπάρχει στήν άπαραίτητη
ποσότητα, για νά είναι όλη ή θρεπτική
άξία μηδαμινή. ‘Ετσι, ώρισμένες τροφές
άλληλοσυμπληρώνονται. Αυτό ισχύει ιδί-
ως για τό κρέας και τὰ ζυμαρικά.

**Τό μαγείρεμα
του κατεψυγμένου κρέατος**

ΤΑ κατεψυγμένα κρέατα πρέπει νά
μαγειρεύονται με προοδευτική ένί-
σχυση τής φωτιάς. ‘Η γρήγορη έ-
ξοδος του κρέατος από τή κατάσταση
τής ψύξεως, συνεπιφέρει μεγάλες άπώ-
λειες σε βιταμίνες. ‘Εξ άλλου, τό κρέ-
ας χάνει τότε και άρκετή από τή γε-
υστικότητά του.

Τρώτε...τσόφλια αύγών

ΟΤΑΝ ό οργανισμός πάσχει από έλ-
λειψη άσβεστίου, καταφεύγουμε
στις ενέσεις κάλτσινου. Κι’ όμως, αυ-
τή ή έλλειψη δέν θα ύπήρχε, αν τρώ-
γαμε από τὰ αυγά όχι μόνο τό περιε-
χόμενό τους, αλλά κι’ ένα μέρος.. από
τό τσόφλι τους. Τό άσβέστιο δέν είναι
καθόλου άπαραίτητο νά βρίσκεται σε διά-
λυση, για νά είναι άφομοιώσιμο. Μέσα
στο στομάχι, τὰ περισσότερα από τὰ ά-
λατα άσβεστίου, άκόμα και τὰ πιο σκλη-
ρά, διαλύονται χάρη στο χλωροϋδρικό

ξύ. Με μία λεπτή κονιοροποίηση, τό
τσόφλι του αυγού μπορεί νά άποβεί θαν-
μάσια πηγή τροφικού άσβεστίου.

‘Η μαρέγκα είναι επικίνδυνη

ΤΟ άσπράδι του αυγού περιέχει άλ-
βουμίνη, πού είναι πολύ δύστροπο
όλικό στην πέψη, όταν είναι ώμη.
‘Απεναντίας, με τήν επίδραση τής θερ-
μότητας, ή άλβουμίνη πήζει και γίνεται
τέλεια άφομοίωση. Μή πολυτρώτε, λοι-
πόν, γλυκά, πού έχουν μαρέγκα (άσπρά-
δι) αυγού διαμμένο και καμωμένο σαν χι-
όνι).

**Πότε τὰ λίπη είναι
καρκινογόνα**

ΚΑΘΕ λιπαρή ούσία, όταν μπαίνει
στην κατασκόλα, στο ταψί ή στο
τηγάνι, «καπνίζει». Κατά μία ώρι-
σμένη περίοδο, λόγω του βαθμού θερ-
μοκρασίας πού χαρακτηρίζει αυτή τήν
φάση του μαγειρώματος. Κάθε είδος λι-
παρής τροφής έχει μία τέτοια κρισιμη,
θερμοκρασία, πέρα από τήν οποία σχη-
ματίζεται μία άναμφισβήτητα καρκινο-
γόνος ούσία, ή άκρολεϊνη. Λόγου χά-

ρη, τό βούτυρο γίνεται από αυτή τήν
άποψη επικίνδυνο στους 115 βαθμούς, τό
ξύκι στους 200 και τό λάδι στους 280.

‘Εξ άλλου, τὰ λίπη και τό λάδι, πού
χρησιμοποιούνται έπανειλημμένα στο τη-
γάρισμα, γίνονται στο τέλος πολύ εύνοι-
κά στην άρτηριοσκληρόνωση, γιατί με τή
συνεχή επαφή του άέρα οξειδώνονται.

★

ΤΑ οίνοπνευματώδη παρέχουν θερμί-
δες στον οργανισμό. Αυτό είναι
σωστό. ‘Αλλά πρόκειται για θερμί-
δες πού ενώ συμβάλλουν στη διατήρηση
του βασικού μεταβολισμού, δέν τις έπω-
φελούνται κατά κανένα τρόπο οί μύς.

‘Επί πλέον, τό αλκοόλ δέν είναι χρη-
σιμοποίησιμο από τόν οργανισμό παρά ό-
ταν «ένσωματώνεται» στο φαγητό. ‘Η
έπιστήμη έχει καταλήξει στο συμπέρα-
σμα, ότι οί θερμίδες πού συνεπιφέρει
τό αλκοόλ κατά τή διάρκεια ενός γεύ-
ματος, δέν πρέπει νά ξεπερνούν τό 30%
των θερμίδων πού προμηθεύουν οί άλλες
τροφές. Πάνω απ’ αυτό τό ποσοστό, τό
αλκοόλ συμπεριφέρεται σαν «ποσοστό,
φή» καταστρέφοντας τήν ευεργετικότη-
τα των άλλων τροφών, πού καταναλί-
σκονται μαζί του.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΕΧΝΗΣ

**Ποιά επίδραση μπορεί ν’ άσκήσει ή σωματική
διάπλαση του καλλιτέχνη στο έργο του.**

ΟΙ εϋσωμοί ζωγράφοι ζωγρα-
φίζουν έλεύθερα, χωρίς προ-
γραμματισμό. ‘Αντίθετα οί
μικρόσωμοι έχουν τάση νά έπεξερ-
γάζονται και νά λεπτολογούν τὰ
έργα τους.

Σ’ αυτά τὰ συμπεράσματα, τὰ
σχετικά με τήν άνθρωπολογία και
τή θεωρία τής τέχνης, κατέληξαν
ό Γερμανός καθηγητής τής ιστορί-
ας τής τέχνης Χάρτλαουντ και ό
υυχίατρος δρ Βάϊσενφελντ στη με-
λέτη τους «Μορφή και Διαμόρφω-
ση», πού δημοσιεύθηκε πρόσφατα.

‘Ο δρ Βάϊσενφελντ παρατήρησε ό-
τι τό έργο του δασκάλου του καθη-
γητού Κρέτσχμερ, «‘Η σωματική
Διάπλαση και ό Χαρακτήρας» πού
δημοσιεύθηκε τό 1921, άναφέρε-
ται σε τρεις άνθρώπινους τύπους
οί όποιοι, όμως σπάνια συναντών-
ται στην καθαρή τους μορφή: ‘Ο
«εύκλινητος», με κοντά μέλη, καλό-
καρδος, άξιαγάπητος, γεμάτος χι-
σμορ αλλά και πολύ έπιμελής στη
δουλειά του. Κατόπιν ό «ελαττώ-
μος», αδύνατος, δέξινος, άκριβολό-
γος, συνήθως ιδεαλιστής, αλλά και
με προδιάθεση προς τό φανατισμό.
Τέλος, ό «άδελτικός», με μεγάλη
σωματική άντοχή, λογικός, ήσυχος,
απλός αλλά και πολύ πεισμα-
τάσης... ‘Αλλά ποιά επίδραση μπο-
ρεί ν’ άσκήσει ή σωματική κατα-
σκευή ενός καλλιτέχνη στο έργο
του;

Οί περισσότεροι ζωγράφοι, λέει
ό δρ Βάϊσενφελντ, κατατάσσονται
στον πρώτο τύπο του «εύκλινητου»
και διακρίνονται για τή ρεαλιστι-
κή τους τάση. Σ’ αυτό τόν τύπο
ανήκει τό προνόμιο ν’ άπολαμβάνει
βτι βλέπει, νά δημιουργεί χωρίς νά
προβληματίζεται, νά εκφράζεται με
ζωντανία, ή όποια και χαρακτηρίζει
όλο τό έργο του.

★

ΟΡ Βάϊσενφελντ υπό τό πρί-
σμα αυτό εξετάζει τόν έμπρεσ-
σιονισμό πού, κατά τή γνώ-
μη του, άποδίδει άνόθευτη τήν
εντύπωση τής σκέψης. Τήν παρα-
τήρησή του αυτή τή συνδέει με τὰ
άνόματα του Γερμανού ζωγράφου
Λόβις Κορντ και του Γάλλου Κλωντ
Μονέ. ‘Ως χαρακτηριστικό τύπο
του «εύκλινητου» άναφέρει τόν ‘Ι-
ταλή ζωγράφο πού ‘Ιβου αιώνα
Φρά Φίλιππο Λιππ.

‘Ο τύπος του «ελαττώσμου» καλ-
λιτέχνη δέν συναντάται συχνά στο
παραλόν. Είναι αυτός πού άνα-

πτύσσει τὰ σχέδιά του, προσπαθεί
νά συλλάβει τήν εκαστερή μορφή
και δείχνει μία κλίση προς τήν
άπορημένη ζωγραφική. ‘Ως παρά-
δειγμα άναφέρονται οί Γερμανοί
ζωγράφοι Λυονέλ Φάινινγκερ και
‘Όσκαρ Σλέιμμερ, για τήν τεχνική
των όποιων ισχύουν τυπικές άρχές.
Είναι γνωστά τὰ έργα του Φάινιν-
γκερ πού παριστάνουν ίστοιφόρα
και παρουσιάζουν τό ίδιο σημείο κα-
τόψεως και από τις τρεις γωνίες
τους.

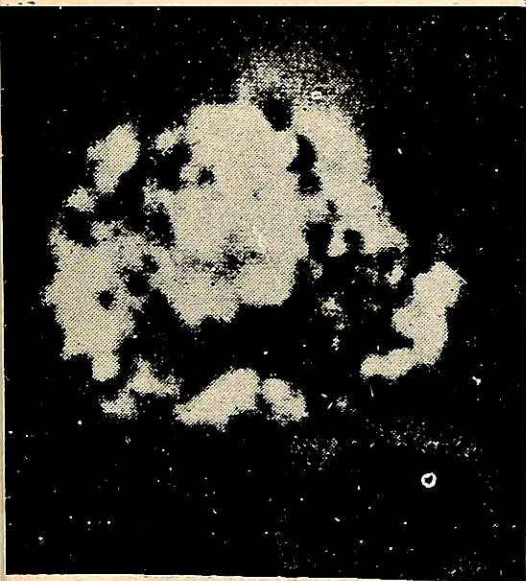
★

ΟΙΔΕΑΛΙΣΜΟΣ και ή κλίση
προς τόν φανατισμό κάνουν
τους καλλιτέχνες αυτής τής
άνθρωπολογικής κατηγορίας πρωτο-
πόρους στο έργο τους. ‘Ενας «ε-
λαττώσμος» καλλιτέχνης, ό ‘Εδουάρ-
δος Μανέ, κατώρθωσε νά ιδρύσει
τή σχολή πού άργότερα χαρακτηρί-
στηκε ως «έπαναστατικός έμπρεσσι-
ονισμός». ‘Ο ίδιος ό Μανέ άκολού-
θησε τόν καλλιτεχνικό του δρόμο
άποτινάσσοντας κάθε δέσμευση.

Καλλιτέχνες πού τείνουν προς
τόν «άδελτικό» τύπο, όπως περίπου
ό Γάλλος Πωλ Γκογκέν, ό Γερμα-
νός Καρλ Σμιτ - Ρόντλουφ και ό
‘Ολλανδός Βίνσεντ Βαν Γκόγκ, χα-
ρακτηρίζονται ως άνθρωποι δυναμι-
κοί, με άνεπτυγμένο τό αίσθημα
τής βουλήσεως. ‘Ο δυναμισμός και
ή ψυχική άντοχή τής «ρομαλέας με-
γαλοφυίας» δέν άποκλείει περιπτώ-
σεις όπως του Νεοθηγού ζωγράφου
‘Εντβαρντ Μούνχ πού ζωγράφιζε
μονάχα έλαφρές άκουσάλλες. ‘Ιδιαί-
τερα χαρακτηριστικά τής ζωγραφι-
κής του είναι ή τόλμη τής ελαστι-
κής άναπαραστάσεως και τὰ δυνα-
τά και κάπως θάναυσα χρώματα.

‘Ενα καλλιτεχνικό έργο δέν είναι
μόνο ή άναπαράσταση του ψυχικού
κόσμου και ή έκφραση τής εποχής
στην όποία άνήκει. Τό καλλιτεχνι-
κό έργο άποτελεί συγχρόνως και
τήν άυτοπαρουσίαση του καλλιτέχνη
και προβάλλει τόν «άνθρωπολογικό
του τύπο». Φυσικά, ό τύπος αυτός
πλού σπανίως παρουσιάζεται άμιγής.
‘Ενας καλλιτέχνης μπορεί ν’ άπο-
τελεί σύνθεση δύο ή και τριών τύ-
πων. ‘Αλλά πάντως ένας από τους
τύπους θα κυριαρχεί..

‘Η έργασία των Βάϊσενφελντ και
Χάρτλαουντ είναι πολύτιμη γιατί
άποκαλύπτει μιάν άπαρατήρητη
μέχρι σήμερα πλευρά τής καλλιτε-
χνικής δημιουργίας.

Αυτή η μικροφωτογραφία (μεγεθυσμένη) δείχνει τα αντίσωματα, που παράγονται στον οργανισμό, τη στιγμή που προσβάλλουν ένα καρκινικό κύτταρο.

ΣΤΑ επιστημονικά εργαστήρια έχει συγκεντρωθεί τα τελευταία χρόνια ένας όγκος στοιχείων που τείνουν να μας πείσουν ότι μερικοί (και πιθανώς οι περισσότεροι) τύποι καρκίνου οφείλονται σ' έναν ή περισσότερους ιούς — αυτούς τους υπομικροσκοπικούς μολυσματικούς παράγοντες που προκαλούν τόσες αρρώστιες...

Αν η άποψη αυτή αποδειχθεί σωστή, πολύ σύντομα ο καρκίνος θα πάψει να μας τρομάζει. Άργα ή γρήγορα θα βρεθεί το έμβολιο που θα μας εξασφαλίσει την άνοσια κατά της τρομερής αρρώστειας... Οι καρκινολογικές έρευνες ακολουθούν ένα δρόμο γεμάτο υποσχέσεις.

Είναι αλήθεια πως, όσον αφορά τον άνθρωπο, ο ιός είναι ύποπτος ως καρκινογόνος παράγονς μόνο «κατά συνενοχήν» με άλλους παράγοντες — αλλά πρόκειται για μια στενωτάτη συνεννοχή. Πάντως είμαστε βέβαιοι για δυο πράγματα:

Πρώτον, εκτός από πολλές ανθρώπινες αρρώστιες, οι ιοί προκαλούν ώρισμα είδη κακοήθων όγκων και κρεατωμάτων.

Δεύτερον, από την αρχή του αιώνα μας οι καρκινολόγοι έχουν ανακαλύψει μέχρι σήμερα σε φυτά, ποντίκια, ινδικά χοιρίδια και κοτόπουλα πάνω από 50 είδη καρκίνων που, άποδεδειγμένα, οφείλονται σε ιούς. Πολλοί απ' αυτούς τους καρκινικούς όγκους δημιουργήθηκαν τεχνητά στα πειραματόζωα και τα καρκινολογικά εργαστήρια έχουν παραγάγει επίσης και τους κατάλληλους όρους και έμβολια που επιβραδύνουν την ανάπτυξή τους.

Με άλλα λόγια, οι καρκινολόγοι μπορούν σήμερα να προκαλέσουν, αλλά και να επιβραδύνουν, πειραματικούς καρκίνους στα ζώα — καρκίνους που χωρίς ίχνος αμφιβολίας οφείλονται σε ιούς. Αλλά αυτό που συμβαίνει στα ζώα, γιατί να μη συμβεί και στον άνθρωπο; Τίποτα δεν μας εμποδίζει να υποθέσουμε ότι περίπου ο ίδιος μολυσματικός παράγονς επιδρά στον οργανισμό του αν-

Ένας όγκος στοιχείων που συγκεντρώθηκαν τα τελευταία χρόνια μας πείθουν ότι ώρισμα τύποι καρκίνου οφείλονται σ' έναν ή περισσότερους ιούς. Αν η άποψη αυτή αποδειχθεί σωστή, πολύ σύντομα ο καρκίνος θα πάψει να μας τρομάζει. Οι επιστήμονες αρχίζουν να πατάνε σε στερεό έδαφος και σε λίγο θα μπορέσουν ίσως να καταφέρουν το τελειωτικό πλήγμα κατά της αρρώστειας. Οι καρκινολογικές έρευνες ακολουθούν ένα δρόμο γεμάτο υποσχέσεις, το δρόμο που οδηγεί προς το αντικαρκινικό έμβολιο και, ως έλπίσουμε, στο λυτρωμό των ανθρώπων.

Το έμβολιο κατά ΤΟΝ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

Ο ΚΛΟΙΟΣ ΠΕΡΙΣΦΙΓΓΕΤΑΙ ΣΥΝΕΧΩΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΒΕΡΩΤΕΡΗ ΜΑΣΤΙΓΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

θρώπου. Οι καρκινολόγοι, συνεπώς, έχουν βάσιμους λόγους να ελπίζουν ότι πολύ σύντομα η επιστήμη θα προσεγγίσει αυτό το περιπόνητο έμβολιο κατά του καρκίνου.

★

ΕΡΟΥΜΕ πως η λέξη «καρκίνος» είναι ένας περιληπτικός όρος που χρησιμοποιείται για πολλά και διάφορα είδη κακοήθων όγκων. Και στις μελέτες τους, οι έρευνητές έχουν συνδέσει διάφορα είδη καρκίνου με διάφορους ιούς — αν και υπάρχουν λόγοι για να υποπτευόμαστε ότι πρόκειται πάντα για τον ίδιο ιό υπό διαφορετικές μορφές. Φυσικά, οι καρκινολογικές έρευνες προς αυτή την κατεύθυνση αποβλέπουν περισσότερο στο μέλλον. Προς το παρόν, η ακτινοθεραπεία και η χειρουργική παραμένουν τα δυο κύρια μέσα καταπολέμησης της αρρώστειας. Αξίζει ωστόσο να σημειώσουμε πως υπάρχουν μερικές περιπτώσεις καρκινοπαθών που ωφελήθηκαν από τα πειραματικά έμβολια κατά του καρκίνου.

Από τις μελέτες των φυτών και των ζώων έχουμε αρχίσει να μαθαίνουμε ώρισμα πράγματα για τη μετάδοση των καρκινογόνων ιών που υποπτευόμαστε ότι ζουν και στον άνθρωπο. Ο καρκινογόνος ιός δεν είναι «κολλητικός», δηλαδή δεν μεταφέρεται, από τον έναν άνθρωπο στον άλλο. Και, αντίθετα προς τους παράγοντες που προκαλούν την εύφλογία, τον τυφοειδή πυρετό ή το κοινό συνάχι, δεν μεταδίδονται με την επαφή, με την τροφή ή από τα σταγονίδια του σιέλου των μολυσμένων φορέων της αρρώστειας. Επίσης, δεν υπάρχει άμεση κληρονομική μεταβίβαση από τη μία γενιά στην άλλη.

Οι επιστήμονες υποπτεύονται ωστόσο πως ο καρκινογόνος ιός μπορεί να μεταδοθεί στο ανθρώπινο έμβρυο από το σώμα της μητέρας που χρησιμεύει ως «φορέας», έστω κι' αν η ίδια ή μητέρα δεν έχει προσβληθεί ποτέ από καρκίνο.

Το φαινόμενο, άλλωστε, δεν είναι μοναδικό στη φύση: Πολλά ζώα, ιδιαίτερα τα έντομα, είναι φορείς θανάσιμων μικροβίων και ιών χωρίς να προσβάλλονται από τις αρρώστιες που οι μικροοργανισμοί αυτοί προκαλούν σε άλλα ζώα και στους ανθρώπους. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβαίνει και με το μητρικό σώμα.

Από τις έρευνες πολλών καρκινολόγων ο Άμερικανός αιματολόγος δρ. Λούντβικ Γκρός συμπεραίνει ότι μ' αυτό τον τρόπο μεταδίδεται η λευχαιμία (καρκίνος του αίματος).

Κατά τον δρ. Γκρός, «είναι πιθανόν ότι πολλά εκατομμύρια ανθρώπων — ίσως οι περισσότεροι από μας — είναι φορείς του ιού της λευχαιμίας». Αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις, προσθέτει ο Άμερικανός επιστήμων, ο ιός παραμένει σε «λανθάνουσα κατάσταση» καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μας. Το ανθρώπινο έμβρυο μπορεί να μολυνθεί από τη γεννήσεως από μια υγιέστατη μητέρα στην οποία, για άγνωστους λόγους, η αρρώστεια δεν πρόκειται ποτέ να εκδηλωθεί.

Εννοείται ότι σ' αυτό το σημείο η επιστήμη κινείται ακόμα στην περιοχή του υποθετικού. Τίποτα δεν είναι βέβαιο.

Ο ιός της λευχαιμίας

ΤΙΠΟΤΑ δεν είναι βέβαιο, υπάρχουν όμως ώρισμα στοιχεία που μας πείθουν πως η επιστήμη ακολουθεί το σωστό δρόμο. Τα πρόσφατα πειράματα του Άμερικανού αιματολόγου Στήβεν Σβάρτς αποτελούν τεκμήριο, αν όχι απόδειξη, της συνενοχής των καρκινογόνων ιών στην εκδήλωση της λευχαιμίας.

Από τον εγκέφαλο των αρρώστων που είχαν πεθάνει από λευχαιμία, ο δρ. Σβάρτς έβγαλε ώρισμα υγρά που προφανώς περιείχαν καρκινογόνους ιούς. Τα υγρά διωχετεύθηκαν με ένεσεις στο αίμα

14 καταδίκων που είχαν προσφερθεί έθελοντικά για το πείραμα. Τα ίδια υγρά είχαν προηγουμένως διοχετευθεί και στο αίμα των ποντικών. Αλλά, ενώ τα ποντίκια έπαθαν λευχαιμία, στο αίμα των έθελοντών αναπτύχθηκαν αντίσωματα που εξουδετέρωσαν τους ιούς.

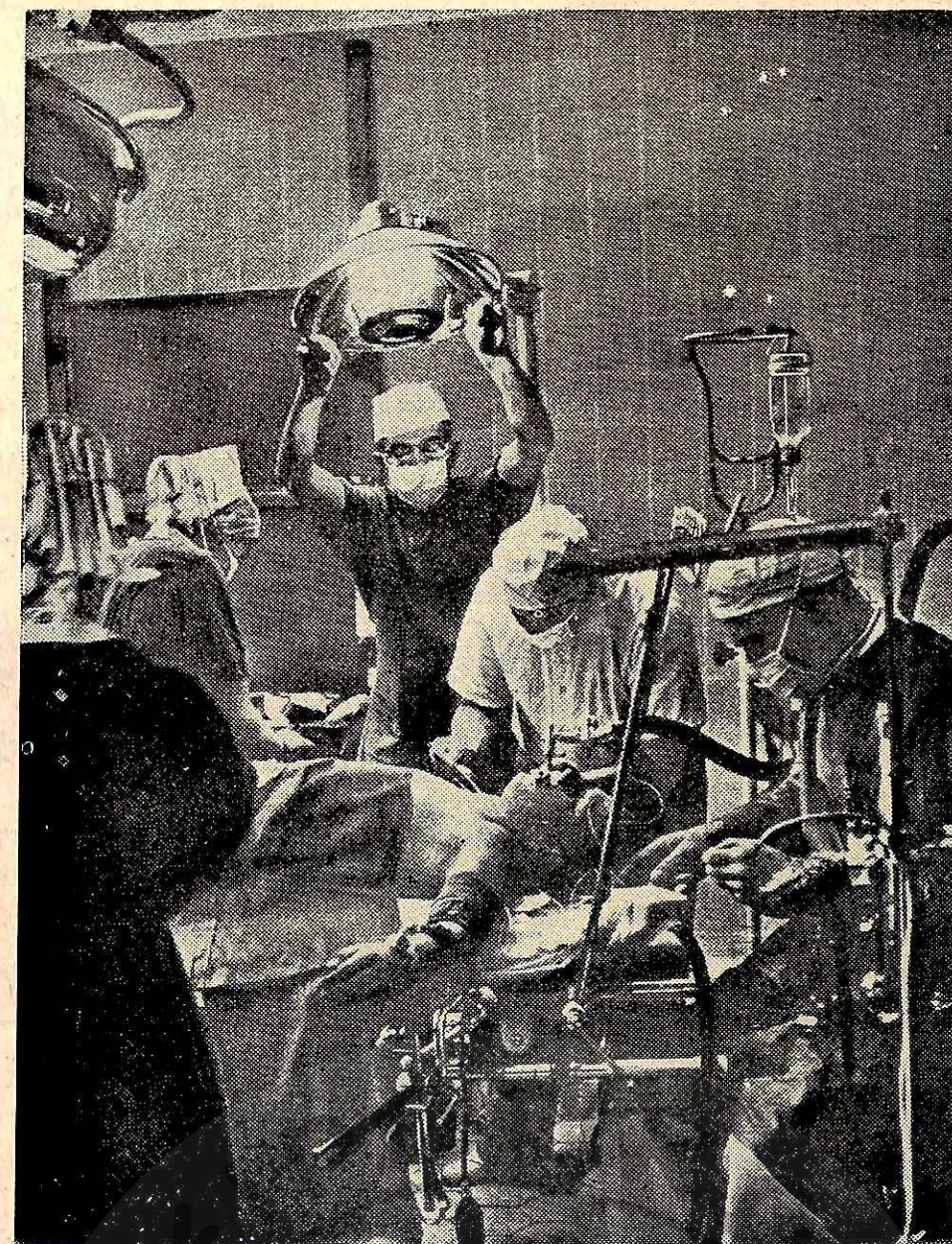
Κατόπιν, ο δρ. Σβάρτς διωχέτευσε τον όρο του αίματος των έθελοντών στα ποντίκια, τα οποία προηγουμένως είχαν μολυνθεί από τα υγρά του εγκέφαλου των λευχαιμικών. Τα ποντίκια αυτά δεν έπαθαν λευχαιμία. Το αίμα των έθελοντών τα προστατέυσε από τους ιούς, δηλαδή ενήργησε σαν έμβολιο.

Τα πειράματα αυτά έχουν διπλή σημασία: πρώτον, η έργασία του δρ. Σβάρτς, αν και πρέπει να επιβεβαιωθεί με νέα πειράματα, μας παρέχει μια πολύτιμη ένδειξη — σχεδόν μιά απόδειξη — πως η ανθρώπινη λευχαιμία προκαλείται από ιούς. Δεύτερον, τα πειράματα μας επιτρέπουν να ελπίζουμε βάσιμα ότι σύντομα θα βρεθεί ένα έμβολιο, αν όχι κατά του καρκίνου γενικά, τουλάχιστον κατά της λευχαιμίας που είναι μια από τις πιο θανάσιμες μορφές του.

Αλλά προτού φτάσουμε ως εκεί, θα χρειασθούν ακόμα πολλές μελέτες για να διερευνηθούν κατά βάθος οι μυστηριώδεις και πολύπλοκες χημικές επιδράσεις που ασκούνται από τους υπομικροσκοπικούς ιούς πάνω στον αιώνιο στόχο τους, το ζωντανό κύτταρο.

Τα δορυάλωτα κύτταρα

ΤΙ είναι ένας ιός; Είναι ένα απειροελάχιστο μικρό σωματίδιο, τότε στρογγυλό, τότε ραβδοειδές, ή ακόμα και με «ουρά», αλλά πάντως τόσο μικρό, ώστε μόνο χάρη στην έφευρηση του ηλεκτρονικού μικροσκοπίου μπόρεσαν οι άνθρωποι να το αντικρύσουν. Αποτελείται από πυρηνώδες όξύ (την ίδια ουσία από την οποία, κατά μέγα μέρος, είναι φτιαγμένα τα χρωμοσώματα,

Υπάρχουν βάσιμες έλπίδες ότι σύντομα θ' ανακαλυφθεί ένα έμβολιο κατά του καρκίνου. Αλλά προς το παρόν η χειρουργική και η ακτινοθεραπεία είναι τα μόνα μέσα καταπολέμησης της αρρώστειας.

οι φορείς των κληρονομικών ιδιοτήτων που βρίσκονται στο κύτταρο). Το πυρηνώδες όξύ του ιού περιέχεται σ' ένα σκληρό περίβλημα από πρωτεΐνη, που παρουσιάζει κάποια συγγένεια με το υλικό των τοιχωμάτων ώρισμένων κυττάρων. Η συγγένεια αυτή, λένε οι βιολόγοι, είναι «άκρως εκλεκτική», πράγμα που σημαίνει ότι ένας ώρισμένος ιός προσβάλλει μονάχα ώρισμα κύτταρα, δηλαδή μονάχα ένα μέρος του σώματος. Αυτό λοιπόν είναι ο «ιός»: ένα μικροσκοπικό σωματίδιο πυρηνώδους όξους μ' ένα πρωτεϊνικό περίβλημα.

Κατά τα φαινόμενα, ο ιός είναι ένα σωματίδιο άδρανές, άψυχο, που δεν ανσπνέει, δεν τρώει, δεν εκκρίνει τίποτα, δεν εκδηλώνει καμμία από τις τυπικές αντιδράσεις της ζωντανής ύλης. Και όμως, σε ώρισμένες περιπτώσεις αυτό το άψυχο πράγμα φέρεται παράξενα: Όταν ο κατάλληλος ιός συναντηθεί κατά τύχη με τα κύτταρα ώρισμένου οργανού (είπαμε πως ο ιός είναι έκλεκτι-

κός) θα συμβεί μια στιγμιαία θανάσιμη αντίδραση καθώς το πρωτεϊνικό περίβλημα του ιού τρυπάει το τοίχωμα του κυττάρου και το πυρηνώδες όξύ του χύνεται στο έσωτερικό.

Αυτό που συμβαίνει κατόπιν στο μικρόκοσμο του κυττάρου, είναι ένα αίματη δρμα πειρατείας: Ο πειρατής ιός αποκτά τον πλήρη έλεγχο του εκπορθημένου κυττάρου και το εξαναγκάζει να παραδώσει τους θησαυρούς του: το πυρηνώδες όξύ που κανονικά χρησιμεύει για την κατασκευή των κληρονομικών γονιδίων, όταν το κύτταρο αυτοδαιρείται. Αυτό το πυρηνώδες όξύ του κυττάρου, ο εισβολέας το συνδυάζει με το δικό του όξύ κι' εξαναγκάζει το κύτταρο να κατασκευάσει όχι πια κληρονομικά γονίδια, αλλά καινούργιους ιούς! Έτσι, σε λίγες μέρες ο στρατός του εισβολέως πολλαπλασιάζεται καταπληκτικά εις βάρος του δορυαλίου κυττάρου (που υποχρεώνεται να συνεισφέρει ακόμα και την πρωτεϊνική του ουσία

για την κατασκευή της «πανοπλίας», δηλαδή του πρωτεϊνικού περιβλήματος του ιού) και ξεχύνεται για να εκπορευθεί και τα γειτονικά κύτταρα. Ο πειρατής ιός έχει τώρα πολλαπλασιασθεί σε τρισεκατομμύρια ιών...

Αλλ' οι έρευνήτες ανέκλυψαν ώρισμένες ιδιορρυθμίες στους «καρκινογόνους» ιούς, τους ιούς που προκαλούν όγκους, κακοήθειες ή καλοήθειες. Η ιδιορρυθμία τους είναι ότι «τροποποιούν» τα κύτταρα που προσβάλλουν χωρίς να τα καταστρέφουν. Και αντίθετα προς τις θραυκτικές καρκινογόνες ουσίες, όπως η πίσσα (με τις οποίες οι επισημειωμένες προκαλούν τεχνητούς καρκίνους στα πειραματόζωα), ο καρκινογόνος ιός επενεργεί ταχύτατα προκαλώντας, σε ελάχιστες μέρες, καταστρεπτικές αλλοιώσεις στη δομή των κυττάρων τα οποία, ωστόσο, εξακολουθούν να ζουν και να πολλαπλασιάζονται με άνω-

γείας, ή μια όρμηση (όλα αυτά έχουν προκαλέσει λευχαιμία στα πειραματόζωα).

Ένα άλλο «κλειδί» του αινίγματος μάς προσφέρουν τα ενδιαφέροντα πειράματα του δρος Χάρρυ Ρούμπιν, του πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας, ο οποίος παρακολούθησε από κοντά τον δραματικό αυτό πόλεμο μεταξύ του εισβολέως ιού και του εκπορευμένου κυττάρου.

Ο δρ. Ρούμπιν ρίχνει μερικούς ιούς σε έμβρυα κύτταρα κοτόπουλου και παρακολουθεί με το ηλεκτρονικό μικροσκόπιο την «είσβολή». Σε λίγο, τα κύτταρα παίρνουν νωση, τερατώδη μορφή, αλλά πολλαπλασιάζονται και παράγουν άλλα τερατώδη κύτταρα που περιέχουν το «σπόρο» του καρκίνου.

Αλλ' ο δρ. Ρούμπιν παρατήρησε το εξής σημαντικό: "Αν ρίξουμε ελάχι-

Αλλ' υπάρχουν και μερικές άλλες ένδειξεις ότι το ανθρώπινο σώμα είναι σε θέση να παραγάγει φυσικές αντικαρκινικές ουσίες. Υπάρχουν καρκινοπαθείς που έπιζούν επί χρόνια μετά την ατελείωτη αφαίρεση των καρκινικών τους όγκων. Σε άλλες περιπτώσεις παρατηρείται πως οι καρκινικές μεταστάσεις υποχωρούν αθόρυμα μετά την αφαίρεση του κύριου όγκου. Αυτό, κατά τη γνώμη των καρκιολόγων, δείχνει ότι στο μεταξύ ένα είδος άνοσας αναπτύχθηκε στο σώμα. Επίσης, πρέπει να παρατηρηθεί ότι σε κάθε περίπτωση καρκίνου χιλιάδες καρκινικά κύτταρα ξεχύνονται στο αίμα.

Και όμως ουδέποτε μολύνονται όλα ανεξαιρέτως τα όργανα του σώματος. Οι καρκινικοί όγκοι δεν προκαλούν πάντα μεταστάσεις.

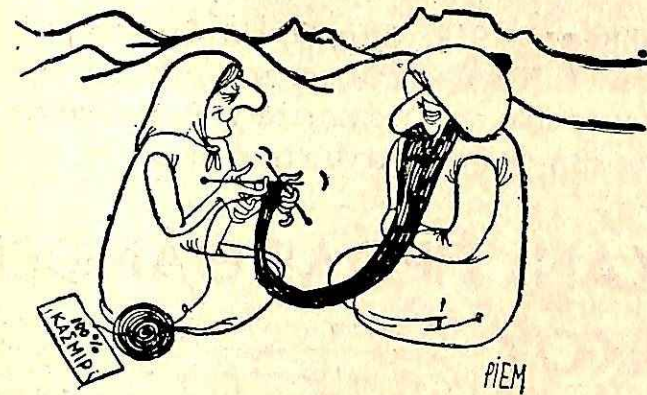
Σε μερικές περιπτώσεις ο ίδιος ο καρκινικός όγκος παράγει τις ουσίες που προκαλούν την καταστροφή του. Το είδος αυτό της «καρκινικής αυτοκαταστροφής» παρατηρήθηκε στις γλοιοβλάστες που είχαν μολυνθεί με καρκινογόνους ιούς από κοτόπουλα.

Είναι φανερό ότι τα φαινόμενα αυτά έχουν σχέση με την οργανική «άνοχη» και την «άνοση». (Αρρωσταίνουμε όταν ο οργανισμός μας «άνεχεται» τον ιδιόμορφο άρρωστο. Η «άνοχη» κατά της άρρώστιας επιτυγχάνεται από τον ίδιο τον οργανισμό που παράγει «αντισώματα» καταστρεπτικά για τους ιούς).

Ο καθηγητής Κάρλος Μαρτίνεθ, του πανεπιστημίου της Μινεσότα, πιστεύει ότι τα φαινόμενα της άνοχης και της άνοσας αποτελούν άποφασιστικούς παράγοντες στην ανάπτυξη ή την εξουδετέρωση του καρκίνου. Οι άνθρωποι που προσβάλλονται από καρκίνο δεν αποκλείεται να έχουν κάποια οργανική «επιδεκτικότητα» στην άρρωστική, ενώ εκείνοι που δεν προσβάλλονται διαθέτουν ίσως τους κατάλληλους άμυντικούς μηχανισμούς που επιτρέπουν στον οργανισμό τους να εξουδετερώσει τον καρκίνο.

Η εργαστηριακή τεχνική που μας επιτρέπει να διερευνήσουμε τα φαινόμενα της άνοχης και της άνοσας στους καρκινογόνους ιούς, είναι η μεταμόσχευση οργάνων και ιστών από το ένα σώμα στο άλλο. Προς το παρόν, και για ευνόητους λόγους, η τεχνική αυτή δεν εφαρμόζεται παρά μόνο στα πειραματόζωα. Ακριβώς γι' αυτό, γνωρίζουμε ακόμα πολύ λίγα πράγματα για την άνοση στον ανθρώπινο οργανισμό και η πρόβλεψη των έρευνών για την ανακάλυψη ενός αντικαρκινικού έμβολιού είναι μάλλον βραδεία.

Παρ' όλα αυτά, ο κλοιός γύρω από την τρομερότερη μάστιγα της ανθρωπότητας περιφύγεται ολο και περισσότερο. Οι επιστήμονες αρχίζουν να πάνε σε στέρεο έδαφος και ίσως πολύ σύντομα θα είναι σε θέση να καταφέρουν το τελειωτικό πλήγμα — το έμβολιο κατά του καρκίνου.

ΣΤΗΝ Ίνδια, νοτίως του Κασμίρ, ο Γιαμάλ Χάν, βασιλιάς της φυλής των Χούνζα, βασιλεύει χωρίς υπονομή Δημοσίας Τυγινής: ο λαός του δεν ξέρει τι θα πει άρρωστος. Όλοι οι Χούνζα, ή σχεδόν όλοι, γίνονται αλωνόβιοι. Μερικοί μάλιστα φτάνουν και την ηλικία των 120 ετών.

Η παραδεισιακή αυτή χώρα της μακροβιότητας βρίσκεται σχεδόν στο περιθώριο κάθε πολιτισμού. Στη Δύση κανένας άνθρωπος δε θα γνώριζε αυτή τη χώρα, ούτε θα σκεφτόταν για την ύπαρξη αυτού του λαού των αλωνόβιων, αν δεν υπήρχαν τα στρατηγικά συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων. Μόνο και μόνο για να εξυπηρετηθούν αυτά τα συμφέροντα κατασκευάστηκε πρόσφατα ένας δρόμος που συνέδεσε, για πρώτη φορά στην ιστορία, τη χώρα των Χούνζα με τον πολιτισμένο κόσμο... Μέχρι σήμερα μόνο τα μούλδρια μπορούσαν να παραχωρήσουν στα δύσβατα όρενα μονοπάτια που οδηγούν στη χώρα των Χούνζα.

ΚΑΝΕΙΣ δεν ξέρει αν ο δρόμος αυτός θα βγει σε καλό για τον ελθνικό λαό των Χούνζα που, όπως δε γνωρίζουν τι θα πει άρρωστος, έτσι δε γνωρίζουν και τι θα πει πόλεμος. Πάντως, αμέσως μόλις άνοιξε ο δρόμος, επιστήμονες, βιολόγοι, γιατροί, διατολόγοι, φυσιολόγοι, έρευναν στη χώρα των Χούνζα. Άποστολές όλων των έθνικότητας σκαρφάλωσαν στα βουνά του Κασμίρ ελπίζοντας να ανακαλύψουν το μυστικό της μακροβιότητας και της υγείας του παλιού λαού. Το έργο των άποστολών δεν ήταν εύκολο. Ακόμα και οι ίδιοι οι Χούνζα δεν γνωρίζουν αυτό το μυστικό. Είναι μονάχα ένας απλός λαός που ζει κοντά στη φύση...

Ο Βρετανός έπιστήμονας σερ Ρόμπερτ Μάκ Κάροισον ήταν ο πρώτος που μελέτησε τη ζωή των Χούνζα. Ακολούθησαν λίγο αργότερα οι Άμερικανοί δρες Μπάνικ και Λό-

ομπερ. Αλλ' οι παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα και των δυο άποστολών συμπίπτουν σε πολλά σημεία και είναι πραγματικά εκπληκτικά: Ποτέ κατά τη διάρκεια της ιστορίας τους οι Χούνζα δε γνώρισαν την ελάχιστη έπιδημία ή ένδημη άρρωστος (παράγ-

Ποτέ κατά τη διάρκεια της ιστορίας τους οι Χούνζα δε γνώρισαν την ελάχιστη έπιδημία ή ένδημη άρρωστος... Οι περισσότεροι γίνονται αλωνόβιοι και πολλοί φτάνουν τα 120 χρόνια! Έπιστημονικές άποστολές όλων των έθνικότητας σκαρφάλωσαν στα βουνά του Κασμίρ ελπίζοντας να ανακαλύψουν το μυστικό της υγείας και της μακροβιότητας αυτού του εκπληκτικού λαού...

Όστόσο, η κύρια και άποφασιστική ατία της υγείας και της μακροβιότητας αυτού του λαού φαίνεται πως είναι ο λιμός από τον οποίο υποφέρει η χώρα τους κάθε χρόνο την άνοιξη. Οι Χούνζα είναι πολύ φτωχός λαός. Τα

βλαβείς έξωτερικές επιδράσεις. Χάρη στην άπομόνωση, έπίσης, διατήρησαν και τη γλώσσα τους τη διάλεκτο «μπορουνάσα» που είναι μια από τις δυσκολότερες γλώσσες του κόσμου και αποτελεί έμπόδιο στην έπιμεία με τους γειτονικούς λαούς. Η γραμματική της διαλέκτου αυτής είναι άπυσυτα περίπλοκη. Χρησιμοποιούνται π. χ. τριάντα τύποι πληθυντικού για μια και μόνη λέξη.

Κανείς δεν ξέρει πως διαμορφώθηκε αυτή η γλώσσα. Η φυλετική προέλευση των Χούνζα είναι έξ ίσου μυστηριώδης. Σύμφωνα με τους θρύλους που κυκλοφορούν μέχρι σήμερα, οι Χούνζα είναι «κατ' έθνη άπογόνοι τριών Έλλήνων στρατιωτών του Μεγάλου Άλεξάνδρου. Στην εκστρατεία του Άλεξάνδρου προς τις Ίνδους, οι τρεις αυτοί στρατιώτες λιποτάκτησαν σε μια περιοχή νοτίως του Κασμίρ, για να γίνουν οι προπάτορες των Χούνζα...

Ένας Έλβετος γιατρός που μελέτησε έπίσης τους Χούνζα, πιστεύει ότι το μυστικό της μακροβιότητας βρίσκεται στην ψυχική τους ήρεμία και τη γαλήνια ζωή τους. Μακριά από τον πολιτισμένο κόσμο και την έπιστημονική πρόοδο, οι Χούνζα δεν αντιμετώπιζουν άγωνιώδη προβλήματα...

Η γεωγραφική άπομόνωση των Χούνζα τους επέτρεψε να διατηρήσουν άνοστα τα ήθη και τα έθιμά τους, χωρίς να υποστούν έπι-

μα που δε συμβαίνει στις γειτονικές φυλές). Άλλη διαπίστωση: Η έξαιρετική κατάσταση της υγείας των Χούνζα οφείλεται στο γεγονός ότι δε χρησιμοποιούν ούτε το ελάχιστο χημικό προϊόν, ούτε στην τροφή τους, ούτε ως λιπάσματα, ούτε για την καταπολέμηση των παρασίτων. Αυτό, πάντως, δεν μπορεί να αποτελεί το μοναδικό παράγοντα της μακροζωίας τους, έφ' όσον το ίδιο παρατηρείται και στις γειτονικές φυλές.

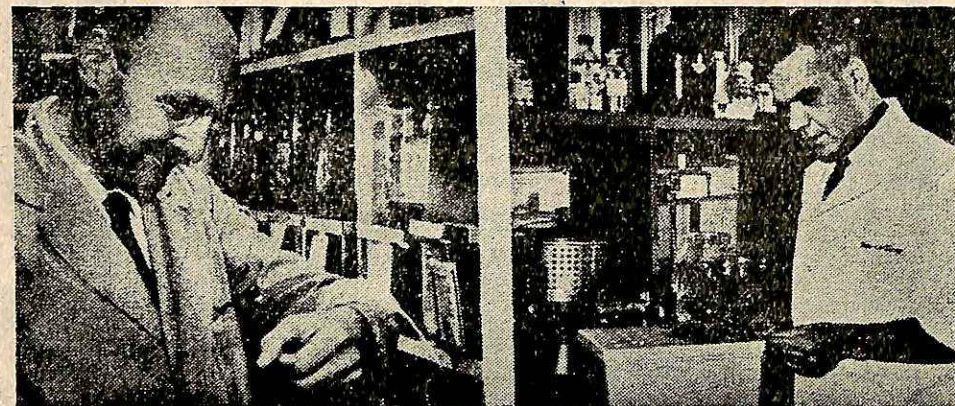
Η βαθύτερη ατία της σι-δερένιας υγείας των Χούνζα φαίνεται πως είναι η έπίδραση ώρισμένων «διατηρητικών άρχων» που ο λαός αυτός μεταβιβάζει από γενιά σε γενιά. Στο σημείο αυτό οι Χούνζα ακολουθούν άσθητότατους κανόνες:

Δύο ή τρεις φορές την ήμερα οι Χούνζα τρώνε πράσινα χόρτα και ρίζες. Τα χόρτα τα τρώνε ώμα ή τα βράζουν σε πολύ λίγο νερό, δεν τα «ξεκουμίζουν» και πάντα πίνουν το νερό μέσα στο οποίο έβρασαν τα χόρτα.

Έπίσης, τρώνε τεράστιες ποσότητες φρούτων που δεν τα ξεφλουδίζουν ποτέ. Όλοι οι Χούνζα, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, πίνουν τακτικά, πολλές φορές την ήμερα, γάλα και ξινόγαλο. Τρώνε κρέας, αλλ' όχι σε υπερβολικές ποσότητες, και αγαπούν ιδιαίτερα τα έντόσθια και τον πατσά.

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΜΑΚΡΟΖΩΪΑΣ ΤΩΝ ΑΙΩΝΟΒΙΩΝ ΧΟΥΝΖΑ

Μια παράξενη φυλή του Κασμίρ που πιστεύει ότι κατάγεται από τρεις στρατιώτες του Μεγάλου Άλεξάνδρου.

Άριστερά, ο δρ. Στήβεν Σβάρτς, Άμερικανός αιματολόγος, διάσημος για τις μελέτες του έπί της λευχαιμίας. Δεξιά, ο καθηγητής Κάρλος Μαρτίνεθ, γνωστός για τις έρευνές του έπί της άνοσας έναντιόν του καρκίνου.

μαλο ρυθμό. Έτσι δημιουργείται ένας καρκινικός όγκος.

Μονάχα όταν κατανοήσουμε το πως και το γιατί αυτής της ταχύτατης και θαθείας αλλοίωσης θα διαλευκάνουμε και το βασικό μυστήριο του «μηχανισμού έλέγχου» των κυττάρων. Κατά τα φαινόμενα, η παρουσία καρκινογόνων ιών στον οργανισμό των ανθρώπων και των ζώων έπί μακρές χρονικές περιόδους δεν προκαλεί πάντα τα συμπτώματα της άρρώστιας. Ποιός είναι αυτός ο μυστηριώδης παράγον που εξαπολύει την έπίθεση των ιών κατά των κυττάρων; Γιατί ο «λανθάνων» ιός γίνεται ξαφνικά δραστήσιος;

Ο σπόρος του καρκίνου

Ο Δρ. Σβάρτς, που μελέτησε έπί χρόνια τη λευχαιμία, παραβάλλει τον καρκίνο με ένα φυτό. Ίσως ο ιός είναι ο «σπόρος». Αλλά για να πιάσει ο σπόρος χρειάζεται πρόσφορο «έδαφος» (Ίσως μια κληρονομική προδιάθεση στον καρκίνο) αλλά και άφθονο «ήλιο» και «νερό», που στην περίπτωση του καρκίνου μπορεί να είναι μια χημική ουσία, ή μια δόση ραδιενέργειας.

στους καρκινογόνους ιούς στα υγιή κύτταρα του έμβριου, τα κύτταρα θα γίνουν βέβαια «καρκινοπαθή», αλλ' ο πολλαπλασιασμός τους περιορίζεται από τα γειτονικά κύτταρα. Μονάχα όταν ρίξουμε μεγάλες ποσότητες καρκινογόνων ιών, τα κύτταρα δεν προφταίνουν να άμυνθούν και υποκύπτουν όλα μαζί στον εισβολέα.

Αυτό δεν μπορεί παρά να σημαίνει ότι, μέχρις ώρισμένου σημείου, ο οργανισμός έχει την ικανότητα να αντίσσει ένα είδος άνοσας στους καρκινογόνους ιούς. Αυτό άλλωστε είναι η λογική συνέπεια της θεωρίας ότι ο καρκίνος οφείλεται στη δράση των ιών: Όπως ξέρουμε, ο οργανισμός μπορεί να δημιουργήσει «αντισώματα», παράγοντες άνοσας, κατά των εισβολέων μικροβίων και ιών. Γιατί όχι και κατά των ιών του καρκίνου;

Στα χρονικά της καρκιнологίας έχουν σημειωθεί τουλάχιστον 77 άποδείξεις περιπτώσεις καρκινικών όγκων που εξαφανίσθηκαν χωρίς άπολύτως καμμία θεραπεία! Αυτές οι «αθόρμητες ύπαναχωρήσεις» άποδεικνύουν ότι και το ανθρώπινο σώμα διαθέτει κάποιο μυστηριώδη μηχανισμό άποπροστασίας κατά του καρκίνου.

Πολύ πριν συμβεί ή μεγάλη θαλάσσια τραγωδία του 1912, υπήρξαν άνθρωποι με υπερευαίσθητο νευρικό σύστημα, που την «είδαν». Ένας μάλιστα απ' αυτούς την περιέγραψε σ' ένα μυθιστόρημά του με λεπτομέρειες, που αντιστοιχοῦσαν κατά συγκλονιστικό τρόπο πρὸς αὐτὸ πού συνέβη στὴν πραγματικότητα!

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΠΡΟΑΙΣΘΑΝΘΕΙ ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΟΥ ΤΙΤΑΝΙΚΟΥ

**Δώδεκα εξακριβωμένα περιστατικά, πού ἔφερε-
τώρα στὸ φῶς ἕνας Ἀμερικανὸς ψυχίατρος**

ΕΝΑΣ διακεκριμένος Ἀμερικανὸς ψυχίατρος, ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βιρτζίνια Τζὼν Στήβενσον, δημοσίευσε τελευταία ἕνα βιβλίο του, ποὺ σημείωσε ἀπὸ τὶς πρώτες μέρες καταπληκτικὴ κυκλοφορία. Ὁ λόγος αὐτῆς τῆς ἐπιτυχίας ἔγκειται στὸ ἐντυπωσιακὸ καὶ ἀληθινὰ συγκλονιστικὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου, γιατί, οὔτε λίγο οὔτε πολὺ, παραθέτονται στίς σελίδες του δώδεκα εξακριβωμένα περιστατικὰ προαισθήσεως ἐνὸς ἀπὸ τὰ τραγικώτερα ναυὰ γιὰ τῶν νεωτέρων χρόνων. Πρόκειται γιὰ τὴ γνωστὴ σύγκρουση τοῦ ὑπερωκεανίου «Τιτανικός» μ' ἕνα τεράστιο παγόβουνο στὸν Ἀτλαντικὸ, πὺλ κόστος τῆ ζωῇ σὲ 1.500 περίπου ἄτομα.

Ὁ «Τιτανικός» εἶχε χαρακτηρηθεῖ ἀπὸ τοὺς ναυπηγούς του «ἀδύτητο πλοῖο» χάρις στὸ σύστημα στεγανῶν διαμερισμάτων, μὲ τὸ ὁποῖο εἶχε κατασκευαστεῖ. Ἦταν ἕνα ὑπερωκεανιο μήκους 300 περίπου μέτρων, ἐκτοπίσματος 66 χιλιάδων τόννων, μὲ τρεῖς ἑλικες κ' ἀνέπτυσε ταχύτητα 23 μιλίων. Εἶχε πάνω του 2207 ἀνθρώπινες υπάρξεις καὶ ναύαρχος, μὲ τὴ μοιραία ἐκείνη σύγκρουση, στίς 14 Ἀπριλίου τοῦ 1912, ἐνῶ ἔκανε τὸ παραδεινικὸ του ταξίδι, ἀπὸ τὸ Σάουθαμπτον στὴ Νέα Ὑόρκη.

Τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ δώδεκα περιστατικὰ προαισθήσεως, πὺλ ἀναφέρει ὁ δόκτωρ Στήβενσον στὸ βιβλίο του, εἶναι ἴσως καὶ τὸ πὺλ σκανδαλιστικὸ, μὲ τὴν ἀπίστευτη προσέγγιση αὐτῆς τῆς προαισθήσεως πρὸς τὶς λεπτομέρειες τοῦ τραγικοῦ γεγονότος.

Πρόκειται γιὰ ἕνα μυθιστόρημα κάποιου ἄσημου Ἀμερικανοῦ συγγραφέα, πὺλ δημοσιεύθηκε 14 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ ναυάγιο. Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα εἶναι Μόργκαν Ρόμπερτσον κ' ὁ τίτλος τοῦ μυθιστορήματος «Τὸ μοιραῖο». Στίς σελίδες, λοιπόν, τοῦ βιβλίου αὐτοῦ περιγράφεται τὸ ναυάγιο ἐνὸς ὑπερωκεανίου 75 χιλιάδων τόννων, τοῦ «Τιτάνος», μήκους 272 μέτρων, μὲ τρεῖς ἑλικες. Ὁ «Τιτάν» προσκορπεῖ σ' ἕνα μεγάλο παγόβουνο μὲ ταχύτητα 25 μιλίων, τὸν Ἀπρίλιο, ἐχοντας πάνω του 3 χιλιάδες ἄτομα. Τὰ θύματα ὑπερβαίνουν τὰ χιλιά (κατὰ τὸ ναυάγιο τοῦ «Τιτανικού» πνίγηκαν, ὅπως εἶπαμε, κάπου 1500 ἄνθρωποι). Ὅπως στήν περιγραφή τοῦ «Τιτανικού», εἶσι καὶ σ' ἐκείνη τοῦ «Τιτάνος», οἱ ναυαγιστικὲς λέμβοι ἦταν ἐλάχιστες καὶ τὰ στεγανὰ διαμερίσματα

δὲν μπόρεσαν ν' ἀποσοδήσουν τὸ ναυάγιο.

Ὅπως βλέπει κανεῖς, οἱ «συμπτώσεις» εἶναι στὸ ἔπακτο ἐντυπωσιακὲς, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου καὶ τὸ μῆνα τοῦ ναυαγίου καὶ καταλήγοντας στίς κυριότερες λεπτομέρειες τῆς τραγωδίας.

Τὸ δεύτερο ἀπὸ τὰ ντοκουμέντα πὺλ ἔφερε σὲ φῶς ὁ καθηγητὴς Στήβενσον, ἀφορᾷ τὴν περίπτωσιν ἐνὸς Ἀγγλοῦ μεγαλοεπιχειρηματία, τοῦ Τζὼν Μίντλετον. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, στίς 23 Μαρτίου τοῦ 1912, εἶχε θγάλει ἕνα εἰσιτήριο γιὰ νὰ ταξιδέψει μὲ τὸν «Τιτανικό». Μιὰ ἐβδομάδα περίπου ἀργότερα, δηλαδὴ δέκα μέρες πρὸ τοῦ σκαλάρει τὸ πλοῖο, τὸ ὠνευρέθηκε νὰ ναυαγίῃ στὴ μέση τοῦ ὠκεανοῦ. Τὴν ἐπόμενη νύχτα, εἶδε πάλι τὸ ἴδιο ὄνειρο μὲ ἐλαφρὲς παραλλαγές. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰ δὺ ἀὐτὰ ὄνειρα, ὁ Μίντλετον ἐξαορτήθηκε πὺλ ὅταν πῆρε ἕνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη μὲ τὸ ὁποῖο τὸν παρακαλοῦσαν ν' ἀναβῇ γιὰ λίγες ἡμέρες τὴν ἀφιξή του ἐκεῖ. Ἀνεκοίνωσε στὴν οἰκογένειά του καὶ στοὺς φίλους του τὰ ἐφιαλτικὰ ὄνειρα πὺλ εἶχε δεῖ κ' ἀκύρωσε τὸ εἰσιτήριό του. Μετὰ τὴν καταστροφή, οἱ δικοὶ του κ' ἄλλοι γνωστοὶ ἐπεβεβαίωσαν τὰ νυχτερινὰ προειδοποιητικὰ μηνύματα πὺλ εἶχε λάβει ὁ Μίντλετον.

Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἔχει κ' ἕνα ἐπεισόδιο, πὺλ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν δῶρα Στήβενσον ἀναφέρεται κ' ἀπὸ τὴ συγγραφέα Τζὼν Γκράντ στὸ βιβλίο τῆς «Μακρινὲς Ἀναμνήσεις», πὺλ πρωτοκυκλοφόρησε τὸ 1956. Στίς 10 Ἀπριλίου τοῦ 1912, ὁ Τζᾶν Μάρσαλ, ἕνας Ἀγγλος, ὁρισκόταν μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τοὺς δικούς του στὴν ταράτσα τοῦ σπιτιοῦ του, πὺλ ἔβλεπε στὸν πορθμὸ Σόλεντ, ἀπέναντι ἀπὸ τὸ νησί Γουαῖτ. Ὁ «Τιτανικός» πέρασε σ' ἀνοιχτά, μὲ κατεύθυνση πρὸς τὴν Νέα Ὑόρκη. Σὰν νὰ τὴν ἔπιασε τότε μιὰ ξαφνικὴ κρίση, ἡ κυρία Μάρσαλ ἄρχισε νὰ φωνάζει πὺλ καρδία ἐκεῖνο θὰ βούλιαζε πρὶν φτάσει στὸ λιμάνι κ' ἀντέδρασε σχεδὸν μὲ ὁρμή στίς προσέδεις τοῦ συζύγου τῆς νὰ τὴν καθησυχάσει. Στους ἄλλους, πὺλ τῆς ἔλεγαν ὅτι ὁ «Τιτανικός» ἦταν ἕνα ἀδύτητο καράβι, ἀποκρίθηκε μὲ ὑστερικὲς κραυγές: «Ἀφήστε τὶς ἀνοησίες! Κάνετε κάτι!

Κάνετε κάτι! Δὲν βλέπετε, λοιπόν, ὅτι ἐκατοντάδες ἄνθρωποι ἔχουν πέσει στὸ νερὸ καὶ προσπαθοῦν νὰ φτάσουν ὡς ἐδῶ καλυμπώντας; Μὰ τί πάθατε, λοιπόν; Στραβώθηκαν ὅλοι -σας»;

Τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ ἀναφέρεται, ὅπως εἶπαμε ἀπὸ τὴν Τζὼν Γκράντ, πὺλ εἶναι κόρη τοῦ ζεύγους Μάρσαλ. Ἡ συγγραφέας προσθέτει ὅτι τὶς ἐπόμενες ἡμέρες, ἐνῶ ὅλοι ἀπέφεναν νὰ μνημονεύσουν μπροστὰ τῆς τὸν «Τιτανικό», ἡ μητέρα τῆς ἐξακολουθοῦσε νὰ ἔχει ἐρεθισμένα τὰ νεῦρα τῆς, ἐνῶ ὁ ἄντρας τῆς δὲν ἤξερε πὺλ νὰ τὴν καλμάρει. Ἡ ἐπαλήθευση τῆς προαισθήσεώς τῆς, ὥστόσο δὲν ἄργησε νὰ ἔρθε.

ΠΑΛΙ στίς 10 Ἀπριλίου τοῦ 1912, ἡ ἡμερομηνία πὺλ ξεκίνησε ὁ «Τιτανικός», ἕνα μέντιομ, ὁ Ἀγγλος Τάρεντ, προεῖτε τὴν ἀπώλεια ἐνὸς μεγάλου ἐπιβατηγοῦ σκάφους. Τρεῖς μέρες ἀργότερα, ἐπιβεβαίωσε αὐτὴ τὴν πρόβλεψη μ' ἕνα γράμμα πὺλ ἔστειλε σὲ κάποια κυρία Ντὲ Στάϊνγκερ. Στὸ γράμμα αὐτὸ, πὺλ ἡ Ντὲ Στάϊνγκερ τὸ φύλαξε, διατυπωνόταν ἡ πρόβλεψη ὅτι τὸ ναυάγιο θὰ συνέβαινε ἐμέσα σὲ δὺ εἰσοσιτεγράμματα. Ἡ ἐπιστολὴ ἔφτασε στὸν προορισμὸ τῆς τὴ 15ῃ Ἀπριλίου, δηλαδὴ λίγες ὥρες μετὰ τὴν τραγωδία.

Ὁ διάσημος δημοσιογράφος τῆς ἐποχῆς Οἰλνιαν Στήντ δέχτηκε ἐπανεπιλημμένα διάφορες προειδοποιήσεις γιὰ ἕνα σοβαρὸ κίνδυνο, πὺλ τὸν ἀπειλοῦσε ἂν ἐπιχειροῦσε θαλασσινὸ ταξίδι. «Ἐνα μέντιομ» ἡ Χάρμον, τοῦ εἶπε τὸ 1911 ὅτι «ἀπὸ τὸ νερὸ κ' ἀπὸ πονθὲν ἄλλου προέρχονταν ὅλοι οἱ κίνδυνοι γιὰ τὴ ζωὴ του». Στίς 21 Ἰουνίου τῆς ἴδιας χρονιάς, τοῦ ἔστειλε ἕνα γράμμα, εἰδοποιώντας τον ὅτι «ἂν ταξίδευε μὲ πλοῖο τὸν μῆνα Ἀπρίλιο τῆς ἐπομένης χρονιάς, θὰ πέθαινε». Ἐνα ἄλλο μέντιομ, ἡ Ντὲ Κερλόρ, πάλι τὸ 1911, προεῖτε στὸν Στήντ ὅτι θὰ πῆγαινε στὴν Ἀμερικὴ (ἐνῶ ὁ ἴδιος δὲν εἶχε βάλει ἀκόμα στὸ νοῦ του τέτοιο ταξίδι) κ' ὅτι θὰ γινόταν ναυάγιο, ὅπου ἴσως εἴδωσκε κ' αὐτὸς τὸ θάνατο.

Ὁ Στήντ, πράγματι, μπεῖκε στὸν «Τιτανικό», γιὰ νὰ πᾶει στὸν Νέο Κόσμο καὶ πνίγηκε κατὰ τὸ ναυάγιο.

Στὸ βιβλίο τοῦ Στήβενσον ἐκδέτονται μὲ λεπτομέρειες κ' ἄλλα τέτοια συγκλονιστικὰ περιστατικὰ, πὺλ ὅλα εἶναι ἀπόλυτα ἐξακριβωμένα καὶ δὲν ἀφήνουν καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι τὴ μεγάλη ἐκείνη θαλάσσια τραγωδία τὴν προαισθάνθηκαν πράγματι μερικοὶ ἄνθρωποι, μὲ υπερευαίσθητο νευρικό σύστημα.

EMILIO SERVADIO

ΜΙΚΡΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ἡ Κάθρην Ἄνν Πόρτερ γεννήθηκε στὸ Τέξας στὰ 1894. Πρὶν ἀπὸ 30 περίπου χρόνια, τὰ διηγήματά τῆς ἄρχισαν νὰ προσελκύουν τὴν προσοχή. Τὸ 1930 μερικὰ ἀπὸ τὰ διηγήματα αὐτὰ τυπώθηκαν σὲ βιβλίο κ' ἔγιναν ἀμέσως περιζήτητα. Τὸν ἴδιο χρόνο, ἡ Κάθρην Ἄνν Πόρτερ τιμήθηκε μὲ τὸ βραβεῖο Γκόνγκενχάιμ. Στὰ 1937, τιμήθηκε γιὰ δεύτερη φορά, μὲ τὸ βραβεῖο τῆς Λέσχης τοῦ Βιβλίου τοῦ Μηνός. Στὰ 1939 τυπώθηκε ἡ δεύτερη συλλογὴ τῆς μὲ διηγήματα, καὶ στὰ 1940, πῆρε ἡ μίς Πόρτερ τὸ Χρυσὸ Μετάλλιο τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ν. Ὑόρκης. Τώρα, ἡ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται μὲ τὴν συγγραφή τῆς βιογραφίας τοῦ Κόττον Μάδερ.

Ἐνα ἀνάπηρο παιδί...

Διήγημα τῆς ΚΑΘΡΗΝ ΑΝΝ ΠΟΡΤΕΡ

Ἡ ΖΩΗ ἦταν πολὺ σκληρὴ γιὰ τοὺς Γουίπλς. Ἦταν δύσκολο νὰ ἔχεις ζεστὲς φανέλλες γιὰ τὰ παιδιὰ τὸ χειμῶνα, δύσκολο νὰ θρέψεις τόσα πεινασμένα στόματα.

— Ἐνας Θεὸς ἔχει τί θὰ γινόμεσθε, ἂν ζούσαμε στὸ Βορρᾶ, ἔλεγαν. Ἀκόμη καὶ νὰ διατηρεῖς ἀξιοπρέπεια καθαρὰ τὰ παλιὰ ρούχα, κ' αὐτὸ ἦταν δύσκολο. Ἡ τύχη δὲν θὰ μᾶς χαμογελάσει ποτέ, ἔλεγε ὁ κύριος Γουίπλς.

Ἡ κυρία Γουίπλς δεχόταν μὲ περισσὴν καρτερία τὸ κάθε τί καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὸ δεῖ ἀπ' τὴν καλὴ του πλευρὰ καὶ πάντοτε πρόσεχε μὴν τοὺς ἀκούσει ἡ γειτονιά νὰ παραπονιούνται.

— Πρόσεχε ἔλεγε στὸν ἄνδρα τῆς, νὰ μὴ μᾶς ἀκούσουν. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μᾶς λυποῦνται οἱ γύρω μας.

Ἡ κυρία Γουίπλς ἀγαποῦσε τὸ δευτέρό της γιὸ πὺλ ἦταν ἀνάπηρος διανοητικῶς, περισσότερο, ἀπ' ὅσο τᾶλλα δὺο τῆς παιδιὰ μαζί. Ἦταν ἀδικημένο ἀπὸ τὴ φύση καὶ αὐτὸ ἦταν φυσικὸ, γιὰ μιὰ μητέρα. Ὁ κ. Γουίπλς θύμωνε καμμιὰ φορὰ.

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη, νὰ μιλάει συνεχῶς γιὰ τὴν ἀδυναμία πὺλ τοῦ ἔχεις, ἔλεγε ἡ μήπως νομίζεις πὺλ ἐγὼ δὲν ἔχω αἰσθήματα ἢ πὺλ μόνον ἐσὺ τὸν ἀγαπάς;

— Ἄλλο εἶναι ἕνας πατέρας, καὶ ἄλλο μιὰ μητέρα τοῦ θύμιζε ἡ κ. Γουίπλς, αὐτὸ εἶναι γνωστὸ. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει πολλὲς ἀπαιτήσεις ἀπὸ ἕναν πατέρα.

Οἱ γείτονες καὶ οἱ φίλοι τους, κουτομπόλευαν πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη τους. Ἄλλοι ἔλεγαν, ὅτι θὰ ἦταν εὐτύχημα, ἂν τὸ παιδί πέθαινε καὶ ἡσυχάζει, ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι ἐμαρτυρεῖται γονέων παιδεύοντι τὸ παιδί, καμμιὰ κληρονομικότης θὰ εἶχε φέροι αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα.

Μπροστὰ τους, ὅμως, προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς παρηγοροῦσαν, λέγοντάς τους πὺλ δὲν εἶναι τόσο ἀπελπιστικὴ ἡ κατάσταση του. «Κυτᾶξτε, πὺλ μεγαλώνει τὸ παιδί» θαύμαζαν. Ἡ κ. Γουίπλς προσπαθοῦσε ν' ἀποφύγει νὰ κουβεντιάσει γι' αὐτόν. Προσπαθοῦσε νὰ σκέπτεται ἄλλα πράγματα. Ἀλλὰ κάθε φορὰ πὺλ ἐρχόταν κάποιος στὸ σπίτι τους, γι' αὐτόν ἄρχιζε νὰ μιλάει, πρὶν προλάβουν

νὰ ποῦν ἄλλη λέξη. Μόνο γι' αὐτόν. Ἡ κ. Γουίπλς συνήθιζε νὰ λέει:

— Θὰ ἦθελα Θεέ μου αὐτὸ τὸ παιδί, νὰ εἶναι πάντοτε γερό, παρ' ὅλο ὅτι εἶναι ἡ δυστυχία μου. Καὶ, ὅμως, εἶναι πρῶτος μέσα σ' ὅλα. Εἶναι γερό καὶ ἐνεργητικὸς. Ἦταν πάντοτε ἔτσι ἀπὸ τὸν καιρὸ, πὺλ ἄρχισε νὰ περπατᾷ. Εἶναι παρὰ ξένο ἀστέιο. Σ' ὅλα ἀνακατεῖται ἐκεῖνος, καὶ ὅλα τὰ καταφέρνει. Μὲ τὴν Ἐμιλ, ἔχω ὅλο φασαρίες, ὅλο ἀτυχήματα, ζημιές, καὶ ἡ Ἄδνα δὲν μπορεῖ νὰ κάνει ἕνα βήμα, χωρὶς κάποιον νὰ χτυπήσει. Ἐνῶ ἐκεῖνος, ποτέ του δὲν παθαίνει οὔτε μιὰ γρατζουνιά. Κάποτε ὁ παπᾶς τῆς ἐνορίας μας, πὺλ εἶχε ἔρθει στὸ σπίτι, εἶπε κάτι πὺλ θὰ τὸ θυμάμαι σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ:

— Οἱ ἀθῶοι περπατοῦν δίπλα στὸ Θεὸ — γι' αὐτὸ δὲν παθαίνουν κανένα κακὸ. Ὅποτε ἐπαναλαμβάνει τὰ λόγια αὐτὰ ἡ κυρία Γουίπλς, δάκρυα γέμιζαν τὰ μάτια τῆς. Ὅσοτερά ἄλλαζε θέμα.

Ο ΜΙΚΡΟΣ, μεγάλωνε χωρὶς ποτὲ νὰ χτυπήσει. Μιὰ φορὰ ἕνα κεραμίδι ἔπεσε καὶ τὸν χτύπησε στὸ κεφάλι. Ἐκεῖνος οὔτε τὸ πρόσεξε. Σὰν νὰ μὴν κατάλαβε τίποτα. Εἶχε μάθει λίγες λέξεις, πὺλ τὶς ἔχνοῦσε ὅμως ἀμέσως. Δὲν ζητοῦσε ποτὲ νὰ φάει ἢ νὰ πιεῖ, ὅπως τὰ ἀδελφία του. Περιμένε πάντοτε, νὰ τοῦ δώσουν. Ἦταν παχύς, ἦταν εὐκίνητος. Μποροῦσε νὰ κουβαλήσει διπλὰ ἔξτρα καὶ νερό, ἀπὸ τὴν Ἄδνα. Ἡ Ἐμιλ, κρυολογοῦσε πολὺ συχνά, τὸ χειμῶνα.

— Τὸ ἔχει κληρονομήσει ἀπὸ μένα, ἔλεγε ἡ κ. Γουίπλς. Ὅταν ὁ καιρὸς ἦταν καλός, σ' αὐτὴν ἔδιναν τὶς περισσώτερες κουβέρτες. Ἐβγαζαν καὶ τὴ δική του. Δὲν τὸν ἐνοιάζε ποτὲ τὸ κρύο αὐτόν.

Παρ' ὅλα αὐτὰ, ἡ ζωὴ τῆς κ. Γουίπλς ἦταν ἕνα μαρτύριο. Ἐτρέμε μὴ συμβεῖ τίποτα στὸ ἄρρωστο παιδί τῆς. Ὁ μικρὸς ἀνάπηρος σκαρφάλανε στὰ δέντρα σὰν πίδαχας καὶ τὰ κατάφερνε πάντα καλύτερα ἀπὸ τὴν Ἄδνα. Κάποιος θὰ βρισκόταν ὅμως νὰ προειδοποιήσει τὴν κυρία Γουίπλς.

— Πὺλ τοῦ ἐπιτρέπετε κ. Γουίπλς, νὰ

τὸ κάνει αὐτό; Εἶναι τόσο ἐπικίνδυνο γι' αὐτόν. Μπορεῖ νὰ χάσει τὴν ἰσορροπία του. Ἄλλωστε, δὲν μπορεῖ τὸ καῦμένο νὰ καταλάβει. Δὲν ἔχει τί κάνει.

Ἡ κ. Γουίπλς ἀγανακτοῦσε τότε.

— Ἐρεῖ τί κάνει. Μὴ φοβάστε, παρκαλῶ, τοῦ ἔλεγε μπορεῖ νὰ κάνει ὅ,τι κάνει καὶ ὁποιοδήποτε ἄλλο παιδί. Εἶναι ἱκανός, ὅπως ἐκεῖνα. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως τὸν φώναζε νὰ κατεβεῖ ἀπὸ τὰ δένδρα. Ὅταν πατοῦσε τὸ πόδι του στὴ γῆ, ὁ μικρὸς δὲν ἤθελε ποτέ, νὰ τὸν βοηθήσει ἡ μητέρα του.

— Πόσο κακὸ, μᾶς κάνουν οἱ γείτονες μὲ τὴν ἀνάμειξη τους ἔλεγε πολλὲς φορές ἡ κ. Γουίπλς στὸν ἄνδρα τῆς.

— Δὲν μπορῶ πιά σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση. Ν' ἀπαγορεύω ὅρισμένα πράγματα στὸ παιδί μου, μόνο καὶ μόνο γιὰ τὸ φοβᾶμαι ὅτι θὰ ἀνακατευθεῖ ἡ γειτονιά. Ὅ,ρίστε, τώρα τὸν χροιάζωμαι νὰ βοηθήσει τὴν Ἄδνα γιὰ τὰ μελίσσια καὶ δὲν τολμῶ, ἐνῶ ἔξω πῶς, ὅσο καὶ ἂν τὸν συμπερίσσουν ἐκεῖνον, δὲν τὸν νοιάζει.

— Δὲν τὸ λένε ἀπὸ καλὰ ἐπενέβαινε ὁ κ. Γουίπλς. Ἀπλῶς οἱ φίλοι μας, φοβοῦνται, γιὰ τὸ παιδί δὲν ἔχει τὸ αἰσθημα τοῦ κινδύνου.

— Θὰ ἔπρεπε νὰ ντρέπεσαι, γι' αὐτὸ πὺλ λές, τοῦ ἔλεγε ἡ κ. Γουίπλς. Πὺλ τολμᾶς νὰ κατηγορεῖς τὸ ἴδιο σου τὸ παιδί. Ἄν δὲν τὸ ὑποστηρίξουμε οὔτε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ποῖς θὰ τὸ ὑποστηρίξει τότε; Ἄλλωστε, ὅτι καὶ ἂν τοῦ ἀναδέσσουμε, τὸ καταφέρνει πάντοτε. Ὅτι τοῦ ποῦμε, τὸ καταλαβαίνει καὶ τὸ κάνει. Μὴ σ' ἀκούσει κανεῖς νὰ μιλάς ἔτσι γιὰ τὸ ἴδιο σου τὸ παιδί, νὰ τὸ ὑποβιάζεις ἔτσι.

— Μὰ δὲν μιλῶ μ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ξέρεῖς καλά, μὴν τὰ παίρνεις ὅλα στραβά, ἔλεγε ὁ κ. Γουίπιλς. Σὲ πῶσα καλά, μὴν ἀσχολεῖσαι τόσο πολὺ μαζὶ του. Ἄς τον ἥσυχο. Τρώει καλά, πίνει καλά. Θὰ τὰ θγάλει πέρα καλύτερα μόνος του.

Ὁ κ. Γουίπιλς ἔνοιωσε ξαφνικὰ κουρασμένος.

— Ἀλλωστε, δὲν μπορούμε νὰ κάνουμε τίποτα πιά. Ὅτι ἔγινε — ἔγινε.

Καὶ ἡ κ. Γουίπιλς αἰσθάνθηκε ἐξαντλημένη. Μὲ κουρασμένη φωνὴ παραπονέθηκε.

— Ναι, ξέρω, δὲν γίνεται τίποτα. Τὸ ξέρω καλύτερα ἀπ' ὅλους αὐτοὺς, ὅμως εἶναι παιδί μου καὶ δὲν θ' ἀφήσω κανένα νὰ τὸ κατηγορήσει. Μ' ἀρρωσταίνουν ὅλοι αὐτοί, ποὺ τριγυρίζουν κοντὰ μας, καὶ ὅλο κατὶ λένε.

★

ΚΑΤΑ τὸ φθινόπωρο ἡ κ. Γουίπιλς, πῆρε ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ της. Τῆς ἔλεγε πὼς μαζὶ μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ δυὸ παιδιά του, θὰ πῆγαιναν νὰ περάσουν τὸ Σαββατοκύριακο στὸ σπίτι τους. Ἡ κ. Γουίπιλς χάρηκε πολὺ γι' αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψή. Ὁ ἀδελφὸς της, ἦταν ἕνας ἀνθρώπος εὐθυμὸς καὶ χαριτωμένος καὶ μὲ τὴν ἐπίσκεψή τους θὰ τοὺς ἔδινε λίγη εὐθυμία. Τὸ ζήτημα, ὁμως, ἦταν πὼς θὰ τοὺς περιποιόταν. Εἶναι τόσο δύσκολο, ὅταν ἔχεις περιορισμένα οικονομικὰ μέσα. Ἀφοῦ σκέφθηκε καλά, ἀποφάσισε νὰ σφάξει ἕνα γουρούνι, ποὺ εἶχαν ἀπὸ καιρὸ καὶ τὸ ἔθρεφαν γιὰ τὰ Χριστούγεννα. Ὁ ἄνδρας της ὅμως εἶχε ἀντιρρήσεις.

— Πὼς σπαταλᾷς ἔτσι τὰ χρήματά μας; τῆς εἶπε. Θὰ μπορούσαμε νὰ πουλήσουμε τὸ γουρὺνι αὐτὸ, τὰ Χριστούγεννα, καὶ νὰ ἀγοράζουμε τόσα πράγματα ποὺ ἔχουμε ἀνάγκη.

Ἡ κ. Γουίπιλς στενοχωρήθηκε πολὺ. — Εἶναι λυπηρὸ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ φιλοξενήσει κανεὶς τὸν ἀδελφὸ του, ὅπως θέλει, εἶπε, οὔτε καὶ θὰ μᾶρσε νὰ μὲ σχολιάσει ἡ νύφη μου καὶ νὰ λείει πὼς δεῖξαι ἀδιαφορία καὶ ἀφιλοξενία.

— Καλὰ, καλὰ, κάνε ὅτι θέλεις, εἶπε ὁ ἄνδρας της, σὰν εἶδε τὴν ἐπιμονή της. Βαρέθηκα πιά αὐτὴ τὴν ἱστορία.

Ἡ δυσκολία τώρα ἦταν, πὼς θὰ ἀπομάκρυναν τὸ γουρὺνι ἀπὸ τὴν μητέρα του, καὶ ποὺς θὰ εἶχε τὸ κοράγιο νὰ τὸ σφάξει. Ἡ Ἄδνα δὲν θὰ τὸ κατὰφερενε ὁποῦδήποτε. Οὔτε καὶ τῆς ἄρεσαν αὐτοῦ τὸ εἶδος. οἱ δουλειές. Ἡ Ἐμιλυ, ἀκόμη λιγώτερο. Κι' ἔτσι, ὁ κλῆρος ἔπεσε στὸν μικρὸ ἀνάπηρο. Αὐτοῦς δὲν ἔλεγε ποτὲ ὅχι γιὰ ὅτι κι' ἂν τοῦ πρότειναν.

Ὁ μικρὸς ἀπομάκρυνε μὲ μεγάλη δεξιότητα τὸ γουρὺνι ἀπ' τὸ γουρὺνιόπουλο, καὶ μετὰ μὲ τὴ βοήθεια τῆς μητέρας του, τοῦ ἔκοψε τὸ λαμὸ. Ὅταν ἔτρεξε τὸ αἷμα μπόλικο ἡ κ. Γουίπιλς φοβήθηκε πὼς ἐκεῖνος θὰ ἀνδίαζε καὶ δὲν θὰ εἶχε ὀρεξὴ νὰ φάει ὕστερα. Γρήγορα ὅμως ἀλλάξε γνώμη, γιὰ τὸ μικρὸς δὲν εἶχε ποτὲ τέτοιου εἶδους ἀντιδράσεις. Ἀλλωστε, ἔτρωγε τόσο καλὰ. Ἐνῶ ἦταν μόνον δέκα χρονῶν, ἦταν πολὺ πιδ παχὺς ἀπὸ τὰ ἄλλα παιδιά, ποὺ ἦταν μεγαλύτερα.

Τὸ γουρὺνι ἦταν πολὺ παχὺ καὶ μεγάλο καὶ ἡ κ. Γουίπιλς παιδεύθηκε ἀρκετὰ γιὰ νὰ τὸ τακτοποιήσει καὶ νὰ τὸ καθαρίσει. Τόσο πολὺ κουράστηκε ποὺ ἔταν εἶχε τελειώσει, εὐχόταν νὰ μὴν εἶ-

χε ποτὲ ἀποφασίσει ὁ ἀδελφὸς της αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψη.

Τὴν Κυριακὴ τὸ πρωτὶ, ἡ κ. Γουίπιλς ἔπλυνε καὶ ἔντυσε τὸ μικρὸ μὲ καθαρά ρούχα. Δὲν εἶχε περάσει ὅμως μισὴ ὥρα, καὶ ὁ μικρὸς εἶχε λερώσει τὸ πουκάμισό του. Ἡ κ. Γουίπιλς στενοχωρήθηκε πολὺ. Ἀρχισε νὰ τὸν τραβάει μὲ δύναμη καὶ τοῦ τράβηξε τὰ στήθια γιὰ τιμωρία.

— Κύτταξε, πὼς ἔχεις γίνει. Δὲν μπορῶ νὰ σε κρατήσω καθαρὸ οὔτε πέντε λεπτά. Ὁ κόσμος θὰ λείει, πὼς δὲν σε φροντίζω.

Ὁ μικρὸς κοκκίνισε καὶ ἀνοιγόκλεισε τὰ μάτια του.

Ἡ κ. Γουίπιλς ἄρχισε νὰ τρέμει γι' αὐτὸ ποὺ ἔκανε. Ἡ καρδιά της πόνεσε. Ἦταν ὅμως τόσο κουρασμένη καὶ νευριασμένη.

— Ἀχ, Θεέ μου, τί θ' ἀπογίνω, ψιθύρισε, τώρα κουράζομαι πρὶν ἀκόμα ἀρχίσω.

★

Ο ΑΔΕΛΦΟΣ της ἔφθασε ἐπιτέλους, μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ δυὸ ἀγόρια τους. Ἡ νύφη τῆς κ. Γουίπιλς ἦταν μιὰ γεροδεμένη παχουλὴ γυναῖκα καὶ τὰ ἀγόρια της ἔπισης, ἦταν πολὺ καλοθεϊμένα.

Εἶχαν ἕνα θαυμάσιο γεῦμα μὲ τὸ γουρὺνι στὴ μέση τοῦ τραπέζιου, γαρνιρισμένο μὲ διάφορα δρεκτικὰ καὶ πατάτες.

— Χαίρομαι ποὺ τὰ βλέπω τόσο πλούσια εἶπε ὁ ἀδελφὸς της.

Ὅλοι μαζὶ, γέλασαν δυνατὰ. Εἶναι μεγάλη χαρὰ νὰ εὐθυμῆς καὶ νὰ γελᾷς, γύρω ἀπὸ ἕνα πλούσιο τραπέζι. Ἀλλωστε αὐτὸ ἦταν κάτι, ποὺ δὲν συνέβαινε συχνὰ στὴν οἰκογένεια Γουίπιλς.

Ἡ κ. Γουίπιλς ἱκανοποιήθηκε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἐνοιωσε μέσα της μεγάλῃ ζεστασιά.

— Ἐρχεστε τόσο σπάνια τοὺς εἶπε.

Πότε θὰ μπορούσαμε νὰ σᾶς περιποιηθοῦμε πάλι ἀραγε;

Ὁ μικρὸς δὲν ἔφαγε μαζί τους. — Εἶναι πολὺ ντροπαλὸς, δικαιολογήθηκε ἡ κ. Γουίπιλς καὶ προτίμησε νὰ φάει μόνος του.

Κανεὶς δὲν εἶπε τίποτα. Ἐπάνω σ' αὐτὸ, ἡ κ. Γουίπιλς ἔτοιμάσε ἕνα μεγάλο δίσκο καὶ τὸν πῆγε στὸ δωμάτιο τοῦ μικροῦ.

— Τὸν θρίσκω πολὺ καλύτερα ἀπὸ ἄλλοτε, εἶπε ὁ ἀδελφὸς της. Ὅσο γιὰ ντροπαλὸς καὶ ὁ Ἄλφου μας, δὲν πάει παρακάτω. Τὴν περασμένη Κυριακὴ, δὲν ἔννοοσε νὰ χαιρετήσῃ τὴ γιαγιά του.

Ἐπὶ τὸν δειπνὸ, ἡ οἰκογένεια τοῦ ἀδελφοῦ τῆς κ. Γουίπιλς ἔφυγε. Ἡ κ. Γουίπιλς ἔβγαλε τὰ παπούτσια της, τὰ πόδια της τὴν πονοῦσαν ἀφόρητα.

— Βλέπεις πόση λεπτότητα ἔχει ἡ οἰκογένειά μου, καὶ πόσο διαφορετικὴ εἶναι; εἶπε ὁ ἄνδρας της, οὔτε πολλὰς κουβέντες, οὔτε πολλὰς κρίσεις. Ἐφαγαν ἥσυχα καὶ ἔφυγαν.

— Εἶναι πολὺ εὐκολο νὰ εἶσαι εὐγενής, σ' αὐτὲς τὶς περιστάσεις, εἶπε ὁ ἄνδρας της, ποὺς ξέρεῖ τί θὰ ποῦν τώρα ποὺ ἔφυγαν.

Ἡ κ. Γουίπιλς δυσανεστήθηκε πολὺ μὲ τὰ λόγια τοῦ ἄνδρα της.

— Νομίζεις πὼς ὅλος ὁ κόσμος εἶναι σὰν καὶ σένα, εἶπε, ἀπὸ σένα δὲν περιμένω ποτὲ καμμιά καλὴ κουβέντα. Τί μπορεῖ, ἄλλωστε, νὰ μᾶς κατηγορήσουν. Τὸ πολὺ — πολὺ νὰ ποῦν, πὼς τοὺς βάλαμε καὶ φάγαμε στὴ κουζίνα.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ ἀναστενάξει.

— Ἀχ Θεέ μου, μοῦ χάλασες πάλι καὶ τὴ σημερινή μέρα. Ἦταν ὅλα τόσο ὁμορφα καὶ εἶχα κοπιάσει τόσο πολὺ.

★

Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ ἦταν ἀπὸ τοὺς χειρότερους τῶν τελευταίων χρόνων. Τὸ σιτάρι ἦταν λιγιστό, καὶ ἡ παρα-

Ἡ ὑποχθόνια μασωνία τοῦ δάσους

Ὁ Θόητορ Κοζλόφσκυ, δασοπόνος τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Γουαϊσκόνσιν, καὶ ὁ Τζῶν Κούλεϋ, ἐρευνητὴς στὴν ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀνεκάλυψαν ἐκπληκτικὰ πράγματα γιὰ τὴν ὑποχθόνια μασωνία ποὺ ἔχουν ὁργανώσει ὠρισμένα δέντρα.

Τὰ δέντρα ἐνώνονται μερικὲς φορὲς ἀπὸ τὶς ρίζες, ἀποκαλύπτουν οἱ δυὸ ἐπιστήμονες. Οἱ ἐνώσεις αὐτές, ποὺ πραγματοποιοῦνται μὲ αὐθόρμητα μορφοσώματα δέντρων τῆς ἴδιας οἰκογένειας καὶ καταλήγουν σὲ πλήρη σύγχυση τῶν ριζωμάτων, φαίνεται πὼς ὑπαγορεύονται ἀπὸ πραγματικὲς ἀνάγκες ἀλληλεγγύης. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἀκόμα καὶ τὰ φυτὰ ἐφαρμόζουν τὸν κανόνα «ἡ δύναμις ἐν τῇ ἐνώσει».

Γιὰ ὠρισμένα δέντρα, ἡ ἐνωσις τῶν ριζωμάτων εἶναι ἕνας τρόπος προστασίας τοῦ ζωτικοῦ ἐδάφους ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ ξένων φυτικῶν εἰδῶν. Σὲ μερικά δέντρα παρατηροῦνται ἀκόμα καὶ «μεταγνώσεις» χυμοῦ ἀπὸ ἕνα φυτὸ σ' ἕνα ἄλλο ποὺ ἀπειλεῖται μὲ μαρasmus. Τὸ δάσος εἶναι μιὰ φυλὴ, ἢ ἕνα σύνολο φυλῶν, ποὺ ζοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης.

Ἡ ἀνεκάλυψή αὐτὴ θέτει καινούργια προβλήματα στοὺς δασονόμους: Πὼς μπορούμε νὰ «σκοτώσουμε» ἕνα δέντρο χωρὶς νὰ βλάψουμε τοὺς ἀδελφούς του; Πὼς θὰ καταπολεμηθεῖ μιὰ ἀρρώστεια ποὺ μεταδίδεται ἀπὸ τὶς ρίζες στὰ γειτονικὰ δέντρα;

Τὰ δέντρα εἶναι ἀπὸ τὰ πρὶν παράδοξα ζωντανὰ πλάσματα τῆς φύσεως...

γαγὴ τοῦ βαμβακιοῦ σχεδὸν καταστράφηκε. Ἡ ζωὴ ἀκρίβαινε ἀκόμη περισσότερο. Ἡ Ἄδνα καὶ ἡ Ἐμιλυ χρειάστηκαν πολλὰ μάλλινα ρούχα γιὰ νὰ πᾶνε στὸ σχολεῖο τους, ποὺ ἦταν τέσσερα μίλια μακριὰ.

Ὁ μικρὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ρουχισμό, ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ὁ κ. Γουίπιλς, ὅλη τὴν ἡμέρα κάθεσαι κοντὰ στὴ φωτιά.

Κατὰ τὸν Φλεβῶρη ὅμως, ὁ μικρὸς ἀρρώστησε ἀπὸ κρυολόγημα. Οἱ γονεῖς του ἔκαναν τὸ πᾶν, γιὰ νὰ καλυτερέψῃ, ἀλλὰ ἀπὸ μέρα σὲ μέρα χειροτέρευε. Εἶχε γίνει κατάχλωμος κι' εἶχε ἀδυνατίσει. Φώναξαν τὸν γιατρό, ποὺ δὲν τοὺς ἔδωσε ὁποῖο καὶ πολὺ θάρρος. Τοὺς εἶπε νὰ τὸν προσέχουν πολὺ, νὰ εἶναι ξεστός, νὰ τρώει αὐγά, καὶ νὰ πίνει ἀφθονο γάλα.

Ἡ κουβέρτα ἡ μάλλινη, ἦταν γιὰ πλύσιμο καὶ τὴν ἔχω ἀπλώσει, δικαιολογήθηκε ἡ κ. Γουίπιλς. Μ' ἀρέσουν βλέπετε τὰ ρούχα νὰ εἶναι καθαρά.

— Καλὰ θὰ κάνετε νὰ τὸν σκεπάσετε, μάλιστα στεγνώσει ἡ κουβέρτα. Ὁ μικρὸς κινδυνεύει νὰ πάθει πνευμονία, εἶπε ὁ γιατρός.

Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Γουίπιλς ἔτρεξαν ἀμέσως καὶ τὸν σκέπασαν μὲ τὴ δική τους κουβέρτα.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ χειμῶνα, ὁ μικρὸς ἔδειξε μιὰ καλυτέρευση. Μετὰ βίας ὅμως μπορούσε νὰ σταθεῖ στὰ πόδια του.

Ὅταν ὁ καιρὸς ἦταν καλός, τὸν ἀφῆναν νὰ βγαίνει λίγο ἔξω, νὰ πηγαίνει κοντὰ στὰ ἔδω. Μιὰ μέρα ὁ μικρὸς ἀπομακρύνθηκε περισσότερο καὶ πῆγε κοντὰ στὰ δένδρα. Ἡ κ. Γουίπιλς, τρελλάθηκε ἀπὸ ἀνησυχία, ὥσπου νὰ γυρίσει. Ἡ κ. Γουίπιλς, παραπονιόταν πὼς ἦταν ἄτυχη στὴ ζωὴ. Δὲν εἶχε οὔτε μιὰς ἡμέρας ἡσυχία, πάντα ἔπρεπε νὰ καρδιοχτυπᾷ καὶ νὰ αγωνίζεται. Ὅσο ὁ μικρὸς πλησίαζε πρὸς τὸ σπίτι, πίσω του ἔτρεχε ἕνας ταῦρος. Ἡ κ. Γουίπιλς ἔβλεπε τὸ θέαμα καὶ δὲν ἤξερε πὼς νὰ ἀντιδράσει. Ἄν τυχὸν φώναζε φοβόταν πὼς θὰ ἔκανε περισσότερο κακό. Ἀρχισε νὰ παρακαλεῖ τὸ Θεό:

— Θεέ μου παντοδύναμε, κάνε τὸν ταῦρο νὰ ὀπισθοχωρήσει. Ξέρεις, τί θὰ ποῦν ὅλοι. Θὰ ποῦν ὅτι δὲν τὸν προσέχω ἀρκετὰ καὶ τὸν ἀφήσα νὰ φύγει μακριὰ. Ἀφῆσέ τον νὰ φθάσει στὸ σπίτι ἀσφαλῆς. Ἀμήν.

Ὁ μικρὸς μπῆκε στὸ σπίτι του, ἥσυχα — ἥσυχα, καὶ πῆγε καὶ κάθησε κοντὰ στὴ φωτιά.

★

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ κατάσταση τῆς οἰκογενείας Γουίπιλς χειροτέρευε μὲ τὸν καιρὸ. Ἦταν πιά πολὺ πτωχοί.

Μόλις θὰ γίνω δέκα ἔξ χρονῶν, θὰ φύγω ἀπὸ δῶ μέσα, ἔλεγε ἡ Ἄδνα. Θὰ πάω νὰ θρῶ δουλειὰ στὸ ἐμπορικὸ μαγαζὶ τῶν Πάουελ. Θὰ κερδίσω χρήματα. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶ πιά μὲ τὴν κτηνοτροφία.

— Κι' ἐγὼ τί νομίζεις πὼς θὰ κάνω, θὰ μείνω ἐδῶ; ἔλεγε ἡ Ἐμιλυ. Θὰ γίνω δασκάλα καὶ θὰ διδάσκω στὴν πόλη, ἀλλοῦς θὰ πεθάνω τῆς πείνας ἐδῶ.

— Ἡ Ἐμιλυ κληρονόμησε ὅλα τὰ καλά

τῆς οἰκογενείας μου καμάρωνε ἡ κ. Γουίπιλς, εἶναι φιλόδοξη καὶ θὰ πᾶει μπροστά. Ὅταν ξανάφθε τὸ φθινόπωρο, ἡ Ἐμιλυ ὅμως βρήκε δουλειὰ στὸ χωριό. Ὅλοι μαζί ἀπεφάσισαν νὰ δεχθεῖ καὶ νὰ ἀναβάλει τὶς φιλοδοξίες της γιὰ τὸν ἐπόμενο χρόνον.

— Εἶσαι νέα καὶ ἔχεις καιρὸ νὰ κάνεις ὅτι ἐπιθυμεῖς τὴν παραγοροῦσε ἡ μητέρα της.

Ἡ Ἄδνα βρήκε κι' αὐτὴ δουλειὰ, καὶ ὁ μικρὸς βοηθοῦσε πλέον τὸν πατέρα στὴ κτηνοτροφία. Στὴν ἀρχή, τὰ κατάφερνε καλὰ κι' ἀντικαταστοῦσε τὴν Ἄδνα θανατία.

Τὰ πράματα πῆγαιναν ἱκανοποιητικὰ γιὰ τὴν οἰκογένεια Γουίπιλς, ὥσπου, κοντὰ στὰ Χριστούγεννα, ὁ μικρὸς γλύστρησε κι' ἔπεσε ἄσχημα. Φώναξαν τὸν γιατρό ἀμέσως μολοντὶ αὐτὸ κόστιζε τόσο πολὺ.

★

Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ὥρισε τὴν ἡμερομηνία ποὺ θὰ ἔμπαινε στὸ νοσοκομεῖο. Δὲν μίλησαν ποτὲ μπροστὰ στὸν μικρὸ γι' αὐτὸ, ἀλλὰ φαίνεται πὼς ἐκεῖνος εἶχε καταλάβει ἀρκετὰ.

Τὸ νοσοκομεῖο δὲν ἔστειλε τὸ αὐτοκίνητο πρῶτον βοηθειῶν, ἀλλὰ ἡ κ. Γουίπιλς δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρει ἕνα τέτοιο πράμα.

Τόλιξε τὸν μικρὸ ἀνάπηρο στὶς μικρὲς κουβέρτες του κι' ἕνας καλὸς γείτονας προσεφέρθη νὰ τὸν πᾶει μὲ τὸ ἰδιωτικὸ του αὐτοκίνητο.

— Ἐλπίζουμε πὼς φεύγει ἀπὸ κοντὰ μας γιὰ ἕνα πολὺ μικρὸ διάστημα.

— Ἐκίνησαν, ἡ κ. Γουίπιλς κρατοῦσε τὶς κουβέρτες καλὰ νὰ μὴ τοῦ φύγουν στὶς ἄκρες. Καὶ τότε συνέβη κάτι ἀπροσδόκητο.

Δάκρυα ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια του. Μὲ τὰ δάχτυλά του προσπαθοῦσε νὰ σκουπίσει τὶς ἄκρες τῶν ματιῶν του. Ἡ μητέρα του τὸν ἀγκάλιαζε καὶ τὸν φιλοῦσε.

— Χρυσὸ μου παιδί, δὲν πιστεύω νὰ ὑποφέρει οὔτε νὰ πονᾷ, γιὰτί κλαῖς τόσο πολὺ;

Τὸ βλέμμα ὅμως τοῦ μικροῦ ἦταν αὐστηρὸ. Ἐμοίαζε νὰ τὴν κατηγοροῦσε γιὰ κάτι... Ἴσως ὁ μικρὸς νὰ θυμόταν, πὼς ἡ μητέρα του τὸν εἶχε κτυπήσει κάποτε.

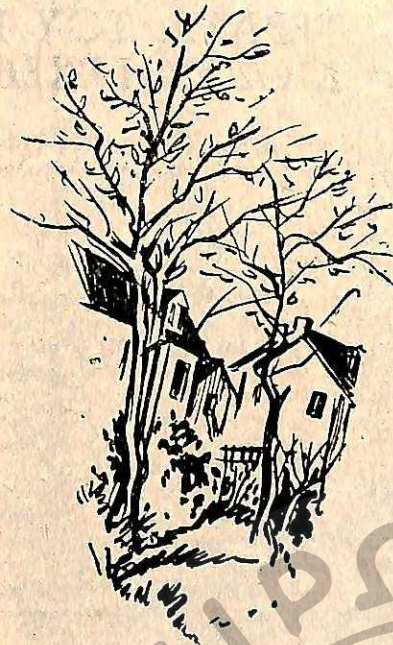
Ἴσως νὰ θυμόταν τὴν ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης τῆς μητέρας του, σὰν ἀνέβαινε στὰ δένδρα. Ἴσως νὰ θυμόταν πὼς ἔνοιωσε τότε κάποια μικρὴ χαρὰ στὸ μεγάλο τοὺς κήπο καὶ στὸν καθαρὸ ἀέρα. Ἄλλὰ οὔτε ἐκεῖνες τὶς στιγμὲς τὸν ἀφῆσαν ποτὲ νὰ τὶς χαρεῖ.

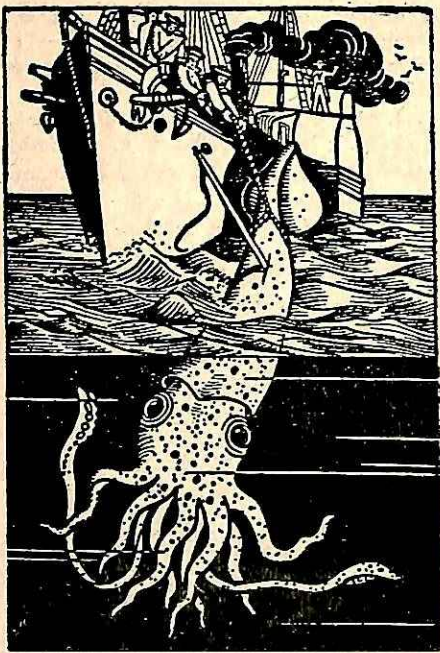
Ἴσως νὰ εἶχε νομίσει πὼς τὸν ἐδιώκουν γιὰ πάντα. Ἴσως νὰ νόμιζε πὼς τὸ ἔκαναν αὐτὸ, γιὰτί ἦταν πτωχοί.

Ὅτι ὅμως καὶ ἂν ἦταν, ἡ μητέρα του δὲν μπορούσε νὰ τὸν βλέπει σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση. Τὸν ἀγκάλιασε κι' ἄρχισε νὰ κλαίει μαζί του. Ὁ μικρὸς ἔγερσε τὸ κεφάλι του στὸν ὅμο της. Τὸν εἶχε ἀγαπήσει πρὶν πολὺ ἀπ' ἄλλα τῆς παιδιά. Καλύτερα ἴσως νὰ μὴν εἶχε γεννηθεῖ ποτὲ...

Ἀπὸ μακριὰ φάνηκε τὸ ἄσπρο κτίριο τοῦ νοσοκομείου. Ὁ καλὸς τους φίλος ὠδηγοῦσε τώρα πρὶν γρήγορο. Ἴσως ἔπει μ' αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ λιγότευε τὸ μαρτύριο καὶ τῶν δυῶ.

(Μετ.: Κ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ)

Τὰ γιγαντιαία καλαμάρια είναι τὰ μεγαλύτερα ἀσπόνδυλα ζῶα τῆς Γῆς. (Μιά παλιά χαλκογραφία).

== ΕΡΩΥΜΕ πὼς ἡ ἀπέραντη γαλάζια ἔκταση ποὺ καλύπτει τὰ δύο τρίτα τῆς ὑδρογείου κρύβει στὰ βάθη τῆς ἑνὸς κόσμου ἀλλόκοτο, ἕναν κόσμο μὲ πέτρινα δέντρα καὶ λουλούδια ζωντανὰ ποὺ καταβροχθίζουν τὰ ψάρια, καὶ ψάρια ποὺ παίρνουν τὰ χρώματα τῆς ἄμμου καὶ τῶν βράχων, ἄμμο καὶ βράχια ποὺ κρύβουν ἀμέτρητες ἐνέδρες γιὰ τὰ ζωντανὰ πλάσματα... Κόσμος ὄνειρου, ἀλλὰ καὶ κόσμος ἐφιαλτικός, κόσμος ἀδιάκοπου ἀλληλοσπαραγμοῦ στοιχειωμένους ἀπὸ πλάσματα αἰμοδόρα καὶ φρικιαστικά.

Ἐκεῖ, στὴν πρᾶσινογάλαξη διαφάνεια τοῦ ὕγρου στοιχείου, συσπειρώνεται, τὸ ἀπαίσιο πλάσμα τῆς θάλασσας ποὺ ἀσκεῖ στὴν ἀνθρώπινη φαντασίᾳ τὴ φρικαλέα σαγήνη τῶν τεράτων: τὸ χταπόδι, τὸ παράξενο αὐτὸ ζῶο ποὺ συγκεντρώνει στὸ κορμὶ του τὰ πὶδ ἀποκρουστικά χαρακτηριστικά τῶν ἔρπετων, τῶν μαλακίων καὶ τῶν σαρκοδόρων. Τίποτα δὲν εἶναι τόσο παράδοξο γιὰ μᾶς ὅσο αὐτὸ τὸ κεφάλι ποὺ στήριζεται πάνω σὲ πόδια, ποὺ εἶναι συγχρόνως καὶ χέρια ποὺ σαλεύουν πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις σὰν ὀρμαθὸς φιδιῶν, τὸ ἄμορφο αὐτὸ σῶμα ποὺ μοιάζει πάντα ἀνεστραμμένο, τ' ἀλλόκοσμα αὐτὰ μάτια μὲ τὶς τεθλασμένες κόρες, αὐτὸ τὸ ράμφος ποὺ καμμιὰ λεία δὲν τοῦ ξεφεύγει. Καὶ ὅμως, αὐτὸς ὁ γίγας τῶν μαλακίων ποὺ τὸ δυσανάλογα μεγάλο κεφάλι του κλείνει ἕναν ὑποτυπώδη ἐγκέφαλο, εἶναι προικισμένος μὲ τόση πονηριά, ὥστε βρέθηκαν φυσιοδίφες ποὺ παρέβαλλαν τὴν ἐξέλιξή του μὲ τὴν ἀνθρώπινη ἐξέλιξη.

Τὸ νὰ βλέπουμε τοὺς ἀσυνήθιστους αὐτοὺς ὀργανισμοὺς νὰ ὑπακούουν σὲ λάμψεις εὐφυΐας, εἶναι κάτι τὸ συνταρακτικὸ καὶ ἴσως δὲν ἀφίεται στὴν τύχη τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ φυσιοδίφες ποὺ ἀφιερώσαν τὴ ζωὴ τους στὴ μελέτη τῶν τρομακτικῶν αὐτῶν πλασμάτων κατέληξαν νὰ χάσουν τὸ λογικὸ τους. Κανεῖς δὲν μπορεῖ ἀτιμωρητὶ νὰ

Χωρὶς ὄστρακο, τὰ κεφαλόποδα εἶναι πλάσματα γυμνά καὶ ἀξιολύπητα. Γιὰ νὰ ἐπιζησουν σ' ἕναν ἐχθρικό κόσμο, δὲν ἔχουν παρὰ ἕνα ὄπλο: τὴν πονηριά τους μὲ τ' ἀνεξάντλητα τεχνάσματα... Ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται κι' αὐτὸς στὸν κόσμο ἀπροστάτευτος καὶ γυμνός. Ὑπάρχει, λοιπὸν, τουλάχιστον ἕνα κοινὸ σημεῖο ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ τὰ θαλασσινὰ αὐτὰ τέρατα, ποὺ ἡ ὄψη τους μονάχα μᾶς προκαλεῖ φρίκη. Ἀλλὰ μήπως δὲν εἴμαστε ὅλοι παιδιὰ τῆς ἴδιας φύσεως;

Τὰ κεφαλόποδα: ἕνας ἐφιαλτικός κόσμος ΤΕΡΑΤΑ ΤΟΥ ΒΥΘΟΥ ΜΕ ΝΟΗ- ΜΟΣΥΝΗ ΣΧΕΔΟΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ

κάνει παρέα μὲ τὰ τέρατα, ἰδίως ὅταν ἔχουν τὴ δυσώϊνη φήμη τῶν κεφαλόποδων...

★

Οἱ ἀρχαῖοι θρύλοι καὶ τὰ σύγχρονα περιπετειώδη μυθιστορήματα βρίθουν ἀπὸ ἱστορίες γιὰ τεράστια χταπόδια καὶ περιγράφουν τὶς μάχες τῶν ναυτικῶν κατὰ τῶν γιγαντιαίων μαλακίων ποὺ ἔχουν τὸ πλεονέκτημα τῶν ἐκκίνητων πλοκάμων καὶ τῶν μυζητήρων τους, τοῦ ἐκτυφλωτικοῦ μελανιοῦ ποὺ ἐξακοντίζουν καὶ, πρὸ πάντων, τῆς φρίκης ποὺ ἐμπνέουν. Τέτοιες μάχες σπάνια συμβαίνουν στὴν πραγματικότητα, καὶ ὅμως εἶναι γεγονός ὅτι ψαράδες μαγαριταριῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ φοβοῦνται περισσότερο τὰ χταπόδια παρὰ τοὺς καρχαρίες.

Παλιές χαλκογραφίες ἀπεικονίζουν ὁλόκληρα καράβια ποὺ ἀρπάζονται ἀπὸ τὰ πλοκάμια γιγαντιαίων τεράτων. Οἱ σκηναὶ αὐτὲς εἶναι προϊόντα τῆς γόνιμης φαντασίας τῶν ναυτικῶν, ὑπάρχουν ὅμως αὐθεντικὰ παραδείγματα πλοιαρίων ποὺ ἀναποδογυρίστηκαν ἀπὸ μεγάλα κεφαλόποδα. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς δὲν πρόκειται κυρίως γιὰ χταπόδια, ἀλλὰ γιὰ τὰ συγγενικά τους καλαμάρια τῶν ἐνθύσων. Κανεῖς δὲν ξέρεῖ ἀκριβῶς σὲ ποιά βάθη ζοῦν αὐτὰ τὰ ζῶα καὶ σὲ ποιὲς διαστάσεις μποροῦν νὰ φτάσουν. Δὲν ἀνεβαίνουν στὴν ἐπιφάνεια παρὰ μόνο τυχαῖα, καὶ τὰ μακρὰ πλοκάμια τους ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὸ νερὸ ἀποτελοῦν τὴν ἐξήγηση τῶν θρύλων γιὰ τὰ «φιδία τῆς θάλασσας» καὶ τὰ παρόμοια.

Τὸ καλαμάρι τῶν ἀθύσων εἶναι τὸ μυθικὸ «κράκεν» τῶν Νορθηγῶν ψαράδων. Ἀλλ' οἱ τρομερὲς μάχες μεταξὺ τῶν φαλαινῶν καὶ τῶν μαλακίων δὲν εἶναι μῦθος. Πολλὴ συχνὰ συλλαμβάνονται φάλαινες ποὺ φέρονται στὸ κορμὶ τους τὰ ἔχνη ἀπὸ τὶς βεντούζες τῶν μεγάλων κεφαλόποδων. Ἐνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ποὺ ἔχουν συλληφθεῖ μέχρι σήμερα στὸ Βόρειο Ἀτλαντικὸν εἶχε μήκος 15.60 μέτρων, ἐν τῶν ὁποίων 10,5 μέτρα ἀντιστοιχοῦσαν στὸ μήκος τῶν πλοκαμιῶν καὶ 5.10 στὸ μήκος τοῦ κυλινδρι-

κοῦ σώματος. Τὸ μάτι αὐτοῦ τοῦ τεράτος εἶχε διάμετρο 20 ἑκατοστῶν — τὸ μεγαλύτερο μάτι τοῦ ζωικοῦ βασιλείου.

Οἱ βεντούζες εἶχαν διάμετρο ἑξῆ περὶπου ἑκατοστῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ σημάδια ἀπὸ βεντούζες ποὺ παρατηρήθηκαν στὰ σώματα τῶν φαλαινῶν ξεπερνοῦν αὐτὲς τὶς διαστάσεις, πρέπει νὰ ὑποθέσουμε πὼς ὑπάρχουν καλαμάρια τῶν ἀθύσων πολλὰ πὶδ μεγάλα.

Πύραυλοι τῆς θάλασσας

Ἡ ΛΕΞΗ «κεφαλόποδα», ἐπιστημονικὸς ὅρος ποὺ χαρακτηρίζει τὰ χταπόδια, τὰ καλαμάρια (τενθίδες), τὶς σουπιές (σηπίδες) κι' ἄλλες ἑπτὰ ἢ ὀχτὼ ἑκατοντάδες μαλακίων ποὺ ἀνήκουν στὴν ἴδια τάξη, δείχνει ἀμέσως ὅτι πρόκειται γιὰ πλάσματα παρόδοξα, γιατί σημαίνει ὅτι ἔχουν τὰ πόδια κολλημένα στὸ κεφάλι καὶ συνεπῶς ἀπεστατώνει μὲ τὸ κεφάλι, σὰν ἀληθινὸ ἀκροβάτης τῆς θάλασσας. Τὰ πόδια τους φυτρώνουν ἀνάμεσα στὸ στόμα καὶ τὰ μάτια, πρᾶγμα ποὺ δὲ συμβαίνει σὲ κανένα ἄλλο ζῶο τῆς στεριᾶς ἢ τῶν ὀκεανῶν. Τὸ ἐπιστημονικὸ ὄνομα τοῦ χταποδιοῦ μᾶς δείχνει καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν ποδιῶν ποὺ τοῦς χάρισε ἡ φύσις: Λέγεται «ὀκτάπους», ἐνῶ τὰ καλαμάρια καὶ οἱ σουπιές, ποὺ ἔχουν δυὸ περισσότερα, χαρακτηρίζονται ὡς «δεκάπους».

Τὰ ὀχτὼ πλοκάμια τοῦ χταποδιοῦ ὀνομάζονται «πόδια» γιατί χρησιμοποιοῦνται στὸ περπάτημα, καὶ «χέρια» γιατί εἶναι συλλαμπικά, στὴν πραγματικότητα ὅμως οἱ σύγχρονοι φυσιοδίφες τὰ θεωροῦν μᾶλλον ὡς ἀποφύσεις τοῦ στόματος, κάτι σὰ διακλαδώσεις τῶν χειλιῶν. Τὸ ἀληθινὸ «πόδι» τοῦ χταποδιοῦ εἶναι ὁ σίφων, ἕνα ὄργανο ποὺ λειτουργεῖ σὰν ἀντίλη νεροῦ ἢ σὰ ζωντανὴ σύριγγα. Ὁ σίφων ἀπορροφᾷ τὸ νερὸ τῆς θάλασσας καὶ τὸ ἐξακοντίζει μὲ δύναμη σὰ συντριβάνι. Ἐτοῦτο τὸ χταπόδι προωθεῖται πρὸς τὴν ἀντίθετη κατεύθυνση, ὅπως τ' ἀεριοθούμενα ἀεροπλάνα. Συνήθως τὸ χταπόδι δὲν περπατοῦν ἀλλὰ ὑποχωρεῖ μὲ τὴν ὀπισθεν, ἔχει ὅμως τὴ δυνατότητα νὰ στρέψει τὸ σίφωνα πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Κολυμπώντας, τὸ χταπόδι μαζεύει τὰ

πλοκάμια του σὲ δέσμη πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι, πρᾶγμα ποὺ τοῦ δίνει μιὰ ὑδροδυναμικὴ γραμμὴ καὶ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ κινεῖται μὲ μεγάλη ταχύτητα.

Ὡστόσο, τὸ κοινὸ χταπόδι ἔχει συνήθειες «καθιστικῆς» — ἂν μπορούμε νὰ ποῦμε κάτι τέτοιο γιὰ ἕνα πλάσμα ποὺ δὲν ἔχει ποὺ νὰ καθίσει. Κρυμμένο στὴ σχισμάδα ἐνὸς βράχου ἢ καὶ σὲ μιὰ φωλιά ἀπὸ βότσαλα ποὺ τὴν ἔχει μόνο του κατασκευάσει, ἡ συσπειρωμένο στὴν ἄμμο, παίρνοντας τὸ χρώμα τοῦ περιβάλλοντος, τὸ χταπόδι ἐνεδρεύει ἐπὶ ὕδρες ὁλόκληρες. Τὸ κορμὶ του εἶναι ἀκίνητο, ἀλλὰ τὰ λεπτὰ πλοκάμια του σαλεύουν ἀδιάκοπα ἐξερευνώντας τὴ γύρω περιοχὴ, ἔτοιμα ν' ἀρπάξουν ὅποιο ζωντανὸ πλάσμα περᾶσει ἀπὸ κοντὰ τους. Τὰ μεγάλα μαύρα μάτια, μὲ τὸ ἀνατριχιαστικὸ ἀπλανὲς βλέμμα, εἶναι τοποθετημένα σὲ προεξοχὲς τοῦ κεφαλοῦ καὶ μποροῦν νὰ ἐκποτεῦν τὴν περιοχὴ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Μόλις περάσει διπλά τους ἕνα ὄστρακοδερμο ἢ ἕνα ψάρι, τὰ ἐλαστικὰ πλοκάμια θ' ἀπλωθοῦν μὲ ἀστραπιαία ταχύτητα, οἱ βεντούζες θὰ κολλήσουν στὸ κορμὶ τοῦ θύματος ποὺ θὰ συρθεῖ ἀμέσως μέσα σ' ἕνα εἶδος μεμβρανώδους θυλάκου ποὺ συνδέει τὰ πλοκάμια στὴ βάση τους κι' ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν ἀποκρουστικὴ σχισμὴ ποὺ χρησιμεύει γιὰ στόμα. Τὸ ράμφος, ποὺ μοιάζει μὲ ράμφος παπαγάλου, δὲ διαμελίσσει τὸ θῆμα ποὺ ἔχει κιόλας παραλῶσει ἀπὸ τὸ δηλητηριώδες σάλιο τοῦ χταποδιοῦ.

Τὰ χταπόδια ξέρονται ἐπίσης ν' ἀνασύρουν τὰ μαλάκια καὶ τὰ μαλακόστρακα ποὺ εἶναι κρυμμένα στὴν ἄμμο. Τὰ λεπτότερα κοχύλια θρυμματίζονται μὲ χτυπήματα τοῦ ράμφους, ἀλλὰ τὸ χταπόδι μπορεῖ ν' ἀνοίξει ἕνα δίδυρο ὄστρακο χωρὶς νὰ τὸ σπάσει. Φέρνει τὴ λεία πάντα στὸ λημέρι του γιὰ νὰ τὴν καταβροχθίσει, γι' αὐτὸ καὶ στὴν εἰσοδο τῆς φωλιᾶς τοῦ χταποδιοῦ ὑπάρχουν πάντα σωροὶ ἀπὸ ἄδεια κοχύλια. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἀθίκτα κοχύλια, γι' αὐτὸ καὶ οἱ φυσιοδίφες ὑποθέτουν ὅτι τὸ χταπόδι κάνει προμήθειες τροφῶν γιὰ τὶς κακὲς ἐποχές.

Τεχνάσματα

ΓΙΑ τὰ ζωντανὰ πλάσματα τῆς θάλασσας τὰ χταπόδια εἶναι μιὰ τρομερὴ ἀπειλή, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια τὰ χταπόδια ἀπειλοῦνται ἀπὸ ἄλλα πλάσματα πὶδ τρομερά. Ὁρισμένα κητοειδῆ τρέφονται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ κεφαλόποδα. Τεράστια καλαμάρια ἔχουν βρεθεῖ στὸ στομάχι τῶν φουσητήρων.

Ἀλλὰ τὸ πονηρὸ χταπόδι ξέρεῖ πολλὰ τεχνάσματα γιὰ ν' ἀντιμετωπίσει τοὺς κινδύνους. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, εἶναι προικισμένο ἀπὸ τὴ φύση μὲ τὴν ἐξισορροπημένη ἰδιότητα τοῦ χρωματικῶν μιμητισμοῦ ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ γίνεται σχεδὸν ἀόρατο στὸ φυσικὸ του περιβάλλον.

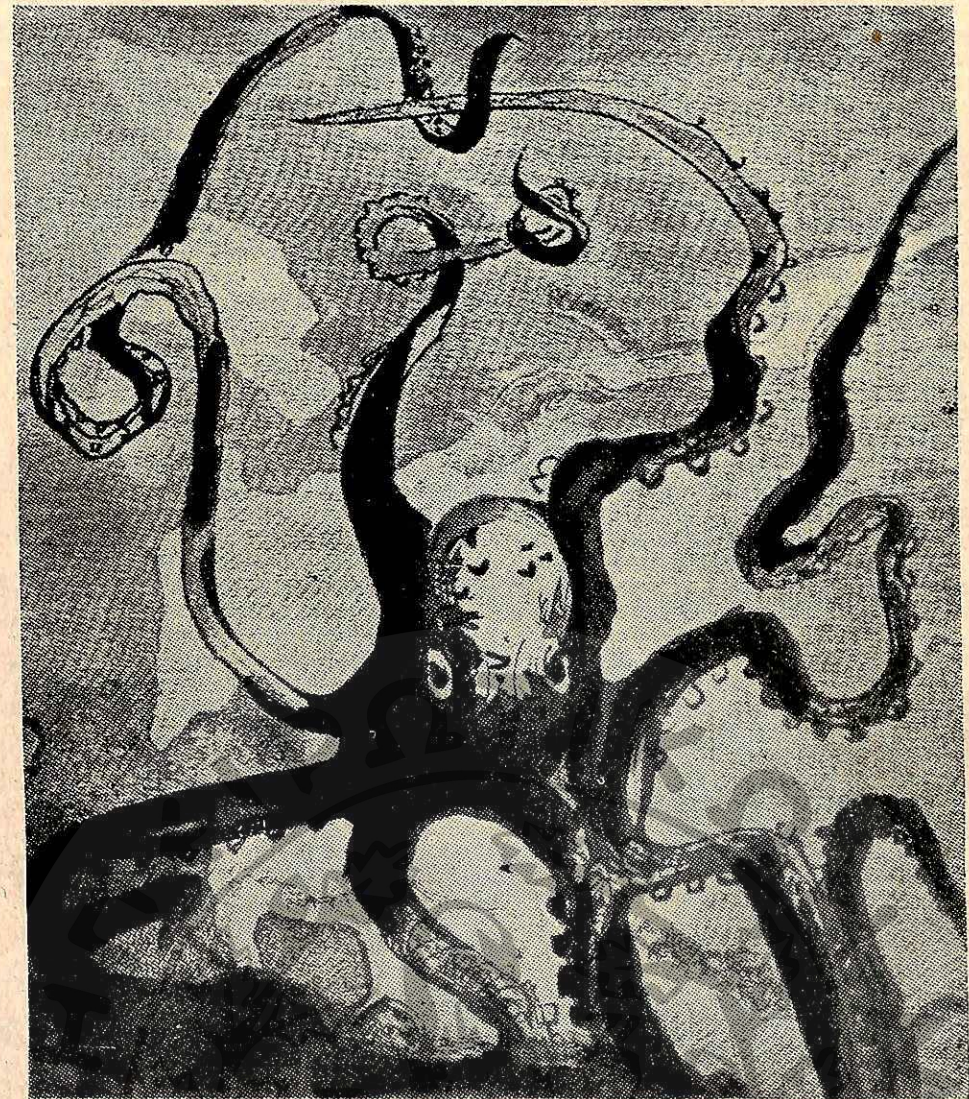
Σ' αὐτὴ τὴν τέχνη τὸ χταπόδι εἶναι μάστορας καὶ μπροστὰ του ὁ χαμαιλέον φαίνεται ἀδέξιος ἐρασιτέχνης. Κανένα πλάσμα τῆς φύσεως δὲν μπορεῖ ν' ἀλλάξει χρώματα τόσο τέλεια καὶ τόσο γρήγορα ὅσο τὸ χταπόδι. Μποροῦν νὰ ποῦμε ὅτι τὸ ζῶο αὐτὸ δὲν ἔχει δικό του σταθερὸ χρώμα: τὸ χρώμα του μεταβάλλεται ἀδιάκοπα, γίνεται χρώμα τῆς ἄμμου καὶ τῶν βράχων, χρώμα τοῦ βυθοῦ καὶ τῶν νερῶν, ὀλόλευκο ἢ λευκόφαιο, γαλάζιο ἢ γαλαζοπράσινο, κάποτε γίνε-

ται καὶ ριγωτὸ ἢ κατάστικτο μὲ πολύχρωμες κηλίδες. Κοκκινίζει ὅταν προκληθεῖ ἀπὸ κάποιον ἐχθρὸ καὶ ὅταν τρομάξει γίνεται πελιδνὸ. Ἡ ὀργὴ ἐκφράζεται πάντα μὲ μιὰν ἐνταση στὶς ἀποχρώσεις, καὶ ὅταν δυὸ χταπόδια τσακώνονται γίνονται σκοτεινὸχρώμα.

Φωτεινὰ τέρατα

ΤΟ πὶδ παράξενο στὸ χρωματικὸ μιμητισμὸ τῶν κεφαλόποδων εἶναι ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τοῦ χρώματος φαίνεται, κατὰ κάποιον τρόπο, νὰ ρυθμίζεται ἀπὸ τὴ δοῦληση τοῦ ζῶου. Ἡ λει-

ποὺ ζοῦν στὰ μεγάλα βάθη παρουσιάζουν καὶ μιὰν ἄλλη ἐκπληκτικὴ ἰδιομορφία: ἐκπέμπουν τὸ ζωρότερο φῶς τοῦ ζωικοῦ κόσμου. Οἱ φωτεινὲς πηγὲς εἶναι ὄργανα ποὺ βρίσκονται σ' ὅλο τὸ σῶμα τοῦ ζῶου, ἀκόμα καὶ στὰ μάτια, κάποτε καὶ στὰ ἐντόσθια. Εἶναι ὄργανα περίπλοκα, μὲ κρυσταλλώδεις φακούς καὶ κάτοπτρα ποὺ ἀντανάκλουν τὸ φῶς σὰν ὑποβρύχιοι προβολεῖς. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι γνωρίζουμε ἐλάχιστα πράγματα γι' αὐτὰ τὰ καλαμάρια τῶν ἀθύσων, ἀλλὰ μερικὰ δείγματα ποὺ ἔχουν συλληφθεῖ ζωντανὰ ἐξακολούθησαν ἐπὶ ὕδρες πολλὰς νὰ ἐκπέμπουν ζωρῶτατο φῶς. Σὲ τί χρησιμεύει αὐτὸς ὁ

Τὸ χταπόδι, ὅπως ὅλα τὰ κεφαλόποδα, ἔχει τὰ πόδια κολλημένα στὸ κεφάλι.

λειτουργία τοῦ μιμητισμοῦ περιλαμβάνει ἕνα σύνολο κυττάρων ποὺ συνδέονται μὲ μικροσκοπικοὺς σάκκους γεμάτους ἀπὸ χρωστικὲς οὐσίες. Οἱ σάκκοι αὗτοι, ποὺ βρίσκονται σ' ὅλη τὴν ἐπιφάνεια τοῦ δέρματος, ἀνοίγουν καὶ κλείνουν παράγοντας ὅλα τὰ χρώματα τῆς ἰδίας. Τὰ χρωστικὰ κύτταρα ρυθμίζονται μὲ τὰ μάτια καὶ τὰ ἐγκεφαλικά γάγγλια. Τὰ μάτια, πρὸ πάντων, ὑπαγορεύουν τὴν ἐκλογὴ τοῦ χρώματος ποὺ θὰ ἐπικρατήσει, ἀνάλογα μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον.

Ὁρισμένα κεφαλόποδα, τὰ καλαμάρια

φωτισμός; Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μυστήρια ποὺ θὰ μᾶς ἀποκαλύψει κάποτε ἡ συστηματικὴ ἐξερεύνηση τῶν βυθῶν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ χρώματος, τὸ χταπόδι χρησιμοποιοῦν κι' ἄλλα τεχνάσματα γιὰ νὰ γίνεται ἀόρατο. Μπορεῖ νὰ κάνει τὴν ἐπιδερμίδα του τραχεῖα κι' ἀνώμαλη γιὰ νὰ μοιάζει μὲ τὴν ἐπιφάνεια τῶν βράχων. Πὶδ περιεργὸ ἀκόμα εἶναι τὸ τεχνάσμα τῶν χταποδιῶν ποὺ μαζεύουν μὲ τὰ πλοκάμια τους μεγάλα κοχύλια καὶ βότσαλα, τὰ ὁποῖα συγκερατοῦν μὲ τὶς βεντούζες, γιὰ νὰ καμουφλα-

οισθύν έντελώς πίσω απ' αυτά... Είναι μια από τις αναρίθμητες πονηριές που χρησιμοποιούν αυτά τα πλάσματα για να επιζήσουν σ' έναν έχθρικό κόσμο.

Κάποτε, το χταπόδι άρνύεται έξακοντίζοντας νερό με το σιφώνι του, αλλά το αποτελεσματικότερο μέσο που χρησιμοποιεί για την άμυνα και το καμουφλάρισμά του είναι το σύννεφο του μελανιού που εξαπολύουν τα κεφαλόποδα για να καλύψουν τη φυγή τους. Το μελάνι αυτό, μια ουσία που λέγεται μελανίνη, εκκρίνεται σε μεγάλες ποσότητες από ειδικούς αδένες και χρησιμοποιείται σαν αληθινό «προπέτασμα καπνού» όπως αυτά που εξαπολύουν τ' αεροπλάνα και τα πολεμικά πλοία.

Τα χταπόδια δεν είναι τα μόνα κεφαλόποδα που εκκρίνουν μελάνι. Οι σουπιές έχουν την ίδια ιδιότητα. Το μελάνι της «σηπίας» (σουπιάς) είναι ή γνωστή «σέπια» που χρησιμοποιείται στη ζωγραφική και στην τυπογραφία (σήμερα, βέβαια, παράγεται και συνθετική σέπια). Όσο για τα καλαμάρια (τευθίδες), οφείλουν τη λαϊκή τους ονομασία σ' αυτό το μελάνι που περιέχουν, αλλά και στο σχήμα τους που μοιάζει με μελανοδοχείο και στην «πέννα», υπόλειμμα του δοσράκου που περιέβαλλε άλλοτε το κορμί τους.

Ίπτάμενα καλαμαράκια

ΑΛΗΘΙΝΟΙ κύρανοι της θάλασσας, τα καλαμάρια προωθούνται στο νερό με τόση ταχύτητα, ώστε συμβαίνει κάποτε να σαλπάρουν πάνω από την επιφάνεια σε μεγάλο ύψος. Οι «ιπτάμενες τευθίδες» πηδάνε κοπαδιαστά και κάποτε φτάνουν σε ύψος 3.60 μέτρων πάνω από την επιφάνεια του νερού. Μερικές φορές προσγειώνονται όλα μαζί πάνω στο κατάστρωμα ενός πλοίου που βρίσκεται στο δρόμο τους. Οι άρχαίοι γνώριζαν ήδη αυτό το φαινόμενο και ο Πλίνιος αναφέρει ότι πολλές φορές τα πλοία κινδυνεύουν να καταποντιστούν από το βάρος των κεφαλοπόδων που πέφτουν επάνω τους. Στην εποχή μας, ο Θόδωρος Χάγκερταλ, ο ήρωας της αποστολής του Κόν Τίσι, αναφέρει πως ή σχεδία του, μια νύχτα, δέχθηκε αληθινή βροχή καλαμαριών.

Αυτά τα μαλάκια έχουν και μια άλλη παράξενη ιδιότητα: Όταν καταδιώκονται από τα μεγάλα ψάρια ή τα κητοειδή παίρνουν ζωηρό κόκκινο χρώμα και με τον τρόπο αυτό καταφέρνουν να τρομάξουν τους διώκτες τους. Η ίδια λειτουργία, ή μεταβολή του χρωματισμού, που χρησιμοποιεί συνήθως για το καμουφλάρισμα,

χρησιμοποιείται εδώ κατά τον αντίστροφο τρόπο: δίνει μιάν όψη άσυνήθιστη και τρομακτική. Άλλ' ό σκοπός είναι πάντα ό ίδιος: ή προστασία της ζωής του είδους.

Άνθρωποι και χταπόδια

ΚΑΤΑ τους φυσιοδίφες που μελέτησαν αυτά τα ζώα, τα πιο παρόμοια πλάσματα του παραδόξου ενάλιου κόσμου, το μυστικό της νοημοσύνης τους έγκειται στις περιπέτειες μιας μακραιωνής εξέλιξης. Φαίνεται πως τα κεφαλόποδα έχουν μιάν εξελικτική ιστορία πεντακοσίων εκατομμυρίων ετών.

Στη μακρινή εκείνη εποχή, οι πρόγονοι των σύγχρονων κεφαλοπόδων ήταν άναρίθμητοι — ύπάρχουν απολιθώματα περίπου 8.000 ειδών — και ίσως ήταν οι κυρίαρχοι της Γης. Στα εκατομμύρια χρόνια που ακολούθησαν, όσα από τα κεφαλόποδα δεν εξαφανίσθηκαν, έχουν χάσει το δοσράκό τους (εκτός από δυό — τρία μικρά είδη που το διατηρούν ακόμα). Χωρίς δοσράκο, τα κεφαλόποδα είναι άξιολύτητα τρωτά και άπονημιωμένα από το μόνο φυσικό τους καταφύγιο. Για να επιζήσουν, οχτάποδες και δεκάποδες δεν είχαν πια παρά ένα όπλο: την πονηριά τους και τα συστήματα της παραλλάξεως που περιγράψαμε. Η άπώλεια του σκληρού τους περιβλήματος άντισταθμίσθηκε με την έλευθερία κινήσεων, την ταχύτητα και την ευελιξία που απέκτησαν. Έξ άλλου τα κεφαλόποδα είναι τα μόνα μαλάκια στα όποια τα νευρικά γάγγλια άναπτύχθηκαν τόσο ώστε να μπορούμε να τα θεωρήσουμε ως αληθινά «έγκέφαλο».

Ο άνθρωπος έσχεται κι' αυτός στον κόσμο χωρίς όπλα και πανοπλίες, χωρίς δόντια, χωρίς κέρατα, χωρίς νύχια, χωρίς ράμφος, χωρίς δοσράκο, χωρίς φτερά για να πετάει, χωρίς ισχυρά πόδια για να φεύγει μπροστά στους έχθρους του. Όταν γεννιέται, ό άνθρωπος είναι σχεδόν ένα μαλάκιο και ή κατάσταση του δε βελτιώνεται πολύ όταν μεγαλώσει. Και όπως τα κεφαλόποδα μαλάκια, έτσι κι' ό άνθρωπος δεν έχει παρά ένα όπλο για να επιζήσει: την πονηριά του. Τπάχει λοιπόν τουλάχιστον ένα κοινό σημείο άνάμεσα σε μας και στα θαλασσινά αυτά τέρατα που ή όψη τους μονάχα μας προκαλεί φόβη. Άλλ' αυτό δεν πρέπει να μς εκπλήσσει. Μήπως δεν είμαστε όλοι παυδιά της ίδιας φύσεως;

CLAUDE MARLIT

ΑΥΤΟΜΑΤΟΣ ΤΡΥΓΟΣ

Οι Ρώσοι ήταν ήδη πολύ περήφανοι για το μοναδικό στον κόσμο «αυτόματο άνθρωπο» τους που κατασκευάζεται στην κοιλάδα του Κουζνέτσκ. Από την άνθρωποφώρα φλέβα ως το σταθμό ηλεκτροπαραγωγής, το κάρβουνο θα βγαίνει από τα σπλάχνα της Γης, θα μεταφέρεται και θα χρησιμοποιείται χωρίς ανθρώπινη επέμβαση. Τα πάντα θα γίνονται αυτόματα.

Άλλά τώρα, φαίνεται ότι στον τομέα της αυτοματοποίησης οι Ρώσοι ξεπέρασαν τον εαυτό τους: Ένα εργοστάσιο γεωργικών μηχανημάτων της Οδησσού άρχισε να κατασκευάζει μηχανές «αυτόματου τρύγου» που μπορούν να έκτελέσουν 24 έργασίες και να συγκεντρώσουν σ' ελάχιστη ώρα τα σταφύλια τεραστίων εκτάσεων άμπελώνων.

ΠΟΤΕ ΠΩΣ ΚΑΙ ΠΟΥ ΑΡΧΙΣΑΝΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΝΑ ΜΙΛΑΝΕ;

Επί πολλά χρόνια ή έπιστήμη άπασχολήθηκε με το πρόβλημα: Πότε, πως και που έμαθαν οι άνθρωποι για πρώτη φορά να μιλάνε; Οι φιλόλογοι έχουν διατυπώσει τη θεωρία πως ή λαλιά των ανθρώπων άναπτύχθηκε με τη μίμηση της φωνής των ζώων και από τα έπιφρηήματα που εκφράζουν πόνο, χαρά και όργη.

Μια νέα θεωρία για την προέλευση της ανθρώπινης λαλιάς διατυπώθηκε πρόσφατα από τον Βρεταννό φιλόλογο δρα Α. Ντάιμοντ. Κατά τη γνώμη του οι πρώτες αληθινές λέξεις που άρθρώθηκαν από την ανθρώπινη γλώσσα ήταν κραυγές ή προσαγές — κόρη! χτύπα! σπάσε! σκότωσε! — που εκφράζουν μιάν ειδική ανθρώπινη άνάγκη.

Κατά τον δρα Ντάιμοντ, αυτές και άλλες παρόμοιες καθαρές σηματικές ρίξεις έχουν διατηρηθεί σχεδόν άνέπαφες στην έβραϊκή και στη διάλεκτο μπαντού, δυό από τις άρχαιότερες και περισσότερο άμετάβλητες γλώσσες που μιλιούνται ακόμα σήμερα. Ο Βρεταννός φιλόλογος διατυπώνει την άποψη ότι ή ανθρώπινη άρχισε να μιλάει γύρω από την περιοχή των μεγάλων λιμνών της Άφρικής.

Τα άρχαιολογικά εύρηματα έπιβεβαιώνουν αυτή την άποψη. Τα πιο παλιά απολιθώματα ανθρώπων σκέλετών έχουν βρεθεί στην Άφρική. Πρόσφατες έρευνες άποδεικνύουν ότι τα πρώτα πέτρινα εργαλεία λαξεύθηκαν από τους ανθρώπους γύρω στη λίμνη Ταγκανίκα πριν από 500.000 χρόνια.

Όποια κι' άν ήταν ή άρχή της, ή ανθρώπινη γλώσσα φαίνεται ότι διαδόθηκε ταχύτατα. Από την εποχή που έμφανίσθηκε στη Γη, ό άνθρωπος έχει μιλήσει 2.500 γλώσσες (μερικοί άνεβάζουν τον αριθμό αυτό στις 5.000). Όλες αυτές οι γλώσσες, διαφορετικές μεταξύ τους, μπορούν να ταξινομηθούν σε 200 περίπου γλωσσολογικές ομάδες.

Κατά τους ύπολογισμούς του γλωσσολόγου καθηγητού Έρικ Χάμπ του πανεπιστημίου του Σικάγου, οι γλώσσες νεκρές ή ζωντανές που μιλήθηκαν ή μιλιούνται στις διάφορες περιοχές του κόσμου φθάνουν τις 3.500. Ο άριθμός αυτός είναι μάλλον συντηρητικός, γιατί δεν περιλαμβάνει τις διάφορες νόδες γλωσσικές μορφές και τις τοπικές διαλέκτους.

Κάθε γλώσσα είναι πλήρης, άνάλογα με τις άνάγκες του λαού που τη χρησιμοποιεί. Άκόμα και οι πιο πρωτόγονες ανθρώπινες κοινότητες χρησιμοποιούν μιá πλήρη και συνήθως έξαιρετικά περίπλοκη γλώσσα.

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

ΜΕΤ. ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

Μισυέν Ρούζ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΛΩΤΡΕΚ

Η θαυμασία μυθιστορηματική βιογραφία του Λωτρέκ, που μς ιστορεί παράλληλα το δρόμο που ακολούθησε ή νεώτερη ζωγραφική, μπαίνει σε νέο κεφάλαιο. Ο Λωτρέκ γνωρίζεται με τη Μύριαμ που άντιπροσωπεύει τον ιδανικό του τύπο. Εύτυχισμένος έγκαταλείπει την παλιά του ζωή, τά μεθύσια και τα κακόφημα σπίτια της Μονμάρτρης και περνά τις έλεύθερες ώρες του με τη γοητευτική συντροφιά της Μύριαμ.

28ον

ΤΗΝ άναγνώρισε άμέσως μόλις μπήκε, το βράδυ εκείνο, στο Λε Ρίε. Ήτανε και πάλι ντυμένη στα μαύρα. Καθότανε με τη Ζάν και το Ζωρζ, ψάχνοντας γι' αυτόν, με ύφος βαρυσσημένο.

— Ω, ήρθες! φώναξε από μακριά ή Ζάν με φανερό άνακούφιση. Γιατί άργησες τόσο; Άρχισα να πιστεύω πως δεν θα έρχόσουν!

Τποκλήθηκε μπροστά στη Μύριαμ, έσφιξε το χέρι του Ζωρζ και δικαιολογήθηκε για την άργοπορία του. Η Ζάν προσπάθησε να δημιουργήσει φιλική άτμόσφαιρα.

— Ζωρζ, μίλησε στην Μύριαμ και στον Άνρ' για το μυθιστόρημά σου. Ξέρω πως θα τους ενδιαφέρει αφάνταστα.

— Εύχαριστως. Είναι μιá μελέτη σχετικά με τη ζήλεια, στον τύπο του Ντοστογιέφσκυ....

Η εύχαρίστησή του όπηξε σύντομη, γιατί ή Ζάν πήρε το λόγο, περιγράφοντας το μυθιστόρημα. Σε λίγο οι δυό έραστές λησμονώντας τους καλεσμένους τους άπαχτήρησαν στα γερά.

Ενώ εξακολουθούσε ό κανγάς, ή Μύριαμ στράφηκε στον Άνρ'.

— Ζωγραφίζετε, καινούργιες άφίσες; — Μάλιστα, δεσποινίς. Κάνω μιá για τη Ζάν.

— Γίνονται δύσκολα; Ήταν φανερό πως ήθελε να πιάσει κουβέντα.

— Άλλες είναι δύσκολες και άλλες όχι, δεσποινίς. Έξαρτάται από το άν σάς ενδιαφέρει ή όχι ή λιθογραφία. Άν ναι, τότε δεν σάς σκωτίζει ή δυσκολία και βρίσκετε τη δουλειά συναρπαστική. Διαφορετικά, είναι μιá θανάσιμα βαρετή διαδικασία.

— Θυμάμαι την πρώτη σας άφίσσα με το καν — καν! Φυσικά δεν μπορούσα να κρίνω την καλλιτεχνική της αξία, αλλά τη βρήκα πολύ έντυπωσιακή. Κι' έτσι πρέπει να είναι μιá άφίσσα, δεν είναι;

Στηρίζοντας στα χέρια το πηρούνι του, την παρακολουθούσε, μη μπορώντας να καταλάβει. άν το ενδιαφέρον της ήταν αδόκητο ή προσποιητό. Η Ζάν είχε δίκιο. Τπήχε επάνω της κάτι το παράξενα γοητευτικό. Του άρεσε ή απλό-

τητά της, ή εύθύτητα του βλέμματός της. Βέβαια, όλα αυτά μπορεί και να ήτανε μιá έξυπνη ήθοποιία από μέρους μιας είκοσάχρονης κοπέλλας, που είχε άπικλείσει τον έρωτα απ' τη ζωή της, έχοντας αποφασίσει μιá καριέρα κοκότητας πολυτελείας. Ήτανε άλλοιώτικη, και πραγματικά ώραία. Από κοντά ή όμορφιά της έδειχνε πιο βαθειά. Τπήχε επάνω της μιá πρόσφατη όρμότητα, θερμή, λαμπερή, έλαφρά άνατολίτικη.

Σάν έφτασα στο μαγαζί, όπου δούλευα τότε, εξακολούθησε εκείνη, όλος ό κόσμος κουβέντιαζε για την άφίσσα σας. Την ώρα του φαγητού, οι κοπέλλες τσακωνόντανε γι' αυτήν. Ήταν ή πρώτη φορά που άκουσα τ' όνομά σας.

— Φοδύμαι πως αυτό δεν θα έγινε με τρόπο κολακευτικό. Οι γνώμες γι' αυτήν την άφίσσα ήταν διότρετα διασπόμενες. Πάρα πολλός κόσμος την έκρινε άνήθικη. Έγώ δεν το νομίζω αλλά...

— Μά, σάς έκανε διάσημο! Του χαμογέλασε με μιá λάμψη θαυμασμού στο βλέμμα.

— Αυτό δεν το ξέρω, αλλά ξέρω ότι μούφερε τόσους μπτελάδες, που εύχόμουν να μην την είχα φιάξει.

— Ο θάβλα να μάθω σχετικά με τη λιθογραφία. Ο ήλιος της φωνής της, ξαναζωντάνεψε τις ύποψίες του. Έπαψε θέατρο. Όλη αυτή ή κουβέντα δεν ήταν παρά προσποίηση... Ίσως για να εύχαριστήσει τη Ζάν, που της έριχνε άνήθικες ματιές, ή για να δείχτει καλλιερημένη... Ίσως να μην είχε πεί ούτε στην έκθεσή του.

— Δε με πιστεύετε, ψέματα; Το βλέπω.

— Άπεναντίας, δεσποινίς. Σας πιστεύω μ' όλη μου την καρδιά. Ίσως να ενδιαφέρεστε και για την άγγειοπλαστική των Έτρούσκων ή για την άγγειοπλαστική. Έπιτρέψτε μου να σας συγχαρώ. Έχετε μπροστά σας μιάν δόκλιση ζωή για μελέτες.

Έκείνη χαμήλωσε τα μάτια της και δεν άπάντησε. Όταν μίλησε τελικά, ή φωνή της δεν ήτανε πια έρετή, νεανική, αλλά πονεμένη, σαν ανθρώπου συνήθισμένου σε άπογοητεύσεις.

— Άυπνύμαι που δεν με πιστεύετε, γιατί νυχθαινει να είναι ή αλήθεια. Καταλαβαίνω, όμως, πως θα δείχτηκε γε-

λοία κι' άνειλικρινής, έγώ μιá υπάλληλος να θέλω να μάθω για λιθογραφία. Κι' όμως, το πιστεύω. Είχα πάντα περιέργεια να μαθαίνω διάφορα πράγματα.

— Μά γιατί, τη ρώτησε, όχι πια σαρκαστικά, αλλά σ' αδόρημο έσφνιασμα. Πως μπορεί να σάς ενδιαφέρει ή λιθογραφία;

— Δεν ξέρω το γιατί. Σας είπα πως μ' άρεσει να μαθαίνω. Όταν έμενα με τη Ζάν με πείραζε γι' αυτό.

— Ξέρετε τί λένε για την περιέργεια; — Ναι. Ένα χαμόγελο άπλώθηκε στη μορφή της. Λένε πως σκότωσε τη γάτα, αλλά δεν το πιστεύω. Διάβασα κάπου πως ή περιέργεια είναι ή άρχή της σοφίας. Δεν ξέρω άν αυτό είναι σωστό. αλλά θέλω να μάθω.

— Μά θα πηξέτε. — Όχι. Γιατί δεν δοκιμάζετε; Έμ-

πος... — Τί θα λέγατε για του Μαξίμ; διέκοψε ή Ζάν που είχε φιλιώσει με τον άγαπημένο της.

— Άν δεν σάς πειράζει, έγώ θα γυρίσω στο σπίτι μου, είπε ή Μύριαμ. Μην ξεχνάς, πως στις έννέα το πρωί πρέπει να βρίσκομαι στο μαγαζί.

— Μπορώ να σάς συνοδέψω, δεσποινίς; Τώρα που βρίσκονταν μόνοι στο άμά-

Ει, δεν εύρισκε τί να πεί. Έκείνη είχε κορφοίσει ήρεμα το βλέμμα έξω απ' το παράθυρο. Η σιωπή της ταίριαζε. Ίσως και να τον είχε ξεχάσει, όπως ή Μαρί... Πως μπορούσε μιá κοπέλλα σαν αυτήν να ενδιαφερθεί γι' αυτόν; Σε λίγα λεπτά θ' άπλωνε το χέρι της και θάλεγε «Μπον σουά, κύριε. Πέρασα μιá θαυμάσια βραδυά, ύστερα θα χανότανε και δεν θα την ξανάβλεπε ποτέ πια...

Το λαντώ σταμάτησε μπροστά σ' ένα από τρώφορο σπίτι.

— Βέβαια δεν έχω δόκλιση διαμέρισμα. Μονάχα ένα δωμάτιο πίσω στην στήλη. Έχει όμως τζάκι και μιá κουζίνα. Θα σάς έλεγα ν' άνεβείτε, αλλά φοδύμαι πως είναι μάλλον άργά. Πέρασα πολλή ώρα άπόψε, κύριε.

— Η γαρά όλη δική μου, της είπε τυπικά. Να ελπίζω πως θα σάς ξαναδώ;

— Θα θέλατε να συναντηθώμε αύριο; — Άύριο;

— Ναι. Σχολάω στις έξη κι' άν θέλετε μπορούμε να δειπνήσουμε μαζί.

— Είστε δέβαιη πως το θέλετε; Η Ζάν μού είπε πως σάς ζήτησε να θγαίνετε μαζί μου. Δεν είστε όποχρεωμένη. Το καταλαβαίνω.

Ένοιωσε στο χέρι του ένα σύντομο σφίξιμο.

— Άύριο. Στις έξη μισή. Στη γωνία της πλατείας Βαντόμ.

Αυό δδομάδες άργότερα, ό Άνρ' πέριμενε τη Μύριαμ στη γνωστή τους γωνίτσα. Έοίξε μιá ματιά στο ρολόι του. Άκόμα μισή ώρα... Δεν τον πείραζε. Η άναμονή είναι εύχάριστη όταν δεν είναι μάταιη.

— Μύριαμ. Ψιθύρισε τ' όνομά της γλυκά. Μύριαμ... Σέ δυό βδομάδες τού είχε χαρίσει τόση εύτυχία! Τού είχε μεταμορφώσει όλη του τη ζωή. "Επινε λιγώτερο, πολύ λιγώτερο. Δέν έτρεχε πιά στά καμπαρέ και στά μπάρ, δέν γυροφόρε στους δρόμους ίσαμε τά χαράματα. Κοιμότανε, δούλευε. "Η μαμά ήτανε πάλι εύτυχισμένη, τουλάχιστον λιγώτερο δυστυχισμένη. "Ο Μωρίς σχεδίαζε μιάν έκθεση στο Λονδίνο. "Όσο γιά τή μαντάμ Λουμπέ εύλογούσε τόν καλό Θεό. "Ήταν ένα θαύμα.

Δέκα λεπτά... "Αρχισε νά παρακολουθεί την είσοδο προσωπικού τού Παζέν. Πρώτα βγαίνανε οι μωδιστρούλες, οι πωλήτριες, οι βοηθοί. Ξεχυνόντανε σά μαθητρώδες γελώντας, ψάχνοντας γιά τους αγαπημένους τους, τούς πιάνανε άγκαζε και χανόντανε στο πλήθος.

"Τότερα βγαίνανε οι άρσενικοί υπάλληλοι. Ταμίες, λογιστές.

Τελικά τά μαννετέν. Ξεχωρίζανε απ' την κομψότητα και τó βάδισμά τους. Κοντοστεκόντανε στην πόρτα, κυττάζανε γύρω άκατάδεχτα κοιμώποντας τά γάντια τους. "Τότερα έμπαιναν σέ άμάξια, με τη βοήθεια γαντοφορεμένων αντρικών χειρών.

"Τότερα την είδε. "Εκείνη δέν κοντοστάθηκε όπως οι άλλες, αλλά προχώρησε βιαστικά στο λαντώ.

— Καλησπέρα, 'Ανρύ, τού φώναξε εύθυμα. Περιμένες πολύ;

— Μόνο λίγα λεπτά, αλλά χαίρομαι πού δέν άρρηγες. 'Αγόρασα εισιτήρια γιά την Κομεντί Φρανσαίξ.

— Χαίρομαι. Δέν πήγα ποτέ στην Κομεντί Φρανσαίξ.

Δειπνήσανε με όρεξη, κουβεντιάσανε, γέλασαν, γιατί νοιώθανε εύτυχισμένοι. "Όπως πάντα, διαφωνούσανε άκατάπαυτα.

"Εκείνη τη μέρα, είδανε τó Μολιέρο.

Τό άλλο, όμως, βράδυ έμειναν στο δωμάτιό της κοντά στο τζάκι. "Εκείνος στο ντιβάνι, άργολώνοντας ένα μπράντυ. "Εκείνη στο πάτωμα, κυττάζοντας τις φλόγες, με τά χέρια στά γόνατα.

"Ήταν μιά νύχτα τού Φλεβάρη. Τό χαλάζι χτυπούσε στά παραθυρόφυλλα, έδω όμως στο δωμάτιο ήταν ήσυχια, ξεστά. "Ακουμπούσε στά μαξιλάρια παρακολουθώντας τó πρόσωπό της, τó κοκκινισμένο απ' τη λάμψη της φωτιάς. Πόσο αγαπούσε τη φωτιά! Μόλις έμπαινε στο δωμάτιο, ή πρώτη της σκέψη ήταν νά την ανάψει. "Επαιξε μαζί της, καθότανε δυο πιδ κοντά μπορούσε, άφηνότανε στη ξεστασιά της με μιάν αισθησιακή ήδονή.

Γιά λίγην ώρα, δέν μιλούσε κανείς.

— Εύτυχισμένη; τή ρώτησε γλυκά.

— Ραχατεύω.

— "Τποφιαζόμουνά πάντα, πώς ήσουνά μισο — γάτα.

Χάιδεψε τεμπέλικα τó μούσι του, παρατηρώντας τó δωμάτιο. "Ήταν μικρό, ελάχιστα επιπλωμένο. "Ενα πράσινο χαλί σκέπαζε τó περισσότερο πάτωμα. Τά ράφια με τά βιβλία κι' οι εύλογαφίες έδιναν κάποιαν άτμόσφαιρα βιβλιοπωλείου. Τού άρεσε, γιατί της πήγαινε. Της άνηκε, όπως τó καρενάι της μάτια, ή ελίτσα στο άριστερό της μάγουλο, όπως ή συνήθειά της νά κάθεται χάμω.

— "Ανρύ, τού είπε ξαφνικά. Πές μου γιά τόν Ντρέφους. Οι κοπέλλες στο μαγαζί μιλάνε διαρκώς γι' αυτό. Δέν ξέρω, αν είναι ένοχος ή όχι, αλλά θά ήθε-

λα νά μάθω σχετικά. Πρώτ' απ' όλα, ποιός είναι;

— Είναι 'Αλσατός. Γεννήθηκε στο Μυλχάουζ, όπως ο φίλος μου Μωρίς. Μπήκε στο στρατό, έγινε λοχαγός και μιά μέρα, πρίν τέσσερα χρόνια, τόν συλλάβανε, τόν δικάσανε και τόν στείλανε στο Νησί τού Διαβόλου, όπου τώρα σπαίξει γιά ένα έγκλημα πού δέν έκανε.

— Πώς ξέρεις πώς δέν τó έκανε; "Όλοι τόν λένε ένοχο.

— Αυτό είναι ένας λόγος παρα — πάνω, της χαμογέλασε. "Αλλά υπάρχουν κι' άλλες ατίες. Της έξηγήσε την τραγική υπόθεση: την άβεβαιότητα των ειδικών σχετικά με τó γραφικό χαρακτήρα τού Ντρέφους, τή μυστικότητα της δίκες, τούς ψευδομάρτυρες.

— "Όχι, Μύριαμ, δέν είναι ένοχος. Κι' υπάρχουν ακόμα λίγοι τίμιοι άνθρωποι στη Γαλλία, πού αγωνίζονται ενάντια στη μεγάλη άδικία. "Ελπίζω νά πετύχουν. "Αν και φοβόμαι πώς δέν θάνα εύκολο.

"Όταν έφτυγε εκείνο τó βράδυ, ή νέα σήκωσε τη λάμπα απ' τó τραπέζι και προχώρησε δίπλα του στο στενό διάδρομο.

— Δέν ήταν και πολύ ενδιαφέρουσα δραμνά, έ; Νά καθόμαστε μονάχα κοντά στη φωτιά;

— Δέν μπορούσα νά φανταστώ ωραιότερη. Τό καλύτερο βράδυ της ζωής μου. Ξέρεις, στο βάθος είμαι τρομερά σπιτικός άνθρωπος.... Θά σέ δώ αύριο;

"Τότερα από έναν άδίδρατο δισταγμό, πρόσθεσε ο 'Ανρύ.

— Μήπως βαρέθηκες πού σου παίρνω όλο σου τόν καιρό; "Εξακολουθείς νά θέλεις...

— Σοs! Αύριο. Στο ίδιο μέρος, τού είπε γρήγορα.

Τό βλέμμα της έπεσε επάνω του σά χάδι. "Εκείνος θάθελε νά πάρει τó χεράκι της στο δικό του. Της είπε άχνά.

— Εύχαριστώ, Μύριαμ.

"Η νέα κράτησε τη λάμπα ψηλά, πάνω απ' τó κεφάλι της ενώ εκείνος κατέβαινε τις σκάλες. "Ο οίκτος συννέφιασε τά μάτια της και συγκράτησε έναν στεναγμό, καθώς τόν παρακολουθούσε νά κατεβαίνει άργά, αδέξια.

Στό κεφαλόσκαλο στάθηκε νά παρει άνάσα και νά ξεκουράσει τά πόδια του. Γιά μιά στιγμή κύτταξε τó άγνό όβάλ της μορφής της, πού λούζτανε στο κίτρινο φως.

Της έγνεψε εύτυχισμένα:

— Καληνύχτα Μύριαμ.

★ **Ο** ΤΑΝ δυό βδομάδες άργότερα τού πρότεινε νά πάνε στο Λούβρο, τó άπόγευμα της Κυριακής, εκείνος διαμαρτυρήθηκε πεισματικά.

— Στο Λούβρο! Αυτό τó γέριχο νεκροταφείο! Ποιός έχει όρεξη γιά τó Λούβρο;

— "Εγώ.

— Δέν ξέρεις, πώς στο Λούβρο πηγαινουν μονάχα τουρίστες και σπουδαστές Καλών Τεχνών; Σέ βεβαιώ, πώς δέν πάραυτε τίποτε πιδ κατανάλεινέ απ' αυτές τις αίθουσες, τις γεμάτες αγάλματα, μούρφες, σαρκοφάγους και σπασμένα μάρμαρα. Αυτόι οι άπέραντοι διάδρομοι με τις χιλιάδες πίνακες...

— Μα 'Ανρύ, μού άρέσουν οι πίνακες. Θάθελα νά μού τούς έξηγήσεις.

— "Αδύνατο! Σά νά μού ζητούσες νά έξηγήσω τι είναι αυτό πού κάνει μιά γυναίκα όραία. Δέν είναι αλήθεια, πώς ή μεγάλη τέχνη είναι απλή. Είναι διαδομένα πολύπλοκη. Μήπως είναι απλή ή

ζωή; Μήπως είναι τó ανθρώπινο πνεύμα; Όχι κι' ή ανθρώπινη καρδιά. "Η μεγάλη μουσική δέν είναι απλή.

— "Ενας λόγος παραπάνω γιά νά με πās την Κυριακή στο Λούβρο και ν' άρχίσεις την εκπαίδευσή μου, τού είπε μ' ένα χαμόγελο στά μεταξένια, ανατολίτικα μάτια της. Νά πηγαίνουμε κάθε Κυριακή και νά βλέπουμε τη Μόνα Λίζα.

— Μή μού μιλάς γι' αυτή την Φλωρεντινή μικροαστή!

— Τή νόμιζα πολύ όμορφη, αλλά αν δέν την έγκρινεις...

— Είπα, όχι Λούβρο, πάει τέλειωσε. Και μη νομίζεις, πώς μπορείς νά με σούρνεας απ' τη μύτη μ' αυτό σου τó γαμόγελο.

Την ερχόμενη Κυριακή πήγανε στο Λούβρο κι' από κεί και πέρα κάθε Κυριακή.

Είδε άπορημένος πώς οι επισκέψεις αυτές τού προκαλούσανε μιά καινούργια χαρά. Χαιρότανε νά βλέπει τά μάτια της γεμάτα θαυμασμό πού έβλεπε σ' έναν ξακουστό καμβά, ν' άπαντάει στις ερωτήσεις της. Γοητεύτηκε απ' την περιέργειά της, απ' τó ζωντανό, διορατικό πνεύμα της.

Μιά Κυριακή στεκότανε μπροστά στην 'Αφροδίτη της Μήλου, λευκή κι' άπομονωμένη στη χλωμάδα τού Μαρτιάτικου άπογεύματος.

— Είναι όραία, δέν είναι; της ψιθύρισε. Δέν ξέρουμε τίποτε γι' αυτήν, εκτός τού ότι ένας 'Ελληνας χωρικός την βρήκε σέ μιά σπηλιά και την πούλησε στη Γαλλική Κυβέρνηση γιά έξη χιλιάδες φράγκα. Είναι τόσο όραία, πού ξεχνάμε πόσο, πάσο παλιά είναι. Βάζεις με τó νού σου πώς είναι μεγαλύτερη απ' τó Παρίσι, απ' τόν Κάισαρα, απ' τó Χριστό; Μακάρι ο 'Αγιος Παύλος νά μ' ήλθε πάλι στην 'Αθήνα.

Την άλλη Κυριακή δέν πήγανε στο Λούβρο, αλλά στην 'Εκθεση των 'Ανεξαρτήτων. "Ο 'Ανρύ σύστησε στη Μύριαμ αρκετά μέλη της 'Εκτελεστικής 'Επιτροπής, κι' εύχαριστήθηκε απ' τόν φανερό θαυμασμό τους.

— Τώρα καταλαβαίνεις, γιατί οι καλλιτέχνες πεθαίνουν της πείνας; Μονάχα παλαβοί ή μεγαλοφυίες, ή άνθρωποι πού, σάν κι' έμένα, δέν έχουν δικαίωμα έκλογής, μπορούν νά διαλέξουν την τέχνη γιά καριέρα.

Στό γνωριμό τους, ο 'Ανρύ της κοντένιωσε πιδ τόν Σερά και τόν Βίνσεντ.

— Μακάρι νά σέ γνώριζα τότε. Θά τούς συμπαθούσες. "Ήταν κι' οι δυό μεγάλοι ζωγράφοι, αν και διαφέρανε όπως ή μέρα με τη νύχτα. Νομίζω, πώς ρά σου άρεσε ιδιαίτερα ο Βίνσεντ. "Αν και ήτανε παράξενος άνθρωπος. "Ήταν όμως δημοκράτης σάν εμένα. Μπορεί και νά σ' έρωτευότανε. "Ήταν τόσο τρελλός, ο φωχός ο Βίνσεντ, πού δέν μπορούσε νά χωρέσει στο μυαλό τόν πώς μερικοί άνθρωποι δέν μπορούν ν' άποχτήσουν άγάπη.

— Τι άπόγινε;

— Σκοτώθηκε....

Κι' έτσι περνούσαν οι εβδομάδες. Κάθε άπόγευμα ο 'Ανρύ περμόνε τη Μόνα στην Πλατεία Βαντόμ. Πηγαίνανε στο θέατρο, στην "Όπερα, σέ συναυλίες, στο τσίρκο.

Πότε — πότε δειπνούσανε με τόν Μωρίς και τη Ρενέ κα περνούσαν εύχάριστα βράδυα κουβεντιάζοντας ή παίζοντας χαρτιά.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: "Η συνέχεια.

Τό μεγαλύτερο καλλιτεχνικό γεγονός αυτές τις ήμέρες στο Παρίσι — στην παγκόσμια πρωτεύουσα της Τέχνης — είναι τó χοροδράμα «'Η όραία πού κοιμάται στο δάσος» πού έχει ανέβασει τó Μπαλλέτο τού Κουέβας στο Θέατρο των 'Ηλυσίων Πεδίων. Ποτέ, από τη μεγάλη έποχή τού Ντιαγκίλεφ, ο χορός δέν γνώρισε τέτοιο θρίαμβο. "Η μουσική τού Τσαϊκόφσκι και ή χορευτική τέχνη της Ροζέττας Χαϊτάουερ, θύμισαν τις άλησμόνητες στιγμές της μουσικής τού Στραβίνσκι και της τέχνης της Τουμάνοβα στά χοροδράματα των Μπαλλέτων τού Ντιαγκίλεφ. "Η «πρεμιέρα» ήταν ένας θρίαμβος πού συνεχίζεται τώρα κάθε βράδυ. "Ο μόνος πού δέν μπορεί πλέον νά βλέπει τó θρίαμβό του, είναι ο έμψυχωτής τού μπαλλέτου: ο ίδιος ο Κουέβας. Γέρος κι' έτοιμοθάνατος, άποτραβήχθηκε όριστικά από τη ζωή μετά την «πρεμιέρα». Τό έργο του, όμως, μιά μεγάλη στιγμή στην ιστορία τού χορού, μένει και θαμπώνει με την τελειότητά του. Ποιό είναι, όμως, αυτό τó έργο και ποιός είναι ο Κουέβας;

ΤΟ ΜΠΑΛΛΕΤΟ ΤΟΥ ΝΤΕ ΚΟΥΕΒΑΣ

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

ΕΝΑΣ άνακμικός γέρος πού άνασπώνεται στο τροχοφόρο κάθισμά του και, άκουμπώντας στο γέισο ού θεωρείου του, άπαντά με δάκρυα στά μάτια στά χειροκροτήματα ενός κοινού πού παραληρεί από ένθουσιασμό — αυτή είναι ή συγκινητική εικόνα πού τερματίζει στο Θέατρο των 'Ηλυσίων Πεδίων τού Παρισίου την πανηγυρική παράσταση τού Διεθνούς Μπαλλέτου τού μαρκήσιου ντε Κουέβας. "Η παράστασή αυτή δόθηκε πρίν από μερικές ήμέρες με θριαμβευτική έπιτυχία και είναι άσφαλώς ή τελευταία πού βλέπει ο Κουέβας: γιατί ο Μαϊκήνας αυτός είναι τόσο άρρωστος, ώστε θά μείνει πιδ καθηλωμένος στο κρεβάτι ως τó θάνατό του. Τόν έχει ύπονομεύσει μιά άνελέπη άρρώστεια και ή ηλικία του — είναι 75 χρόνων — δέν άφήνει καμμία έλπίδα θεραπείας.

Μέσα σέ δέκα πέντε χρόνια ο άνθρωπος αυτός έχει γίνει ένας έμψυχωτής μπαλλέτων πού όμοιό του δέν είδε ο κόσμος από την έποχή τού Ντιαγκίλεφ. "Ο Ντιαγκίλεφ είχε άναεώσει τó χορό στις άρχες τού αιώνα μας και ο Κουέβας έφερε μιά δεύτερη αναγέννηση στο χορό μετά τόν τελευταίο πόλεμο. "Υπήρξε ένας συνεχιστής των μεγάλων παραδόσεων της κλασικής χορογραφίας, ένας γενναϊόδωρος Μαϊκήνας πού πέτυχε τó μοναδικό αυτό έπιτεύγμα στά θεατρικά χρονικά: νά εξασφαλίσει τη ζωή και τó θρίαμβο, από τó 1945 ως τώρα, ενός χορευτικού συγκροτήματος, ενώ ο μέσος όρος ζωής ενός τέτοιου συγκροτήματος δέν φθάνει σχεδόν ποτέ τά πέντε χρόνια.

«Ο «Τρελλός Τριστάνος»

ΓΕΝΝΗΜΕΝΟ Σ τó Σαντιάγκο της Χιλής, κληρονόμος ενός μεγαλόπρεπου Ισπανικού παρελθόντος, ο μαρ-

κήσιος ντε Κουέβας ενδιαφέρθηκε γιά τó μπαλλέτο από άγαθοεργία. Με τη βοήθεια της ζάπλουτης γυναίκας του, της Μάργκαρετ Στράγκ Ροκφέλλερ, άνοιξε τó 1940 ένα σχολείο χορού γιά νά εκπαιδεύσει δωρεάν μικρά παιδιά πού τά είχε έξορίσει από τις πατρίδες τους ο πόλεμος. Τέσσερα χρόνια άργότερα ένα χορευτικό συγκρότημα, τó περίφημο σήμερα «Διεθνές Μπαλλέτο», διαδεχόταν τη σχολή.

"Ήταν φυσικό ή σχολή νά στρέψει την προσοχή τού Κουέβας — πού είχε καλλιτεχνική ιδιαιτερότητα και έμφυτο γούστο — στο χορό και, όταν ιδρύθηκε τó Διεθνές Μπαλλέτο, ο δημιουργός του θέλησε γιά τά έγκαίνιά του ένα έργο πού συνδυάζει τις πιδ παράτολμες άπόπειρες της αισθητικής με τόν αυστηρότερο κλασικισμό της τεχνικής: ένα έργο πού νά ένώνει την παράδοση της Ταλιόνι, της "Εσσελρ, τού Πετίπα, τού Τσεκέτι με την έπαναστατική χορογραφία των Μπαλλέτων τού Ντιαγκίλεφ και τού σύγχρονου χορού. Τό έργο αυτό ήταν ο «Τρελλός Τριστάνος», με κείμενο, σκηνογραφίες και κοστούμια τού περίφημου γιά τούς έξωφρενισμούς του — αλλά και γιά την τέχνη του — "Ισπανού ζωγράφου Σαλβαδόρ Νταλί, αλλά με χορογραφία τού πιδ αυστηρού, τού πιδ κλασικού, τού πιδ μεθοδικού από τούς χορογράφους και χορευτές της έποχής μας, τού μεγάλου Λεωνίδα Μασσίν. "Ενα μπαλλέτο, πού τó θέμα του ήταν ή μοναξιά πού έρωτα, ή ματαιότητα της ζωής, άνεβάσθηκε με έπιβλητική κα πλούσια σκηνοθεσία, πού χρησιμοποιούσε άφθονα τó βελούδο και τó μετάξι των κοστούμιων και την περίτεχνη ιδιομορφία των σκηνογραφιών. Τό μπαλλέτο αυτό — ο «Τρελλός Τριστάνος» — ήταν ή πρώτη μεγάλη άποκάλυψη τού χορού από την έποχή τού Ντιαγκίλεφ, έκανε ζωηρή εντύπωση και έδειχνε από την πρώτη στι-

Τό 1953 ο Κουέβας έδωσε στο Μπιαρρίτζ τόν πολυτελέστερο χορό μεταμφιεσμένων τού αιώνα μας, με 3.000 καλεσμένους. "Ο ίδιος είχε έμφανισθεί μ' αυτή τη μεταμφίεση τού «δασυλιά των κήπων».

γμή τó δρόμο πού θ' ακολουθούσε με πείσμα ο Κουέβας.

Τό μπαλλέτο τού Μόντε Κάρλο

ΜΕΣΑ σέ δυό χρόνια τó χορευτικό συγκρότημα τού Κουέβας περιώδευσε ολόκληρη την 'Αμερική, πού είχε άρχισει επί τέλους νά ενδιαφέρεται γιά την τέχνη τού χορού και νά εκτιμά τó καλό μπαλλέτο. "Επρεπε, όμως, νά κατακτήσει και την Εύρώπη, πού είχε μακραίωνα παράδοση χορού και, πρδ πάντων, τó Παρίσι, πού είχε γίνει, από την έποχή των Μπαλλέτων τού Ντιαγκίλεφ, ή παγκόσμια πρωτεύουσα τού χορού. "Ο Κουέβας τότε δέχθηκε νά αναλάβει τó Μπαλλέτο τού Μόντε Κάρλο, άμεσο κληρονόμο των Μπαλλέτων τού Ντιαγκίλεφ.

Τό Μπαλλέτο τού Μόντε Κάρλο ήταν έτοιμοθάνατο: οι άστέρες του — οι μεγάλοι χορευτές και χορεύτριες — τó είχαν έγκαταλείψει μόλις κηρύχθηκε ο πόλεμος και ο έμψυχωτής του, ο Ρενέ Μπλούμ, είχε συλληφθεί και είχε σκοτωθεί από τούς χιτλερικούς, ενώ μεταφερόταν σέ στρατόπεδο συγκεντρώσεως στη Γερμανία. Τό Μπαλλέτο τού Μόντε Κάρλο είχε προσλάβει διάσημους χορευτές, όπως τόν Σέργιο Λιφάρ και την "Υδέτι Σωβιρέ, πού είχαν άποχωρήσει από την "Όπερα τού Παρισίου, αλλά οι ένδοξοι αυτοί καλλιτέχνες ήταν συνάμα και έμπόδιο, γιατί ήταν σημαδεμένοι από τά χρόνια της γερμανικής κατα-

χής και δυσκόλευαν τις περιόδους του μπαλέτου.

Τότε ο Κουέβας έφερε μαζί του από την Αμερική τα μεγάλα αστέρια του Διεθνούς Μπαλέτου: τη Ροζέττα Χαϊτάουερ — που ήταν η βασίλισσα του χορευτικού συγκροτήματός του, από την ίδρυσή του — τη Μάρτζορι Τάλτσεφ και τον Τζώρτζ Σκιμπίν, που θα έκαναν κατόπιν μια Ιλιγγιώδη σταδιοδρομία στην Όπερα του Παρισιού.

Έπειτα από μια σύντομη περιόδευση στην Ευρώπη, το Μπαλέτο του Κουέβας με τη νέα μορφή του — μια συγχώνευση δηλαδή του Διεθνούς Μπαλέτου με το Μπαλέτο του Μόντε Κάρλο — ξεκινά να κατακτήσει το Παρίσι. Μια σκοτεινή συνωμοσία του κλείνει τότε συστηματικά τα πατροπαράδοτα θέατρα του χορού: το Θέατρο Σάρα Μπερνάρ, όπου είχε θριαμβεύσει ο Νιζίνσκι, το Θέατρο των Ήλυσίων Πεδίων, που είχε καθιερωθεί στις αρχές του αιώνα μας με την πολύκροτη επιτυχία της πρώτης μοντέρνας χορογραφίας, του «Στεφανώματος της Άνοιξης». Έτσι αναγκάστηκε να καταφύγει σ' ένα άσημο μιούζικ - χάλ, έξω από τη θεατρική ζώνη, στην «Αλάμπρα»

Τα χοροδράματά του

Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ υπήρξε ασφαλής από την πρώτη κιόλας παράσταση. Έτσι όλα τα θέατρα άνοιξαν τις πόρτες τους στο Μπαλέτο του Κουέβας. Ο ίδιος ο Κουέβας ανακηρύχθηκε ένας νέος Ντσιαγκίλεφ και εγκατέστησε το μπαλέτο του στο Θέατρο των Ήλυσίων Πεδίων. Όταν, όμως, πριν από τρία χρόνια, θέλησε να γιορτάσει τη δεκαετηρίδα της «νίκης» του στο Παρίσι, προτίμησε να εμφανιστεί το μπαλέτο του στη σκηνή της «Αλάμπρας», όπου είχε δώσει την πρώτη μάχη και είχε νικήσει.

Ο Κουέβας είχε αυτό το κοινό με τον Ντσιαγκίλεφ: ήξερε να διαλέγει τους συνεργάτες του και ν' ανακαλύπτει ταλέντα. Εξασφαλιζοντας τη συνεργασία των πιο διαφορετικών χορογράφων, της Μπρόνισλαβα Νιζίνσκα (της αδελφής του Νιζίνσκι), του Σέργιου Λιφάρ, που είχε ουσιαστικά παραστήσει το χορό και είχε αφιερωθεί στη χορογραφία, του Φοκίν, του Τζών Τάρας, της Ζανίν Σαρρά, δηλαδή των κορυφών στο είδος τους, ο Κουέβας άφησε ελεύθερη την επινοητική φαντασία του, την προτίμησή του για την ποιητική όμορφιά. Έτσι το μπαλέτο του ανέβασε, με σκηνογραφίες ενός χαριτωμένου ροκακό έφηρεασμένου συχνά από το σουρρεαλισμό, εκατό περίπου χοροδράματα, που είχαν όλα ένα χαρακτήρα όνειροπόλου ποιήσεως, φινάς επιτιθέμενης, έντονης τάσης προς την τραγωδία και το θάνατο. Οι ήρωες των χοροδραμάτων του μπαλέτου του Κουέβας προχωρούν όλοι — ή σχεδόν όλοι — σε μιάν ευγενική άπελπισία και σ' ένα φανταχτερό θάνατο. Είναι ο «Σεβαστιανός», ο Μαυριτανός σκλάβος που, από έρωτα, δέχεται να υποστεί αυτός τις συνέπειες ενός μαγέματος. Είναι ο ήρωας της «Διαμαντένιας Καρδιάς» που, μία μέρα, βλέπει το σώμα του σ' ένα καθρέφτη κι' όχι τη φωτεινή ψυχή του

και πεθαίνει από τον καύμό του. Είναι ο «Νεαρός» του Κοκτώ που, έχοντας πεθάνει από έρωτα, αποσπάζεται από τον κόσμο, από τον ίδιο το Χάρο, που είχε πάρει τα χαρακτηριστικά της άσπαστης άρραβωνιαστικής του. Είναι η «Δόνα Ίνες ντε Κάστρο», η πεθαμένη βασίλισσα. Είναι η «Παγίδα φωτός», όπου η πεταλούδα σκοτώνεται για να σώσει την ήρωίδα. Το μόνο χοροδράμα που το σύνθεσε ο ίδιος ο Κουέβας, «Ο Γκρίζος Άγγελος», δείχνει στην τελευταία εικόνα την ήρωίδα ν' αποκοιμάται στα φτερά του αγγέλου — του αγγέλου των νεκρών αναμνήσεων, των ημερών που δεν θα ξεσγαυρίσουν. Όλα τα χοροδράματα του μπαλέτου του Κουέβας, ακόμα και τα πιο πλούσια, τα πιο περίκομπα μπαράκι, έχουν το λεπτότατο αυτό άρωμα του θανάτου.

Η μεγάλη χορεύτρια Ροζέττα Χαϊτάουερ, πρώτη μπαλαρίνα του Μπαλέτου του Κουέβας, στο ρόλο της πριγκίπισσας Αύγης στο χοροδράμα «Η ώραία που κοιμάται στο δάσος». Η Αύγη κοιμάται εκατό χρόνια. Όταν το πριγκιπόπουλο θα την ξυπνήσει μ' ένα φιλή, θα παντρευθούν μέσα σε γενική χαρά και κάτω από βροχή από ροδοπέταλα.

Ω ΣΤΟΙΣΟ ο Κουέβας επέτρεψε στον εαυτό του την πολυτέλεια να ξανα-νεβάσει — και με επιτυχία που δεν είχε σημειωθεί από τον καιρό της μεγάλης εποχής του Ντσιαγκίλεφ — τα μεγάλα κλασικά χοροδράματα, αυτά που δείχνουν την πραγματική αξία ενός μπαλέτου: την θάνατη «Ζιζέλλ» που ανέδειξε όλες τις μεγάλες χορεύτριες, από την Ταλιόνι ως την Ουλάνοβα, τη «Λίμνη με τους κύκνους», τις «Συμφί-δες» κι' αυτήν ακόμα τη σχεδόν ξεχασμένη «Κοπέλια». Ανέβασε επίσης με θριαμβευτική επιτυχία και τα κλασικά έργα της μοντέρνας χορογραφίας, αυτά που έχουν επιβληθεί από τον καιρό του Ντσιαγκίλεφ και έχουν ανανεώσει την τέχνη του χορού.

Το πιο σημαντικό όμως, το πιο θαυμαστό γνώρισμα του Μπαλέτου του Κουέβας — ενός ιδιωτικού μπαλέτου χωρίς καμιά επιχορήγηση, που υπόκειται στον εξονυχιστικό νόμο των περιοδειών — είναι η συνέχεια της εργασίας, η αλύγιστη επιμονή των χορευτών και των χορευτριών ν' αναζητούν και να πραγματοποιούν μια τελειότητα τεχνικής, που είναι σήμερα η πρώτη στον κόσμο του χορού. Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η πίστη των καλλιτεχνών

στον Μαικήνα τους που τους έδωσε την ευκαιρία και τα μέσα να διακριθούν και να επιβληθούν. Στον Κουέβας χρωστά ο χορός σήμερα τρεις από τους μεγαλύτερους καλλιτέχνες του: την εκπληκτική Ροζέττα Χαϊτάουερ, με την απaráμιλλη τεχνική, αντίξαστο διάδοχο των κορυφαίων μπαλαρινών που παρελθόντος, τον Σέργιο Γκολοβίν, τον μόνο που μπορεί να συγκριθεί με τον Νιζίνσκι στα πηδήματα και την Τζένια Μελίκοβα, τη Ρωσίδα αυτή που γεννήθηκε στη Μασσαλία και είναι η πιο ποιητική, αλλά και η πιο πολύ τεχνικάς κατηχημένη νεαρή χορεύτρια της εποχής μας.

Τ Ο κύκνειο άσμα του Κουέβας, το έργο που δημιούργησε με τις τελευταίες δυνάμεις του, γέρος πια

κι' έτοιμοθάνατος, είναι το χοροδράμα «Η ώραία που κοιμάται στο δάσος». Το χοροδράμα αυτό θριαμβεύει τώρα στο Παρίσι και είναι το μεγάλο καλλιτεχνικό γεγονός του έτους. Μέσα σ' ένα θάμνωμα από χρώματα, από πολύτιμα πετράδια, από κοστούμια και σκηνικά, σε μια γοητεία από στάσεις και από έξοχες δεξιότητες, παίρνει ύλική υπόσταση ένα όνειρο — το όνειρο που έχουν κάνει όλα τα παιδιά του κόσμου, διαβάζοντας το όμηνο παραμύθι του Περρώ.

Είναι επίσης η καλλιτεχνική διαθήκη — με το εύτυχισμένο τέλος του χοροδράματος αυτού (το πρώτο εύτυχισμένο τέλος σε χοροδράμα που ανέβασε ο Κουέβας) με την απόκοσμη χλιδή του, με την κλίση του, που μόλις διαφαίνεται, για μια κομψή επιτιθέμενη — είναι η καλλιτεχνική διαθήκη του ανθρώπου που υπήρξε, στον εικοστό αιώνα, ένας από τους άδρους και μεγαλοπρεπείς άρχοντες του ισπανικού μεγάλου αιώνα, του αδιαφιλονίκητου Μαικήνα και έμπνευστή του χορού στη μεταπολεμική περίοδο. Μετά τον Ντσιαγκίλεφ, ο Κουέβας θα μείνει το μεγαλύτερο όνομα στη σύγχρονη ιστορία του χορού. ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

Ο Καίνιξμορκ είναι ύπαρκτο πρόσωπο. Δεν προήλθε από τη φαντασία των μυθιστοριογράφων. Το τρομερό έρωτικό δράμα, που είχε πρωταγωνιστή αυτόν και την πριγκίπισσα Σοφία - Δωροθέα ξετυλίχθηκε στα τέλη του 17ου αιώνα, μέσα σ' ένα γερμανικό πύργο

Καίνιξμορκ

Το τραγικό είδύλλιο του Καίνιξμορκ και της πριγκίπισσας Σοφίας - Δωροθέας.

2ον

Η ΑΓΓΗ κάνει τα αστέρια να τρεμοσβύνουν κι' ο ούρανος παίρνει το χρώμα της πασχαλιάς. Η Σοφία — Δωροθέα, αφού κοιμήθηκε λίγο, σηκώθηκε ναρκωμένη, γιατί περιμένει τον έρως ενός υπηρέτη του Καίνιξμορκ. Μ' αυτόν θα στείλει ο αγαπημένος της την οριστική ώρα του ραντεβού, που θα προηγηθεί της φυγής τους. Αλλά τα λεπτά περνούν κι' ο υπηρέτης δεν φαίνεται.

Ανήσυχη κάπως γι' αυτή την καθυστέρηση, η πριγκίπισσα στέλνει τη φόν Κνέ-ζεμπεκ να πληροφορηθεί τι συμβαίνει. Η φίλη της τρέχει να βρει το Σουηδό. Της ανοίγει ένας υπηρέτης και της λέει ότι ο κύριος δεν γύρισε.

Κατάπληκτη και με την καρδιά παγωμένη, η Έλεονώρα γυρίζει στον πύργο. Καθώς διασχίζει τις άπειρες αίθουσες, προσπαθεί να μπάσει μήπως συνέβη τίποτα. Ακούει, λοιπόν, τους υπηρέτες να λένε ότι ο Καίνιξμορκ χτυπήθηκε σε μονομαχία μ' ένα άλλο Ιππότη. Αυτή η διάδοση της φαιίνεται ελάχιστα πιθανή. Ο Σουηδός δεν θα διάλεγε τέτοιες ώρες για να κανονίσει τις διαφορές του.

Όταν τ' ακούει όλα αυτά η πριγκίπισσα, δε μπορεί να πιστέψει σ' αυτά της. Στέλνει, ωστόσο, ένα υπηρέτη να ζητήσει συγκεκριμένες πληροφορίες από τον άρχηγό του στρατού του Άννοβερου. Αλλά ο στρατηγός απαντά ότι δεν άκουσε κάτι τέτοιο.

Αυτή τη φορά, η Σοφία — Δωροθέα έχει κυριολεκτικά χαμένα. Τι άπενε εν αγαπημένος της; Γιατί την αφήνουν στο σκοτάδι;

Η τραγική ύποψια

Τ ΗΝ τρώει η ανησυχία. Θέλει να βγει, να μαζέψει ή ίδια πληροφορίες. Αλλά, στο κεφαλόσκαλο, δυο αξιωματικοί της σωματοφυλακής του πεθερού της, της φράζουν τον δρόμο. Γεμάτη αγωνία, τους ζητά εξηγήσεις. Της απαντούν, ότι, ύστερα από διαταγή του Έκλέκτορα, απαγορεύεται στην Τψηλότητά της να εγκαταλείψει τα ιδιαίτερα της διαμερίσματα.

Η σύγχυση κι' η αγωνία της δύστυχης μεγαλώνει από λεπτό σε λεπτό. Ξαναπαύει στα διαμερίσματά της και πε-

ριμένει, όπως κάθε πρωί, την επίσκεψη των παιδιών της. Αλλά ο μικρός πριγκίπας Γεώργιος — Αύγουστος κι' η αδελφή του Σοφία δεν εμφανίζονται. Ο παππούς απαγόρευσε στα δυο άδρια παιδιά να ξαναπάνε ν' αγαλιάσουν αυτή που τα έφερε στον κόσμο.

Τρελλή πια από ανησυχία, η Σοφία — Δωροθέα ζητά τότε ακρόαση από τον γεραιό Έκλέκτορα. Εκείνος, όμως, αρνείται να τη δεχτεί. Έχει, μάλιστα, την άσχημη έμπνευση να στείλει στην πριγκίπισσα τον κόμητα φόν Πλάτεν.

Ο αξιοθρήνητος αυτός σύζυγος έχει από αρκετό καιρό το ίδιο μίσος με τη γυναίκα του προς την πριγκίπισσα. Δείχνει μεγάλη ευχαρίστηση με την αποστολή που του ανατέθηκε. Όταν η νεαρή γυναίκα τον ρωτά γύρω από τα αίτια του περιορισμού της, απαντά ξερά:

— Η Τψηλότητάς σας ως ρωτήσει τον εαυτό της.

— Αλλά για τι πράγμα με κατηγορούν; οωτά πάλι η δύστυχη.

— Κατηγορούν την Τψηλότητά σας, αφού θέλει να της το πω εγώ, αποκοι-νεται τότε ο φόν Πλάτεν, για ένοχες σχέσεις με τον Ιππότη Καίνιξμορκ.

Η πριγκίπισσα γίνεται έξαλλη και τον παρατηρεί ότι η γυναίκα του έχει κάνει χειρότερα.

Το ζήτημα δεν είναι για εκείνη, αλλά για οās, Κυρία, τη διακόπτει ήρεμα ή επισκέπτης. Η Τψηλότητάς σας δεν θα μπορούσε να άρνηθεί τίποτα, γιατί τα γράμματά σας βρέθηκαν στον συναγμα-τάρχη της σωματοφυλακής. Ο όποιος, άλλωστε, τιμωρήθηκε όπως του άξιζε.

Σ' αυτά τα λόγια, η φτωχή γυναίκα έχανε και το τελευταίο ίχνος της ψυχραιμίας της.

Πού είναι ο Καίνιξμορκ, φωνάζει με λυγμούς, τι τον έκαναν τον Καίνιξμορκ;

Αλλά ο φόν Πλάτεν άρνείται να άπαντήσει. Η Σοφία — Δωροθέα ξεπατά τότε σε άσυγκράτητο κλάμα.

Στο Άννοβερο, όλος ο κόσμος συζητεί την εξαφάνιση του Καίνιξμορκ. Ψιθυρίζεται ότι ο νεαρός άντρας μπήκε νύχτα στον δονικό πύργο και δεν ξαναβγήκε. Οι πιο καλά πληροφορημένοι ψυχρίζονται ότι βρίσκεται άλυσοδετός σ' ένα υπόγειο κελλί. Κανένας, έξ άλλου, δεν

Ο Λουδοβίκος, όταν έγινε ο Γεώργιος Α' της Αγγλίας.

αμφισβάλλει, ότι η φόν Πλάτεν είναι υπεύθυνη για τη σύλληψή του.

Στο μεταξύ, μία νεαρή κι' όμορφη γυναίκα, φτάνει στο Άννοβερο. Έρχεται, λέει, από το Άγκάτενμπουργκ και ζητά ακρόαση από τον Έκλέκτορα. Ένώ την εισάγουν σ' ένα σαλόνι, η τύχη τη φέρνει να βρεθεί στη φόν Πλάτεν. Μόλις αντικύψει την επισκέπτρια, η κόμηση υποχωρεί τρομαγμένη. Νομίζει πως στην όψη της νεαρής γυναίκας είδε ολόδια τα χαρακτηριστικά του Σουηδού. Η ομοιότης δεν είναι συμπτωματική. Η Αύγη του Καίνιξμορκ έχει έρθει στο Άννοβερο γιατί έμαθε τις φοιχτές διαδόσεις για τον αγαπημένο της αδελφό.

Αλλά του κακού πέφτει στα πόδια του Έκλέκτορα. Εκείνος υποκρίνεται ότι δεν έχει ιδέα για την τύχη του αδελφού της. Κι' ύστερα από λίγο, την αποπέμπει.

Η νεαρή γυναίκα παίρνει τότε θάρρος να ρωτήσει στη φόν Πλάτεν. Είναι εκείνη που άγάπησε άλλοτε φλογερά τον Ιωάννη — Χριστόφορο — Φίλιππο και πρέπει η καρδιά της να νοιώθει κάποιο οίκτο. Αλλά η κόμηση άποφεύγει να άπαντήσει.

Η δύστυχη Αύγη άπευθύνεται τότε στους εύρωπαιούς καγκελάριους. Από παντού, όμως, της άποκρίνονται ότι δεν τους άφορα ή υπόθεση. Άλγες μέρες άργότερα, ο Άγγλος πρεσβευτής στην αυλή του Άννοβερου γράφει, σαν συμπέρασμα, σ' ένα συμπατούχτη του: «Αι στενά πως ο Καίνιξμορκ είναι πια νεκρός».

Ο Άγγλος δεν είχε πέσει καθόλου έξω. Κανένας, άλλωστε, δεν άμφέβαλλε πια για τον θάνατο του Σουηδού. Κι' η ίδια η Σοφία — Δωροθέα είχε πληροφορηθεί σιγά — σιγά όλες τις λεπτομέρειες του δράματος: τους διαταγμούς του γεραιού Έκλέκτορα, τον φοιχτό ρόλο της φόν Πλάτεν, την ίδια τη δολοφονία.

ΑΠΟ μήνες ήδη, η Κλάρα φόν Πλάτεν ήταν πράγματι αποφασισμένη να καθιερώσει τους λογαριασμούς της μία και καλή με τον Καίνιξμαρκ και με την αντίξηλό της. Χάρη στους κατασκόπους της, είχε κατορθώσει να πείσει τον Έρνέστο — Αβγούστο για τον δεσμό της νύφης του με τον Σουηδό. Ο γηραιός πρίγκιπας φοβόταν πολύ την κοινή γνώμη. Ιδιαίτερα δε μήπως από ένα σκάνδαλο αποκλεισθεί ο δρόμος του γιού του προς

Ο Γεώργιος - Λουδοβίκος του Άννο-βέρου, που έγινε κατόπιν βασιλιάς της Αγγλίας.

τον αγγλικό θρόνο. Βασισμένη σ' αυτούς τους φόβους του, η Κλάρα φόν Πλάτεν κατάλαβε ότι το μοναδικό μέσο ήταν η εξαφάνιση του Καίνιξμαρκ.

Ζήτησε, λοιπόν, εξουσιοδότηση από τον Έκλεκτορα και του ώριστηκε ότι κανένας πιά δεν θα ξαναμιλούσε για το Σουηδό. Έστειλε τότε το ψεύτικο σημείωμα στον Ιωάννη — Χριστόφορο — Φίλιππο, βέβαιη ότι τυφλωμένη από το αίσθημά του δεν θα δίσταζε να πάει στον πύργο. Ένώ ο νεαρός άντρας άφηνε να κυλάνε οι ώρες παραδομένος στις περιπνύξεις με την πριγκίπισσα, έπιασε τέσσερις έμπιστους της στήν αιδουσα των ιπποτών και τους έκραυγε πίσω από το πελώριο τζάκι.

Κατά τις τρεις το πρωί, ο Καίνιξμαρκ εγκατέλειψε τον κοιτώνα της πριγκίπισσας. Διέσχισε την αίθουσα, για να βγει σ' ένα διάδρομο, που οδηγούσε στην πορτίτσα, απ' όπου είχε μπει στον πύργο. Ζάφνου, μέσα στο μισοσκόταδο, διέκρινε κάτι ανθρώπινες σιλουέττες που προχωρούσαν σε συνάντησή του.

Ήταν αδύνατο να ξεφύγει. Κατάλαβε μονομιάς ότι είχε πέσει σε παγίδα.

Οι τέσσερις δολοφόνοι, όπλισμένοι με σπαθιά και μικρά τσεκούρια, έπεσαν πάνω του. Ο Σουηδός δεν είχε παρά τις γροθιές του, για να υπερασπίσει τον εαυτό του. Μέσα σε λίγες στιγμές, σωριάστηκε στο δάπεδο, με το κρανίο ανοιγμένο.

Τότε εμφανίστηκε η φόν Πλάτεν.

Κρυμμένη σε μία σκοτεινή γωνιά, είχε παραστεί, με ψυχρή καρδιά, στην εκτέλεση. Έσκυψε πάνω από τον έτοιμοθάνατο, που ακόμα ανέπνεε και ψιθύριζε:

— Η πριγκίπισσα είναι άθωα... Σώστε την πριγκίπισσα...

Κρατώντας ένα κερδί στο χέρι, η τρομερή γυναίκα κύτταζε τον έχθρό της. Έκείνος άνοιξε σε μία στιγμή τα μάτια, είδε τη μισητή όψη της και της πέταξε μερικές βροσιές. Σε απάντηση, η Κλάρα φόν Πλάτεν του έκλεισε το στόμα πατώντας το πρόσωπό του με το γοβάκι της.

Λίγες στιγμές αργότερα, ο Καίνιξμαρκ ήταν νεκρός. Επώς, η φόν Πλάτεν πρόσταξε να τον σηκώσουν και να καθαρίσουν τις πλάκες του δαπέδου από το αίμα.

Έγώ η Σοφία — Δωροθέα βρισκόταν περιωρισμένη στα διαμερίσματά της, ξαναμιστικό συμβούλιο γινόταν σε μία απύ τις πέρυγες του πύργου. Τα μέλη της δουκικής οικογένειας συμφώνησαν να κανονίσουν την τύχη της, χωρίς να αναφερθεί καθόλου το όνομα του Καίνιξμαρκ.

Φυλακισμένη 33 χρόνια

ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΣ να τη χωρίσει, ο Γεώργιος — Λουδοβίκος δεν ήθελε όστόσο να φανεί ότι ήταν ένας άπατημένος σύζυγος. Έστειλε την πριγκίπισσα στον πύργο του Άλντεν, όπου την κλείδωσαν σ' ένα δωμάτιο. Για να ξεγηγήσουν αυτή την κράτηση, άφησαν να διαδοθεί στον λαό ότι η νεαρή γυναίκα, παρυσυμένη από την φόν Κνέζεμπεκ, που μισούσε τον πρίγκιπα, είχε αποφασίσει να τον εγκαταλείψει. Μία σχετική ανακοίνωση, που στάλθηκε σ' όλες τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, έριχνε όλες τις κατηγορίες στην κυρία των τιμών, βγάζοντας άθωα την πριγκίπισσα.

Του χάκου η δούκισσα του Ζέλλ έκτεψε την κόρη της να ζητήσει συγχώρεση από τον πρίγκιπα Έκλεκτορα. Η Σοφία — Δωροθέα αρνήθηκε. Η τύχη της την ενδιέφερε πιά λίγο. Μέσα στη μαύρη της απόγνωση, δεν ερχόταν τίποτα άλλο παρά να μπορεί να κλαίει ανενόχλητη.

Λίγες εβδομάδες αργότερα, έγινε μία δίκη κεκλεισμένων των θυρών, στο Άννόβερο. Παρά τις προσπάθειες των δικηγόρων της πριγκίπισσας, το δικαστήριο εξέδωσε το διαζύγιο υπέρ του Γεωργίου — Λουδοβίκου, που έτσι είχε το δικαίωμα να ξαναπαντρευτεί.

Η πριγκίπισσα δέχεται την απόφαση. Παρατημένη απ' όλους, δεν είχε πιά την παραμικρή πολιτική υπόσταση. Πήρε τον τίτλο της δούκισσας του Άλντεν κι έμεινε περιωρισμένη στον όμώνυμο πύργο.

Της παραχώρησαν όλα κι' όλα δυο δωμάτια. Άνοιγαν την αλληλογραφία της, της επέτρεπαν να δέχεται ελάχιστους επισκέπτες και μετά από την αναχώρηση του καθενός, της φρουρούσαν την πόρτα της. Της απαγόρευαν επίσης να δέχεται τα παιδιά της.

Άβουλη πιά, η Σοφία — Δωροθέα υποτάχτηκε. Μαζί με τον Καίνιξμαρκ, φαινόταν πως είχε χάσει κάθε χαρά

της ζωής.

Όστόσο, όταν ο Γεώργιος — Λουδοβίκος διαδέχτηκε τον πατέρα του, του έστειλε ένα γράμμα, ζητώντας του να τη συγχωρήσει. Ο νέος Έκλεκτορας δεν της απάντησε.

Λίγο αργότερα, η πριγκίπισσα προσπάθησε να συγκινήσει την πεθερά της. Την έξωρρισε να μεσολαβήσει στον πρίγκιπα για να της δοθεί το δικαίωμα να βλέπει τα παιδιά της. Άλλα κι' αυτό το δεύτερο γράμμα έμεινε αναπάντητο.

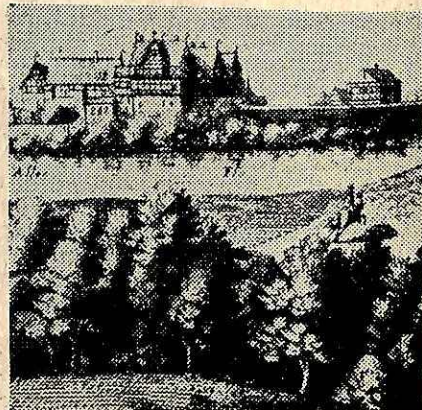
Ο Γεώργιος — Λουδοβίκος είχε γίνει στο μεταξύ βασιλιάς της Αγγλίας με το όνομα Γεώργιος δ' Α'. Άξεστος, μεθυστακας, κουτός, παραδομένος στις κτηνώδεις χαρές, προκαλούσε μέρα με τη μέρα στους Άγγλους πια μεγάλη την αποστροφή και την αηδία.

Η Σοφία — Δωροθέα έμεινε φυλακισμένη τριάντα τρία δόκνηρα χρόνια. Μονάχα ο θάνατός επρόκειτο να την απλλάξει από τα δεινά της.

★

ΛΟΜΟΝΑΧΗ και με την καρδιά θρυμματισμένη, πέρασε τις μέρες της με τη θύμηση των περασμένων. Η μορφή του Καίνιξμαρκ δεν εγκατέλειπε ποτέ τη μνήμη της. Πού και πού θαρρούσε πως ξανάκουε τη στροφή του ισπανικού τραγουδιού, που της σφύριζε ο έραστής της όταν έφτανε στην πόρτα της. Χωρίς άλλο, έπλησσε, θυμόταν τα τρυφερά του λόγια και την υπόσχεσή του πως θα την αγαπούσε και πέρα από τον τάφο. Και μ' αυτές τις αναμνήσεις παράδωσε τη στενή της πνοή στον Θεό.

Λίγα χρόνια μετά τον θάνατό της, ο γιός της Γεώργιος, που είχε διαδεχτεί τον πατέρα του στο θρόνο της Αγγλίας ήρθε να περάσει τις διακοπές του στο Άννόβερο και με την ευκαιρία έβαλε να ανακαινίσουν τον πύργο του Λάινε.

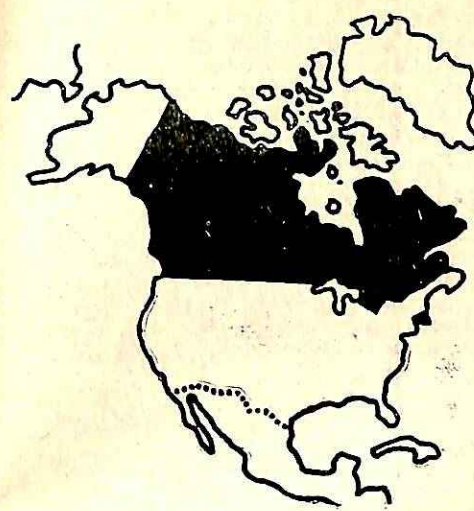

Ο πύργος του Άλντεν, στη Σαξωνία, όπου έμεινε 33 χρόνια εγκλειστη η Σοφία - Δωροθέα.

Οι εργάτες που δούλευαν στην αίθουσα των ιπποτών, βοήκαν με έκπληξή τους, σε μία γωνιά, θαμμένο κάτω από τις πλάκες, ένα ανθρώπινο σκελετό.

Ήταν έτσι είχε απομείνει από την μορφή και λεπταίσθητη Σοφία — Δωροθέα. Ο βασιλιάς, σάν τον ειδοποίησαν, πρόσταξε να της γίνει μεγαλόπρεπη κηδεία και να ταφεί στο οικογενειακό κοιμητήριο των Μπρούνοβιχ.

JACQUES MATRAN

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ κινηματογράφος έχει εκμεταλλευτεί ως εκεί που δεν έπαιρνε τη ζωή των Έρυνδροδέρμων. Όλες σχεδόν οι σχετικές ταινίες, που προήλθαν από το Χόλλυγουντ, μας τους παρουσιάζουν σάν να ήταν το άκρο άωτο της καλίας. Οι Έρυνδροδέρμοι, κατά κανόνα, σπέρνουν τον τρόμο στους οικισμούς των πρώτων μεταναστών, καινε, σκοτώνουν και βιάζουν. Όσο κι' αν ποικίλλει το θέμα από ταινία σε ταινία, οι Έρυνδροδέρμοι παραμένουν πάντα οι «κακοί», ενώ οι Λευκοί εμφανίζονται σάν ένα είδος μαρτύρων ανάμεσα σε βέλη, τσεκούρια και ρούκια αίματος.

Η πραγματικότητα, όστόσο, στάθηκε μάλλον αντίθετη. Οι Έρυνδροδέρμοι ήταν τα θύματα κι' οι Λευκοί ήταν οι «κακοποιοί». Σ' εκείνο τον γιγάντιο αγώνα, όπου εξωλοθερέτηκαν, κατά τους ύπολογισμούς των ιστορικών, κάπου 700 χιλιάδες Έρυνδροδέρμοι — αριθμός πολύ μεγάλος για την εποχή — οι Λευκοί δεν άφησαν άτιμία και βαρβαρότητα που να μη τη διαπράξουν. Τσολέροντας τα πάνδεινα χωρίς λόγο, οι Έρυνδροδέρμοι υπερασπίστηκαν ένα από τα ιερότερα ιδανικά του ανθρώπινου γένους: την ελευθερία, το δικαίωμα που είχαν να μείνουν ελεύθεροι στη γή τους και στις παραδόσεις τους.

Η δυσφημιστική προπαγάνδα που κάνει εναντίον τους το Χόλλυγουντ, δεν στήλνεται, όμως, μονάχα από την ιστορία. Όποιος συγχωριστεί τους Έρυνδροδέρμους του 1960, καταλαβαίνει άμέσως ότι η ράτσα τους είναι αδύνατο να στάθηκε τέτοια στο ήθικό της περιεχόμενο όπως την παρουσιάζει κατά κόρον η δόνη.

Καναδάς, το καταφύγιο των έρυνδροδέρμων

Ο ΣΗΜΕΡΙΝΟΣ Έρυνδροδέρμος είναι ένας άνθρωπος όπως οι άλλοι στην αμερικανική ήπειρο. Όταν τον συναντά κανείς στην πόλη, ντυμένο

Αυτός ο γέρος φορά στο κεφάλι του τα πατροπαράδοτα φτερά όταν έρχονται οι τουρίστες. Τις άλλες μέρες, είναι ντυμένος όπως όλοι οι άνθρωποι και κανείς δεν μπορεί να μαντέψει ότι είναι Έρυνδροδέρμος.

Το ζήτημα των φυλετικών διακρίσεων, που παρουσιάζει σήμερα τόσο τραγική οξύτητα σε διάφορες χώρες, όπου οι λευκοί επιμένουν να θεωρούν τους έγχρωμους σάν υπανθρώπους, υπάρχει κι' στον Καναδά, αλλά με μορφή πολύ ήπια. Οι έρυνδροδέρμοι που ζουν σ' αυτή τη χώρα, είναι μάλλον, από δική τους εύχαριστηση απομονωμένοι. Άρκείοι, έξ' άλλου, έχουν άνετα ανακατευθεί με τους λευκούς κι' επιδίδονται σε επαγγέλματα περιωπής.

ΕΡΥΘΡΟΔΕΡΜΟΙ ΤΟΥ 1960

Η ζωή τους στον Καναδά, τη χώρα που τους δέχτηκε με αγάπη ύστερα από τον ξεκλήρισμα τους.

με τη σύγχρονη μόδα, πρέπει να έχει ακούσει από το στόμα του ότι είναι Έρυνδροδέρμος, για να τον διαστείλει από τους άλλους διαβάτες.

Ο Καναδάς είναι η περιοχή εκείνη της Βόρειας Αμερικής, όπου οι κατατογμένοι Έρυνδροδέρμοι βοήκαν το κατ'έξοχην καταφύγιο και τις εθνικές συνθήκες για να ξαναφτιάξουν τη ζωή τους.

Σ' ένα γράμμα, που ο στρατηγός Σέρμαν έστειλε την 29η Ιουνίου 1887 από τη Νέα Όρκη στον θρυλικό Μπούφαλο Μπίλ (τον συνταγματάρχη Ουίλλιαμ Κόντυ), λέει: «Κατά τους ύπολογισμούς μου, κάπου 9½ εκατομμύρια βόνασοι ζούσαν στις πεδιάδες που απλώνονται ανάμεσα στο Μισσούρι και τα Βραχώδη Όρη. Όλα αυτά τα ζώα τώρα έχουν εξαφανιστεί. Σφάχτηκαν για το κρέας τους, το τομάρι τους και τα κόκαλά τους. Κάπου 165 χιλιάδες Έρυνδροδέρμοι άποζούσαν εκείνη την εποχή αποκλειστικά απ' αυτά τα ζώα. Όλοι αυτοί τώρα δεν βρίσκονται πιά εκεί. Τους αντικατέστησε

ένας τριπλάσιος περίπου αριθμός Λευκών».

Πολλοί απ' όσους μπόρεσαν να ξεφύγουν τις σφαγές, πέρασαν τα σύνορα και εγκαταστάθηκαν στον Καναδά. Η χώρα εκείνη δεν ήταν καθόλου ήρεμη τότε. Έγιναν πολλές μάχες, κατά τη διάρκεια του αγγλογαλλικού πολέμου κι' η κάθε μία από τις δυο παρατάξεις προσπάθησε να χρησιμοποιήσει τους Έρυνδροδέρμους στον πόλεμο. Μετά από τη συμφωνία του Παρισιού, όμως που υπογράφηκε στα 1763 και την παραχώρηση του Καναδά από τους Γάλλους στους Άγγλους, οι Έρυνδροδέρμοι ήσυχασαν έντελώς, ενσωματώθηκαν στον υπόλοιπο πληθυσμό κι' εξακολούθησαν ως σήμερα να ζουν ειρηνικά.

Οι Έρυνδροδέρμοι του Καναδά μπορούν να χωριστούν σε δυο κατηγορίες: των «προσαρμοσμένων» και των «παραδοσιακών». Κι' οι μόν κι' οι δέ ζουν σε ιδιαίτερες περιοχές, που τους έχουν παραχωρήσει οι καναδικές επαρχίες. Κά-

Μιά 'Ερυθρόδερμη με το παιδάκι της, στη φορητή ιδιόρρυθμη κούνια του.

θε χρόνο, 750 περίπου 'Ερυθρόδερμοι βγαίνουν θεληματικά απ' αυτές τις περιοχές, αφού αποκτήσουν τη χειραφέτησή τους από τις άρμόδιες αρχές. Μπορούν πια να ζουν άνετα στον Λευκό πληθυσμό και να επιδιώκονται σε οποιοδήποτε επάγγελμα. Οι άλλοι έχουν οργανώσει τους δικούς τους, δουλεύουν σε γειτονικά εργοστάσια, ασχολούνται με τη βιοτεχνία, καλλιεργούν τη Γη, ασχολούνται με την κτηνοτροφία ή κάνουν τους ξυλοκόπους.

Οι 'προσαρμοσμένοι' κατοικούν κυρίως κοντά στα μεγάλα αστικά κέντρα κι' αυτός είναι ο κυριώτερος λόγος, που τους ώθησε στην εγκατάλειψη των παραδόσεων τους. Οι άλλοι είναι διασκορπισμένοι στην ύπαιθρο κι' αποξένων κυρίως από το κινήρι και το ψάρεμα.

Δίνουν τό παρόν σε όλους τους τομείς του πολιτισμού

ΥΠΑΡΧΟΥΝ 2.200 περιοχές 'Ερυθροδέρμων σε όλο τον Καναδά. Το έμβασμα της καθεμιάς δεν είναι καθόλου ανάλογο με της άλλης. 'Υπάρχουν περιοχές που πίνουν 1500 τετραγωνικά χιλιόμετρα κι' άλλες που δεν ξεπερνούν τα 500 τετραγωνικά μέτρα. Κάθε περιοχή είναι ιδιοκτησία της φυλής ή των φυλών που την κατοικούν. Κανείς 'Ερυθρόδερμος δεν είναι δυνατόν να στερηθεί τη Γη του, χωρίς να συγκατανεύσει ο ίδιος. Το κράτος του παραχωρεί δάνεια για ν' αναπτύξει τις δουλειές του. 'Η στοιχειώδης εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν. Τα όργανα παιδείας δεν εγκαταλείπονται στην τύχη τους, αλλά παραλαμβάνονται από ιδρύματα. 'Αλλα ιδρύματα εξασφαλίζουν τη ζωή στους γέροντες, τους τυφλούς, τους ανάπηρους, ενώ διάφορες ιδιωτικές οργανώ-

σεις κάνουν κάθε χρόνο διανομές τροφίμων κι' ένδυμάτων στις πιο φτωχές περιοχές.

Μια κι' η στοιχειώδης εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν, όχι λίγα παιδιά 'Ερυθροδέρμων συνεχίζουν κατόπιν τις σπουδές τους. 'Ετσι δεν είναι καθόλου άιθιανο να συναντήσει κανείς τέτοιους χαλκόχρωμους Καναδούς που έχουν δίπλωμα καθηγητού ή μηχανολόγου. Οι πιο πολλοί, όμως, απ' αυτούς τους εξελεγμένους 'Ερυθρόδερμους βγάζουν σχολεία της μέσης τεχνικής εκπαίδευσης κι' είναι εξαίρετοι ηλεκτρολόγοι, μηχανικοί, οδηγοί σιδηροδρόμων. Τέλος, σε μερικούς άλλους, δίνεται η ευκαιρία να δείξουν την καλλιτεχνική τους αξία. Τους συναντά κανείς στο θέατρο, στον κινηματογράφο, στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση.

'Η 'Ερυθρόδερμη, η «κώου» όπως λέγεται σε όλες τις διαλέκτους της γλώσσας, κάνει όλοένα πιο έντονη την παρουσία της στη μοντέρνα ζωή. Δεν είναι καθόλου λίγες βρες παίρνουν το δίπλωμα της δασκάλας. 'Αρκετές επίσης είναι νοσοκόμες, υπάλληλοι σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και κοινωνικές λειτουργοί.

'Η κοινωνική τους ήδική

ΟΑΝΤΡΑΣ είναι ο πραγματικός αρχηγός της οικογένειας, αλλά κατά κανόνα η στάση του απέναντι της γυναίκας χαρακτηρίζεται από λεπτότητα και διάκριση σε ό,τι αφορά τα καθήκοντά της ως νοικοκυράς και μητέρας. 'Η σπουδαιότερη οικογενειακή γιορτή είναι το γλέντι που γίνεται μετά τη γέννηση ενός παιδιού. Την ημέρα αυτή, οι γυναίκες στολίζονται με ιδιαίτερη φροντίδα και συνηθίζουν να δανείζονται κοσμήματα από τα μαγαζιά, για να κάνουν την εμφάνισή τους ακόμα πιο έντυπωσιακή.

Στις λιγότερο άνεπτυγμένες περιοχές, το στοιχείο της παραδόσεως, από το ντύσιμο ως τις άπλετες χειρονομίες, είναι πιο έντονο. 'Ενώ η γυναίκα ασχολείται στο σπίτι με το νοικοκυριό της, ο άντρας βγαίνει για κυνήγι ή για ψάρεμα. 'Όταν, περνούν από εκεί τουρίστες οι άντρες και οι νέες χορεύουν τους πατρογονικούς χορούς στην πλατεία του χωριού.

'Όσο πιο πολύ απέχει μια περιοχή 'Ερυθροδέρμων από τα αστικά κέντρα, τόσο το χρώμα της παραδόσεως είναι

πιο έντονο και πιο ανέπαφο. Στις απομακρυσμένες αυτές περιοχές, το παρελθόν μπαίνει στο παρόν κυριαρχικά. 'Αλλά οι παραδοσιακοί αυτοί 'Ερυθρόδερμοι δεν είναι καθόλου λιγότερο έξυπνοι από τους 'προσαρμοσμένους'. Ξέρουν να επωφελούνται τη γραφικότητα της ζωής τους, για να βγάλουν χρήματα από τους τουρίστες. 'Ακόμα, και μουσεία έχουν φτιάξει μόνοι τους, όπου η είσοδος είναι αρκετά ακριβή, ενώ τα περιεχόμενα αντικείμενα, που ηλεκτρονίζουν προκαταβολικά με το τσουχτερό εισιτήριο την περιέργεια των τουριστών, δεν είναι συνήθως παρά λίγα προγονικά όπλα και κανένα ξύλινο τοτέμ.

JEAN LAZARE

ΠΩΣ ΕΚΛΕΨΑΝ ΟΙ ΦΡΑΓΚΟΙ ΤΟ ΛΕΙΨΑΝΟ ΤΟΥ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 15

ΕΤΣΙ βρισκόμαστε μπρος σε δυο εκδόσεις για την άρπαγή του λειψάνου του 'Αγίου Νικολάου. 'Ατυχώς δεν έχω πρόχειρα στοιχεία για να μπορέσω να λύσω το γρίφο αυτό. Το γεγονός όμως ότι βρίσκεται στην κρύπτη του ναού το λείψανο του 'Αγίου Νικολάου στο Μπάρι, έπειτα από τόσους αιώνες και λατρεύεται στην 'Ιταλία, μάς κάνει να πιστεύουμε ότι είναι σωστά όσα έγραψε ο χρονογράφος του Μπάρι, ότι το 1086 καπετανό του Μπάρι κατόρθωσαν ν' ανακαλύψουν και να πάρουν κρυφά το λείψανο του 'Αγίου Νικολάου. Κατά τη γνώμη μου, το πιθανότερο είναι ότι οι Βενετσιάνοι, όπως δηγγείται ο Βενετός ιστοριογράφος Σ. Ρομανίν στενοχωρημένοι για την άποτυχία να πάρουν το λείψανο του 'Αγίου Νικολάου, πήραν κάποιον άλλο λείψανο του 'Αγίου Νικολάου. Την υπόθεση ενισχύει το γεγονός ότι, ενώ στο Μπάρι υπάρχει θανασιόσι ναός με την κορυφή του λειψάνου του Μυροβλήτου, στη Βενετία δεν υπάρχει καμιά εκκλησία αφιερωμένη στον 'Αγιο Νικόλαο.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΤΑΛΛΑΣ

'Εδιμα του γάμου στις Φιλιππίνες

'Η φιλιππινέζικη νεολαία δεν θέλει πια ν' ακούσει τίποτα για την πατροπαράδοτη τελετή που συνόδευε άλλοτε υποχρεωτικά την αίτηση σε γάμο. Είναι πολύ κουραστική και περίπλοκη: Σύμφωνα με τα έθιμα που επικρατούν στις Φιλιππίνες, ο νεαρός που θέλει να ζητήσει σε γάμο ένα κορίτσι πρέπει να παρουσιασθεί στο σπίτι της υποψήφιας νύμφης, όπου τον περιμένει συγκεντρωμένο όλο το συγγενολόι. 'Ο νεαρός πρέπει ν' απευθύνει την αίτησή του τραγουδιό. Το κορίτσι πρέπει ν' απαντήσει κατά τον ίδιο τρόπο, μ' ένα τραγουδι που εκφράζει αισθήματα αγάπης και άφοβωσης.

'Αλλά τα όραία έθιμα εξαφανίζονται σιγά - σιγά στην εποχή μας. Οι νεοροί Φιλιππινέζοι θα προτιμούσαν σήμερα να μείνουν εργένηδες, παρά να υποστούν αυτή την τελετή...

Οι κατακτήσεις της έπιστήμης

ΟΑΓΓΛΟΣ βιολόγος σερ Τζούλιαν Χάξλεϊ και ο πρόεδρος της αμερικανικής 'Ενώσεως 'Ελέγχου των Γεννήσεων κ. Γάι Κάρφηντ, με αίτησή τους που επιδόθηκε προς τον γενικό γραμματέα των 'Ηνωμένων 'Εθνών κ. Ντάγκ Χάμερσουλντ ζητούν από τον διεθνή αυτό 'Οργανισμό ν' αναλάβει την πρωτοβουλία των ενεργειών για τον έλεγχο επί των γεννήσεων. 'Η αίτηση έχει υπογραφεί από 133 επιστήμονες διεθνούς κύρους, εκ των οποίων οι 39 έχουν τιμηθεί με το θραύει Νόμπελ. Στην αίτηση αναφέρεται ότι τα δυο τρίτα του παγκοσμίου πληθυσμού υποτιζόνται και ότι ο πληθυσμός αυτός αυξάνεται με ρυθμό 140.000 γεννήσεων την ημέρα. 'Επίσης υπογραμμίζεται ότι αν η ανισότητα αυτή μεταξύν του πληθυσμού και των πλουτοπαράγοντων πηγών συνεχισθεί εδώ θ' αργήσουμε να φτάσουμε σε μια εποχή πείνας, αμάθειας και κοινωνικών εξεγέρσεων. Μεταξύ των προσωπικότητων που υπέγραψαν την αίτηση περιλαμβάνονται ο Γάλλος ακαδημαϊκός 'Αντρέ Μορουά, ο 'Αγγλος φιλόσοφος και μαθηματικός λόρδος Μπέρτραντ Ράσελ, ο λόρδος Μπότνι 'Οο, ο σερ Τσαρλς Ντάρβιν και ο 'Αμερικανός ατομικός επιστήμων κ. Χάρολντ Γιούρεϊ.

★

ΗΚΑΨΟΤΛΑ του αμερικανικού δορυφόρου 'Ντι σκόδερε 17' που περι-συνέλεγε στον 'Ατλαντικό, περιείχε ζωντανούς οργανισμούς και κυρίως ζωντανά ανθρώπινα κύτταρα. Τα κύτταρα είχαν καλλιεργηθεί στο εργαστήριο από τη στιγμή που αφαιρέθηκαν από ανθρώπινο βραχίονα. Σκοπός του πειράματος ήταν ο καθορισμός των επιδράσεων της κοσμικής ακτινοβολίας στον οργανισμό του ανθρώπου.

★

ΣΤΗ Βοστώνη, ένα παιδάκι όχτω χρονών θα μπορούσε να ζήσει χωρίς σ' ένα ηλεκτρικό κεντήμα που θα κάνει την καρδιά του να πάλλει σ' όλη του τη ζωή. Οι στήλες που τροφοδοτούν τον κινητήρα είναι τοποθετημένες στην κοιλία του παιδιού και θ' αντικαθίστανται κάθε πέντε χρόνια. Είναι μια περίπτωση πρωτοφανής στα ιατρι-

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

κά χρονικά. 'Ο μικρός Λάρν Γκρέιβς είχε υποστεί τον περασμένο 'Οκτώβριο μια πρώτη έγχειρηση με το σκοπό να κλεισθεί ένα αντικανονικό άνοιγμα στα τοιχώματα της καρδιάς του. 'Αλλ' η έγχειρηση αυτή δεν αποκατέστησε πλήρως την κανονική λειτουργία της καρδιάς και χρειάστηκε δεύτερη επέμβαση. 'Η νέα αυτή έγχειρηση διήρκεσε πολλές ώρες. Οι χειρουργοί τοποθέτησαν στην κοιλιακή χώρα του παιδιού στήλες 'κτρανζίστορ' που συνδέονται με την καρδιά με ανοξείδωτα χαλύβδινα σύματα. Τα ηλεκτρικά ρεύματα που διοχετεύονται από τις στήλες εξασφαλίζουν τη λειτουργία της καρδιάς σε όμαλο ρυθμό. 'Η δλη συσκευή έχει μέγεθος ενός άνα πτήρα.

★

ΠΟΛΥ σύντομα οι 'Αγγλίδες νοικοκυρές θα εφοδιάζονται με νοπτά λαχανικά και φρούτα από τις χώρες της ηπειρωτικής Εξώτης μονάχα 24 ώρες από τη στιγμή που τα προϊόντα θα φεύγουν από τον παραγωγό τους. Αυτό θα γίνει δυνατόν χάρις στο νέο σιδηροδρομικό σταθμό του Χίλντ Γκρήν στο Λονδίνο, που σχεδιάστηκε ειδικά για να επιτευχθεί η παραγωγή των προϊόντων της ηπειρωτικής Εξώτης. 'Από τη λειτουργία του σταθμού θα εθερμευθούν οι καλλιεργητές της 'Ισπανίας, της Γαλλίας και της 'Ιταλίας όπως και οι παραγωγοί φρούτων και λαχανικών της Ουγγαρίας, της 'Ελλάδος και της Γιουγκοσλαβίας. 'Ο νέος σταθμός είναι μέρος του προγράμματος εκσυγχρονισμού των βρετανικών σιδηροδρόμων και θα συντελέσει ώστε τα προϊόντα της ηπειρωτικής Εξώτης να διοχετεύονται στα καταστήματα του Λονδίνου 24 ώρες μετά την άφιξή τους στο σταθμό. 'Αλλοτε χρειάζονταν γι' αυτή τη δουλειά τέσσερις ή πέντε μέρες.

★

ΧΑΡΗ στη χρησιμοποίηση ενός ειδικού φακού που μεγεθύνει κατά σαράντα φορές τα αντικείμενα, μια ομάδα 'Αμερικανών καρδιολόγων του πανεπιστημίου του Βέρμοντ τελείωσε νέα μέθοδο χειρουργικών επεμβάσεων επί αίμοφόρων αγγείων διαμέτρου περίπου ενός χιλιοστού. 'Η νέα μέθοδος εφαρμόστηκε με επιτυχία σε νεο-

γέννητα βρέφη που έπασχαν από θανάσιμες ήπαικτες ανωμαλίες, καθώς και σε περιπτώσεις αντικαταστάσεως σκληροπυκνωμένων αγγείων. 'Η μέθοδος αυτή, που επιτρέπει τη χειρουργική επέμβαση σε καταστάσεις στις οποίες μέχρι σήμερα η επέμβαση ήταν αδύνατη, συνίσταται στην τοποθέτηση ενός φακού τριάντα περίπου εκατοστά πάνω από το χειρουργούμενο σημείο. 'Ο φακός επιτρέπει στο γιατρό να βλέπει το σημείο της έγχειρώσεως υπό μεγένθυση. Μέχρι σήμερα δεν είναι δυνατή η έγχειρηση σε αίμοφόρα αγγεία μικρότερα των τεσσάρων χιλιοστών.

★

ΤΟΝ περασμένο μήνα έγιναν στο αγγλικό νησί Γκέρνζι τα εγκαίνια ενός εργοστασίου διύλισης θαλασσινού νερού που στοίχισε 257.000 λίρες. Το εργοστάσιο θα παράγει κάθε μέρα 500.000 αγγλικά γαλλόνια γλυκού νερού που θα συμπεράσουν τα φυσικά αποθέματα της περιοχής τα οποία δεν επαρκούν για τις καλλιεργείες κατά την περίοδο της άνοιξης. Το εργοστάσιο είναι το πρώτο του είδους του στην ευκρατή ζώνη. Οι δρόμοι μηχανικού μελετούν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον το πρόβλημα της παραγωγής επαρκών αποθεμάτων γλυκού νερού που γίνεται όλο και πιο περίπλοκο ακόμα και υπό συνθήκες που θεωρούνται εύνοϊκές. Παντού η αύξηση του πληθυσμού σημαίνει μεγαλύτερη κατανάλωση νερού. 'Εξ άλλου, η χρήση του νερού συνδέεται στενά με το βιοτικό επίπεδο που κι' αυτό ανερχεται. 'Επίσης, σε πολλά μέρη του κόσμου τα υπόγεια αποθέματα νερού εξαντλούνται ταχύτατα. 'Αλλά στα τελευταία λίγα χρόνια σημειώθηκε σημαντική τεχνική πρόοδος στην κατασκευή εργοστασίων διύλισης του θαλασσινού νερού. Το εργοστάσιο του Γκέρνζι αποτελείται ουσιαστικά από ένα λεηροστάσιο, μια αλυσίδα ελέγχου και χώρους αποθήκευσης του ακάθαρτου πετρελαίου καύσεως. Το θαλασσινό νερό περνάει μέσα από θερμικούς εναλλάκτες σε σαράντα θαλάμους αναπλέξεως και κατόπιν θερμαίνεται ακόμα περισσότερο με τον ατμό μιας ατμομηχανής. Στους θαλάμους αναπλέξεως, η ατμοσφαιρική πίεση μειώνεται και το θερμό θαλασσινό νερό αποβάλλει ατ-

Επιτεύγματα της τεχνικής

μούς χωρίς αλάτι. 'Ο ατμός συμπυκνώνεται στους θερμικούς εναλλάκτες και γίνεται καθαρό διυλισμένο νερό που διοχετεύεται στις δεξαμενές αποθήκευσης.

★

Ηκαταμέτρηση της 'αντλητικής δυνάμεως' της καρδιάς ίσως επιτρέψει κάποτε στους γιατρούς την πρόληψη των καρδιοπαθειών. 'Η καρδιά δείχνει τα πρώτα συμπτώματα αδυναμίας όταν μειώνεται η αντλητική δύναμή της. Συνεπώς η καταμέτρηση αυτής της αντλητικής δυνάμεως θ' αποκαλύπτει τις καρδιοπαθείες πολύ νωρίτερα από τις μέχρι σήμερα γνωστές μεθόδους. 'Ο δρ 'Αϊσακ Στάρο διευθυντής του τμήματος θεραπευτικών έρευνών του πανεπιστημίου της Πενσυλβανίας είναι ο πρώτος που έφευρε μια πρακτική συσκευή για την καταμέτρηση της αντλητικής δυνάμεως της καρδιάς. 'Η συσκευή λέγεται 'Βαλτιστοκαδιογράφος'. 'Αρχικά, όταν μειώνεται η αντλητική δύναμη της καρδιάς, αυτό δε γίνεται αντιληπτό γιατί οι ιστοί του σώματος δεν παύουν ν' ανεφοδιάζονται με αίμα. 'Η καρδιά διατηρείται άκαμια με τη μείωση των σπυγμών, πράγμα που δεν ήταν γνωστό μέχρι σήμερα. 'Όταν η καρδιά άντλει αίμα προς το κεφάλι, το αίμα παλινδρομεί προς τα κάτω άκρα. 'Η συσκευή καταγράφει τη μικρή αυτή παλινδρόμηση ή όποια, κατά τον δρ Στάρο και τους συνεργάτες του, είναι ιδιαίτερως ισχυρή στους ύμεις νέους οργανισμούς. Στο έθισο συνδρομίου της 'Εθνικής 'Ακαδημίας 'Επιστημών που συνήλθε στη Φιλαδέλφεια, ο δρ Στάρο συνέστησε τα εξής μέτρα ασφαλείας κατά της καρδιοπαθειών: 1. Μείωση του καπνίσματος. 2. Μείωση του βάρους. 3. Τακτική σωματική άσκηση.

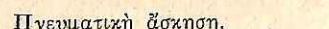
★

ΟΙ τεχνικές υπηρεσίες του αμερικανικού στρατού κατεσκεύασαν 'ηλεκτρικό μάτι' που επιτρέπει σ' αυτούς που το φορούν να βλέπουν στο σκοτάδι 10 - 100 φορές μακρότερα απ' όσο βλέπουν με γυμνό μάτι. Το 'ηλεκτρικό μάτι' έχει τη δυνατότητα να πολλαπλασιάζει το ελάχιστο φως της νύχτας κατά πέντε ως εκατό χιλιάδες φορές, πράγμα που εξασφαλίζει την δραστηριότητα σε απόσταση 300 μέτρων.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

5) Ὄνομα βασιλέων τῆς
Δανίας. — Γλύκισμα. —

10) Ἔχει τὴν ὁμορφιά της.
— Τελευταῖα ἀνέβηκαν. —

13) 'Απερίγραφτος. — Περιέχει τρόφιμα.
ΚΑΘΕΤΩΣ

εἰ. — Χαρακτηρίζει τὸν ἄ-
πληστο. — Σκακιστικὸς ὅρος.
5) Μόριο τῆς λαλουμένης. —

Ἀγαπητοὶ φίλοι.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ
Βέλλο — Κορινθίας

★ Θέλουμε να εδωριστήσουμε ξεχωριστά τὸν κ. Καλογήρου, ποὺ πραγματικά στᾶναι ἀπὸ τοὺς πρῶτους, τοὺς πὺ ἀφω-
σιωμένους καὶ πάντα αὐτοθροῦς φίλους μας. Πραγματικά, ἂν
ὅλοι κινήθουν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, μποροῦμε νὰ ξεπεράσουμε τὸ
κυκλοφοριακὸ μας πρόβλημα καὶ νὰ ἐκτενέσουμε πὺ ἀποτελε-
σματικά καὶ γόνιμα τὴν πολιτιστικὴ ἐνίδρυση τοῦ «Κόσμου».

Συμπληρώνοντας τὸ ἐξαίσιον ἄρθρον τοῦ συνεργάτου μας σεβαστοῦ καὶ πολύτιμου φίλου κ. Κώστα Καιροφύλλα «Ἡρώδες τοῦ Εἰκοσιένα» ὁ κ. Ἀθ. Βακάλης ἔστειλε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

Κύριε Καιροφύλλα,

Εἰς τὸ 76ον τεῦχος, σελί-
δας 14 — 16, τοῦ περιοδικοῦ
«Κόσμος, Ἐπιστήμη καὶ Ζωή»,
ἀνέγγνωσα τὸ ἄρθρον σας «Ἡ-
ρωίδες τοῦ Εἰκοσίου» τοῦ ὁ-
ποίου ἡ ξωντάνια καὶ ἡ πα-
ραστατικότητα μὲ τραβήξαν ἀπὸ

στην πρώτη στιγμή. Και σαν να μην ήταν αρκετό, ο γνήσιος Σουλιώτης που έβρισκε, δίδοντας περισσότερα προσοχή, δεδωμένο ότι το θέμα της Σουλίου και ιδιαιτέρως της Ζαλόγγου, σόθηκαν μονάχα με κορίτσια από το Σούλι, να πάνε χρονοί, που έζησαν, και παντρεύτηκαν στην Καμάρινα με τον Κ. Καρά, κι' έβαλλαν πολλοί κόρη, όκτω χρονοί, που δεν σόθηκαν το όνομα του». Και εγώ τώρα σας πληροφορο-

ρῶ ὄτι, τὸ δεύτερο κορίτσι
 ὠνομάζετο Ζωίτσα, περιουε-
 λέγη τραυματισμένο στὸ κεφά-
 λι, ἀπὸ κάποιο ἀξιωματοῦ τοῦ
 Τοῦρκο, καὶ γὰρ τὸ γιαντρέ-
 φον τοῦ ἔβαλαν στὸ τραίμα
 «πέτσα ἀπὸ κολοκύνθι». Ἀφοῦ
 ἔγινε καλὰ, ὁ Τοῦρκος τὴν
 προώριζε γιὰ γυναῖκα τοῦ γυι-
 οῦ του. Ἀλλὰ αὐτὴ κατάρ-
 θωσε νὰ δραπετεῦσθαι. Ἀργώ-
 τερα παντρεύτηκε τὸν ἐκ χω-
 ρίου Λίτσα — Δερβοζιάνην —
 Λάκκας Σουλίου Στέφανον
 Ντάσιον, ἄνδρα ὥραϊον, ψη-
 λόν, ροῦσον (ξανθὸν) φέρον-
 τα ὡς συνήθιζον τὴν ἐποχὴν
 ἐκεῖνην, κόμμην μακράν, ἡ ὁ-
 ποία ἔφθανε εἰς τοὺς ὅμους.
 Ἡ ἡρώτις δὲν ἔστεροῦσε, ἦτο
 «λεβεντογυναίκα» ψηλὴ, γεμά-
 τη καὶ ὥραια, πρῶτο «μπόι»
 (ἀνάστημα).

Πάντα ταῦτα, ἀπὸ διήγησιν
τῆς Μητροῦς μου, ἐγγωνῆς τῆς
διδ' οὗ ὁ λόγος διασωθείσης ἡ-
ρωίδος Ζωτίτσας. Ἐπειδὴ νομι-
ζω ὅτι συμβάλλω εἰς τὴν πη-
ροφορίαν καὶ ἐξήγησιν ἀγνώ-
στον γεγονότων καὶ περισσό-
τερον ἴσως εἰς τὴν ἱστορίαν,
ἐξέλπειν νὰ γνωρίσω, ἐφ' ὅσον
ἔκλυε νὰ πανοίξω τ' ἄνωτέρω.

Διατελῶ μετὰ τιμῆς
ΑΘ. ΒΑΚΑΛΗΣ
Ἀθῆναι

ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ

Αγαπητοί μου φίλοι,

Θὰ μὰς ἐπιτρέπει ὁ ἀγαπητὸς Νικηφόρος νὰ στῆσουμε ἕνα δεύτερο «Περικοπτό» σὲ τοῦτη ἐδῶ τῇ σελίδᾳ. Δὲν θὰ ἔχει, βέβαια, τὶς διαστάσεις τοῦ δικοῦ του, πού τὸ περιφέρει τόσο ἐντενα πᾶνω ἀπὸ τὰ ζητήματα καὶ τὰ προβλήματα τοῦ καιροῦ μὰς. Τὸ «Περικοπτό», τοῦ φίλου μὰς ἐποπτεύει καὶ ἐρευνᾷ τὰ προβλήματα τῶν μεγάλων, αὐτὴ τὴ «ζέουσα ὕλη» πού ἀπασχολεῖ καὶ περικαίει σήμερα τὴ σκέψη κάθε πνευματικῆ καὶ ψυχικῆ κοιλίεραι πνευμένου ἀνθρώπου. Μικρότερες οἱ διαστάσεις τοῦ δικοῦ μὰς — ἄλλο ἂν ἡ ἐμφάνειά πού ἔχει νὰ σκοπεύσῃ εἶναι μεγάλη, ἐκτεταμένη, τεράστια.

Γιατί, με τὰ προβλήματα τῶν παιδιῶν, τῶν νέων γενικά ἀνθρώπων, φιλοδοξῶ ν' ἀσχοληθῇ αὐτὴ ἐδῶ ἡ στήλη. Οἱ μεγάλοι: στὰ χρόνια ἀνθρώποι ἔχουν τὰ δικὰ τους προβλήματα καὶ τὴ δικὴ τους ἀνυσχίε, δὲν ἔχουν ὅμως λιγώτερα καὶ μικρότερες οἱ νέοι. Ἄν, μάλιστα, βάζαμε σὲ δύο ἀντίστοιχες ζυγαρὲς — μὴ με γάλη καὶ μὴ μικρὴ — τὴν πείρα ποὺ ἔχουν ἀποκτήσει οἱ μεγάλοι ἀπὸ τὴ θητεία τους στὸ τραχὺ σχολεῖο τῆς ζωῆς πᾶν στὴν πρῶ- τὴ, τὴν ἀπειρία τῶν νέων ποὺ τῶρα πρωτογαίουν στὴ ζωῇ, τώρα ἀναζητοῦν τὸ δρόμο τους, τώρα ἀρχίζουν νὰ προβλη- μόλις τώρα ἀρχίζουν νὰ προβλη- ματίζονται, ἂν ὅλ' αὐτὰ τὰ θέ- ζουμε πᾶν στὴν ἄλλη ζυγαρί- α, θάλαμπαι πόσο μεγαλύτερα θὰ εἶναι τὰ δύσκολα εἶναι τὰ δικὰ τους προβλήμα-α — ἢ, μᾶλλον, πόσο περισσότερὴ ἀνά- γκη ἔχουν οἱ νέοι ἀπὸ κατανοή- ση τῆς συμπεριστασι.

Ἔχουν προβλήματα οἱ νέοι.
Κάθε νέος ἔχει προβλήματα —
πρέπει νὰ ἔχει, ἀν θέλει νὰ λογι-
ζεται νέος. Οἱ νέοι κάθε ἐποχῆς
εἶχαν κατὰ καιροὺς τὰ δικά τους.
Οἱ σημερινοί, εἶναι προικισμένοι
μὲ τὸ βαρὺ προνόμιο νὰ ἔχουν
παμπόλλα. Δὲν εἶναι οἱ νέοι ποὺ
ξέραμε, γιατί δὲν ζοῦν οὔτε σκέ-
φονται σὰν κι' ἐμάς. Ἡ ἐποχὴ
μας εἶναι ἀνήσυχη καὶ βιαστική,
ἡ ἐπιστήμη κάνει ἀντὶ θήματα
σημειωτά, ἀλλματα τεράστια κι' ἀ-
πίθανα. Κι' ἔτσι: ἔχουν ἀνατρα-
πεῖ ἐκ βάθρων τὰ ὅρια ἐκεῖνα
ποὺ καθόριζαν ἄλλοτε μὲ μαθη-
ματικὴ ἀκρίβεια τὴν τοποθέτηση
τοῦ ἀνθρώπου στὰ χρόνια τῆς
ἐφηβείας καὶ τῆς νεότητος. Μ' ἄλ-
λα λόγια, τὰ σημερινὰ παιδιά,

οι σημερινοί νέοι, «ώριμαίζουν» και
ανδράνουνται βιολογικά και πνευ-
ματικά πιό γρήγορα. Οι γνώσεις
τους έχουν πληθύνει, τα ενδιαφέ-
ροντά τους έχουν απλώσει, έτσι
που να μπορείς να συζητάς μαζί
τους χίλια δυο ζητήματα, άκωκμα
και τα πιο σοβαρά, τα πιο περί-
πλοκα. Έπαιψαν να ζούν με
παραμύθια και με ψευδοιστορίες.
Τα τελευταία μεταπολεμικά χρό-
νια σόδιασαν μέσα τους τόση
πείρα από τη ζωή — έστω πείρα
πικρή! — έτσι που να μπορούν
να αντικειμετωπίζουν τη ζωή με πε-
ρισσότερο θάρρος και σθένος, με
μεγαλύτερη κατανόηση. Τα σημε-
ρινα παιδιά, τα παιδιά του 1960,
μοιάζουν τόσο λίγο με τα παιδιά
του 1920, του 1930 ή και του
1940 άκόμα.

Μιλήσαμε πὶο πᾶνω γιὰ πνευματική ἀνάπτυξη. Μόνο πνευματική ἀνάπτυξη δὲν ἐπιτεύχεται μέσα σὲ γυμνάσιον ἢ σὲ σέρες. Κερδίζει καὶ κερδίζεται — πικρὸ τὸ κέρδος — πᾶνω στὸ αὐχμηρὸ ὁδός τῆς ζωῆς. Μιὰς ζωῆς ὅχι εὐκολῆς καὶ ἀνεπὶ σὺν ἁλλοῦ. Τὰ σημεῖα τῆς παιδείας — τὰ πὶο πολλὰ ἀπ' αὐτὰ — ἐμαθὼν νὰ ζοῦν, πρὶν νὰ μάθουν, νὰ παίξουν. Κί' ἔτσι βρίσκονται σήμερον ἀντιπεπαιδευμένοι, ὅτι πλεονέκτημα μ' ἕνα πλεονέκτημα ὁ πρὸ προβλήματος, πρὸ ἁλλοῦ ἤτανε δουλειὰ τῶν μεγάλων. Τῇ θέσῃ τῆς ἀνεμελιάς καὶ τῆς ἀφροντισίας τῶν παιδικῶν χρόνων τὴν πῆραν ἀποφασιστικὰ ἡ σκέπη, ἡ ἀνησυχία, ὁ προβληματισμός.

Φιλοδοξία αὐτῆς τῆς στήλης εἶναι νὰ σταθεῖ μὲ στοργὴ καὶ κατανόηση στὸ πλάϊ τους. Ἡ τακτικὴ ἴσαμε, σήμερα ἐπικοινωνία μου μὲ τὰ νιάτα τοῦ τόπου μας — τὸ καινούργιο αἷμα τῆς ζωῆς φυλῆς μας — μοῦ ἔχει δώσει τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθῶ ἀπὸ πολὺ κοντὰ τὰ ἐνδιαφέροντά τους, τὰ ζητήματά καὶ τὰ προβλήματα ποὺ τὰ ἀπασχολοῦν. Ἀλλὰ, πρὸ πάντων, νὰ τὰ συζητῶ μαζὶ τους. Αὐτὸ ζητῶ τώρα κ' ἀπὸ σᾶς. Νὰ λέω, ἀλλὰ καὶ νὰ μοῦ λέτε, νὰ γράφω, ἀλλὰ καὶ νὰ μοῦ γράφετε. Γιατί, ἀλλοιῶτα, ἡ στήλη θὰ μεταβληθεῖ εὐκολὰ σέ... μονόλογο. Καὶ ὁ μολόλογος δὲν εἶναι ποτὲ οὔτε εὐχάριστος, οὔτε ὠφέλιμος. Ὁ διάλογος — ἡ διαλογικὴ συζήτηση — εἶναι πρὸ χρησμοῦ καὶ πρὸ ἀποδοτικῶς. Δὲν συμφωνεῖτε;

ΜΕ ΑΓΑΠΗ

ΑΛΚΗΣ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗΣ

1) Ποιὸς εἶπε: «Ἐλεύθερος εἶναι ἐ-
κείνος πού δὲν κάνει κανενὸς τὸν ἑαυτό
του οὔτε ἐλεύθερο, οὔτε δούλο»;

2) Ποιὸς εἶπε: «Ἀρετὴ καὶ θάνη τις οὐκ ἀπόλλυται»;

3) Ποιὸς ἔφτιαξε τὴν πρώτη στήλη οὐρανοῦ;

4) Ποιὸς εἶπε: «Τὸ βασίλειό μου γιὰ ἓνα ἄλλογο»;

5) Ποιὸς ζητοῦσε ἓνα καινούργιο κόσμο γιὰ νὰ τὸν κατακτήσει;

6) Ποιὸς ἀναζήτησε καὶ βρῆκε ἓνα σύντομο δρόμο πρὸς τὴν Ἀνατολή;

7) Ποιὰ Ἰταλίδα μυθιστοριογράφος γεννήθηκε στὴν Πάτρα στὸ ἴδιο σπίτι ποὺ γεννήθηκε καὶ ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς;

8) Ποιὸς ἐφεύρε τὸ ἀεικίνητον;

9) Πότε έγιναν τὰ ἐγκαίνια τῆς διώρυγας τοῦ Σουέζ;

10) Πότε πέθανε ο μεγάλος Ισπανός ποιητής και θεατρικός συγγραφέας Λόρκα:

11) Ποῦ γεννήθηκε ὁ φιλικὸς Ἑμμ.
Ξάνθος;

12) Ποῦ βρίσκεται ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου;

13) Ποιὸς ζήτησε κάποτε γιὰ... ἀν-
ταμοιβὴ τὸ κεφάλι ἐνὸς ἀνθρώπου:

14) Ποιὸς ἔγραψε τὸν «Ἀνθρώπο ποῦ
γελᾷ»;

15) Ποιὸς ἦταν ὁ πατέρας τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ.

16) Ποιὸς Ἕλληνας συγγραφέας ἔγραψε τὸ βιβλίο: «Ὁ διάβολος ἐν Τουρκίᾳ»;

17) Ποιὸς Ἕλληνας ποιητὴς ἔγραψε τὸ δίστιχο: «Ὅποιος μὲ πολυχαίρετὰ καὶ μὲ πολυχαῖδεύει — κατὶ ὅπο μὲνα βέβαια νὰ καρπιστεῖ γυρεύει»;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

[illegible]

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

ΜΕΓΑΛΕΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ ΕΦΕΤΟΣ

Μεγαλύτερα κέρδη — Περισσότεροι τυχεροί

Με 40 δραχμές περισσότερα του ενός κέρδη σε
Σπίτια — Μαγαζιά — Αύτοκίνητα — Έκατομμύ-
ρια Μετρητά.

Άγοράζοντες Λαχεία από όλες τις Σειρές αۇξά-
νετε τις πιθανότητες να έπιτύχετε ένα ή καί πε-
ρισσότερα μαζί από τα έφετεινά καταπληκτικά
κέρδη πού θα μοιράση τó ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ
Είς 19.000 ΤΥΧΕΡΟΥΣ

Άγοράσατε έγκαιρώς Λαχεία από
κάθε Σειράν διότι έξαντλούνται.

